

Årsredovisning 2023

Naturvårdsverkets årsredovisning 2023

NATURVÅRDSVERKET

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

E-post: natur@cm.se

Postadress: Arkitektkopia AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, SE-106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-8906-1

© Naturvårdsverket 2024

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma 2024

Omslagsfoto: Naturvårdsverket

Generaldirektören har ordet

2023 var det varmaste året som uppmätts hittills på jorden. Påverkan på klimatet till följd av koldioxidhalten i atmosfären är påtaglig och behovet av åtgärder är alltmer brådskande. Det oroliga säkerhetsläget har gjort det tydligare att försörjningstrygghet och klimatåtgärder hänger samman. Genom att minska beroendet av fossila bränslen från utlandet minskar sårbarheten i det svenska samhället.

Naturvårdsverket ger stöd till regeringen med analyser av hur styrmedel och åtgärder kan skynda på omställningen till ett koldioxidsnålt samhälle. Under våren lämnade vi underlag till den klimatpoliska handlingsplan som regeringen överlämnade till riksdagen i december. Vi har också analyserat styrmedel och regleringar inom finansmarknaden som kan bidra till att uppnå klimat- och miljömålen.

Klimatklivet har även 2023 bidragit till stora kommande utsläppsminskningar och sammanlagt har 2,3 mdkr betalats ut i bidrag. Huvuddelen av ansökningarna kommer från företag, och exempel på effekter av Klimatklivet är fossilfrihet inom lantbruk, produktion av inhemska varor, energieffektivisering inom industrin och ökad produktion av förnybar energi.

Första halvåret 2023 var Sverige ordförande i EU:s ministerråd. Naturvårdsverket har bidragit med omfattande stöd till regeringen kopplat till förhandlingarna av en rad nya rättsakter inom klimat- och miljöområdet. Några exempel är industriutsläppsdirektivet, naturrestaureringsförordningen och förordningen om förpackningar och förpackningsavfall. Myndigheten har även varit engagerad i flera internationella möten under Sveriges ordförandeskap. Ett mycket spännande halvår, då vi verkligen gjorde skillnad genom våra medarbetares erfarenheter och expertkunskaper.

Vi fortsätter att ge stöd till flera länders förberedelser för att ansöka om EU-medlemskap. Vårt jobb är att rusta länderna för EU-lagstiftningen. I ett sonderingsprojekt har vi kartlagt vilket stöd vi skulle kunna ge till Ukraina. Stödet gäller avfallsområdet och syftar till att bidra till landets uppbyggnad och framtida ambitioner att bli medlem i EU.

Rysslands anfallskrig i Ukraina och det besvärliga säkerhetsläget gör att vi, i likhet med många andra myndigheter, behöver förbättra vår förmåga att hantera fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig. Naturvårdsverket är sedan 2022 beredskapsmyndighet i livsmedelssektorn och har ansvar för frågor om avlopp och avfall. Under året har myndighetens säkerhetsskydd stärkts och en TIB-funktion – tjänsteman i beredskap – är nu på plats.

Vi har jobbat med fler än 70 regeringsuppdrag under året. Av dem har 16 rört skogsområdet, med uppdrag om allt från artskydd och hyggesfritt skogsbruk till hur skogsskador av klövvilt kan begränsas. I samverkan med Sveaskog har cirka 21100 hektar produktiv skogsmark pekats ut som ersättningsmarker för kommande områdesskydd i hela landet. Markerna överfördes till staten i samband med Sveaskogs extra bolagsstämma i december 2023.

Samverkan med andra myndigheter är en framgångsfaktor för att komma framåt i komplexa frågeställningar. Ett exempel på väl fungerande myndighets-samverkan är arbetet med *Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2023*, som resulterade i 12 konkreta förslag till regeringen som alla syftar till att miljömålen

ska nås. Ett annat samarbete rör vindkraft där vi tillsammans med andra myndigheter pekat ut områden till havs möjliga för vindkraftsutbyggnad.

Vi lär oss alltmer om vad som gör miljöprövningen effektiv, både för de sökande och för myndigheterna. För Naturvårdsverkets del handlar det bland annat om att noggrant välja de ärenden där myndighetens kompetens kan göra störst skillnad och då yttra oss tidigt. På så sätt minskar behovet av kompletteringar längre fram i processen. Ett gott exempel är H2 Green Steel i Boden som fick sitt miljötillstånd beviljat i mitten av året.

För att klara ekonomin har myndigheten haft ett generellt anställningsstopp under stora delar av året och enbart vissa nyckelkompetenser har nyrekryterats. Vårt ekonomiska läge kommer att vara ansträngt också framöver, inte minst eftersom områden som producentansvar, tillsyn och prövning utifrån miljöbalken behöver stärkas. EU:s gröna giv innebär också flera nya och utökade ansvarsområden för Naturvårdsverket. Förberedelser pågår för utökad utsläppshandel, den nya gränsjusteringsmekanismen CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism) och för att växla upp Klimatklivet till närmare fem miljarder 2024.

Stockholm 19 februari 2024

Björn Risinger
Generaldirektör

Innehåll

Generaldirektören har ordet	3
1. Om årsredovisningen	7
2. Verksamhetens intäkter och kostnader	8
3. En effektiv myndighet	9
Resultatbedömning	9
Säkerhet och beredskap	9
Informationssäkerhet	10
Arbetsätt	10
Förtroendet	11
4. Kunskapsuppbyggnad	12
Resultatbedömning	12
Miljöövervakning och annan datainsamling	12
Miljö- och viltforskning	19
Miljömålsuppföljning, utvärderingar och andra kunskapsunderlag	23
Internationell rapportering	24
Officiell statistik	26
5. Samordning och utveckling av styrmedel	28
Resultatbedömning	28
Utveckling och tillämpning av miljörätten	29
Samordning och utveckling av miljömålssystemet	35
6. EU- och internationellt arbete	38
Resultatbedömning	38
EU- och internationellt arbete – en översikt	38
Horisontellt arbete	39
Tematiskt arbete	41
7. Naturmiljö, friluftsliv och vilt	46
Resultatbedömning	46
Naturmiljö – skydd av värdefull natur	47
Naturmiljö – åtgärder för värdefull natur	51
Friluftsliv	57
Viltförvaltning	60
8. Klimat och luft	66
Resultatbedömning	66
Vägen till klimatmålen och analys av klimatpolitiken	66
Klimatkommunikation	67
Genomförande av klimatpolitiken	68
Åtgärder för förbättrad luftkvalitet	74

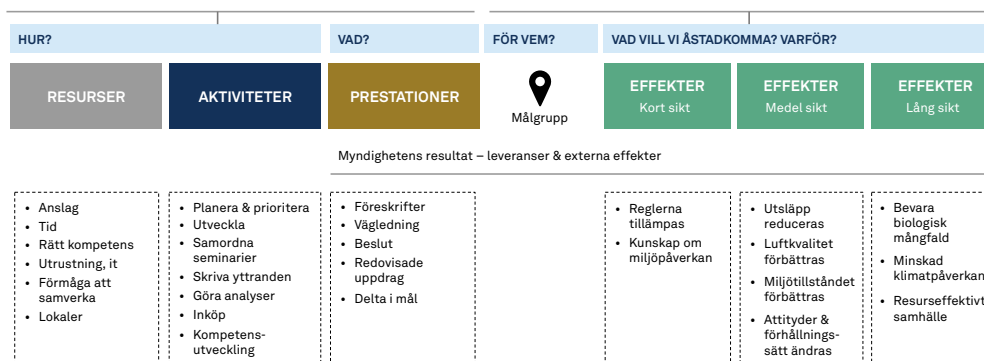
9. Hållbart samhälle	75
Resultatbedömning	75
Giftfria kretslopp	76
Avfall och cirkulär ekonomi	82
Åtgärder mot avfallsbrottslighet	88
Hållbar planering och god bebyggd miljö	89
10. Avgiftsfinansierad verksamhet och investeringsbudget	92
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras	92
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras	94
Investeringsbudget	95
11. Medarbetare och kompetensförsörjning	96
12. Åtterrporteringskrav, uppdrag och instruktionen	99
Finansiell redovisning	106
Intern styrning och kontroll	140
Årsredovisningens undertecknande	141

1. Om årsredovisningen

Årsredovisningen är disponerad utifrån kraven i förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Verksamheten redovisas i ett antal resultatområden. De utgår från vårt uppdrag via instruktion, regleringsbrev och det generella regelverk som gäller för alla myndigheter. Inom majoriteten av resultatområdena finns mål uppsatta på myndighetsnivå. Målen är inte heltäckande för Naturvårdsverkets verksamhet, men pekar ut riktningen i ett antal strategiskt viktiga frågor. Varje resultatområde och dess mål beskrivs och bedöms i var sitt eget kapitel.

I kapitel 12 finns en nyckel för aktiviteter som antingen är kopplade till Naturvårdsverkets instruktion eller återrapporteringskrav i Naturvårdsverkets regleringsbrev. I kapitlet finns också en lista över de regeringsuppdrag vi har levererat under året. Finansiell redovisning och intern kontroll har egna kapitel.

Vi använder oss i viss utsträckning av verksamhetslogik för att på ett systematiskt sätt beskriva verksamhetens förutsättningar, genomförande och förväntade resultat.

Figur 1. Illustration av hur våra resurser, aktiviteter, prestationer och effekter bedöms hänga ihop.

I årsredovisningen redovisar vi endast information om volym och kostnad för ärenden av större omfattning hos myndigheten. Urvalet har gjorts bland ärenden som rör enskilda och där handläggningen inom ärendeslaget är av liknande karaktär, detta för att volym och styckkostnad ska vara meningsfull. Kostnaden för respektive ärendeslag är beräknad utifrån uppskattad nedlagd tid, schablonkostnad inklusive overhead för denna tid samt direkta kostnader. Fokus ligger dock på att redovisa och bedöma verksamhetens resultat.

Där det varit möjligt har vi använt oss av resultatindikatorer som underlag för redovisning och bedömning. Jämförande siffror för 2021 och 2022 anges där så är möjligt, i annat fall kommenteras det.

Resultat för vår direkta miljöpåverkan redovisas i Naturvårdsverkets miljöledningsrapport 2023.

2. Verksamhetens intäkter och kostnader

Verksamhetens intäkter och kostnader är fördelade på våra resultatområden. Ekonomimodellen innebär att kostnader för administration och overhead för resultatområdet Effektiv myndighet fördelas på de resultatområden som utgår från vårt uppdrag i instruktion och regleringsbrev.

Tilldelade medel var lägre för flera anslag 2023 i jämförelse med föregående år vilket förklarar minskningen av intäkter av anslag, kostnader samt lämnade bidrag i tabellerna nedan.

Tabell 1. Verksamhetens intäkter och kostnader per resultatområde, tkr.

Resultatområde	2021			2022			2023		
	Intäkter av anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Intäkter av anslag	Övriga intäkter	Kostnader	Intäkter av anslag	Övriga intäkter	Kostnader
Kunskapsuppbyggnad	289 189	17 569	310 750	303 048	19 483	324 188	309 497	25 902	338 271
Samordning och utveckling av generella verktyg i miljöarbetet	44 932	3 342	49 762	120 382	3 464	125 545	128 519	666	128 961
EU- och internationellt arbete	28 584	39 653	69 733	34 196	42 999	79 877	26 064	50 583	78 239
Klimat och luft	168 318	11 402	183 951	159 059	8 794	166 445	163 424	15 073	177 171
Naturmiljö, friluftsliv och vilt	439 400	23 545	489 609	471 602	44 279	542 068	424 684	39 047	486 914
Naturmiljö, friluftsliv och vilt: <i>intrångsersättningar</i>	1 440 492	0	1 437 361	1 658 020	0	1 659 178	1 096 826	0	1 096 365
Hållbart samhälle	135 555	6 355	134 010	117 841	7 715	123 363	120 441	10 834	137 855
Summa	2 546 469	101 864	2 675 177	2 864 148	126 734	3 020 664	2 269 455	142 104	2 443 774

Tabell 2. Uppbörd och Lämnade bidrag per resultatområde, tkr.

Resultatområde	2021		2022		2023	
	Uppbörd	Lämnade bidrag	Uppbörd	Lämnade bidrag	Uppbörd	Lämnade bidrag
Kunskapsuppbyggnad	0	263 345	0	254 388	0	255 546
Samordning och utveckling av generella verktyg i miljöarbetet	0	1 684	0	165 103	0	35 880
EU- och internationellt arbete	0	38 738	0	36 930	0	45 106
Klimat och luft	0	2 269 971	650	2 671 979	750	3 318 996
Naturmiljö, friluftsliv och vilt	20	1 645 626	0	1 825 476	12	2 480 048*
Naturmiljö, friluftsliv och vilt: <i>intrångsersättningar</i>	0	0	0	0	0	0
Hållbart samhälle	32 656	1 818 394	33 707	1 681 900	40 989	785 699
Summa	32 675	6 037 757	34 357	6 635 777	41 750	6 921 275

* Inkluderar avsättning (837 728 tkr) för krav på ersättning i Mål nr M 2296-20 i Mark- och miljödomstolen avseende Ojnarenskogen. Domen har överlagats till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) av båda parter. MÖD har meddelat prövningstillstånd men har ännu inte avgjort målet.

3. En effektiv myndighet

En effektiv myndighet kännetecknas av enkelhet och leveranser av god kvalitet, väl utvecklad samverkan internt och externt, engagerade och kompetenta medarbetare, nytänkande samt hållbar och miljömedveten utveckling. Att myndigheten drivs och utvecklas på ett effektivt sätt är en förutsättning för att genomföra vårt uppdrag och nå myndighetsmålen inom övriga resultatområden. Det övergripande syftet är att säkerställa att myndigheten fullgör sina uppgifter, når verksamhetens mål och uppfyller verksamhetskraven i myndighetsförordningen (2007:515).

Resultatbedömning

Utifrån de aktiviteter vi genomför och som beskrivs nedan är vår bedömning att vi har goda förutsättningar att nå uppsatta mål till 2025 även om vi har en del utmaningar. Målet om att ha hela Sverige som rekryteringsbas kräver till exempel utveckling av såväl arbetssätt som ledarskap och medarbetarskap.

Myndighetsmål	Bedömning
Naturvårdsverket har möjlighet att använda hela Sverige som rekryteringsbas.	På god väg
Alla avgifter och bidrag som Naturvårdsverket behandlar hanteras i gemensamma generiska processer.	På god väg
Vi har stärkt vår förmåga att hantera och säkra vår information.	På god väg
Naturvårdsverket har god förmåga att hantera fredstida krissituationer, både internt och inom sitt ansvarsområde.	På god väg
Naturvårdsverket har god förmåga att vid höjd beredskap upprätthålla den del av verksamheten som är av betydelse för totalförsvaret.	Lång väg kvar

Säkerhet och beredskap

Vi har under året stärkt vår säkerhets- och beredskapsförmåga, bland annat genom att skärpa rutinerna för inpassering och besökshantering samt öka stödet inom området resesäkerhet.

I och med att Naturvårdsverket blev beredskapsmyndighet, den 1 oktober 2022, har vi utvecklat vår förmåga att både hantera fredstida kriser och våra uppgifter i ett läge av höjd beredskap. I den utredning som låg till grund för den nya beredskapsstrukturen pekades de samhällsviktiga verksamheterna avlopp och avfall särskilt ut i Naturvårdsverkets ansvarsområde. Samtidigt har vi ett beredskapsansvar för hela vårt ansvarsområde, vilket kräver att myndigheten behöver ha förmåga att uppfylla sina skyldigheter enligt beredskapsförordningen även vad avser annan verksamhet än avlopp och avfall. Myndigheten har under året prioriterat samverkan med andra, främst inom sektorn för livsmedelsförsörjning och dricksvatten.

Vi har vidtagit åtgärder för att kunna hantera fredstida krissituationer inom vårt ansvarsområde. Exempelvis har vi tillsammans med andra aktörer arbetat för att förebygga och hantera brist på fällningskemikalier för dricksvatten och avloppsvatten i Sverige. I hanteringen av afrikansk svinpest har vi i rollen som nationell jakt- och viltmyndighet bidragit med kunskap om jakt och förvaltning av vildsvin.

Vi har även uppdaterat vår tillsynsvägledning om avfallshantering för att motverka spridning av svinpest från avfallsanläggningar.

Vår förmåga att verka har ökat genom våra insatser och vi fortsätter att arbeta för att stärka vår kapacitet och långsiktiga regelefterlevnad inom området säkerhet och beredskap.

Informationssäkerhet

En rad åtgärder har genomförts under året för att stärka Naturvårdsverkets informationssäkerhet. I början av året genomfördes en stor, målgruppsanpassad utbildningsinsats som riktade sig till samtliga medarbetare. Vi har därmed höjt kunskapsnivån och förståelsen för vikten av en god informationssäkerhet. Vi har också låtit göra en extern granskning av myndighetens it-säkerhet och därefter prioriterat arbetet med it-säkerhetshöjande åtgärder inom ett flertal systemstöd, inte minst med syfte att förhindra dataintrång. Dessa åtgärder, liksom övriga säkerhetshöjande åtgärder kopplade till vissa system, har tillsammans ökat myndighetens it-säkerhet och minskat risken för eventuella it-incidenter men mycket återstår att göra för att uppnå en ändamålsenlig it-säkerhet.

Centrala delar av fortsatt utvecklingsarbete är att löpande utveckla styrande och stödjande dokument, bibehålla den goda samverkan som sker mellan kravställande och utförande funktioner inom området samt att arbeta med internkommunikation i syfte att stärka förståelse och kunskap hos myndighetens medarbetare.

Arbetsätt

För att möta en minskad budget har Naturvårdsverket bland annat gjort en kartläggning och verksamhetsanalys. Dessa har sedan legat till grund för vårt arbete med att prioritera, bemanna och resurssätta organisationen. En viktig del i arbetet var intern arbetsledning av medarbetare till prioriterade områden i verksamheten, såsom Klimatklivet och producentansvar.

I arbetet med att säkerställa att vi har rätt kompetens för vårt uppdrag har vi i överenskommelse med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Skogsstyrelsen och Havs- och vattenmyndigheten undersökt möjligheten att använda hela landet som arbetsplats. Totalt prövar 21 medarbetare på åtta orter att under ett år arbeta från en annan myndighets kontor. Syftet är att se om detta kan vara ett sätt att behålla respektive rekrytera de framtida kompetenser myndigheterna behöver för att fullgöra sitt uppdrag samt om det leder till förbättrad arbetsmiljö för medarbetarna, vad gäller bland annat ergonomi och socialt sammanhang. Testet startade sommaren 2023 och har redan nu visat sig ge positiva effekter, bland annat i form av fler samarbeten.

Jämställdhetsintegrering

Vi har fortsatt att utforska och synliggöra på vilka sätt miljö och jämställdhet hänger ihop samt hur jämställdhetsarbetet kan bidra till att föra miljö- och klimatarbetet framåt och omvänt; hur miljö- och klimatarbetet kan bidra till ökad jämställdhet. Detta har lett till att kunskapen om hur vi skulle kunna arbeta har ökat internt. Vi har även tagit fram ett förenklat ramverk till stöd för vidare arbete. Vi ser framför

oss att fortsatt jämställdhetsintegrering leder till att vi främjar innovationskraften och mångfalden av lösningar. Parallellt med detta kan upplevd rättvisa och antalet personer som känner sig delaktiga i att definiera problem och att utveckla lösningar öka, vilket i sig kan leda till att även acceptansen för miljö- och klimatåtgärder ökar.

Digitalisering

Vi har tagit fram en målarkitektur som tydliggör mål och principer för it-utveckling, vilket på sikt kan minska utvecklingskostnaderna, underlätta it-förvaltningen och bidra till en robust och säker it-miljö. Det innebär att vi applicerar våra arkitekturprinciper redan innan vi beslutar att starta ett it-utvecklingsprojekt. När vi har tillämpat arbetssättet under förstudier och ett flertal regeringsuppdrag har det lett till att vi kunnat föreslå återanvändning av dataflöden och användning av systemstöd som redan finns och det har gjort att vi har undvikit att utveckla fler nya systemstöd. För att fullt ut kunna ta hem effekterna av detta har vi påbörjat utvecklingsarbetet inom två områden, teknisk dataflödesplattform för insamling, bearbetning och tillgängliggörande av miljödata samt behörighetshantering.

Naturvårdsverket har historiskt sett hanterat olika bidrag och avgifter på olika sätt. Under året har vi intensifierat arbetet med att samordna vår hantering. Inom både bidragsområdet och avgiftsverksamheten har vi fokuserat på effektivisering av processer och utveckling av it-stöd för att i framtiden lättare kunna möta nya krav.

För att efterleva lagen om tillgänglighet i digital offentlig service har vi gjort en stor insats för att tillgänglighetsanpassa våra dokumentmallar. Det är nu möjligt att ta del av Naturvårdsverkets dokument med digitala hjälpmedel.

Förtroendet

Den årliga anseendemätning för myndigheter som Kantar Sifo genomför visar att Naturvårdsverket har gott anseende hos allmänheten. Naturvårdsverkets anseende ligger på 47 i årets mätning. Det är högre än förra året och placerar oss över genomsnittet för myndigheter, som ligger på 37.

Anseendemätningen ställer frågor om kännedom och uppfattning om myndigheten baserat på rykte, intryck, tillit, uppfattad framgång och kvalitet som sedan sätts ihop till ett index. Totalt ingick drygt 8 000 personer ur allmänheten i undersökningen.

Naturvårdsverket ställer två mer specifika frågor om förtroende som visar att förtroendet för myndighetens kunskap om och samordning kring klimatfrågor har ökat något sedan förra året. Av dem som svarat har 46 procent ganska eller mycket stort förtroende. För Naturvårdsverket som jakt- och viltmyndighet har 44 procent ganska eller mycket stort förtroende, vilket ligger i nivå med förra årets siffror.

4. Kunskapsuppbyggnad

Det finns behov av att utveckla, integrera och använda olika typer av kunskap för ett effektivt arbete mot miljömålen och Agenda 2030. Kunskap är en nyckelfaktor för handling och transformativ förändring och genomförandet av den europeiska gröna given kräver ett nytt fokus i kunskapsförsörjningen. Strategier och initiativ behöver ha ett brett systemperspektiv som integrerar olika politikområden. Miljömålen behöver samspela med sociala och ekonomiska mål, inklusive ambitioner om finansiella investeringar, social rättvisa och beteendeförändringar.

Genom att tillgängliggöra, digitalisera, målgruppsanpassa och kommunicera gör vi kunskapen användbar för olika aktörer i samhället. Det övergripande syftet är att kunskap om miljön, hur miljön mår och hur miljöarbetet går, ska omsättas i åtgärder för en bättre miljö.

Resultatbedömning

Naturvårdsverket har fortsatt att utveckla data, analyser och andra förutsättningar för att möta våra målgruppers behov av kunskapsunderlag för rapportering och åtgärder, samt nationell och internationell samverkan med en mängd aktörer. Vi har fortsatt att effektivisera arbetet med miljöinformation som vi ska ansvara för och tydliggöra vad som i stället bör vara andras ansvar.

Vi har fortsatt att effektivisera och prioritera i miljöövervakningsarbetet med fokus på klimat, luft och miljögifter, bland annat om förekomst av PFAS. Vi har genom forskning bidragit till att ny kunskap utvecklats som kan tillämpas i det nationella klimat- och miljöarbetet samt i förhandlingsarbetet inom EU och internationellt. Vi har vidareutvecklat vår kommunikation för att tillhandahålla faktabaserade underlag och kunskap, bland annat har vi sett över vilka kanaler och plattformar vi använder för att bäst nå våra målgrupper.

Myndighetsmål	Bedömning
Vi har ökat förståelsen för hur Naturvårdsverket tar ett samordnande ansvar för miljöinformationsförsörjningen.	Uppfyllt

Naturvårdsverket bedömer att vi under året har uppnått målet.

Miljöövervakning och annan datainsamling

Övergripande samordning

Naturvårdsverket ansvarar för att genomföra miljöövervakning inom sitt ansvarsområde samt att övergripande samordna miljöövervakningen. Samordningen innebär bland annat att driva ett gemensamt arbete avseende kvalitetssäkring och tillhandahålla övervakningsmanualer. Vi samverkar med Havs- och vattenmyndigheten och länsstyrelserna.

Det kommer att ställas fler krav på miljöövervakning, till exempel genom nya krav på EU- och internationella rapporteringar. Samtidigt har anslaget för miljöövervakning minskat. Det innebär att Naturvårdsverket har arbetat med prioriteringar för att klara av att göra den övervakning som behövs, bland annat genom att effektivisera miljömålsuppföljningen och sänka ambitionsnivån för delar av den internationella rapporteringen.

Vi har prioriterat områdena klimat, luft och miljögifter. Vi har också prioriterat stöd till länsstyrelserna för finansiering av projektledning av gemensamma delprogram för att säkerställa att övervakningsmetoder, datalagring och utvärderingar samordnas mellan berörda länsstyrelser och centrala myndigheter.

Hälsorelaterad miljöövervakning

Hälsorelaterad miljöövervakning (HÄMI) av luftföroreningar och buller samt miljögifter i humanprover syftar till att öka kunskapen om människans exponering för miljöfaktorer. Resultaten utgör viktiga underlag både för flera myndigheters arbete med riskreducerande åtgärder och för att följa upp redan genomförda åtgärders effekt.

Naturvårdsverket har tillsammans med Livsmedelsverket bidragit med exponeringsdata för ett antal kemikalier till EU-projektet HBM4EU under 2017–2022. Ur detta projekt har nu Europeiska miljöbyrån (EEA) beräknat sjukdomsburden kopplad till exponeringen för tungmetaller, mjukgörare, bisfenoler, pesticider och PFAS. Särskilt för barn och unga belyses sambanden mellan exponering av dessa ämnen och effekter, såsom ADHD och minskat vaccinationsantikropsvar. HBM4EU har även tagit fram hälsobaserade riktvärden för ett antal av kemikalierna.

Barn och unga har stått i fokus i flera undersökningar inom HÄMI för att ta fram mer kunskap om exponering, bland annat analyseras humanprover från småbarn inom matvaneundersökningen, Riksmaten, tillsammans med Livsmedelsverket. Resultaten från mätningarna i barn och unga i Sverige de senaste åren visar på att en betydande andel har halter i kroppen som ligger över de hälsobaserade riktvärdena för exempelvis PFAS och bly. En ny studie visar att dricksvatten vid halter av PFAS nära gränsvärdet (4 ng/l) är en betydande källa till förhöjda halter hos unga. För Bisfenol A ligger exponeringen hos barn och övriga befolkningsgrupper över de nivåer som kan anses säkra enligt den Europeiska myndighetens för livsmedelssäkerhets (Efsa) nya riskvärdering. Över tid kan vi se en minskande trend i exponering för Bisfenol A hos förstföderskor i Uppsala, vilket visar att genomförda styrmedel har effekt. Samtidigt ökar exponeringen av ersättningsämnet Bisfenol S vilket visar att det skett falsk substitution. En genomgång av faktorer som kan vara associerade med halter av olika kemikalier i urin som gjorts under året visar att det finns både demografiska och kostfaktorer som är av betydelse för exponeringen och som bör beaktas, till exempel i epidemiologiska studier.

Kunskapen om kemikalieexponering utgör underlag till exempel i arbetet med att begränsa användningen av olika kemikalier och Livsmedelsverkets arbete med säker mat.

En undersökning om stadsluftens hälsobelastning på barn visar att flera förskolor i storstäder överskrider WHO:s gränsvärden för kvävedioxid, till skillnad mot förskolor i landsbygd. Resultaten belyser vikten av att inte enbart förlita sig på generella mätningar och modellering för bedömning av barns exponering på förskolor. Den nya rapporten *Skillnaden mellan olika uppskattningar av hälso-*

konsekvenser av luftföroreningar i Sverige kan ge stöd i val av metod vid nationell exponeringsberäkning av luftföroreningar. Det kan i sin tur ge myndigheter en mer likvärdig bedömning och ökade möjligheter till framåtsyftande scenario- och konsekvensanalyser av olika åtgärder.

En kartläggning genomfördes av ljudmiljön i natur- och rekreationsområden, utformad för att både kunna fungera som tillståndsbeskrivning och att följa utvecklingen över tid. Kartläggningen kommer också att vara användbar inom miljömålsarbetet, samhällsplanering, i friluftslivsfrågor och i arbetet med skyddade områden. Den kommer även att kunna utgöra underlag till framtida förslag till riktvärden för vad som är god ljudkvalitet inom olika områdestyper.

Miljögifter och främmande ämnen i terrestra och akvatiska miljöer

Undersökningarna av miljöföroreningar i terrestra och akvatiska miljöer omfattar både miljögifter och mikrokräp. De syftar till att ge kunskap om miljötillståndet, bland annat för statusbedömningar, uppföljning av åtgärder samt till upptäckter av nya risker för hälsa och miljö. PARC är en forskningsplattform inom EU där myndigheter och forskare samarbetar. Svenskt deltagande i PARC har prioriterats till och med 2029, eftersom policyutveckling inom EU är beroende av en samordnad och harmoniserad screening av miljögifter. Ett urval av resultat från 2023 beskrivs nedan.

Naturvårdsverket har uppdaterat riktvärden för växtskyddsmedel, vilket ger en mer aktuell och harmoniserad utvärdering av indikatorn växtskyddsmedel i ytvatten, för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Under 2023 har riktvärden för 94 ämnen uppdaterats. Totalt har riktvärden för 161 växtskyddsmedel och 18 transformationsprodukter uppdaterats, vilket innebär att cirka 80 procent av de drygt 160 ämnen som följs inom den nationella miljöövervakningen av växtskyddsmedel, har fått uppdaterade riktvärden. De ämnen som ännu inte har fått uppdaterade riktvärden utgörs till stor del av ämnen för vilka användning sedan lång tid tillbaka är förbjuden.

Till utvärdering av vattenförvaltningens bevakningslista har myndigheten bidragit med resultat från screeningundersökningar och den nationella övervakningen av växtskyddsmedel. Dessa resultat bidrar tillsammans med att bevakningslistan uppdateras under mitten av 2024, till att prioritera vilka ämnen som kan utgöra en risk på europeisk nivå och därmed i framtiden kan bli prioriterade ämnen, med EU-gemensamma gränsvärden.

Under 2022 visade en screeningstudie av sediment utanför pappersindustrier att dessa historiskt varit en källa till spridning av PFAS. Resultaten har lett till ökad medvetenhet om PFAS-problematik inom branschen och ett antal pappers- och massaindustrier undersöker nu förekomst av PFAS i recipienter samt i utgående avloppsvatten och fiberslam. Detta i ett projekt som samfinansierats med Stiftelsen institutet för vatten- och luftvårdsforskning (SIVL).

En screening av PFAS i gråsäl har utförts. Inga samband mellan belastning och förekomst av allvarliga tarmsår kunde ses. Flera individer från Bottenhavet har dock en hög belastning av PFAS i jämförelse med sälar från andra havsområden.

Naturvårdsverket har bidragit med underlag och analysarbete till HELCOM:s och OSPAR:s holistiska statusbedömningar. Bedömningarna färdigställdes under 2023 och visar att miljögifter fortsatt är ett stort miljöproblem för Östersjön och Nordostatlanten.

Övervakning av luft

Den nationella luftövervakningen inom ramen för Programområde luft, bidrar med ökad kunskap om luftkvaliteten på landsbygden (regional bakgrund). Kommunernas kontroll av miljökvalitetsnormerna bidrar på samma sätt med kunskap om luftkvaliteten i tätortsmiljö. Naturvårdsverket arbetar kontinuerligt med vägledning och stöd till kommunerna, så att kvalitetssäkrade luftdata kan produceras och rapporteras till EU i enlighet med kraven i luftkvalitetsdirektivet. Detta tillsammans med de av oss upphandlade stödfunktionerna Referenslaboratoriet för luftkvalitet – mätningar (Stockholms universitet), Referenslaboratoriet för luftkvalitet – modeller (SMHI) och Datavärdskapet för luftkvalitet (SMHI). I mars 2023 lanserades den nya webbaserade rapporteringstjänsten som utvecklats av Naturvårdsverket och Datavärden för luftkvalitet. Tjänsten innebär att rapporteringen av data har förenklats och att Naturvårdsverket, kommuner, konsulter och andra aktörer vid behov kan redigera metadata på egen hand. Detta har skapat förutsättningar för en ökad kvalitet på svenska luftdata.

I ljuset av förra årets energikris, med kraftigt ökade elpriser, fanns en allmän oro för ökad vedeldning med ökade utsläpp av bens(a)pyren under vintersäsongen 2022/2023. Mot bakgrund av det bristfälliga mätunderlaget i landet initierade myndigheten därför analyser av bens(a)pyren på tre befintliga stationer i Umeå, Stockholm och Burlöv under 2023, samt analys av filter från tidigare år som referens. Resultatet kommer att finnas tillgängligt i början av 2024.

Som en förberedelse inför kommande krav i det reviderade luftkvalitetsdirektivet har vi även tagit initiativ till mätningar av antal partiklar på en plats i Malmö. Mätningarna kommer att starta i slutet av 2023 och enligt plan löpa på kontinuerligt från och med nästa år.

I mars publicerades den tredje utgåvan i Naturvårdsverkets temarapportserie inom luftövervakningen, *Luft och miljö 2023 – partiklar*, som tagits fram tillsammans med skribenter bland forskare och myndigheter samt utförare inom miljöövervakningen. Rapporten, som publicerats i svensk och engelsk version, kan användas både i kunskapsyfte när det gäller partiklar som förorening samt för fördjupning i aktuella frågeställningar som rör partiklar, till exempel vedeldning, val av däck, elektrifiering, biobränslen och stadsplanering.

Myndigheten rapporterade i februari 2020 ett regeringsuppdrag med förslag på hur systemet med åtgärdsprogram för och kontroll av miljökvalitetsnormerna för utomhusluft skulle kunna förbättras. Statskontoret redovisade samtidigt ett motsvarande uppdrag. Redovisningarna hade samstämmiga lösningsförslag. Sedan dess har arbete pågått med att genomföra några av de olika förslagen. Vid årsskiftet kommer ett av dem att lanseras, ett system med nationell modellering av luftkvalitet. SMHI har utvecklat systemet i samarbete med Naturvårdsverket och Trafikverket. Förhoppningen är att beräkningarna fortsättningsvis kommer att kunna uppdateras årligen och utgöra ett stort stöd för kommuner, länsstyrelser och centrala myndigheter, samt ingå i rapporteringen till EU.

Ett annat förslag i regeringsuppdraget var utökad vägledning till kommunerna och vi har fortsatt att arbeta med det, bland annat genom att hålla digitala träffar inför rapporteringen av mätdata och inledande kartläggning, objektiv skattning och modellering. Vi har även haft digitala möten med ett antal samverkansområden, där vi gett stöd och återkoppling på deras kontrollstrategier, till exempel vilka mätkrav de omfattas av och hur de kan utveckla sin kontroll och rapportering. I november arrangerade vi tillsammans med våra stödfunktioner en fysisk nätverksträff där

frågor om modellering, mätosäkerhet och revideringen av luftkvalitetsdirektivet var några av punkterna på dagordningen. Stödet till kommunerna ger dem bättre möjlighet att uppfylla de krav som ställs i luftlagstiftningen, så att Sverige i sin tur kan rapportera data till EU i den omfattning och av den kvalitet som krävs enligt luftkvalitetsdirektivet.

Naturövervakning

Naturvårdsverket driver naturövervakning inom miljöövervakningens programområden Landskap, Fjäll, Skog, Jordbruksmark och Våtmark. Genom biogeografisk uppföljning och viltövervakning får vi kompletterande kunskap om tillståndet för vissa arter och naturtyper med den upplösning eller exakthet som krävs för EU-rapportering och viltförvaltning. Vi utvecklar naturövervakningen bland annat för att få bättre kunskap om genetisk variation. Resultaten från övervakningen används både av oss och andra, till exempel av Jordbruksverket och länsstyrelserna, som underlag till miljömålsuppföljning, olika typer av rapporteringar och naturvården i stort.

Prioriterat inom naturövervakningen är att följa upp arters och naturtyper bevarandestatus och därmed tillgodose kraven på rapportering enligt EU:s art och habitatdirektiv. Kunskapsuppbyggnaden ger underlag för planering av restaurering och andra naturvårdsåtgärder och för uppföljning av miljömål kopplade till biologisk mångfald.

Inför kommande rapportering till EU 2025 enligt art- och habitatdirektivets artikel 17 har arbetet fortsatt med att utveckla uppföljningen av direktivets mer ovanliga naturtyper, bland annat genom pilotstudier för våtmarksnaturtyper och inlandssandmarker. Utveckling av Nationell inventering av landskapet i Sverige (NILS-programmet) i samarbete med Terrester habitatuppföljning (THUF-programmet) har haft fokus på att vidareutveckla metodiken för gräsmarker, lövskogar och havsstränder, samt inledande tester för att använda motsvarande metodik för vissa våtmarkstyper.

I arbetet med den satellitbaserade övervakningen av våtmarker har vi tagit fram en detaljerad kartering av våtmarksklasser i nationella marktäckedata (NMD). Karteringen ger viktig information för att långsiktigt säkerställa våtmarkers förmåga att binda kol, reglera vattenflöden samt bevara biodiversitet.

Vi har även fortsatt att utveckla eDNA-metoder, såsom ny metod för övervakning av ovanliga respektive svårbestämda arter.

För arterna är även frivillig rapportering av förekomster viktiga kunskapsunderlag. Naturvårdsverket har därför i samarbete med länsstyrelser, SLU Artdatabanken, Svensk dagfjärilsövervakning, Naturens kalender och Floraväktarna utvecklat Naturkunnig.se, en digital utbildning om Sveriges natur. Förinspelade fältkurser har lagts till där besökaren får uppleva hagmarker med dagfjärilar och andra vilda pollinatörer.

Naturvårdsverket är även partner i Horisont Europaprogrammet Biodiversa+ vars syfte är att stödja forskning och utveckling till stöd för implementeringen av EU:s biodiversitetsstrategi. En särskild satsning inom Biodiversa+ är utveckling och harmonisering av naturövervakningen inom EU. Vi har bland annat deltagit i pilotstudier om miljöövervakning av invasiva främmande arter, samt förvaltning, samordning och datahantering. Vidare har vi tillsammans med Finland deltagit i att starta ytterligare en pilotstudie om fjärranalysbaserad kartering och kvalitetsövervakning av habitatdirektivsnaturtyper i gräsmarker och våtmarker.

STORA ROVDJUR

De årliga inventeringarna av rovdjursstammarnas storlek och utbredning, liksom uppföljning och analys av rovdjurens genetiska status, är en central del av en effektiv och hållbar viltförvaltning. Resultaten från inventeringarna används som kunskapsunderlag för att följa upp politiska mål och internationella åtaganden. Inventeringarna fungerar dessutom som underlag vid beslut om licens och skydds jakt samt som underlag för ersättning till samebyarna för förekomst av rovdjur.

Extra insatser har gjorts för att utöka inventeringen av järv i skogslandet, framför allt genom DNA-analyser av spillning. Även björnstammen övervakas i stor utsträckning med genetiska metoder. Vart femte år görs en uppskattning av hur många björnar det finns i landet. I år har Naturhistoriska riksmuseet, på uppdrag av Naturvårdsverket, gjort en uppskattning av hur många björnar det fanns i Sverige efter avslutad licensjakt år 2022. Arbetet med att utveckla inventeringsmetodiken för kungsörn har fortsatt, bland annat genom en studie av så kallade ljudboxars lämplighet för att inventera häckningar.

Naturvårdsverket har i samverkan med Sametinget fortsatt arbetet med att undersöka alternativa underlag för rovdjursersättningar för björn och järv. Arbetet inkluderar vidareutveckling av verktyg, metoder och förslag på nya ersättningsmodeller. I syfte att underlätta förståelsen för inventeringsmetodiken för stora rovdjur har Naturvårdsverket tillsammans med norska myndigheter reviderat och förenklat befintliga faktablad. Samarbetet med Finland och Norge har fördjupats ytterligare avseende inventeringen av fjällräv.

Myndigheten har tillsammans med Jord och skogsbruksministeriet i Finland och Miljødirektoratet i Norge enats om att ta fram ett gemensamt ramverk för samarbete kring forskning och förvaltning av björnpopulationen. Samarbetsgruppen kring DNA-analyser i Sverige, Norge och Finland har fortsatt sitt arbete, bland annat med syfte att harmonisera ländernas metodik och om möjligt använda en gemensam databas för genetiska prover från stora rovdjur.

Ökad kunskap om förekomst och status för livsmiljötyper och arter

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Jordbruksverket och Skogsstyrelsen tar fram och utvecklar kunskapsunderlag om livsmiljötyper och arters livsmiljöer som underlag för statusbedömning, åtgärdsplanering, uppföljning av miljömål och rapportering till EU. Informationen tas i huvudsak fram inom miljöövervakningsprogram, som på senare år i allt högre grad har inriktats mot art- och habitatdirektivets livsmiljötyper. Programmen baseras främst på stickprov som ger information om livsmiljöernas arealer, status och utbredningsområden, men de genererar inte detaljerade förekomstkartor. Skogsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper, Jordbruksverkets inventering av ängs- och betesmarker, våtmarksinventeringen, Nationell marin kartering och Natura naturtypskartan över skyddade områden är andra viktiga underlag. De är dock inte nationellt heltäckande alternativt behöver de utvecklas och/eller uppdateras. För enstaka naturtyper finns heltäckande karteringar.

Myndigheterna utvecklar metoder för bedömning av kvalitet som kommer att möjliggöra bedömning av restaureringsbehov för arters livsmiljöer och livsmiljötyper. Det saknas dock heltäckande underlag om var det finns områden med potential för återskapande respektive nyetablering av livsmiljötyper. Här kan metoder

baserade på fjärranalys och modeller användas för att ta fram översiktliga underlag, exempelvis Nationella marktäckedata (NMD), digitala värden i skog, kartering av kontinuitetsskogar, sammanställning av urskogar och naturskogar och satellitbaserad klassning av vegetationsförekomst i grunda marina områden. Statistik och geografiska underlag om jordbrukarstöden kan också användas. I ängs- och betesmarker, samt i limnisk miljö utvecklas eDNA-metoder för tillståndsbedömning. Underlag för planering finns även i länsstyrelsernas regionala handlingsplaner för blå och grön infrastruktur. För långsiktiga åtgärdsplaner behövs även underlag som visar effekter av klimatförändringar på livsmiljöernas status och geografiska utbredning. En sammanställning av kunskapsläget behöver göras och underlag tas fram.

Samma slags brister finns i kunskapsunderlag om livsmiljöer för arter i art- och habitatdirektivet samt för fågelarter i fågeldirektivet. Det saknas även tillräcklig kunskap om livsmiljökrav för många arter. Inom åtgärdsprogram för hotade arter, som omfattar cirka elva procent av arterna i art- och habitatdirektivet och cirka fyra procent av fåglarna i fågeldirektivet, har dock bra kunskapsunderlag tagits fram. Vi saknar i nuläget sammanställda uppgifter om livsmiljötyper specifikt på statlig mark. Befintliga digitala underlag om livsmiljöer och information om statlig mark skulle kunna sammanställas för att ge ett bättre kunskapsläge. När det gäller skyddade områden äger staten en stor del av marken. Idag är information om livsmiljöer spridd i flera olika databaser och hos olika aktörer. Spridning av lägesbestämd information om havsbotten är reglerad, vilket hämmar metodutveckling och spridning av kartor. För att effektivt kunna nyttja befintlig information behöver vi fortsatt arbeta för en samordnad informationsförsörjning.

Utveckling av nationella marktäckedata

Nationella marktäckedata (NMD) är ett viktigt underlag för en mängd olika användningsområden och tillämpningar hos både Naturvårdsverket och en rad andra myndigheter samt i kommuner och näringsliv. Exempel på användningsområden är samhällsplanering, biologisk mångfald, rikskartering, skoglig planering, klimatfrågor och som underlag i flera regeringsuppdrag.

I samverkan med tio andra svenska myndigheter samt Miljødirektoratet i Norge har Naturvårdsverket vidareutvecklat produktionsmetoderna för att höja kvaliteten och öka automatiseringsgraden, vilket möjliggör en övergång till digital marktäckedataproduktion baserad på tidsserier av satellitdata. Samverkan har varit ett effektivt sätt att använda resurser och vi har tillsammans skapat en produkt som många användare får nytta av i det svenska miljöarbetet förutsatt att produkten ajourhålls. Innovativa metoder med automatisering, tidsserieanalyser och maskininlärning möjliggör effektiv ajourhållning. Produktionen av nästa version, NMD 2023, har påbörjats, och arbetet för att säkerställa en långsiktig förvaltning och finansiering fortsätter.

Landsbygd och regional utveckling

Naturvårdsverket bidrar till hållbar regional utveckling i hela landet genom dialog och samverkan på regional och lokal nivå, främst via länsstyrelserna och deras samverkansorgan inom miljömålssystemet RUS. Våra gemensamma insatser har

skett inom områdena naturmiljö, areella näringar, hållbart samhälle, friluftsliv samt klimat. Viktiga insatser 2023 har avsett naturskötsel, grönplanering och klimat-omställningsstöd till jordbruket, till exempel följande:

- Skötselåtgärder för värdefull natur som har bidragit till sysselsättning och naturturism samt därmed även till landsbygdsutveckling.
- Arbetet med grönplanering, som framför har handlat om att stödja kommunerna med att integrera ekosystemtjänster och grön infrastruktur i planering, byggande och förvaltning av samhälle och landskap.
- Naturvårdsverkets seminarier om grönplanering hos fem kommuner, för att ge stöd i arbetet och öka kunskapen, där ambitionen var att nå ut till mindre kommuner, som har begränsade resurser för att arbeta med de här frågorna.
- Utifrån regeringsuppdraget Hantering av schaktmassor och annat naturligt förekommande material (redovisat 2022) har Naturvårdsverket arbetet vidare bland annat med vägledning och seminarier, med länsstyrelserna som främsta målgrupp.

Inom ramen för Klimatklivet har Naturvårdsverket fördelat klimatomställningsstöd, där en prioriterad sektor är jordbruket, med åtgärder såsom biogasproduktion på gård eller elektrifiering av arbetsmaskiner. Åtgärderna inom lantbruket bidrar till omställningen till en konkurrenskraftig, cirkulär samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi samt energiomställning, vilket är viktigt för den regionala utvecklingen.

Miljö- och viltforskning

Naturvårdsverket fördelar totalt cirka 120 mnkr ur anslag 1:5 *Miljöforskning* och Viltvårdsfonden. Vi inventerar tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten forskningsbehoven inom myndigheterna. Som en del av vårt uppdrag finansierar Naturvårdsverket forskning vid universitet, högskolor och forskningsinstitut samt vid myndigheter som bedriver forskning, vilket ger stöd både i vårt eget och i Havs- och vattenmyndighetens arbete. Vi arbetar genom utlysningar av forskningsmedel och bedömningar med interna och externa granskare. Vi följer de finansierade projekten under arbetets gång, till exempel genom årsmöten och granskningsmöten vid projektens slut. Detta ger goda möjligheter för myndigheterna att ta del av aktuell forskning och ger samtidigt forskarna värdefull inblick i förvaltningens kunskapsbehov. Kunskapen används i förvaltning av naturmiljön, uppföljning och utvärdering av miljömålen, utveckling av åtgärder samt i rapportering till internationella organ.

Naturvårdsverkets medel för forskningsfinansiering ur Viltvårdsfonden har utlysts och fördelats, främst enligt prioriteringarna enligt vår forskningsstrategi *Wildlife, Environment and Society – Research strategy for the period 2021–2026* (publicerad på vår webbplats naturvardsverket.se) för Naturvårdsverkets medel för forskningsfinansiering ur Viltvårdsfonden. Strategin är utgångspunkten för Naturvårdsverkets årliga utlysningar till och med år 2025.

Miljöforskning

Årets stora behovsinventering resulterade i cirka 175 behov från verksamheten, varav en del kommer att arbetas in i utlysningar de kommande åren. Årets utlysning av medel inom miljöforskning omfattade totalt cirka 60 mnkr inom två olika områden:

- Utlysningen Havsbaserad vindkraft i samexistens med människa och miljö, omfattade cirka 30 mnkr och fick 19 ansökningar.
- Utlysningen Giftfria kretslopp, omfattade cirka 30 mnkr och fick 25 ansökningar.

Utlysningarna är unikt utformade med ett tydligt förvaltningsperspektiv. Totalt beviljades 12 ansökningar och av beviljade medel har 57 procent delats ut till kvinnor och 43 procent till män.

Tabell 3. Utbetalade medel miljöforskningsanslaget.

	2021	2022	2023
Utbetalade medel av miljöforskningsanslaget (tkr)	98 033	96 821	96 342
Antal öppna utlysningar	3	4	2
Antal beviljade forskningsansökningar	10	9	12

Rapporter med resultat från sju forskningssatsningar har publicerats. Bland dem kan nämnas följande:

Biologisk mångfald och betydelsen av skyddade områden: I rapporten tar man upp hur utvärdering av områdesskydd för biologisk mångfald bör utföras.

Feromonbaserad övervakning som understöd av förvaltningsmodeller för skogs-biodiversitet: I forskningsprojektet undersöktes hur vedlevande insekter påverkats negativt av landskapsförändringar knutna till modernt skogsbruk och omställningar av kulturlandskapet.

Ekologisk kompensation som verktyg i miljömålsarbetet: Rapporten är en syntes av sju projekt, nämligen etiska argument, lagstyrd och frivillig kompensation, modeller för att beräkna miljöskador och kompensationseffekter samt utvärdering av kompensationsåtgärder.

Etablering av bibliotek av DNA-streckkoder från svenska gördelmaskar (Annelida): Syftet med projektet var att ta fram DNA-streckkoder till ett referensbibliotek för gördelmaskar, vilket också ledde till upptäckten av 150–210 nya arter.

LifeDNAquatic: Riktlinjer för optimal hantering och analys av akvatiskt eDNA som verktyg inom svensk miljöövervakning: Projektet utvecklade metoder för att identifiera DNA-spår av vattenlevande organismer i olika ekosystem.

Evaluating the properties, fate and individual-to-ecosystem level impacts of contrasting microplastics in freshwaters: Syftar till att öka kunskapen om mikroplaster och deras källor, spridningsvägar i sötvattendrag och konsekvenser samt förslag på åtgärder.

Urban Plastics: I forskningsprojektet har man undersökt hur mikroplaster sprids till marina miljöer, vilka typer av plast det handlar det om, hur snabbt bryts den ned och varifrån den kommer.

Utveckling av analysmetoder för mikroplast i miljöprover för forskning och miljöövervakning: Projektet har vidareutvecklat mätmetoder av mikroplaster för miljöövervakning.

MIXiT: Towards quantifying impacts of microplastics on environmental and human health: Syftet är att fastställa principer för riskbedömning av mikroplaster.

DNA-baserad övervakning av biodiversitet i svensk skogsmark: Projektet har utvecklat metoder för att mäta DNA-spår av markorganismer i skogsmark.

Myndigheten låter granska slutrapporter som finansieras med miljöforskningsanslaget med hänsyn till både relevans och vetenskaplig kvalitet. Externa experter granskar den vetenskapliga kvaliteten, och representanter för användarna på Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten granskar relevansen. Naturvårdsverkets kontinuerliga behov av förvaltningsnära forskning har understötts av dessa projekt som avslutades 2023, bland annat har forskningen gett verksamheten viktig information om feromon- och DNA-baserad övervakning samt om eventuella åtgärder för att undvika spridning av mikroplaster.

Som en del i vår kunskapsinhämtning deltar handläggare i forskningssatsningarnas årsmöten. Detta ger deltagare i forskningsprojekt inom samma tematiska utlysning möjlighet att utbyta erfarenheter och interagera med de handläggare som följer projekten. De olika satsningarna genomförde tio årsmöten och två slutseminarier där forskare och handläggare kunde utbyta kunskaper.

Naturvårdsverkets miljöforskningsråd har haft tre arbetsmöten. Under dessa har rådet bland annat kvalitetssäkrat granskningsprocessen inom olika forsknings-satsningar. Detta för att se till att granskningsgrupperna har levt upp till standarden för god forskningsfinansiering. Rådet har stöttat med strategiska val, exempelvis angående omvärldsbevakning och behovsanalys.

Viltforskning

Syftet med Naturvårdsverkets uppdrag att finansiera forskning med medel ur Viltvårdsfonden är att utveckla vetenskapligt baserad kunskap till stöd för en långsiktigt hållbar förvaltning av vilt. Den vetenskapliga kommittén för viltforskning, Viltkommittén, är Naturvårdsverkets rådgivande expertkommitté för fördelning av forskningsmedel ur Viltvårdsfonden. Kommittén värderar och prioriterar forskningsansökningar med utgångspunkt från syftet med Viltvårdsfondens medel och vår aktuella forskningsstrategi.

Tabell 4. Fördelade medel från viltforskningsanslaget.

	2021	2022	2023
Viltvårdsfonden disponeras, av Naturvårdsverket för viltforskning, tkr	23 000	23 000	23 000
Fördelade medel, tkr	23 211*	17 622	25 527*
Antal inkomna hanterade ansökningar	10	14*****	16
Antal beviljade ansökningar	16**	4***	7****

* I utfallet ingår kvarvarande medel från tidigare år som får sparas och användas.

** 16 finansierade projekt av 30 inkomna ansökningar 2020.

*** 4 finansierade projekt av 10 inkomna ansökningar 2021.

**** 7 finansierade projekt av 14 inkomna ansökningar 2022.

***** En av ansökningarna inkom 2023.

Naturvårdsverket har fått 23 mnkr för finansiering av viltforskning. Förutom forskningsprojekt finansierar fonden bland annat Naturvårdsverkets viltforskningskansli och forskningskommunikation. Sju nya projekt beviljades medel av de ansökningar för budgetår 2023 som gavs in 2022–2023, bland annat projekt From virtual tourism

to citizen science: Investigating how publics produce and consume datafied wildlife in Sweden, och Biodiversity Impacts of Ungulates in Swedish Production Forests. Totalt pågår 17 forskningsprojekt finansierade av Viltvårdsfonden under 2023, vilket inkluderar tio fleråriga projekt som erhållit finansiering tidigare år. Sammantaget har cirka 25,5 mnkr fördelats till forskningsprojekt som pågår under 2023.

Kunskap från forskningen används bland annat vid genomförandet av Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om skog och klövvilt, de nationella rovdjursförvaltningsplanerna och Strategi för svensk viltförvaltning. Forskningsresultaten kommer också till användning hos länsstyrelserna till exempel vid beslut om förvaltning av klövvilt, stora rovdjur och gäss, men även för andra viltförvaltande myndigheter och organisationer. Resultaten från forskningen nyttiggörs också till exempel bland jägare genom Svenska Jägareförbundets rådgivnings- och utbildningsverksamhet. Inom viltforskningen följer Naturvårdsverket de finansierade projekten bland annat genom vår årliga konferens, Viltkonferensen, till gagn för kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan forskare och lokal, regional och nationell viltförvaltning.

Samverkan för utveckling

Utöver de nationella utlysningarna deltar Naturvårdsverket i forskningsfinansiering koordinerad genom EU. Med start 2023–2024 finansierar det europeiska partnerskapet Biodiversa+ 33 europeiska forskningsprojekt inom utlysningen Uppgraderad och gränsöverskridande miljöövervakning av biologisk mångfald och ekosystemförändringar för forskning, förvaltning och samhälle (BiodivMon). Budgeten sträcker sig över tre år och omfattar cirka 450 mnkr. Totalt medverkar 46 finansörer från 33 länder. Naturvårdsverket finansierar, med cirka 6 mnkr, svenska deltagare i tre av tolv projekt med svenskt deltagande, sex projekt finansieras av Rymdstyrelsen och i tre projekt är det svenska deltagandet inte forskningsfinansierat utan görs på egen bekostnad.

Naturvårdsverkets vetenskapliga råd för biologisk mångfald och ekosystemtjänster har till syfte att stödja vårt arbete i den mellanstatliga forskarpanelen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES) och FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD). Rådet har haft två möten under året. Vi har bidragit med 1,5 mnkr till IPBES och ger möjlighet för svenska experter att arbeta i olika arbetsgrupper. Vi deltog tillsammans med externa experter på IPBES:s plenarmöte 28 augusti – 2 september. På mötet godkändes rapporten *Summary for Policymakers of The IPBES Assessment Report on Invasive Aliens Species and their Control*, som redovisar kunskapsläget om hotet från invasiva främmande arter och åtgärder mot dessa. Det beslutades också om planer för kommande rapporter som kommer att handla om en andra global bedömning av tillståndet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, övervakning av biologisk mångfald och naturens bidrag till människan samt integrering av biologisk mångfald och konnektivitet i fysisk planering. Naturvårdsverket höll ett presseminarium efter plenarmötet med tyngdpunkt på rapporten om invasiva främmande arter.

I syfte att uppnå de globala hållbarhetsmålen samt miljömålen har myndigheten fördelat 17 mnkr till IVL Svenska miljöinstitutet, via Stiftelsen IVL, till samfinansierad forskning med näringslivet och finansiering av EU-projekt. Därför har vi också deltagit i IVL:s verksamhetsråd och haft en ledamot i Stiftelsen IVL:s styrelse, samt fört ut de samfinansierade projektens forskningsresultat.

Inom forskningsprogrammet Vindval, ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket, publicerades tre rapporter under året. Två av dessa, inom fokusområdet planering och vindkraft, handlar om avvägningar mellan miljö och socioekonomiska intressen. *Hållbar landbaserad vindkraft – synergi, integration och konflikt* visar hur vindbruk kan utgöra en del i skogens mångbruk, medan *Regionalt planeringsstöd för vindkraft* har syftet att utveckla metoder för en samordnad vindbruksplanering på regional nivå, där även elnätet är en faktor. Resultaten från projekten förväntas bland annat komma till användning i Energimyndighetens regeringsuppdrag Vägledning kommunal energiplanering, som ska redovisas 2024. Rapporten *Effekter av havsbaserad vindkraft på fisk* indikerar att vindkraftverk till havs inte utgör ett hot mot fiskarter eller fiskpopulationer. Förstudien *Miljöeffekter av elnät* presenterades i mars, och projektledaren fick därefter i uppdrag att inleda arbetet med ett tvåårigt syntesprojekt.

I november arrangerade Vindval en slutkonferens vid Naturvårdsverket med 325 anmälda, varav de flesta deltog digitalt. Presentationerna på konferensen filmades och finns tillgängliga via länk på webbplatsen naturvardsverket.se till Naturvårdsverkets YouTube-kanal.

EU-kommissionens handlingsplan för vindkraft som presenterades under hösten ställer bland annat krav på att medlemsländerna ska peka ut ett eller flera områden särskilt lämpade för utbyggnad av förnybar energi samt att miljömässiga konsekvenser ska bedömas i förhand. Resultat från Vindval förväntas att kunna tillämpas i dessa sammanhang.

Miljömålsuppföljning, utvärderingar och andra kunskapsunderlag

Samverkan

Naturvårdsverket ansvarar för att samordna uppföljning och utvärdering av miljömålen. Vi genomför aktiviteter för att vägleda och underlätta samverkan mellan de 26 myndigheter som har ett ansvar i miljömålssystemet.

Vi har fortsatt arbetet med att förenkla och effektivisera miljömålsuppföljningen. I syfte att effektivisera och höja kvaliteten i det gemensamma arbetet har vi genomfört två samverkansmöten med de myndigheter som ansvarar för att verka för att nå miljömålen och andra berörda aktörer.

Vi har också hållit två möten med de myndigheter som har ett särskilt ansvar för uppföljningen av ett eller flera miljökvalitetsmål. Förbättrad samordning av arbetet har lett till väl genomarbetade och avstämda underlag till den årliga uppföljningen av miljömålen. Dessutom har besökare på sverigesmiljomal.se möjlighet att följa miljöarbetet via indikatorer som speglar utvecklingen för miljökvalitetsmålen och generationsmålet.

Sex nummer av nyhetsbrevet Miljömålsnytt har getts ut och distribuerats till drygt 3800 prenumeranter under januari–augusti. Under hösten har utgivningen pausats till följd av minskade anslag som föranlett en översyn över vilka av myndighetens nyhetsbrev som ger bäst effekt och om vi kan arbeta annorlunda. Översynen beräknas vara klar i början av 2024.

Uppföljning och utvärdering av miljömålen

Naturvårdsverket redovisar årligen en samlad nationell uppföljning och minst vart fjärde år en fördjupad utvärdering av miljömålen, se vidare i avsnittet Fördjupad utvärdering 2023, i kapitel 5.

Vi har levererat den årliga nationella uppföljningen av miljömålen, som är ett underlag för Regeringskansliets arbete med budgetpropositionen. I uppföljningen redovisas resultatet av det närmast föregående årets statligt initierade satsningar och deras bidrag till måluppfyllelse. Arbetet med att utveckla och förenkla anvisningarna har fortsatt. Vårt fokus har varit ökad tydlighet i bedömning och analys av resultaten av statligt initierade satsningar. Redovisningen har samordnats med underlaget till regeringens årliga klimatredovisning.

Myndigheten ansvarar för att samordna, följa upp och utvärdera 7 av de 16 miljö-kvalitetsmålen, generationsmålet samt ett antal etappmål. Vi följer, analyserar och utvecklar kunskapsunderlag i samverkan med internationella aktörer, forskare och andra myndigheter för dessa specifika mål. I första hand använder vi befintliga analyser och data från miljöövervakningen och andra inventeringar som tas fram av oss och andra myndigheter.

Internationell rapportering

Genom vårt medlemskap i EU och deltagande i många internationella konventioner har Sverige rapporteringskrav inom flera områden. Olika former av uppgifter rapporteras, till exempel om tillståndet i miljön och vidtagna åtgärder. Naturvårdsverket genomför rapporteringar inom de flesta av myndighetens ansvarsområden, såsom klimat och luft, utsläpp och miljöskydd, naturvård samt om allmänhetens tillgång till miljöinformation enligt Århuskonventionen. Uppgifterna hämtas från miljöövervakningen, inventeringar, företag, myndigheter och kommuner. Rapporteringarna bidrar till kunskapsunderlag som kan utgöra bas för att utvärdera vidtagna åtgärder och för att utveckla styrmedel.

Europeiska miljöbyrån (EEA) publicerar varje år en rankning av ett urval av medlemsstaternas rapporter av miljödata, Core Data Flows. Sverige har under fyra år uppnått höga resultat i rankningen. I rankningen 2023 (med data från 2022) hamnar vi lägre, men ligger ändå över snittet jämfört med övriga europeiska länder. Placeringen visar inte hur miljön mår eller hur miljöarbetet går, utan hur väl Sverige lyckats rapportera högkvalitetsdata enligt deadline. Core Data Flows granskas särskilt eftersom rapporterna, till exempel rapporten *Europas miljö*, utgör grunden för EEA:s viktigaste bedömningar.

Nedan följer en beskrivning av ett urval av Naturvårdsverkets leveranser inom olika tematiska områden.

Klimat

Naturvårdsverket har rapporterat underlag om årliga utsläpp och upptag av växthusgaser till EU, klimatkonventionen och Parisavtalet. Vi har tagit fram och rapporterat approximativa utsläpp och upptag samt scenarier för framtida utsläpp enligt EU:s styrningsförordning. Vi samordnar och ansvarar även för att rapporteringen av finansiella flöden, tekniköverföring och kapacitetsuppbyggnad i utvecklingsländer sker enligt styrningsförordningen. Denna rapportering sker årligen, i slutet av september. Naturvårdsverket har även gjort Sveriges åttonde nationalrapport samt

Sveriges femte Biennial Report. Rapporteringarna används för att bedöma om Sverige lever upp till de åtaganden vi har inom ramen för EU:s klimatramverk samt de åtaganden vi har inom ramen för UNFCCC och Parisavtalet. Data som ligger till grund för rapporteringarna utgör en del av Sveriges officiella statistik och används bland annat för miljömålsuppföljning.

Luft

Vi har tagit fram utsläppsinventering, metodbeskrivning och emissionstrender för utsläpp av luftföroreningar samt utsläppsscenarioer som årligen ska rapporteras för uppföljning av Sveriges åtaganden gentemot de olika protokollen under FN:s luftvårdskonvention (UNECE CLRTAP) samt EU:s takt direktiv (2016/2284/EU).

Vi har fortsatt arbetet med metodutveckling och förbättringar av aktivitetsdata och emissionsfaktorer, vilket resulterat i fortsatt förbättrad kvalitet i rapporterade data. Det gäller till exempel uppdatering av emissionsfaktorer för dioxinutsläpp från förbränning av biomassa inom industrin, något som är viktigt för etappmålet om dioxiner. En viktig del i kvalitetsarbetet är den årliga granskningen av medlemsstaternas utsläppsdata, metodikbeskrivning och emissions-trender, som EU-kommissionen genomförde i enlighet med luftvårdskonventionen. Granskningsexperterna anser att Sveriges arbete är av mycket god kvalitet när det gäller fullständighet, noggrannhet och transparens. Naturvårdsverket har också bidragit med en expert till luftvårdskonventionens årliga granskning gällande utsläppsinventering enligt Göteborgsprotokollet.

Vi har även tagit fram kunskapsunderlag och rapporterat utsläpp och andra parametrar avseende 2018–2022 års data gällande stora förbränningsanläggningar (LCP) till EU-kommissionen. Detta i enlighet med industriutsläppsdirektivet (IED). Rapporteringen har skett integrerat med det europeiska utsläppsregistret (E-PRTR) i enlighet med EU:s senaste rapporteringskrav.

Naturvårdsverket har rapporterat i enlighet med EU:s luftkvalitetsdirektiv, luftvårdskonventionens European Monitoring and Evaluation Programme (EMEP) och ett antal andra internationella konventioner. De data som rapporteras utgör resultat från kommunernas kontroll av luftkvalitet i tätort samt resultat från den nationella och regionala miljöövervakningen på landsbygden (regional bakgrund). I år har kommunernas rapportering av luftdata till Datavärden för luftkvalitet (SMHI) skett i den nya webbaserade rapporteringstjänsten. Detta har underlättat både rapporteringen av mätdata och uppdateringen av metadata, vilket förbättrat vårt rapporteringsunderlag till EU.

Avfall

Under 2023 har Naturvårdsverket rapporterat enligt fem EU-gemensamma avfallsdirektiv. Rapporteringarna bidrar bland annat till kunskapsunderlagen för uppföljningen av EU:s genomförande av avfallspaketet, och på nationell nivå till utveckling av styrmedel och uppföljning av etappmål. Det har också rapporterats enligt EU-rådets förordning 2021/770 av den 30 april 2021 om:

- beräkning av egna medel baserade på plastförpackningsavfall som inte materialåtervinns,
- metoder och förfaranden för tillhandahållande av dessa egna medel,
- åtgärder för att möta likviditetsbehov samt

- vissa aspekter av egna medel baserade på bruttonationalinkomst som reglerar rapporteringen av egna medelsposten inom ramen för EU:s långtidsbudget baserat på icke materialåtervunna plastförpackningar. Tidigare år har Naturvårdsverket lämnat prognoser för detta, men i år skedde den första rapporteringen av faktiska data.

För att bidra till en mer harmoniserad rapportering till EU har myndigheten även deltagit i expertgrupps- och inventeringsmöten med EU-kommissionen.

Vårt arbete med att utveckla avfallsstatistikområdet har fortsatt, inte minst kopplat till att tillgodose de ökade kvalitets- och detaljkraven på rapporteringarna till EU-kommissionen, men också för att förbereda för kommande rapporteringar, till exempel de som tillkommer genom EU:s engångsplastdirektiv.

Under året har de uppgifter om avfall som inkommer via företagens miljörapporter, vars format förbättrades under 2022, nu plockats ut och börjat bearbetas till statistik. Arbetet med databasen för uppgifter kopplade till producentansvaren har också fortsatt under året, inte minst för att förbereda för rapporteringar enligt de nya producentansvaren, som träder i kraft kommande år. Det finns dock fortfarande utvecklingsbehov inom flera områden av avfallsstatistiken som inte är tillgodosedda. Inte minst saknas kunskap om sammansättningen av blandade avfallsfraktioner, framför allt för avfall från verksamheter. Konsekvensen av undermåliga uppgifter kan leda till att styrmedelsanalyser inte blir tillräckligt träffsäkra och därmed utgör sämre beslutsunderlag för styrmedelsutveckling.

Officiell statistik

Naturvårdsverket är statistikansvarigt för officiell statistik om miljömässiga förhållanden i eller med koppling till Sverige. Ansvaret omfattar utveckling, produktion och publik spridning av officiell statistik, samt samverkan med övriga aktörer inom de olika statistiksystemen. Naturvårdsverket rapporterar regelbundet officiell statistik, ofta med tillhörande dataunderlag, till bland annat SCB, Eurostat, EEA, OECD och olika FN-organ.

Myndigheten har producerat och publikt spritt officiell statistik inom områdena utsläpp, avfall och miljötillstånd. Statistikområdet miljöbalkens tillämpning är dock fortsatt vilande. Vi har genomfört årlig rapportering till SCB och lämnat data- och statistikunderlag till andra myndigheters statistikproduktion. Vi har samverkat inom både det nationella och det europeiska statistiksystemet – exempelvis i aktiviteter för att nå målbilden för svensk officiell statistik och genom att lämna uppgifter till Eurostats kostnadsberäkningar för den europeiska statistiken.

Vi har avgett yttrande om förslag till ändring av Yttrande över Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 223/2009 om europeisk statistik COM (2023) 402 (Fi2023/02171).

Kommunikation och kommunikationskanaler

Syftet med Naturvårdsverkets kommunikation är att förmedla fakta och kunskap, göra miljöinformation mer känd, skapa delaktighet och förtroende samt öka användningen av vår kunskap. Myndigheten har fortsatt sitt arbete med att genomföra planerad kommunikation i en rad utvalda frågor, bland annat om vilt, klimat, våtmarker, allemansrätten och producentansvar.

De flesta medarbetare på Naturvårdsverket deltog under året i en utbildning om desinformation och hur den kan hanteras. Syftet är att stärka vår förmåga att navigera i en omvärld där desinformation blir allt vanligare. Deltagarna fick lära sig centrala begrepp, ta del av exempel på desinformation och verktyg för att bedöma och hantera desinformation. Utbildningen är framtagen speciellt för Naturvårdsverket.

Vårt arbete gentemot media präglas av öppenhet och en hög servicenivå. Antalet inkommande frågor från media är högt och genomslaget i media ökar successivt. Under mättiden december 2022 – november 2023 publicerades 9 870 artiklar, jämfört med 7 341 artiklar under 2022 års mätning. Jakt och rovdjur samt klimatomställning är de frågor som får mest publicitet, med en förekomst på vardera drygt 15 procent av publiciteten. Biologisk mångfald ökar stadigt och har en förekomst på knappt 6 procent av totalen.

Mediebilderna av Naturvårdsverket är en expertmyndighet. Myndigheten figurerar mest i dagspress och ökar inom etermedier.

Utvecklingen av Naturvårdsverkets webbplats, naturvardsverket.se, fortsatte under året, bland annat genom analys av våra målgruppers behov och förändring av viktiga delar av webben utifrån dessa. Webbplatsen hade 5 300 000 besök och 9 270 000 sidvisningar under 2023. Bland de ämnesområden som genererat mest trafik (sidvisningar) finns Arter och artskydd (375 000), Invasiva främmande arter (544 000) och Klimatomställning (539 000). Varje sida på webbplatsen har tilldelats en faktagranskare i verksamheten – ett viktigt led i arbetet med att kvalitetssäkra innehållet på webben. Ett nytt analysverktyg infördes för webben, vilket också är ett viktigt steg mot en starkare styrning av denna kommunikationskanal.

Arbetet med sökoptimering har hög prioritet. Informationen på vår webbplats ska inte bara vara aktuell och relevant utan också vara lätt att hitta. Ett exempel: i slutet av 2022 lanserades en ny sida om biologisk mångfald på naturvardsverket.se. Efter arbete med optimering av sökord rankades sidan, efter att bara ha legat ute några månader under 2023, som nummer ett av Google vid sökning på just ”biologisk mångfald”.

De sociala medierna är i ständig förändring. Det gör att vi, som kommunicerar via sociala medier för att möta våra målgrupper där de finns, hela tiden behöver ha ögonen på utvecklingen och vara beredda på att ompröva både kanalval och arbetsätt.

Det blir successivt svårare att nå ut på Facebook och under 2023 nådde vi färre användare än tidigare. Den så kallade räckvidden minskade från cirka 1,1 miljon 2022 till strax under 600 000 för 2023. Under hösten förändrades inriktningen på Naturvårdsverkets närvaro på Facebook till att alltmer rikta sig mot naturintresserade privatpersoner. Det återstår att se vilka effekter det ger på räckvidd och engagemang i kanalen. En tydlig effekt är att nyhetsbrevet Viltnytt fick cirka 230 nya prenumeranter efter att vi marknadsfört ett inlägg till jaktintresserade.

Antalet följare på LinkedIn, som vänder sig till våra professionella målgrupper, har växt stadigt, från 19 000 följare 2022 till närmare 26 000 i slutet av 2023. Naturvårdsverkets publicerade innehåll på LinkedIn visades 950 000 gånger under året (motsvarande siffra för 2022 saknas).

Vår närvaro på X, tidigare Twitter, utreddes under året till följd av kanalens förändring under ny ägare. Naturvårdsverket behåller sitt konto på X tills vidare, men följer utvecklingen noga.

Naturvårdsverkets medverkan i Almedalsveckan 27 juni – 1 juli har utvärderats. Vi deltog i 25 paneler, samtal och möten som bland annat handlade om biobränsle, miljöprövning, industriutsläppsdirektivet (IED) och industrins omställning. Myndigheten hade tolv personer på plats. Bedömningen är att medverkan var väldigt givande. Vi fick chansen att bidra med kunskap och träffade många viktiga aktörer.

5. Samordning och utveckling av styrmedel

Naturvårdsverket driver utvecklingen framåt och samordnar miljöarbetet tillsammans med andra. Det gör myndigheten bland annat genom att ansvara för systemfrågor, såsom utveckling av miljörätten, samhällsekonomiska analyser och miljöledning i staten. Andra exempel på systemfrågor är övergripande miljömålsarbete och styrmedel för att nå miljömålen. Det övergripande syftet med verksamheten är att skapa förutsättningar för att Sverige ska nå miljömålen. Vi lägger fortsatt särskilt fokus på att utveckla nya styrmedel, prioritera noggrant i mål och ärenden, effektivisera tillsynsvägledningen samt genomföra den nationella tillsynsstrategin.

Resultatbedömning

De tillförda medlen för tillsynsvägledning och miljöprövning har inneburit att vi fortsatt har kunnat prioritera dessa områden. Den tillsynsvägledning som lyftes i den nationella miljötillsynsstrategin 2022–2025 har varit i fokus att genomföra under året. Detta har bidragit till att tillsynsvägledningen är mer relevant och förutsägbar för tillsynsmyndigheterna. Vi har gjort en rad stödande insatser riktade mot dem för att strategin ska få önskvärt genomslag.

Kommunikationen med tillsynsmyndigheterna har ytterligare förbättrats genom det digitala forum som lanserades år 2022 för arbetet med strategin. Aktiviteten på forumet har ökat under året och antalet medlemmar är nu uppe i 1600 användare hos tillsynsmyndigheterna.

Vi har samordnat de centrala tillsynsvägledande myndigheterna i arbetet med det gemensamma regeringsuppdraget om att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn. Förslagen i det slutredovisade uppdraget och den ökade samverkan mellan myndigheterna förväntas leda till bättre förutsättningar för tillsynsmyndigheterna att fullfölja sina tillsynsuppdrag.

Myndighetsmål	Bedömning
Vår tillsynsvägledning bedöms som relevant och ändamålsenlig av tillsynsmyndigheterna.	På god väg

Naturvårdsverket bedömer att vi bidragit väl till måluppfyllnad på ett flertal sätt under året.

Utveckling och tillämpning av miljörätten

Effektivare tillståndsprövning

Naturvårdsverket deltar som part eller remissinstans i vissa utvalda miljöprövningar. På så sätt fullgör Naturvårdsverket sitt uppdrag att bevaka det allmänna miljöintresset i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs av prövningsmyndigheter. Vi lämnar synpunkter tidigt i processen och deltar i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga och/eller har stor betydelse för miljön. På så sätt bidrar vi till ändamålsenliga processer och kortare handläggningstider. Vi deltar i prövningsärenden för att öka möjligheten att uppnå miljömålen och uppfylla Sveriges internationella åtaganden.

De tillförda medlen på förvaltningsanslaget för tillståndsprövning och tillsynsvägledning har inneburit att Naturvårdsverket har kunnat stärka arbetet med att bidra till en effektiv och ändamålsenlig prövning. Utvecklingsarbetet med miljöprövningar har fortsatt inom myndigheten med en rad olika initiativ. Vi har bland annat genomfört åtgärder för att bidra till att göra miljöprövningsprocessen mer förutsägbar och effektiv. Exempelvis har vi undersökt vad vi kan förbättra vad gäller hur vi kommunicerar om vårt arbete med miljöprövningar och hur vi på ett mer effektivt sätt kan delta i samråd.

Vi har fortsatt arbetet med att utveckla vår samverkan med länsstyrelserna och andra myndigheter i miljöprövning. Till exempel har vi under pågående tillståndsprövningar för täkter, gruvor och havsbaserad vindkraft bland annat delat upp olika prövningsfrågor mellan oss och berörda länsstyrelser samt Havs- och vattenmyndigheten. Detta har bidragit till ett effektivare deltagande och en effektivare tillståndsprövning. Ett annat exempel är att vi i samverkansmöten med Strålskyddsmyndigheten och länsstyrelser har diskuterat våra respektive roller i tillståndsprövningsprocessen och hur vi kan samordna vårt deltagande, vilket kan förväntas leda till snabbare och smidigare tillståndsprövningsprocesser.

I enlighet med regeringsuppdraget om Utvecklad vägledning avseende miljöprövning och miljöbedömning har vi utvecklat vägledningen om miljöprövning och miljöbedömningar. Även detta arbete kan förväntas bidra till mer förutsebara och effektiva miljöprövningar.

Prioriterad miljöprövningsverksamhet

Arbetet med yttranden och deltagande i huvudförhandlingar är tidskrävande och har hög komplexitet. För att använda resurserna effektivt har vi därför hårda prioriteringar av vilka ärenden som myndigheten engagerar sig i. Under året har vi deltagit med omkring 80 yttranden i mål och ärenden som rör miljöfarlig verksamhet. Naturvårdsverket har inte överklagat något avgörande till Mark- och miljööverdomstolen under året.

Vi har underrättat regeringen, enligt 17 kapitel 5 § miljöbalken, om prövningen av Luossavaara-Kiirunavaara AB:s (LKAB) ansökan om tillstånd avseende befintlig och utökad gruv- och förädlingsverksamhet med mera i Malmberget. Detta har gjorts med hänsyn till förväntade utsläpp till luft och till närliggande recipienter som utgör Natura 2000-område, samt de stora mängder energi som krävs för planerad verksamhet och den övriga samlade miljöpåverkan som kan förväntas.

För att begränsa och öka kunskapen om de faktiska utsläppen från respektive bransch har vi i mål bland annat drivit frågor inom:

Pappers- och massaindustrin

- Minskade utsläpp av kväveoxider till luft från sodapannor. Där har vårt deltagande varit avgörande för att beslut fattats om prøvotidsutredningar där ny reningsteknik (främst SNCR) utreds och att lägre utsläppsgränser föreskrivits i provisoriska villkor för verksamhetsutövaren.
- Energihushållning – där vårt deltagande har resulterat i villkor för verksamhetsutövaren med krav på specifika energihushållningsåtgärder och villkor med tydligare krav för arbete med energihushållningsplan, inklusive delegation till tillsynsmyndigheten.

Metallindustrin

- Energihushållning och om minskade utsläpp till luft och vatten. Där har vi bidragit till att striktare villkor som reglerar energihushållning och totala utsläpp föreskrivits.

Verkstadsindustrin

- Energihushållning och bidragit till att utsläpp till luft (bland annat stoft) fått tydligare villkorsreglering.

Kemiföretag och raffinaderier

- Ny teknik, såsom tillverkning av batterier, elektrobränslen, biodrivmedel, pyrolys samt Carbon Capture and Storage (CCS) och Carbon Capture and Utilization (CCU), efterlevnaden av miljö kvalitetsnormer för vatten (näringsämnen), energihushållning och tidsbegränsning av ändringstillstånd. Vårt arbete har resulterat i en mer enhetlig och miljömässigt motiverad reglering av likartade anläggningar inom nya branscher respektive för ny teknik samt krav på energihushållningsplaner med delegation till tillsynsmyndigheten.

Genom att delta i samråd och lämna synpunkter tidigt i processen bidrar vi även till ett minskat kompletteringsbehov i tillståndsprövningen, och följaktligen en effektivare tillståndsprövning. Vi har yttrat oss i ett stort antal samråd. Exempelvis följande samråd med:

- Heidelberg Materials Cements Sverige AB, avseende planerad ansökan om nytt tillstånd för den befintliga cementfabriken i Slite (inklusive ny CCS-anläggning). Vi har bevakat ny teknik, avskiljning av koldioxid samt miljöpåverkan bland annat i form av kemikalieanvändning och utsläpp.
- Jiangxi Zichen Technology Co, avseende planerad ansökan om tillstånd för produktion av anodmaterial av artificiell grafit. Vi har bland annat kommit med synpunkter om utsläpp till luft (stoft, kväveoxider, svaveldioxid och VOC), energiförbrukning och energihushållning.
- Nordkalk AB, avseende ansökan om nytt täktillstånd i Klinthagen på Gotland. Vi har uttalat oss i frågor om artskydd och utvinningsavfall samt vilket hydrogeologiskt underlag som krävs för att bedöma Natura 2000-frågor.
- SSAB, om planerad omställning av stålproduktionen i Luleå. Vi har bland annat gett synpunkter avseende ny teknik, utsläpp till luft och energihushållning.

Naturvårdsverket har sett ett fortsatt stort intresse för att etablera vindkraft till havs, ofta i form av mycket stora anläggningar. De flesta av våra yttranden i vindkraftsärenden rör havsbaserade anläggningar. I fråga om havsbaserad vindkraft bevakar myndigheten i huvudsak frågor kopplade till fåglar och fladdermöss samt ifall områdesskydd på land kan komma att påverkas. Vi kompletterar därmed Havs- och vattenmyndigheten som tar hand om frågor kopplade till naturvärden, livsmiljöer och arter i vattenmiljön. Vad gäller både havs- och landbaserade vindkraftsanläggningar har vi i huvudsak deltagit i ärenden där vi bedömt att lokaliseringen är olämplig på grund av risk för stor negativ påverkan på känsliga fågelarter och/eller fladdermöss. Vårt deltagande har bidragit till att det föreskrivits villkor till skydd för fåglar och fladdermöss. Därutöver har en ansökan, i enlighet med vårt yrkande, avslagits av regeringen bland annat med hänsyn till risken för negativ påverkan på sjöfågel. I ett annat ärende har en Natura 2000-ansökan, i enlighet med vårt yrkande, avslagits av länsstyrelsen bland annat med hänvisning till verksamhetens negativa påverkan på fåglar. Beslutet har inte vunnit laga kraft.

Tabell 5. Urval av prioriterade prövningsärenden inom resultatområde Hållbart samhälle, Klimat och luft samt Naturmiljö, friluftsliv och vilt.

Detta har vi gjort	Resultat	Miljökvalitetsmål
Deltagit i huvudförhandling i mål om Bolidens prövotidsredovisning avseende kylvattensystemet samt frågan om ytterligare villkor för utsläpp till vatten av metaller beträffande den tillståndsgivna verksamheten Rönnskär. Vi gjorde bland annat gällande att slutliga villkor för utsläpp till vatten skulle fastställas för hela verksamheten och att vissa specificerade åtgärder skulle vidtas avseende kylvattensystemet.	Vi fick vi gehör för villkorsförslaget med skärpta nivåer avseende utsläpp till vatten. Vi fick däremot inte gehör för vårt villkorsförslag om konkreta åtgärder avseende kylvattensystemet. Domen har inte vunnit laga kraft. (MMD Umeå deldom 2023-05-26 i mål nr M 1012-09).	Giftfri miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag.
Deltagit i huvudförhandling i mål om H2 Green Steels ansökan om tillstånd till nytt stålverk i Boden. Vi drev bland annat frågor om energihushållning, utsläpp till luft av stoft, kväveoxider, svaveldioxid och farliga ämnen (t.ex. PCCD/F och tungmetaller).	MMD har meddelat tillstånd. Vi fick gehör för förslag till villkor om legionella, och utredningsvillkor om utsläpp till luft (de ska omfatta skyldighet att redovisa förslag till reglering av totala utsläpp) och energi (skyldighet att utreda energiflöden, redovisa nyckeltal och föreslå åtgärder för minskad energiförbrukning). (MMD Umeå deldom 2023-06-01 i mål nr M 3358-21).	Frisk luft, Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, med flera.
Yttrat oss över Vattenfall AB:s prövotidsredovisning avseende utsläpp av dioxiner och furaner för bolagets tillståndsgivna avfallsförbränningsanläggning i Uppsala. Mot bakgrund av bolagets* mätresultat och miljöprestanda bedömde vi att det var möjligt för bolaget att klara ett årsmedelvärde på en haltnivå i mitten av BAT-AEL-spannet. Naturvårdsverket yrkade också att utsläppen skulle fastställas efter kontinuerlig långtidsprovtagning av dioxiner och furaner.	MMD dömde i enlighet med Naturvårdsverkets yrkanden (MMD Nacka deldom 2023-06-20 i mål nr M 250-17). Deldomen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen, som den 18 januari 2024 i mål nr M 9743-23 beslutade att inte meddela prövningstillstånd.	Frisk luft, Giftfri miljö.

Detta har vi gjort	Resultat	Miljö kvalitetsmål
Yttrat oss om Yara AB:s prövotidsredovisningar avseende utsläpp till luft av kväveoxider och utsläpp till vatten av kväve, för bolagets tillståndsgivna kemiska fabrik.	Vi fick gehör både för vårt första-handstyrkande avseende villkor för utsläpp till luft och för vårt andra-handstyrkande avseende villkor för utsläpp till vatten. (MMD Nacka deldom 2023-06-16 i mål nr M 7642-13).	Frisk luft, Hav i balans, levande kust och skärgård, Bara naturlig försurning.
Yttrat oss i mål om Talga AB:s ansökan om tillstånd till anläggning för tillverkning av batterianodmaterial från grafitkoncentrat. Vi gjorde gällande att stoftutsläpp till luft skulle villkorsregleras genom ett tydligt begränsningsvärde. Vi gjorde också gällande att tillsynsmyndigheter genom delegation skulle få möjlighet att besluta om ytterligare energihushållande åtgärder.	MMD fastställde villkorsförslagen i enlighet med Naturvårdsverkets förslag. (MMD Umeå 2023-06-21 i mål nr M 1826-22).	Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Levande skogar, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv.

Effektivare tillsynsvägledning

Naturvårdsverket arbetar fortsatt med att utveckla förutsättningarna för en effektiv och enhetlig miljötillsyn och en samlad tillsynsvägledning enligt miljöbalken. De tillförda medlen på förvaltningsanslaget för tillståndsprövning och tillsynsvägledning har inneburit att flera olika initiativ har kunnat tas för att utveckla arbetet och göra tillsynsvägledningen mer effektiv, framför allt för kommunala och regionala tillsynsmyndigheter.

Vårt tillsynsvägledningsuppdrag är brett och vi arbetar för en tydligare, mer proaktiv vägledning som ger en likvärdig, förutsägbar och förbättrad miljötillsyn. En förbättrad miljötillsyn är en förutsättning för den gröna omställningen, och huvudfokus inom vårt löpande arbete med tillsynsvägledning och de riktade insatserna under den nationella miljötillsynsstrategin samt i vårt arbete med regeringsuppdrag. Vi ger stöd till tillsynsmyndigheter med expertkunskap, regeltolkning, samordning och uppföljning.

Arbetet med regeringsuppdraget om att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken har under året fortlöpt i samverkan med de utpekade myndigheterna och även med övriga centrala myndigheter, Försvarsinspektören för hälsa och miljö, kommuner och näringsliv. Uppdraget har bidragit till att de centrala tillsynsvägledande myndigheterna har fått bättre insyn i varandras arbete. På längre sikt bör den ökade samverkan resultera i bättre förutsättningar för tillsynsmyndigheterna att fullfölja sina respektive tillsynsuppdrag. Naturvårdsverket samordnar uppdraget i stort och har i december slutredovisat det till regeringen, inklusive:

- en plan för ökad digitalisering av tillsyn och tillsynsvägledning,
- kriterier för kompetens inom tillsynen,
- en plan för fort- och vidareutbildning av personer som arbetar med tillsyn, samt
- en arbetsmodell för fortsatt utveckling av den nationella tillsynsstrategin.

Naturvårdsverket ser den nationella strategin för miljöbalkstillsynen som det viktigaste verktyget för att strategiskt samordna nationellt prioriterade tillsynsinsatser. Arbetet med strategin leds av Naturvårdsverket och sker i samverkan med övriga centrala tillsynsvägledande myndigheter. Under 2023 har innevarande strategiperiod förlängts med ett år till att omfatta perioden 2022–2025.

Arbetet med strategin främjar att myndigheternas samlade resurser och kompetens används effektivare, bidrar till en ökad likvärdighet i tillsynen samt underlättar tillsynsmyndigheternas planering av tillsynen. Strategin är indelad i sju tillsynsområden för att täcka hela miljöbalkens bredd. För vart och ett av dessa har en central myndighet huvudansvaret. Naturvårdsverket ansvarar för tillsynsområdena naturtillsyn, miljöfarlig verksamhet, förorenade områden och avfall. Under varje tillsynsområde synliggörs nationellt prioriterad tillsyn genom fokusområden, med tillhörande mål för tillsynen samt åtgärder och aktiviteter. För att strategin ska få önskvärt genomslag krävs många stödjande insatser.

Nedan exemplifieras några av Naturvårdsverkets åtgärder inom respektive fokusområde:

- Energihushållning har vi tillsammans med Energimyndigheten tagit fram vägledning om hur tillsynsmyndigheterna kan planera och genomföra energitillsyn.
- Fordonstvättar och fordonsverkstäder har vi startat en nationell tillsynskampanj. Tillsynsvägledning och annat stödmaterial har tagits fram.
- Uppdaterade miljöbalkstillstånd har vi tagit fram ett bedömningsstöd för tillsynsmyndigheternas uppgift att fortlöpande bedöma om de villkor som satts för miljöfarliga verksamheter är tillräckliga.
- Illegal avfallsverksamhet har ny tillsynsvägledning tagits fram och vi har deltagit på regionala seminarier för uppstart av tillsynskampanjer orienterade mot uppsökande tillsyn och en uppbyggnad av tillsynsmetodik för att upptäcka och motverka illegal avfallshantering, se vidare i kapitel 9.

Generellt bedömer vi att strategin och vårt arbete med genomförandet gör skillnad. Exempelvis har vi genom strategin levererat mer stöd till tillsynsmyndigheterna i form av tillsynsvägledning som borgar för en ökad egeninitierad tillsyn. Detta är något vi framöver följer upp i den årliga uppföljningen av tillsynen.

Det webbforum för miljötillsynsstrategin, vilket vi driver som ett pilotprojekt tillsammans med Jordbruksverket, har utvecklats under året. Forumet är öppet för handläggare och inspektörer inom miljötillsynen och ger utöver tillgång till stödmaterial också möjlighet till diskussioner, direktkontakt med de centrala myndigheterna och erfarenhetsutbyte på kollegial nivå. Antalet registrerade användare från centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner uppgick vid årets slut till cirka 1600 personer.

Prioriterade tillsynsvägledningsinsatser

Naturvårdsverket ansvarar för tillsynsvägledning inom många sakområden, och har ett allmänt ansvar för tillsynsvägledning i frågor om tillämpningen av kapitel 26 och 30 miljöbalken. Nedan beskriver vi ett urval av dessa, ytterligare beskrivningar av genomförda insatser för tillsynsvägledning finns i kapitel 7 och 9.

ENERGIHUSHÅLLNING

Energitillsyn och tillämpning av energihushållningsprinciperna enligt 2 kapitel 5 § miljöbalken, är ett sätt för myndigheterna att bidra till omställningen av samhället. Viktiga mål är att miljöbalkens hänsynsregler om energihushållning och användning av förnybara bränslen uppfylls och att miljöbalkens bestämmelser om egenkontroll vad gäller energihushållning och användning av förnybara bränslen följs.

Energitillsynen har flera utmaningar, därför har Naturvårdsverket och Energi-myndigheten prioriterat att ta fram en gemensam tillsynsvägledning om planering och genomförande av energitillsyn. Fokus ligger på handfasta tips och att tillhandahålla nödvändig information för att öka och förbättra kommuners och länsstyrelser energitillsyn. Representanter från tillsynsmyndigheterna har deltagit i arbetet. Myndigheterna lanserade vägledningen genom ett gemensamt webinarium, där cirka 270 handläggare på kommuner och länsstyrelser deltog. I den utvärdering som gjordes vid webinariet framkom att en majoritet av de svarande var nöjda och bedömde att de tillägnat sig ny kunskap att tillämpa i sitt arbete.

FORDONSTVÄTTAR OCH OLJEAVSKILJARE

Av de brister som påtalades av tillsynsmyndigheterna under framtagandet av den nationella strategin för miljötillsynen framgår att det finns behov av nationell samordning av tillsynen vad gäller tillsynsmetodik, omfattning av tillsynen och bedömningsstöd för egenkontrollen. Under slutet av 2023 publicerades en tillsynsvägledning om tillsyn av oljeavskiljare och ytterligare en om fordonstvättar har tagits fram, vilken kommer att publiceras i början av 2024. Båda ger stöd för tillsynsmyndigheterna och främjar en mer effektiv och likvärdig tillsyn. Naturvårdsverket har inlett ett tillsynsprojekt med fokus på mindre fordonstvättar och verkstäder, där tillsyn ansetts särskilt välbehövlig. Projektet kommer att pågå till våren 2024.

INDUSTRIUTSLÄPPSBESTÄMMELSER

För att samla kunskap och främja en enhetlig tillämpning i prövning och tillsyn arbetar vi kontinuerligt med att uppdatera och ta fram ny tillsynsvägledning om EU:s branschvisa krav på bästa möjliga teknik (BAT-slutsatser) och bestämmelserna om industriutsläppsverksamheter. Vi har tagit fram en ny vägledning om BAT-slutsatser för behandling av järnbaserade metaller (FMP BAT) och BAT-slutsatsdokumentet för ytbehandling med organiska lösningsmedel, inklusive behandling av trä och träprodukter med kemikalier (STS BATC). Vi har också publicerat en ny vägledning om anläggningsbegreppet i syfte att tydliggöra hur man bedömer omfattningen av en anläggning enligt industriutsläppsdirektivet (IED), samt hållit en digital handläggarträff för länsstyrelserna med fokus på aktuella frågor inom IED. Av utvärderingen i samband med handläggarträffen framkom att en majoritet av de svarande hittar den vägledning de behöver via Naturvårdsverkets webbplats.

RESTPRODUKTER I TÄKTVERKSAMHET

Den vägledning som vi tagit fram om klassificering av restprodukter i en täktverksamhet har som syfte att underlätta bedömningen av när en restprodukt som uppstår i en täktverksamhet ska klassas som en biprodukt eller ett avfall, och vilken lag som då ska tillämpas. Det sker bland annat genom att vägledningen berättar hur tillsynsmyndigheterna kan skapa ett bra underlag för sina beslut, vilket bör gynna omställningen till ett mer resurseffektivt samhälle.

Samordning och utveckling av miljömålssystemet

Naturvårdsverkets arbete i Miljömålsrådet

Miljömålsrådet har bedrivit arbete i fem gemensamt prioriterade och angelägna programområden, varav tre är nya för år 2023. Naturvårdsverket har bistått Miljömålsrådet genom att ansvara för rådets kansli. Vi har varit drivansvarig myndighet för det i år avslutade programområdet Grön infrastruktur. Programområdet har haft flera leveranser och den sista levererades i år och är en nationell strategi för skötsel av formellt skyddade och frivilligt avsatta skogar. Strategin har tagits fram i samverkan med Skogsstyrelsen och andra myndigheter samt skogens aktörer och den sträcker sig fram till 2030. Vi är drivansvarig myndighet för det nya programområdet Kolinlagring och biologisk mångfald i landbaserade ekosystem. Vi deltar i de fyra övriga.

Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2023

I januari överlämnade Naturvårdsverket den fördjupade utvärderingen av Sveriges miljömål till regeringen. Utvärderingen är ett viktigt underlag för regeringens miljöpolitik och för många andra aktörers planering och prioritering. Rapporten innehåller flera delar, dels utvärderingar av vart och ett av de 16 miljökvalitetsmålen, dels en målövergripande utvärdering av möjligheterna att nå generationsmålet och miljömålen som helhet. Naturvårdsverket ansvarade för utvärderingen av sju av miljökvalitetsmålen och den målövergripande utvärderingen.

Utvärderingen visade att miljökvalitetsmålet Skyddande ozonskikt är uppnått och att vi är nära att nå Frisk luft, Giftfri miljö och Säker strålmiljö. Generationsmålet och 12 av miljökvalitetsmålen kommer inte att nås och utvecklingen går åt fel håll för flera mål, bland annat Begränsad klimatpåverkan och Ett rikt växt- och djurliv.

I rapporten till regeringen lämnade Naturvårdsverket flera slutsatser och 12 konkreta förslag till insatser med syfte att bidra till att miljömålen ska nås. Förslagen är framtagna i samverkan med 26 andra statliga myndigheter inom områdena biologisk mångfald i skogslandskapet, biologisk mångfald i odlingslandskapet, vatten i landskapet, våtmarker, hållbar landsbygdsutveckling och hållbar finanssektor. I arbetet med den fördjupade utvärderingen har Naturvårdsverket utvecklat samarbetet och dialogen med Tillväxtverket och Folkhälsomyndigheten om miljö och hälsa. Initiativet har tagits vidare som ett nytt programområde i samverkan med ytterligare myndigheter i Miljömålsrådet.

Samverkan för Agenda 2030

Naturvårdsverket verkar för de globala hållbarhetsmålen i sitt arbete för miljömålen, och deltar även i samverkan med andra myndigheter om Agenda 2030.

Myndigheten har genomfört en seminarierie om målorientering och verksamhetslogik för internationellt miljösamarbete, där Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och SMHI deltog. Insatsen har bidragit till ett underlag för vilka projekt som ska initieras, prioriteras och tilldelas medel.

Vi är aktiva i nätverket GD-Forum, svenska myndigheter i samverkan för Agenda 2030, genom samordningen av nätverkets samverkansplan. Samverkansplanen visar de prioriterade fokusområden som myndigheterna samverkar inom.

Ett fokusområde i planen är Hållbar konsumtion och produktion. Vi har anordnat ett gemensamt lärandetillfälle för nätverket om Hållbar konsumtion och produktion med cirkulär ekonomi som drivkraft. Lärandetillfället ledde till ökad kunskap för deltagarna om vad cirkulär ekonomi innebär och hur myndigheter, företag och andra aktörer kan samarbeta.

Naturvårdsverket har deltagit i projektet Geodata för genomförandet av Agenda 2030, som leds av Lantmäteriet. Projektet har levererat underlag till Geodatarådet om hur geodata bidrar till genomförandet av Agenda 2030.

Innovation för miljö kvalitetsmålen

Naturvårdsverket arbetar med innovation som ett strategiskt verktyg för att nå miljömålen. Tillsammans med Livsmedelsverket deltar Naturvårdsverket och ytterligare fem statliga myndigheter, Sveriges kommuner och regioner samt fyra kommuner i projektet Ett nytt recept för skolmåltider. Projektet syftar till att förändra livsmedelssystemet i en mer hållbar riktning. Vi har bland annat stöttat utvecklingen av ett digitalt stöd för upphandling med ett dynamiskt inköpssystem för livsmedel som innebär ökade möjligheter för fler och mindre aktörer att lämna anbud i offentliga upphandlingar.

Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket har genomfört projektet Förenkla för företag i syfte att utveckla systemet för kontrollbesök hos gårdsmejerier. Vår samverkan har resulterat i ett lärande hos de ingående parterna om hur man kan samverka och arbeta fram nya arbetssätt. Exempel på detta är hur vi statliga myndigheter kan genomföra försöksverksamhet med kommuner, utveckla prototyper samt använda tjänstedesign med mera. Naturvårdsverket har bland annat tagit fram och lanserat en ny process för aktörsdialoger inom arbetet med producentansvar.

Vi har genomfört en förstudie om förutsättningar för att starta ett beställarnätverk för cement, betong och alternativ till dessa. Resultatet bidrar i vårt fortsatta arbete med att ge förslag och underlag till regeringen. Förslaget om ett beställarnätverk för cement, betong och alternativ var ett av förslagen i Naturvårdsverkets underlag till regeringens kommande klimathandlingsplan i april 2023.

Miljömålsdagarna

Myndigheten genomförde Miljömålsdagarna 27–28 september tillsammans med Länsstyrelsen i Dalarna och Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet (RUS), i samarbete med Borlänge kommun, Region Dalarna, Svenskt Näringsliv och Formas. Cirka 200 personer från länsstyrelser, myndigheter och kommuner deltog. Konferensen, med temat landskap rustade för framtiden, syftade till kompetensutveckling, samverkan och erfarenhetsutbyte. Utvärderingen visade att deltagarna fått ny kunskap, mött nya perspektiv, kunnat testa nya verktyg och tagit del av goda exempel.

Målgruppsanpassad vägledning om miljöledning

Våren 2023 redovisade Naturvårdsverket till regeringen en rapport av 2022 års miljöledningsarbete vid de 187 myndigheter som omfattas av förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Det som sticker ut i redovisningen är att utsläppen av koldioxid från tjänsteresor ökade mycket mellan år 2021 och 2022 men var fortfarande lägre än år 2019, det närmast jämförbara året före pandemin. I rapporten ingick en sammanfattning av myndigheternas redovisning av uppdraget i deras regleringsbrev för år 2022 om minskade utsläpp från tjänsteresor. Resultatet visar att digitala möten och hybridmöten har blivit ett förstahandsval vid många myndigheter, arbetssätten fortsätter att utvecklas för att minska miljö- och klimatpåverkan och 80 procent av myndigheterna har satt uppföljningsbara mål för resande som ska leda till minskad miljöpåverkan.

Som en del i vägledningen av statliga myndigheter genomförde Naturvårdsverket i oktober den årliga miljöledningskonferensen med drygt 150 deltagare. Temat var åtgärder för minskade utsläpp från tjänsteresor. Konferensens syfte var att informera om nyheter på området, inspirera och skapa utrymme för utbyte av erfarenheter för att minska tjänsteresors miljöpåverkan. Utvärderingen av konferensen visade att en stor majoritet av deltagarna ansåg att konferensen var inspirerande, att de fick vägledning, att de lärde sig något nytt och att det fanns tillräckligt med utrymme för dialog.

6. EU- och internationellt arbete

Miljöutmaningarna är till stora delar gränsöverskridande och många av Sveriges miljöproblem kan inte lösas enbart inom landet utan kräver samverkan med andra länder. En ambitiös miljöpolitik såväl inom Sverige och EU som internationellt är en förutsättning för att vi ska kunna nå miljömålen. Dessutom bidrar vi genom både nationellt som internationellt miljöarbete till genomförandet av de globala hållbarhetsmålen, Agenda 2030.

EU-arbetet är en central uppgift för Naturvårdsverket eftersom svenska miljöregler oftast utvecklas inom EU-samarbetet. Vi deltar i det arbete som regeringen bedriver inom EU och internationellt och bidrar med expertkunskap. Vi har också en drivande roll i samarbeten med andra länder, i både utvecklingsländer och länder med stora ekonomier som är strategiskt viktiga för det globala miljöarbetet. En prioriterad uppgift under året som gått har varit att genomföra det svenska EU-ordförandeskapet.

Resultatbedömning

Naturvårdsverkets insatser i form av expertstöd till regeringen under det svenska EU-ordförandeskapet har bidragit till att Sverige som ordförande har kunnat genomföra förhandlingar om ett stort antal rättsakter inom klimat och miljö. Bland annat har EU slutgiltigt antagit klimatpaketet Fit for 55, och EU:s ministerråd har gjort stora framsteg i förhandlingarna om exempelvis industriutsläppsdirektivet (IED), luftkvalitetsdirektivet, ekodesign för hållbara produkter och en ny förordning om förpackningar och förpackningsavfall. Inom ramen för internationella miljökonventioner har Naturvårdsverkets insatser bland annat bidragit till att Sverige framgångsrikt har kunnat leda EU:s arbete vid flera internationella förhandlingsmöten kopplade till avfall och kemikalier, plastföroreningar och klimat.

Vi har deltagit i såväl bilaterala som multilaterala och globala samarbeten. I dessa sammanhang har vi verkat för att på olika sätt höja miljö och klimatambitionerna, stärka kapaciteten för miljöförvaltning och förbättra tillståndet i miljön. Våra internationella samarbeten beaktar även jämlikhets- och rättighetsperspektiv.

Naturvårdsverket bedömer att vi på ett flertal sätt bidragit väl till att uppfylla vad vi har planerat att åstadkomma inom vår treåriga verksamhetsplan.

EU- och internationellt arbete – en översikt

Naturvårdsverkets internationella arbete har i hög grad präglats av Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd. Flera av myndighetens medarbetare ingick i regeringens ordförandeteam som bildades för de frågor och processer som hanterades under ordförandeskapet. I tillägg till Naturvårdsverkets arbete med EU:s miljö- och klimatlagstiftningar och de globala miljökonventionerna, bedriver myndigheten

internationellt samarbete genom bilaterala, regionala och globala miljö- och klimatsamarbeten i projektform, samt genom bidrag till multilateralt samarbete inom ett antal forum och nätverk. Myndigheten har beslutat om en ny internationell strategi för denna del av sitt internationella samarbete. Den nya strategin syftar till att tydliggöra inriktning, målsättningar och arbetssätt inom vårt internationella samarbete samt att understryka vikten av att nationellt och internationellt arbete går hand i hand.

Naturvårdsverkets internationella projektsamarbeten fokuserar på länder i EU:s närområde, såsom Västra Balkan, Ukraina och Georgien, länder som har stor global miljöpåverkan eller är av strategisk betydelse för det globala miljötillståndet, såsom Brasilien, Indonesien, Vietnam, Kina, Sydafrika och USA, och utvecklingsländer i bland annat Afrika. Dessa samarbeten syftar till att stärka partnerländers kapacitet för miljöförvaltning för att bidra till ökad uppfyllnad av de globala hållbarhetsmålen, internationella miljökonventioner och de svenska miljömålen. I EU:s närområde syftar Naturvårdsverkets samarbeten även till att stärka partnerländernas förmåga att leva upp till EU:s lagkrav inom miljöområdet och stötta EU-tillnärningsprocessen. Stärkt förmåga att hantera miljöutmaningar i strategiskt viktiga länder kan få stora positiva effekter i det globala miljö och klimatarbetet. Det biståndsfinansierade utvecklingssamarbete som myndigheten bedriver bygger på policyramverket för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd samt strategier beslutade av regeringen.

Horisontellt arbete

Vårt horisontella arbete består av Naturvårdsverkets bidrag till de multilaterala samarbeten och projektsamarbeten som inte är kopplade till ett specifikt tematiskt område alternativt skär genom flera av myndighetens sakområden.

EU-tillnärmning

Inom Naturvårdsverkets projektsamarbeten på västra Balkan finns ett övergripande mål om att stötta dessa länders EU-tillnärmning. Andra viktiga frågor i samarbetena är rätten till miljöinformation och jämställdhet. Naturvårdsverket har tillsammans med European Institute of Public Administration (EIPA) skapat EU Environment Academy. Detta är en omfattande kurs inom EU-tillnärmning för offentligt anställda i sex länder på Västra Balkan, som under 2023 gavs för andra gången. Ett alumni-nätverk med deltagare från alla de sex länderna har etablerats för erfarenhetsutbyte kring utmaningar inom arbetet med EU-tillnärmningen.

I Kosovo främjar vårt samarbete Kosovos implementering av EU:s miljölagstiftning med fokus på öppna data, luftkvalitet och vatten. Detta har inneburit ökad kunskap om hur EU förordar att data sköts, ökad samverkan mellan berörda myndigheter samt ökad förståelse och diskussion om Kosovos behov på detta område.

Myndigheten har under året inlett ett sonderingsprojekt där vi kartlägger vilket stöd vi skulle kunna ge till Ukraina inom avfallsområdet för att bidra till landets återuppbyggnad samt i dess ambitioner att i framtiden kunna bli medlem i EU. Vi genomför även ett sonderingsprojekt avseende luftkvalitet kopplat till EU-tillnärmning i Georgien.

FN:s interna miljöledning

Naturvårdsverket stöttar UNEP i dess ansträngningar att minska FN:s interna miljöpåverkan. Det är en del av det globala programmet för en hållbar förvaltning av naturresurser, Environmental Governance Programme (EGP). Myndigheten har tillsammans med UNEP arrangerat utbildning för 38 interna miljörevisorer som representerade 21 olika FN-organisationer. Samarbetet har också bidragit till bättre kapacitet för och kunskap om att minska utsläpp från FN:s möten och konferenser genom att förbättra ett verktyg som beräknar utsläppen från konferenser, Green events tool.

Jämställdhetsintegrering

Naturvårdsverket har gjort en särskild satsning för att stärka jämställdhetsintegrering av den internationella projektverksamheten. Inom ramen för detta arbete har en kunskapsöversyn genomförts av rådande kunskaper, behov och kunskapsluckor internt och hos våra samarbetspartners. Inventeringen ligger till grund för de kompetenshöjande satsningar som genomförts under året. Bland annat har en så kallad verktygslåda för jämlikhet och jämställdhetsintegrering i den bilaterala och regionala internationella projektverksamheten och en slutrapport med rekommenderade åtgärder tagits fram.

Inom EU-arbetet har Naturvårdsverket under EU-ordförandeskapet organiserat flera kapacitetsbyggande workshoppar om jämställdhetsintegrering tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten. Detta resulterade i att flera grupper i högre utsträckning integrerade jämställdhet i förhandlingspositionerna under året.

Multilateralt samarbete

Naturvårdsverket har även bidragit både till ett antal multilaterala samarbeten och nätverk för att stärka Sveriges roll globalt samt till att tillsammans med andra stater lösa gränsöverskridande miljöproblem. Till exempel inom:

- UNECE; vi har följt arbetet i miljökommittén och uppföljningen av den nionde Environment for Europe-konferensen. Kommitténs arbete leder till bättre uppföljning av tillståndet i miljön, tillgängliga miljödata och effekten av miljöpolitiken i de 56 medlemsländerna i Europa, Asien och Nordamerika.
- OECD; vi har bland annat bidragit i framtagandet av rapporten *Towards Eliminating Plastic Pollution by 2040: A Scenario Analysis*.
- Europeiska miljöbyrån (EEA); Naturvårdsverket och andra svenska myndigheter stödjer uppföljningen av den europeiska gröna given och utvecklar system för detta inom ramen för EU:s åttonde miljöhandlingsprogram.
- Nordiska ministerrådet; vi deltar i tio så kallade visionsprojekt. Ett konkret resultat är en ministerdeklaration om naturbaserade lösningar, som innebär en plattform för samarbete mot visionen. Naturvårdsverket har medverkat i 20 olika arbets-, expert- och projektgrupper och har bland annat lett ett projekt om att ta fram tekniska riktlinjer för säker hantering av biobärare (plastpartiklar) som används i avloppsrening. Under året har förberedelsearbetet inför det svenska ordförandeskapet 2024 påbörjats, liksom arbetet med att formulera ett nytt samarbetsprogram.

- China Council for International Cooperation on Environment (CCICED); Naturvårdsverkets samarbete med Kina sker främst kopplat till detta samarbetsråd där vi samordnar Sveriges deltagande. Vi har bidragit till genomförande av policystudier samt deltagande vid rådets årsmöte i Peking. Arbetet ger stöd till Kinas regering i miljö- och klimatfrågor.

Tematiskt arbete

Klimat och luft

I det internationella konventionsarbetet inom klimat och luft medverkar Naturvårdsverket i förhandlingsarbete som sker inom EU och internationellt inom ramen för FN:s klimatkonvention och det tillhörande Parisavtalet, Wienkonventionen och det tillhörande Montrealprotokollet för att minska påverkan på ozonskiktet och klimatet, och luftvårdskonventionen (CLRTAP). Vi medverkar också i förhandlingarna av EU:s nya luftkvalitetsdirektiv och EU:s nya förordningar om fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen. Under Sveriges EU-ordförandeskap bidrog Naturvårdsverket även med expertstöd i rådsförhandlingarna rörande de sistnämnda.

I arbetet med FN:s klimatkonvention och Parisavtalet har Naturvårdsverkets medarbetare ledande roller i EU:s arbete med utsläppsminskningar, vi är nationell fokuspunkt för arbetet med jämställdhet och medverkar i arbetsgrupper om transparens- och klimatrapportering. Vi har under året haft en pådrivande roll i EU:s klimatarbete, framför allt under Sveriges EU-ordförandeskap, och i genomförandet av förhandlingsmötet i Bonn i juni och partsmötet (COP28) i Dubai i december. Arbetet innefattade bland annat koordinering mellan EU:s expertgrupper och chefsförhandlare, framtagandet av EU:s positioner och underlag till EU:s möten med andra förhandlingsparter. Vår medverkan i Sveriges förhandlingsdelegation har bidragit till att EU har haft en hög ambitionsnivå gällande utsläppsminskningar, bland annat genom arbetet med utformningen och genomförandet av det nya arbetsprogrammet för utsläppsminskningar och den första globala översynen av genomförandet av Parisavtalet.

Naturvårdsverket har deltagit i Montrealprotokollets arbetsgruppsmöte och partsmöte, och i två av EU:s tematiska grupper som behandlar utsläpp av kontrollerade ämnen och åtgärder för att stärka Montrealprotokollets genomförande. Under arbetsgruppsmötet ledde vi den svenska delegationen. Vi har även stöttat Regeringskansliet i arbetet med Multilaterala fonden, vars syfte är att hjälpa utvecklingsländer att genomföra Montrealprotokollet. Under partsmötet togs en rad beslut där Naturvårdsverket bidrog i processen att ta fram EU:s ståndpunkter, till exempel om en rekordstor påfyllnad av den Multilaterala fonden, nära en miljard dollar, och i frågor som syftar till att stärka Montrealprotokollets genomförande och att minska utsläpp av ozonnedbrytande ämnen och fluorerade växthusgaser. Under ordförandeskapet ledde även Naturvårdsverket EU:s två koordineringsmöten om påfyllnaden av Multilaterala fonden och anordnade en expertworkshop om prioriteringar i EU:s framtida arbete med Montrealprotokollet.

Naturvårdsverket leder och deltar i det vetenskapliga arbetet och förhandlingsarbetet inom ramen för FN:s luftvårdskonvention (CLRTAP). Under EU-ordförandeskapet satt vi ordförande för luftvårdskonventionens rådsarbetsgrupp. Vi leder tillsammans med Storbritannien en nyinrättad grupp under konventionen som ska

främja ett ökat globalt samarbete kring luftföroreningar och vi medverkar i konventionens implementeringskommitté. Naturvårdsverket har haft en drivande roll i arbetet inom konventionen, framför allt i processen om översyn och en framtida revidering av det så kallade Göteborgsprotokollet. Under EU-ordförandeskapet har vi också haft en roll i EU:s rådsarbetsgrupp där förhandlingarna om ett nytt luftkvalitetsdirektiv startats. Vår medverkan har bidragit till att föra EU-processen framåt för att så snabbt som möjligt få ett reviderat direktiv på plats, med nya luftkvalitetsnormer för EU. Under våren 2023 organiserade Naturvårdsverket ett internationellt luftvårdsmöte i Göteborg som samlade över 180 beslutsfattare, forskare och experter från 35 länder och 20 internationella organisationer. Mötet var en del av det svenska EU-ordförandeskapets officiella mötesprogram, och bidrog till att sätta agendan för de kommande årens internationella luftvårdsarbete.

Inom Climate and Clean Air Coalition (CCAC) skapas plattformar mellan länder, städer, ickestatliga organisationer och företag, för samarbete och utbildning samt för att stärka genomförandet av det globala klimatarbetet. Naturvårdsverket bidrar till arbetet att motverka globala metan och sotutsläpp från avfallshantering genom bland annat kunskapsförmedling. Kunskapen bidrar till genomförandet av en bättre och mer hållbar avfallshantering som i sig ska förhindra öppen förbränning och dumpning eller felaktig deponering av avfall som bidrar till klimatförändringar och ozonföroreningar. En sådan avfallshantering kommer att leda till reducering av kortlivade klimatgaser och sotpartiklar. CCAC Waste hub har under 2023 godkänt finansiering av ett flertal projekt, bland annat i Irak, elva länder i Afrika samt Argentina och Brasilien. Dessa projekt har i huvudsak gemensamt att de fokuserar på att förbättra hanteringen av organiskt avfall samt att stödja arbetet med nationella handlingsplaner för Nationally Determined Contributions (NDC:s). Detta leder till minskade utsläpp av kortlivade klimatpåverkande ämnen och att uppfylla åtaganden i Parisavtalet.

Naturvårdsverkets samarbete med Kalifornien har genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte givit mer kunskap och idéer till arbetet med respektive utsläppshandelssystem i EU och Kalifornien, för att på sikt minska växthusgasutsläppen från olika sektorer.

Inom Naturvårdsverkets biståndsfinansierade kapacitetsutvecklingsprogram Strengthened Institutions for a Sustainable Climate, får fem afrikanska länder kapacitetsstöd för att stärka implementeringen av deras Nationally Determined Contributions (NDC:s) inom områdena klimat och hållbara städer. Kenya, Uganda och Zimbabwe har genomfört en nulägesanalys gällande klimatanpassning, utsläppsminskning och urbanplanering som kommer att underlätta ländernas framtida rapportering till klimatkonventionen. Ytterligare en positiv effekt är att det genom denna inventering har skapats en plattform för intressenter att träffas, såsom universitet, kommuner och liknande. Även detta har ökat förutsättningarna för en bättre rapporteringskapacitet hos länderna.

Luftkvalitet är en stor utmaning för länderna på västra Balkan och i början av året avslutades förberedelsefasen för Naturvårdsverkets biståndsfinansierade regionala samarbete Förbättrad luftkvalitet på västra Balkan. Montenegro och Nordmakedonien valdes ut för fördjupat arbete inom emissionsinventering, vägledning till kommuner samt tillgängliggörande av luftkvalitetsdata, medan de övriga länderna ingår i ett regionalt nätverk. UNICEF är en viktig samarbetspartner i programmet och bidrar med ett starkt fokus på ungdomsperspektiv och ungdomars deltagande. Naturvårdsverket ger kontinuerligt UNICEF expertstöd inom luft-

området, vilket bidrar till höjd kvalitet och effektivitet i UNICEF:s arbete för barns och ungas villkor och möjligheter att påverka utvecklingen inom miljöområdet. Genom regionala nätverksmöten har en plattform skapats för ökad dialog om luftfrågor i regionen som bidragit till att barn- och ungdomsperspektiv lyfts fram, ökad kunskap om behov av förberedelser för genomförande av luftdirektiven och ökad dialog om luftkvalitet och EU-tillnärmning mellan ungdomar och flera olika myndigheter från länderna på västra Balkan – vilket är ovanligt. Det fördjupade samarbetet med Montenegro och Nordmakedonien pågår och förväntas ge resultat i form av höjd kapacitet för processande av data hos kommuner och naturvårdsverk, ökad vägledning från staten till kommuner samt ökad tillgänglighet av data för allmänheten, journalister forskare och företag.

Kemikalier, avfall och plast

I maj i år hölls det gemensamma partsmötet för Basel-, Rotterdam- och Stockholmskonventionerna. Naturvårdsverket deltog i den svenska delegationen som, i rollen som EU-ordförande, bidrog till att EU tog en ledande roll i förhandlingarna. Detta ledde till att flera beslut fattades som är av stor betydelse för global handel och säkrare hantering av kemikalier och avfall.

Inom Stockholmskonventionen enades parterna om globalt förbud mot tre ämnen. De enades även om att etablera en efterlevnadskommitté, som ska se till att konventionens krav efterföljs. I Baselkonventionen antogs två tekniska vägledningar, en för plastavfall och en för avfall med långlivade kemikalier. Man fattade även beslut om förfarande vid anmälning och godkännande av gränsöverskridande avfallstransporter. Naturvårdsverket har haft en aktiv roll i arbetsgrupperna för de tekniska vägledningarna och i arbetet för att utveckla och anpassa konventionen. Våra insatser där har haft betydelse för att dessa beslut kunnat fattas.

I september beslutades ett nytt ramverk för global kemikaliekontroll. Naturvårdsverket har bidragit med expertstöd i det förberedande arbetet och ingått i den svenska förhandlingsdelegationen.

Inom plastområdet pågår FN-förhandlingar om ett nytt globalt avtal för att stoppa spridning av plastföreningar. Under året har två förhandlingsmöten ägt rum där FN:s medlemsstater tagit viktiga steg i processen med att ta fram och enas om en avtalstext. Inför och under mötena har Naturvårdsverket bistått regeringen med expertkunskap samt deltagit i arbetet med att leda EU:s förhandlingar under det svenska ordförandeskapet. Vårt arbete har dels bidragit till att EU:s positioner fått stort genomslag i förhandlingarna, dels till att svenska prioriteringar fått genomslag i EU:s förhandlingsarbete. Vi har också medverkat i att ta fram underlagsrapporter som ska stötta förhandlingarna, vilket har skett inom ramen för detta arbete i det nordiska ministerrådet.

Inom ramen för de regionala havskonventionerna för Östersjöområdet och Nordostatlanten har myndigheten genomfört aktiviteter för att minska spridning av kemikalier och plastföreningar i den marina miljön.

Naturvårdsverket bidrog även till förhandlingarna inom Minamatakonventionens gemensamma partsmöte om kvicksilver.

Som del av myndighetens biståndsfinansierade samarbete har man i Serbien genomfört en inventering av all tillgänglig finansiering för åtgärder inom avfallssektorn och avfallsvattensektorn. Serbien använde resultatet från inventeringen i sin årliga rapportering till EU-kommissionen och kommer också att använda det i sin projektplanering för att åtgärda brister i infrastrukturen.

I samarbete med den serbiska motsvarigheten till Naturvårdsverket samt landets kommunförbund har systemet med indikatorer förbättrats, vilket bland annat bidrar till en minskad mängd avfall till deponier och en högre grad av återvinning.

I Sydafrika stöttar Naturvårdsverket genomförandet av en nationell strategi för farligt hushållsavfall. Insamlingen ska bidra till mer hållbar och säkrare hantering av farligt avfall från hushåll, med minskad exponering av hälsofarliga kemikalier samt läckage till mark och vatten. Pilotprojekt i Buffalo City Metropolitan Municipality med insamling av farligt avfall från hushållen avslutades förra året. Under 2023 har etablering av permanenta samlingsplatser påbörjats, arbetet slutförs under 2024. På dessa kan invånare, utöver farligt avfall, även lämna trädgårdsavfall, detta för att minska klimatskadliga metangasutsläpp från avfallstippar.

Inom samarbetet med Brasilien genomfördes en vidareutbildningskurs om avfallsplanering för 30 kommunanställda. Samarbetet stärker brasilianska kommuners förmåga att arbeta matsvinnsförebyggande och har även stärkt kapaciteten inom avfallsplanering. Naturvårdsverket har också stöttat Linköpings universitet i en undersökning av förutsättningar för biogasutveckling i Brasilien, samt Högskolan i Borås i att identifiera orsaker till och förebyggande av matsvinn i São Paulo. Huvudmålen av dessa initiativ är att bidra till en mer hållbar resursanvändning i Brasilien och minskade utsläpp av växthusgaser.

Myndigheten har genom sitt globala program för en hållbar förvaltning av naturresurser Environmental Governance Programme möjliggjort erfarenhetsutbyte mellan de tio programländerna genom fysiska bilaterala och regionala arbetsmöten vad gäller olika utmaningar och arbetssätt för att bättre hantera miljö- och rättighetsaspekter inom gruvförvaltning. Programmets stöd till länderna har även bidragit till bland annat utökat deltagande i miljöövervakning för lokalbefolkningar i närheten av gruvor, förbättrad kunskap om hantering av avfall, särskilt vid stängning av gruvor, samt fördjupad förståelse för vikten av jämställdhet inom gruvindustrin.

Naturvårdsverkets nuvarande samarbete med Indonesien inleddes 2022 och under 2023 har en kontakt etablerats mellan indonesiska Ministry of Environment and Forestry, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket och den svenska ambassaden i Indonesien. Samarbetet är inriktat på utbyte av miljöinformation för att stärka Indonesiens hantering av kemikalier.

Biologisk mångfald

I arbetet med Konventionen för biologisk mångfald har Naturvårdsverket, under det svenska EU-ordförandeskapet, lett den svenska delegationen under det tekniskt-vetenskapliga förhandlingsmötet. Vi har tillsammans med Regeringskansliet samordnat EU:s rådsarbetsgrupper för biologisk mångfald och klimat i ett nytt initiativ för att ta fram en gemensam rekommendation till kommande partsmöte för konventionen. Under det svenska ordförandeskapet har vi även lyckats skynda på det gemensamma arbetet med att förstärka och effektivisera uppföljningssystemen för EU:s strategi för biologisk mångfald och konventionens globala ramverk.

I arbetet med våtmarkskonventionen, där Naturvårdsverket representerar Sverige, har vi fortsatt att driva effektiviseringsfrågor och har i år medverkat till minskade rapporteringskrav för kommande period. I Konventionen om handel med hotade arter har vi, tillsammans med Regeringskansliet, ansvarat för EU-koordineringen vid mötet i djurkommittén under i Geneve i juni och medverkat i framtagandet av EU:s ståndpunkter inför mötet med ständiga kommittén som ansvarar för konventionens implementering och genomförande.

Naturvårdsverket har bidragit till att svenska prioriteringar och erfarenheter har tillförts EU:s plattform för biologisk mångfald, och de kommittéer och arbetsgrupper som inom EU arbetar med genomförandet av den gröna givens och EU:s strategiska planer fram till 2030. Vi har deltagit i den tillfälliga arbetsgruppen om formatet för de nationella planerna för restaurering av natur, och även lett och samordnat det nätverk av myndigheter som deltar i arbetet med att ta fram en konsekvensutredning för förslaget till direktiv för övervakning av markhälsa och resiliens, markdirektivet.

Som del av Naturvårdsverkets biståndsfinansierade samarbeten i Nordmakedonien har landets miljöministerium, miljöexperter samt förvaltare inom nationalparken Shar genomfört fältstudier tillsammans med länsstyrelserna i Skåne och Östergötland. Det har lett till ökad både teoretisk och praktisk kunskap hos våra samarbetspartners om hur skyddade områden i allmänhet och våtmarker i synnerhet hanteras, genom konkreta exempel och visualisering av hur Sverige arbetar med skötsel och ekosystemtjänster.

I Kosovo har Naturvårdsverket tillsammans med Kosovos naturvårdsverk arbetat med gränsöverstigande aktiviteter i nationalparker. Det har gett länderna ökade möjligheter till erfarenhetsutbyte och att Montenegro har bitt Naturvårdsverket att underlätta erfarenhetsutbyten och gemensamma aktiviteter kring hantering av eventuell uppkomst av granbarkborre i de fyra angränsande länderna Kosovo, Albanien, Nordmakedonien och Montenegro.

7. Naturmiljö, friluftsliv och vilt

Resultatområdet Naturmiljö, friluftsliv och vilt är ett av tre områden som avser myndighetens förvaltnings- och åtgärdsarbete. Här ingår bland annat arbetet med långsiktigt skydd av värdefull natur, restaurering och skötsel av skyddade områden samt att ta fram underlag för beslut om nationalparker. Dessutom ingår arbete för skogs- och odlingslandskapets biologiska mångfald, våtmarkssatsningen, liksom arbetet med att bevara och utveckla förutsättningarna för friluftslivet samt jakt och vilt enligt jaktlagstiftningen.

Det övergripande syftet är att nå relevanta nationella och internationella målsättningar för området. Området fokuseras på målen för friluftspolitiken, genomförande av viltstrategin samt miljö kvalitetsmålen Ett rikt växt och djurliv, Levande skogar, Myllrande våtmarker, Ett rikt odlingslandskap och Storslagen fjällmiljö. Resultatområdet bidrar även till uppfyllandet av EU:s strategi för biologisk mångfald samt till FN:s globala hållbarhetsmål vad gäller ekosystem och biologisk mångfald respektive god hälsa.

SKOGSUPPDRAGEN

Året har präglats av ett stort antal regeringsuppdrag. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har bland annat fått 15 regeringsuppdrag var varav sju gemensamma till följd av skogspropositionen (2021/22:58). Resultaten från flera av uppdragen finns beskrivna under avsnitten nedan om skydd av värdefull natur, åtgärder för värdefull natur och viltförvaltning. I rubrikerna anges ”skogsuppdrag” så de är lätta att hitta. Till följd av det stora antalet skogsuppdrag har myndigheterna inrättat en tillfällig samordningsfunktion vars syfte varit att samordna den externa delaktigheten med aktörerna, få till stånd avstämningar om sakfrågor mellan uppdragen samt att undvika låsningar som kan uppkomma på grund av myndigheternas olika roller. De många parallella skogsuppdragen har inneburit en hög belastning på de externa deltagarna i de olika grupperna, vilket flera av aktörerna också påpekat. Man har samtidigt uttryckt att myndigheternas samlade upplägg har möjliggjort för dem att delta i arbetena, vilket de uppskattat. Sammantaget bedömer vi att den externa delaktigheten med aktörerna fungerat väl. Samordningen har även gjort att uppdragen har gemensamma förslag som kan möjliggöra effektivare samverkan vid genomförandet.

Resultatbedömning

Flera av de regeringsuppdrag som vi har levererat bidrar till förutsättningarna för att Sverige ska kunna leva upp till konventionen om biologisk mångfald och EU:s strategi för biologisk mångfald. Vi har också levererat ett antal regeringsuppdrag som leder till skydd av statliga skogar och underlättar för markägare att både bruka skogen på ett mer hållbart sätt och värna biologisk mångfald. Samtidigt har de lägre anslagsnivåerna för skydd av och åtgärder för värdefull natur inneburit att de natur-

vårdande myndigheterna haft svårare att genomföra insatser för att nå målen om biologisk mångfald under året.

Den nya strategin för skötsel av formellt skyddade och frivilligt avsatta skogar kommer att underlätta skogsnäringens arbete med miljöhänsyn i skogsbruket. Med hjälp av våtmarkssatsningen har fler markägare kunnat genomföra restaureringar av våtmarker. Vi har upprättat ett nationellt program för stöd till ängs och betesmarker, som innebär att markägare och brukare kan få fortsatt stöd när området plockas bort ur Sveriges plan för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Flera leveranser som berör bland annat skog och klövvilt, rovdjur, storskarv och andra fåglar samt vapenföreskrifter har bidragit till genomförandet av viltstrategin. Insatser inom jägarregistret, tolkningsstöd kopplat till blyhagelförbudet vid våtmarker och att skydds jakt på skarv kan rapporteras via en mobilapp underlättar för jägare. Naturvårdsverket har också bidragit i hanteringen av utbrottet av afrikansk svinpest, som visat på vikten av samverkan mellan myndigheter och jägare.

Myndighetsmål	Bedömning
Vi har bidragit till att samhällsaktörernas åtgärder för att nå målen om biologisk mångfald har ökat.	På god väg
Vårt arbete leder till att det är enklare för markägare att bruka landskapet på ett mer hållbart sätt.	På god väg
Vårt arbete har lett till att förtroendet för en hållbar viltförvaltning har ökat i samhället.	På god väg

Vi har genomfört insatser för att uppfylla målet om att bidra till ökade åtgärder av samhällsaktörer för att nå målen om biologisk mångfald. Samtidigt har anslagsnivåerna försvårat för de naturvårdande myndigheterna att genomföra åtgärder.

Vad gäller övriga mål bedömer vi också att vi bidragit väl till måluppfyllnad på ett flertal sätt under året.

Naturmiljö – skydd av värdefull natur

Ersättning till markägare

Anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* används för ersättningar till fastighetsägare som berörs av planerat eller beslutat områdesskydd, framför allt i form av naturreservat. De vanligaste formerna av ersättning till sakägare vid områdesskydd är överenskommelse om intrångsersättning (som 2023 utgör cirka 68 procent av besluten), förvärv av mark, bytesavtal respektive naturvårdsavtal.

Tabell 6. Ersättningar till markägare berörda av skydd av värdefull natur.

	2021	2022	2023
Skydd av värdefull natur – antal beslut om markersättning	672	447	424
Varav förvärv/byten/försäljning	93	74	94
Varav intrång	503	346	288
Varav bidrag till kommuner	10	6	9
Varav naturvårdsavtal	20	21	33
Omfattning på anslaget 1:14, ap. 1 och ap. 3, tkr*	1680700	1670700	1185700
Ersättning till markägare, tkr	1488829	1501464	997583
Under året säkrad areal, ha	32967	29784	119092

* Under åren 2021–2023 omfattar anslaget 1:14, anslagspost 1 och 3, RRF-medel (medel från EU:s facilitet för återhämtning och resiliens).

Naturvårdsverket har fattat 424 beslut om ekonomisk ersättning för skydd av värdefulla områden. Det är en minskning jämfört med 2022, då anslaget var högre. Under året har vi säkrat cirka 119 000 hektar, vilket är en ökning jämfört med 2022. Denna ökning beror på en överenskommelse med Sveaskog, i enlighet med regeringsuppdraget att skydda värdefulla statliga fjällnaturskogar, som resulterade i cirka 101 300 hektar. Vi har genomfört markåtkomst inom 365 blivande respektive utvidgade naturreservat eller nationalparker. Förstärkningen av anslaget på 40 mnkr genom vårändringsbudgeten har inneburit att Naturvårdsverket har kunnat besluta om ytterligare ersättningar till markägare.

Bildande av nationalparker

NATIONALPARKSPROJEKT NÄMDÖSKÄRGÅRDEN OCH BÄSTETRÄSK

Tillsammans med Länsstyrelsen Stockholm, Havs- och vattenmyndigheten (HaV) samt Värmdö kommun arbetar Naturvårdsverket för att bilda en nationalpark i Nämdöskärgården, med sikte på invigning under 2025. Ett förslag om bildande av nationalparken har skickats på remiss. Förslaget innebär att Sverige kan få sin första marina nationalpark som skulle representera Östersjön och bli vår 31:a nationalpark. Förslaget förväntas också bidra till att bevara natur som har erkänd skyddsstatus både inom EU och internationellt, samt bidra till nationella mål om skydd i marin miljö och mål om skyddade områden som resurs för friluftslivet. De kunskapsunderlag som har tagits fram, och som ligger till grund för hur syftet ska nås har tillsammans med dialog och samverkan med olika aktörer resulterat i precisering av områdets värden och hot mot dessa.

Tillsammans med Länsstyrelsen i Gotlands län, HaV och Region Gotland arbetar Naturvårdsverket för att bilda en nationalpark i området runt sjön Bäste-träsk på norra Gotland, med sikte på invigning 2026. Nationalparken kommer att ge bevarandevärdena ett långsiktigt starkare skydd samtidigt som möjligheterna att uppleva området stärks. Flera entréer planeras för att sprida besökare i området och ett av målen för arbetet är att man ska kunna ta sig till nationalparken med kollektivtrafik. Under året har vi i projektet arbetat mycket med dialogen med närboende och andra intressenter, för att skapa delaktighet och bidra till en bra process.

ÖKA TAKTEN MED NYA NATIONALPARKER OCH FRÄMJA NATURTURISM (SKOGSUPPDRAG)

Naturvårdsverket har i uppdrag att öka takten i arbetet med nya nationalparker och främja naturturism i formellt skyddade områden. Vi har inhämtat synpunkter från myndigheter och intressenter och analyserat hinder och möjligheter för hållbar naturturism i skyddade områden samt lämnat förslag till regeringen på hur denna verksamhet kan främjas. Inom uppdraget ingår vidare att genomföra förberedande arbete för att fyra ekoparker som ägs av Sveaskog ska kunna föreslås som nationalparker. Under året har en översiktlig beskrivning av områdenas naturvärden, värden för friluftslivet samt hur områdena nyttjas idag sammanställts av länsstyrelserna i samarbete med Sveaskog och Skogsstyrelsen. Vi kommer att fortsätta att analysera hur arbetet med ekoparkerna, förslagen på främjandet av naturturism samt erfarenheterna från pågående nationalparksprojekt kan bidra till att öka takten i arbetet med att föreslå nya och utvidgade nationalparker.

Regeringsuppdrag om områdesskydd och riksintresse SE ÖVER NATIONELL STRATEGI FÖR FORMELLT SKYDD AV SKOG (SKOGSUPPDRAG)

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket har i uppdrag att se över den nationella strategin för formellt skydd av skog. Vi har i februari 2023 beslutat om riktlinjer i väntan på den reviderade strategin. Myndigheternas webbsidor har uppdaterats för att underlätta för skogsägare som är intresserade av detta. Vi har i dialog med en grupp skogliga intressenter och i samarbete med länsstyrelserna utformat ett utkast till strategi. Inom uppdraget följs några parametrar som indikatorer på arbetssättet med frivilligt formellt skydd samt utifrån ambitionen att skyddsvärda skogar inte ska avverkas. Under 2022 och 2023 inkom till Skogsstyrelsen och länsstyrelserna nästan 350 intresseanmälningar per år om formellt skydd från enskilda markägare. Det är en ökning med drygt 60 procent från åren 2020 och 2021. Under åren 2021–2023 avverkningensanmäldes årligen 0,7 procent respektive avverkades 0,4 procent av de nyckelbiotoper och områden med höga naturvärden som Skogsstyrelsen har kännedom om. Både andelen areal som anmälts respektive avverkats har varit konstant under perioden 2018–2023.

SKYDDA VÄRDEFULLA STATLIGA FJÄLLSKOGAR (SKOGSUPPDRAG)

Naturvårdsverket har fått ett uppdrag att arbeta för att värdefulla fjällskogar på fastigheter som ägs av Statens fastighetsverk får ett långsiktigt formellt skydd. Samrådet med Statens fastighetsverk om deras värdefulla fjällskogar pågår i en stegvis process som kommer att fortsätta även under 2024. När det arbetet är klart kommer värdefull skogsmark som idag är oskyddade fjällskogar i deras innehav, att ha fått ett långsiktigt skydd.

SKYDDA VÄRDEFULLA SKOGAR GENOM ERSÄTTNINGSMARKER (SKOGSUPPDRAG)

Uppdraget att skydda värdefulla skogar genom ersättningsmarker är tvådelat. För den del som benämns Sveaskogsprogram har vi avslutat konsultationer med Sameetinget, Svenska samernas riksförbund och drygt 20 berörda samebyar. Den totala arealen av utsedda ersättningsmarker omfattar i slutändan cirka 21 100 hektar produktiv skogsmark. Dessa överfördes till staten i samband med Sveaskogs extra bolagsstämma i december 2023. Att arealen inte nådde upp till de avsedda 25 000 hektaren beror på att Naturvårdsverket av hänsyn till samebyarnas önskemål valde att inte gå vidare med samtliga områden i norra Sverige och att Sveaskog inte hade möjlighet att erbjuda ytterligare områden med ersättningsmark i andra delar av landet. Samtidigt har hänsyn till önskemålen från samebyarna inte tillgodosetts fullt ut. Ersättningsmarkerna är viktiga för att användas som bytesmark i kommande arbete med områdesskydd. För den del som innebär ett utökad markförsäljningsprogram utarbetar Sveaskog och Naturvårdsverket en gemensam rutinbeskrivning för hur denna möjlighet till ersättningsmark ska föras ut till markägarkollektivet och hur de enskilda ärendena ska genomlöpas. Programmet riktar sig till ägare av skyddsvärda fjällnaturskogor och kommer att verka inom delar av Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Dalarnas län. Markförsäljningsprogrammet kan börja nyttjas under 2024.

ÖVRIGA SKOGSUPPDRAG OM OMRÅDESSKYDD

I de övriga skogsuppdragen kan särskilt följande resultat uppmärksammas. Vi har utformat riktlinjer för väntansavtal som möjliggör en effektiv, standardiserad och enhetlig hantering under områdesskyddsprocessen och ger markägare ytterligare incitament för områdesskydd. Vi har vidare tillsammans med Skogsstyrelsen tagit fram nio åtgärdsförslag som gör skyddsformerna biotopskydd och naturvårdsavtal mer flexibla, ändamålsenliga och attraktiva för markägare. Vi har vidare sett över behovet av ytterligare åtgärder för att bekämpa granbarkborre i skyddad natur, tydliggjort statens ansvar för att motverka angrepp och spridning av granbarkborre i skyddade områden samt utrett om markägare bör kompenseras för skador som orsakats av spridning från skyddade områden till omgivande skog. Det finns behov av att bättre utforma och rikta bekämpande åtgärder mot granbarkborre för att få verklig effekt på spridningen, däremot inga behov av fler eller andra bekämpande åtgärder.

UPPDRAG ATT FÖRESLÅ NYA MARINA SPA-OMRÅDEN

Naturvårdsverket har hemställt till regeringen om att besluta om 29 nya och 6 utökade marina Natura 2000-områden. Bakgrunden är att EU-kommissionen framfört att Sverige har pekat ut för få och små marina Natura 2000-områden enligt fågeldirektivet. För att åtgärda detta gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att föreslå nya eller utökade Natura 2000-områden till Naturvårdsverket. Vi har utvärderat länsstyrelsernas förslag och hemställt till regeringen om de förslag som bäst bedöms motsvara fågeldirektivets krav.

REGERINGSUPPDRAG AKTUALISERING AV RIKSINTRESSEN FÖR NATURVÅRD

Naturvårdsverket har på uppdrag av regeringen omprövat vissa riksintressen för naturvård. Uppdraget genomfördes med stöd av länsstyrelserna samt Havs- och vattenmyndigheten. En utgångspunkt för uppdraget var att minska målkonflikterna mellan riksintressen och bostadsbyggande samt att frigöra mer mark för planering och byggande. Sammantaget resulterade omprövningen i en aktualisering av 101 anspråk. Totalt har omprövningen lett till en minskning av arealen riksintresseanspråk med 26 091 hektar.

Statistik om skyddade områden

Naturvårdsverket ansvarar för rapportering av skyddade områden till Europeiska miljöbyrån (EEA) som är den officiella källan till World Database of Protected Areas (WDPA). Vårt mål är att med instruktion från EEA åstadkomma en så fullständig rapportering som möjligt av skyddade områden och andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder så kallade OECM, till internationell rapportering. Årets rapportering innebar att 3 245 nya områden rapporterats till EEA. För samtliga arealer redovisar vi exakta gränser i enlighet med instruktion från EEA. Rapportering av OECM sker i samverkan med bland annat storskogsbruket. Rapporteringen används för att följa upp Sveriges och Europas arbete med skyddad natur.

Vidare har Naturvårdsverket, på uppdrag av Miljömålsberedningen och i samverkan med Skogsstyrelsen, gjort en sammanställning av naturskogar i Sverige enligt EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030 och EU:s skogsstrategi för 2030.

Uppdraget presenteras i en rapport, *Urskogar och naturskogar – sammanställning av underlag och bedömning av arealer*, där analysresultaten redovisas för olika regioner och markägarkategorier. Rapporten blir ett kunskapsunderlag för Miljömålsberedningen i deras fortsatta arbete. Frågan om definitionerna av gammal skog och urskog tas också vidare i det nya regeringsuppdraget som Skogsstyrelsen har fått i samverkan med Naturvårdsverket.

Strandskydd

Inom ramen för Nationella tillsynsstrategin och fokusområdet naturvärden i grunda havsvikar har Naturvårdsverket genomfört ett kunskapshöjande webinarium med 128 deltagare från tillsynsmyndigheterna där vi bland annat gick igenom ny tillsynsvägledning för att öka samordningen av tillsyn av strandskydd och vattenverksamhet. Även nya prioriteringsgrunder för strandskyddstillsynen presenterades, vilka stödjer prioriteringen och planeringen av tillsynen i de mest värdefulla grunda havsvikarna. Utvärderingen av webinariet visade att en majoritet av deltagarna var nöjda alternativt mycket nöjda med innehållet. En ny vägledning som har varit särskilt efterfrågad har publicerats på vår webb med aktuell rättspraxis, som bland annat handlar om bryggor, bastubåtar och liknande anläggningar, glampingtält samt intresseavvägningen mot enskilda intressen. Vägledningen följdes upp med ett webinarium för länsstyrelserna med genomgång och diskussion kring vägledningen om bryggor, bastubåtar med mera. Naturvårdsverkets webbsidor om strandskydd har även justerats och fått en bättre och tydligare struktur för att underlätta för den som söker information om strandskydd. Miljösamverkan Sverige har genomfört två webinarier för handläggare på länsstyrelserna om strategisk naturtillsyn. Enligt önskemål från tillsynsmyndigheterna deltog vi där med inspel angående den Nationella tillsynsstrategin med syfte att ge ytterligare stöd i den tillsyn som ska genomföras enligt strategin.

Naturmiljö – åtgärder för värdefull natur

Den totala anslagsnivån för anslaget *1.3 Åtgärder för värdefull natur* har 2023 minskat med cirka 45 procent jämfört med 2022, vilket har lett till hårda prioriteringar och färre åtgärder för värdefull natur runt om i landet. De leverantörer som har utfört åtgärder som finansierats av anslaget och som ofta är lokala entreprenörer, har påverkats av den sänkta anslagsnivån. Exempel på områden som reducerats kraftigt är skötseln av natur och för friluftsliv, invasiva främmande arter, byggnader och anläggningar, den lokala naturvårdssatsningen, åtgärdsprogram för hotade arter, Naturum-verksamheten samt inventering och kunskapsstöd. Andelen av anslaget som har gått till bidrag eller ersättningar till länsstyrelserna har hållits kvar på en hög nivå i jämförelse med 2022. Regeringens satsningar på våtmarker och vandringsleder beskrivs nedan.

Tabell 7. Fördelning av anslag 1:3, åtgärder för värdefull natur i tkr, anslagspost 1, 2 och 3.

	2021	2022	2023
Skötsel arter och naturtyper (inklusive LIFE)	839 138	975 673	430 681
Skötsel fastighetsförvaltning	101 039	112 597	84 941
Byggnader och anläggningar	28 287	57 855	41 412
LONA	81 634	88 267	27 382
LONA våtmarker	87 179	102 824	80 306
Skötsel våtmarker	111 018	183 848	183 797
Grön infrastruktur	29 678	26 770	13 339
Genetiska resurser och traditionell kunskap	4 089	6 574	3 000
Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP)	88 670	87 983	47 980
Invasiva främmande arter	60 008	71 872	20 477
Naturum-verksamhet	57 112	62 972	49 004
Friluftsliv och allemansrätt (inklusive statliga leder)	101 909	88 013	80 198
Naturnära jobb	24 000	37 749	0
Viltförvaltning	6 176	5 165	6 650
Viltförvaltning kunskapsunderlag	9 817	15 918	17 523
Rovdjursinventering och övrig kunskap	72 565	84 147	80 069
Rovdjursförvaltning	36 851	35 139	30 207
Inventering och kunskapsstöd	56 049	62 771	49 678
Övrigt	33 092	24 082	9 036
Återtag av oförbrukade medel	-40 051	-215 118	-208 819
Totalsumma	1 788 261	1 915 100	1 046 861
Andel som utgör bidrag eller ersättning till länsstyrelserna	78 %	74 %	71 %
Utgående anslagsbelopp	55 774	22 935	3 174
Utöver ovanstående disponerade länsstyrelserna till:			
Friluftslivsamordning	19 000	19 000	19 000
Grön infrastruktur	19 000	19 000	0
Invasiva främmande arter	19 000	19 000	19 000
Naturnära jobb	33 000	9 000	20 000
Samordning av åtgärder för värdefull natur	0	19 000	0
Pollinatörer	19 000	19 000	0
Våtmarker	19 000	19 000	19 000
Åtgärder för begränsning av översvämningsmygg	0	0	3 000
Totalt till åtgärder för värdefull natur	1 916 261	2 038 100	1 126 861

Skötsel av arter och naturtyper i skyddade områden

Den naturvårdande skötseln är central för att syftena med de skyddade områdena ska kunna nås och för att bidra till gynnsam bevarandestatus för många naturtyper och arter som omfattas av EU:s naturvårdsdirektiv. Det praktiska arbetet leds i huvudsak av länsstyrelserna och finansieras till stor del av bidrag från anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur, även om landsbygdsprogrammet och EU:s miljöfond LIFE också kan ge bidrag till vissa åtgärder. Naturvårdsverket har fördelat 372 mnkr till länsstyrelsernas och andra förvaltares arbete med förvaltning av statligt skyddade områden jämfört med 926 mnkr föregående år. Här ingår även åtgärder för friluftslivet, särskilda insatser och LIFE-projekt. Åtgärder som restaurering, stängsling, skyltning, underhåll och markering av gränser har i hög grad fått skjutas på framtiden. Även löpande skötsel som slåtter och bete har behövt minska, vilket även påverkar många lokala entreprenörer.

Under året pågick fyra LIFE-projekt: Grip on Life, Life2Taiga, Triwa life och Life Restored, vilka till största delen finansieras med EU-medel. I beloppet ovan ingår att Naturvårdsverket utbetalade ca 8 mnkr under året till dessa. De senast startade är Life 2 Taiga, som berör 17 länsstyrelser och är inriktat på naturvårdsbränning i taiga och annan brandberoende skog, och Triwa Life, där delar av Torne älv restaureras.

Vi har genomfört ett flertal digitala och fysiska träffar med länsstyrelserna och andra förvaltare av skyddad natur, bland annat en nationell förvaltarträff i samverkan med Länsstyrelsen i Uppsala med cirka 70 deltagare. Träffarna har dels bidragit till att skapa en närmare dialog och ökat erfarenhetsutbyte mellan organisationerna kring förvaltningen av skyddade områden, dels till ett mer effektivt arbete för att nå bevarandemål och mål för friluftslivet. Naturvårdsverket har även i samarbete med Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Centrum för biologisk mångfald anordnat och medfinansierat två kurser med tema skogsbyte respektive kulturpräglade lövmarker. Av kursutvärderingarna framgick att kurserna var mycket uppskattade av deltagarna.

Strategi för skötsel av formellt och frivilligt avsatta skogar

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har fastställt rapporten *Natur- och kulturvårdande skötsel av skog, nationell strategi för skötsel av formellt skyddade och frivilligt avsatta skogar till 2030*. Uppdraget att ta fram strategin ingick i Miljömålsrådets programområde för Grön infrastruktur, och strategin har tagits fram inom ett samverkansprojekt där representanter medverkat från storskogsbruket, markägargorganisationerna, den ideella naturvården, Riksantikvarieämbetet, Sametinget och länsstyrelserna. Strategin anger prioriterade inriktningar för skötseln samt insatser som behövs för att stärka genomförandet av åtgärder. Att formellt skyddade och frivilligt avsatta skogar får den naturvårdande skötsel som de behöver är centralt för arbetet med att bevara den biologiska mångfalden. Därmed förväntas strategin bidra till uppfyllelsen av miljö kvalitetsmålet Levande skogar och till EU:s naturvårdsdirektiv samt konventionen om biologisk mångfald.

Byggnader och anläggningar

Utifrån given budget prioriterades främst medel till redan påbörjade investeringsprojekt som var i genomförandefas. Totalt 14 av 17 investeringsprojekt var pågående från år 2022. De tre tillkommande projekten har varit nödvändiga för att Naturvårdsverket ska kunna uppfylla sitt ansvar inom tillgänglighet i form av en ny hiss i Abisko naturum samt uppdraget inom naturvårdsförvaltning med två nya bevakarstugor. Tre större investeringsprojekt har slutförts under året: kommunalt vatten för att hantera rådande vattenbrist till fyrbyn i Ottenby, en ny entré Resö för Kosterhavets nationalpark, samt en ny väg till Skuleskogens nationalpark, för att möta det allt större antalet besökare till nationalparken.

Efter regeringsuppdraget år 2021 att utreda och rapportera om hur staten arbetar som förebild i arbetet med hållbara gestaltade livsmiljöer har Naturvårdsverket utökat vägledningen för viss fastighetsförvaltning det vill säga den som utförs av uppdragstagare som länsstyrelser samt stiftelserna Laponia och Tyresta. Enligt den nya instruktionen i vägledningen ska uppdragstagare ”i planering och projektering av nyanläggningar och investeringar ta hänsyn till den gestaltade livsmiljön och eftersträva byggda miljöer som har omsorgsfull arkitektur, konst och design och som

främjar tillgänglighet och ökar möjligheten för delaktighet för alla”. Instruktionen har, tillsammans med Naturvårdsverkets arbete för ökad tillgänglighet, införandet av varumärket Sveriges nationalparker, införandet av naturvägledning samt arbetet med statliga byggnadsminnen, visat att politikområdet är väl etablerat i Naturvårdsverkets ordinarie uppdrag och förvaltningsmål. Årets budget har medfört att arbetet med att ta fram nya vårdprogram för våra statliga byggnadsminnen har nedprioriterats och därmed avstannat. Idag har tre av sju vårdprogram tagits fram.

Våtmarkssatsningen

Naturvårdsverket beviljade totalt 119 mnkr i bidrag till förberedelsearbeten och åtgärder för restaurering eller anläggning av våtmarker i skyddade områden och inom åtgärdsprogram för hotade arter till alla länsstyrelser. Totalt har bidragen lett till att ungefär 22 kvadratkilometer våtmark återställts, vilket förbättrat tillståndet för bland annat rikkärr, högmossar samt öppna mossar och kärr som alla i viss grad är hotade och arter som är beroende av dessa miljöer. Myndigheten har tecknat 76 återvättningsavtal med markägare motsvarande 244 hektar och 113 hektar har pluggats, vilket gett utsläppsminskningar på 1000 ton koldioxidekvivalenter per år. Bidraget har även använts för att anställa och utbilda personal för att kunna utöka återvättningsverksamheten kommande år. Inom LONA våtmark har 80 mnkr fördelats till länsstyrelserna som beslutat om bidrag till 93 nya våtmarksprojekt i 71 kommuner. Projekten har bidragit till att stärka flera olika ekosystemtjänster. Sammanlagt inom våtmarkssatsningen har ungefär 27 kvadratkilometer våtmarker återställts genom Naturvårdsverkets bidrag, vilket är en ökning med 20 procent jämfört med förra året. Dock finns fortfarande utmaningar i våtmarksarbetet, såsom komplext regelverk och brist på kompetens för att utföra restaureringsarbeten, vilket gjort att alla avsatta medel inte förbrukats utan fått omfördelas till andra åtgärder för värdefull natur.

Tabell 8. Våtmarkssatsningens utfall i tkr.

	2021	2022	2023
Regeringens våtmarkssatsning	350 000	325 000	300 000
Varav länsstyrelsens dispositionsrätt	19 000	19 000	19 000
Skötsel våtmarker	111 018	183 848	183 797
varav Skogsstyrelsen	20 000	61 121	47 170
LONA våtmarker	87 179	102 824	80 306
Summerat utfall (ink lst disposition)	217 197	305 672	283 103

Naturvårdsverket har inom ramen för regeringsuppdraget Underlag för återvätning av våtmarker, tagit fram ett GIS-underlag som kan användas för att identifiera områden som är intressanta för fördjupade analyser och lämpliga att återvåta. Redovisningen innehåller även bedömningar om hur befintliga stödmodeller kan anpassas för att ge minskade utsläpp samt om vidareutveckling av vägledning som förväntas bidra till att återvättningsprojekt ska kunna genomföras lättare, snabbare och till lägre kostnad.

Vilda pollinatörer

En treårig satsning på att förstärka förutsättningarna för vilda pollinatörer slutredovisades i februari 2023. Under satsningen har Naturvårdsverket agerat kunskapsnod och samlat frågor och spridit kunskap, bland annat genom ett myndighetsnätverk med bland andra Trafikverket och Skogsstyrelsen. Genom LONA pollinering har Naturvårdsverket under perioden 2020–2023 fördelat medel till kommunikation och till åtgärder för att förbättra förutsättningarna för vilda pollinatörer, detta till både länsstyrelser och till kommuner. En riktad satsning på de allra mest hotade vilda pollinatörerna i södra Sverige resulterade i ett nytt sätt att samverka kring särskilt utvalda områden.

Arbetet har involverat myndigheter och aktörer på lokal, regional och nationell nivå och ett omfattande och engagerat arbete har påbörjats i hela landet på flera nivåer. Naturvårdsverket bedömer att arbetet har ökat medvetenheten och förståelsen i samhället om tillståndet för vilda pollinatörer, vilka hoten är, vilka behov de har samt att ”alla aktörer kan bidra med att göra något ” för att vända den negativa trenden för vilda pollinatörer i Sverige.

Invasiva främmande arter och åtgärdsprogram för hotade arter

Naturvårdsverkets bidrag till länsstyrelserna 2023 för att genomföra åtgärder inom de 130 befintliga åtgärdsprogrammen för hotade arter och mot invasiva främmande arter var nästan halverat jämfört med 2022 års budget. Länsstyrelsernas operativa verksamhet har följaktligen minskat dramatiskt. Många planerade åtgärder har skjutits fram, i stället har utvärdering, uppföljning och kommunikation prioriterats.

Årets budget har vidare inneburit att Naturvårdsverket detta år saknat medel att fördela till länsstyrelserna för åtgärder mot invasiva främmande växtarter på land. Åtgärdsarbetet mot landväxterna går därför långsammare nu jämfört med tidigare år.

Projektet Svenska jägareförbundet – Invasiva arter, kunde dock genomföra åtgärder mot invasiva främmande ryggradsdjur, såsom mårhund, bisam, nilgås och vattensköldpadda. Naturvårdsverket informerar och vägleder andra myndigheter, kommuner och allmänhet som berörs av arbetet. Den årliga informationssatsningen riktad till allmänheten, som i år hade temat hindra spridning, genomfördes av över 100 deltagande organisationer. Utställningen ”Våra ovälkomna gäster” visades på många av våra Naturum.

Trots det svåra läget för de flesta arter och naturtyper inom Åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP) kunde Naturvårdsverket under 2023 avsluta åtgärdsprogrammet för uttrar. Uttrarna har sedan programmet startades 2006 ökat och finns nu spridda över hela landet och Naturvårdsverket anser nu att vi har uppnått de bevarandemål som fastställdes i programmet.

Regeringsuppdrag om ersättningsystem till ängs- och betesmarker

Inom det nationella programmet för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker behövs en stödförordning. Den har inte beslutats under året och därför har programmet inte kunnat öppnas för ansökningar.

Anslagna medel fördelades i stället till länsstyrelserna för en tillfällig medels-

hantering inom arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter. Alla medel har enligt prognoserna kunnat betalas ut genom avtal med lantbrukare och entreprenörer för genomförande av hamling och restaurering som syftar till att bevara eller återställa biologisk mångfald. Vi har vidare tagit fram och remitterat förslag på föreskrifter som bland annat reglerar vad en plan för restaurering ska innehålla i det kommande systemet.

Digitala kunskapsunderlag om skogens värden (skogsuppdrag)

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har delrapporterat regeringsuppdraget om digitala kunskapsunderlag om skogens natur- och kulturmiljövärden. Digitala underlag gör det möjligt för skogens aktörer att bidra till en effektivare planering och skötsel samt att främja ett förebyggande arbete för exempelvis artskydd. Metoder har utvecklats för att ta fram underlag baserade på fjärranalys som visar indikation på skogar med naturmiljövärden, skogliga Natura 2000-naturtyper, nationell heltäckande analys av vad som var skog i äldre ortofoton (1955–1965) samt fångstgropar.

Vägledning om artskydd i skogen (skogsuppdrag)

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har tillsammans levererat ett förslag på en förebyggande strategi som innehåller en metodik för att undvika att skogsbruksåtgärder inte kan genomföras på grund av artskyddsförordningens förbud. Strategin har tagits fram med stöd av näringslivet och andra intressenter och bygger på de åtgärder som till viss del redan görs, men som behöver öka i omfattning och kvalitet. En annan leverans var reviderade riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogen som även innehåller vägledning enligt praxis om hur artskyddsförordningens förbud bör tolkas och hur ärenden bör handläggas. Användningen av dessa riktlinjer kommer att göra handläggningen enklare och mer lika över landet samt förbättra samarbetet med Skogsstyrelsens distrikt och länsstyrelserna.

Hyggesfritt och naturnära skogsbruk (skogsuppdrag)

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har utrett förutsättningar och hinder för hyggesfritt skogsbruk och föreslår att Sveaskog och Statens fastighetsverk successivt ökar sin tillämpning av hyggesfria metoder. Myndigheterna föreslår även att Skogsstyrelsen, i samverkan med övriga berörda myndigheter inklusive lärosäten, ska få i uppdrag att utreda hur ekonomiska incitament och affärsmodeller kan utveckla hyggesfritt skogsbruk. Myndigheterna har även formulerat ett förslag på definition av naturnära skogsbruk. De olika förslagen kan leda till ökad biologisk mångfald i produktions-skogen.

Regeringsuppdrag rörande konventionen om biologisk mångfald

Naturvårdsverket redovisade förslag till Sveriges nationella strategi och handlingsplan kopplad till konventionen om biologisk mångfald och det nya ramverket från 2022. Förslaget är ett första steg och en av flera pusselbitar i Sveriges genomförande

av ramverket. I genomförandet av uppdraget har samverkan varit central. Naturvårdsverket har haft dialog med myndigheter, organisationer, representanter från näringsliv, finanssektorn och ungdomsrepresentanter från organisationerna Nordic Youth Biodiversity Network och Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer. Förslaget innehåller ett övergripande mål och tre strategiska temaområdena som i sin tur innehåller förslag på 21 åtgärdsområden. Fortsatt arbete behövs, bland annat för att utveckla konkreta åtgärder och indikatorer för uppföljning.

Regeringsuppdrag rörande utfästelser om biologisk mångfald

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten rapporterade in utfästelser till EU i enlighet med vad regeringen uppdragit åt oss att göra. Det omfattade utfästelser om ytterligare formellt skydd av natur, från dagens 15,5 procent av Sveriges yta till 17,7 procent under 2022–2030. Det inkluderade också utfästelser om statusförbättring för 14 arter och 9 naturtyper, om stoppad försämring för 9 arter och 3 naturtyper och om bättre kunskap för 2 arter och 4 naturtyper. Utfästelserna bidrar till att nå de två målen i EU:s strategi för biologisk mångfald, mål om skydd av natur enligt konventionen om biologisk mångfald och dessutom våra miljömål.

Friluftsliv

Övergripande friluftslivsarbete

Naturvårdsverkets nätverksträffar med myndigheter och länsstyrelserna har under året omfattat statistik om friluftsliv, kommunikation om allemansrätten, havsplanering, kompensationsåtgärder för friluftsliv vid infrastrukturexploatering och skogens sociala värden. Effekten är att friluftslivets aktörer höjer sin kompetens inom friluftsliv och att frågan synliggörs inom fler verksamhetsområden. Inom ramen för arbetet med Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan, som görs i samverkan med flera andra myndigheter, har vi arrangerat fyra filmade webinarier. Vi har nått cirka 1700 personer som anmält sig, varav cirka 850 personer deltagit på webinarier. Utvärderingen visar att 33–56 procent av de svarande var nöjda och 41–58 procent var mycket nöjda med webinarier. Tankesmedjan för friluftsliv, med drygt 200 deltagare, arrangerades i samverkan med Centrum för naturvägledning samt forskningsprogrammet Mistra Sports and Outdoors. Under temat kunskap förmedlades bland annat ny forskning och lärande exempel om besöksförvaltning och insatser för hälsan. På konferensen lanserades den nya rapporten *Naturen som kraftkälla* om naturens påverkan på hälsan. Under de två efterföljande månaderna laddades rapporten ned 243 gånger. Naturvårdsverket har utvecklat vägledning om friluftsliv i grön-, vindkrafts- och havsplanering samt uppdaterat vägledningen för kartläggning av områden för friluftsliv och deltagit i en seminarieserie riktad till kommuner om att planera grönt och möta samhällsutmaningar. Naturvårdsverket har också deltagit aktivt i forskningsprogrammet Mistra Sports and Outdoors, och bland annat tagit fram en scenarioreport om friluftslivets utveckling, *På väg mot en hållbar användning av mark och vatten inom idrotten och friluftslivet år 2030? Ett scenarioarbete med åtgärdsförslag*. Naturvårdsverket har bistått Folkhälsomyndigheten i regeringsuppdraget om fysisk aktivitet med statistik och underlag för uppföljning samt föreslagit åtgärder

för jämlik tillgång till grönska genom samhällsplanering, friluftsliv i skolan, gröna skolgårdar med mera. Under STF:s Klimattoppmöte anordnade vi en workshop om hållbara transporter för friluftslivet. Syftet med workshoppen uppfylldes, ett nätverk för att driva på arbetet med att minska friluftslivets klimatpåverkan startades upp.

Uppföljning av friluftslivsmålen

Naturvårdsverket har samordnat och tillsammans med övriga ansvariga myndigheter genomfört den tredje uppföljning av de tio målen för friluftslivspolitikerna och levererat redovisningen till regeringen i december.

Tabell 9. Utvecklingsriktning för friluftsmålen vid uppföljningen 2023.

Mål för friluftspolitikerna	Utvecklingsriktning
Tillgänglig natur för alla	Negativ utveckling
Starkt engagemang och samverkan	Positiv utveckling
Allemansrätten	Positiv utveckling
Tillgång till natur för friluftsliv	Neutral utveckling
Attraktiv tätortsnära natur	Negativ utveckling
Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	Följs ej upp 2023
Skyddade områden som resurs för friluftslivet	Neutral utveckling
Ett rikt friluftsliv i skolan	Oklar utveckling
Friluftsliv för god folkhälsa	Positiv utveckling
God kunskap om friluftslivet	Neutral utveckling

Det mesta tyder på att utvecklingsriktningen för de mål som utgör viktiga förutsättningar för att utöva friluftsliv har försämrats, till exempel att det finns natur att vara i. Det genomförs inte tillräckligt med adekvata åtgärder för att dessa mål ska utvecklas i positiv riktning. Naturvårdsverket drar därför slutsatsen att utvecklingen går åt fel håll för de grundläggande förutsättningarna för att utöva friluftsliv.

Uppföljningen visar dock att utvecklingsriktningen för målen går att ändra. Att pågående arbete och satsningar genomförs och resurssätts är dock en förutsättning för en positiv utveckling.

Information om allemansrätten

Naturvårdsverket genomför ett strategiskt kommunikationsarbete som gör det lättare för föreningar, företag och organisationer samt andra myndigheter att kommunicera om allemansrätten. Ett utbildningspaket för handläggare på landets länsstyrelser, regioner och kommuner har tagits fram. Skriften *Allemansrätten – vad säger lagen?* har reviderats och Naturvårdsverket har sett över den rättsutveckling som kan komma att påverka allemansrätten.

På grund av minskade anslag fördelade Naturvårdsverket under 2023 inget allemansrättsbidrag till ideella föreningar eller organisationer. Det innebär bland annat att insatser för att öka kunskapen om allemansrätten hos prioriterade målgrupper inte har kunnat genomföras.

Utveckling av arbetet med vandringsleder och fjälleder

I enlighet med den särskilda satsning på vandrings- och fjälleder som regeringen aviserat för perioden 2022–2027 har Naturvårdsverket fördelat medel dels till fortsatt upprustning och utveckling av det statliga ledssystemet i fjällen, dels till vandringsleder där staten inte är huvudman. Under 2023 fördelades 28 mnkr till ledförvaltarna för det statliga ledssystemet i fjällen samt ytterligare 6,7 mnkr till upprustningsinsatser längs ledssystemet. Vidare fördelades 19,4 mnkr till 23 olika aktörer som arbetar för att stärka organiseringen och samordningen av leder där staten inte är huvudman. Totalt ansökte 37 aktörer om sammanlagt 32,4 mnkr. Effekten av satsningen på leder där staten inte är huvudman är att ansvarsförhållanden tydliggjorts och det regionala arbetet med vandringsleder har stärkts, vilket i sin tur bidrar till målen för friluftsliv.

För vandringsleder där staten inte är huvudman har Naturvårdsverket, tillsammans med andra nyckelaktörer, arbetat fram en nationell samverkansmodell för vandringsutveckling. Samverkansmodellen ska ge förutsättningar för tillämpning, förvaltning och utveckling av Nationellt ramverk för vandringsleder på såväl lokal som regional och nationell nivå. Tillsammans med bidraget för ovanstående organisering samt att Naturvårdsverket kommer att ta hand om och tillgängliggöra Nationellt ramverk för vandring, är detta viktiga framsteg för att utveckla samordningen av dessa vandringsleder. Sammantaget kommer åtgärderna att öka kvaliteten på, tillgången och tillgängligheten till vandringsleder samt bidra till friluftslivsmålen.

För att utveckla vandringsleder i skyddade fjällnära skogar har Naturvårdsverket gett berörda länsstyrelser möjligheten att undersöka förutsättningarna för att tillgängliggöra skyddade fjällnära skogar genom utveckling av vandringsleder. Länsstyrelserna i Västerbotten respektive Dalarna hade i år möjligheten att prioritera sådana uppdrag, vilka har slutredovisats vid årsskiftet. Utredningarna ger goda kunskaper om förutsättningarna för utveckling av leder både i delar av de fjällskogar som nyligen har skyddats och i befintliga skyddade områden inom fjällnära skogar.

Fjällsäkerhet – en förutsättning för friluftslivet i fjällen

Naturvårdsverket samordnar arbetet med fjällsäkerhet genom Fjällsäkerhetsrådet, Snöskoterrådet och lavinprognoserna. Ett syfte med fjällsäkerhetsarbetet är att förebygga olyckor och tillbud, vilket även kan bidra till den framtida utvecklingen av både turism och friluftsliv i fjällen. Drygt 20 organisationer ingår i Fjällsäkerhetsrådet där tre möten har hållits med rådets ledamöter och de lokala fjällsäkerhetskommittéerna, och webbplatsen fjallsakerhetsradet.se har haft drygt 100 000 besökare. För det operativa arbetet finns en särskild handlingsplan, där fyra projekt avrapporterades under 2023 vilka bedöms vara viktiga insatser med syfte att förebygga olyckor i fjällen.

Arbete med lavinprognoser har bedrivits i sex områden. Lavinprognoserna publiceras och kommuniceras på webbplatsen lavinprognoser.se som kompletteras med sociala medier samt löpande mediaarbete, såsom pressmeddelanden med mera. Webbsidan har haft omkring 160 000 besökare. Det är en ökning med drygt 50 procent jämfört med 2020, vilket sannolikt beror på medias ökade rapportering som både har lett till ökad synlighet för oss samt att turismen i fjällen ökar.

Tillgängliggörande för friluftslivet av naturen i skyddade områden

Intresset för att besöka skyddad natur är fortsatt högt. För att kunna möta detta intresse och ta emot besökare på ett bra, ordnat och hållbart sätt är det i många områden nödvändigt att skapa och underhålla infrastruktur för friluftslivet, såsom entréer, parkering, leder med mera. Årets minskning av anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur har medfört nedprioritering av besöksförvaltningen hos länsstyrelserna. Exempel på det är bristande underhåll och/eller stängda vandringsleder, dass, broar, anläggningar, färre eller inga uppdrag till entreprenörer (ofta lokala fåmansföretag), stoppade nybyggnationer och i förlängningen sämre tillgänglighet och möjlighet till naturupplevelser. Utveckling av nationalparker med entréer (med något undantag), tillgänglighet och införande av komponenter kopplade till varumärket Sveriges nationalparker är pausat.

Viltförvaltning

Arbete med strategi för svensk viltförvaltning

Den reviderade strategin för svensk viltförvaltning från 2022 är grunden för Naturvårdsverkets arbete som nationell jakt- och viltmyndighet och den har fått det genomslag vi förväntat oss. Vid viltkonferensen 2023 diskuterades strategins olika inriktningsmål samt fokusområdet om att främja brukandet av vilt som resurs tillsammans med länsstyrelserna och andra berörda myndigheter och aktörer. Detta med fokus på hur vi kan arbeta tillsammans för att nå målen. En mängd förslag och tankar lyftes, vilka tas med i Naturvårdsverkets löpande arbete. Ett av fokusområdena i viltstrategin handlar om förebyggande åtgärder mot viltsjukdomar. I samband med utbrottet av afrikansk svinpest i Sverige har Naturvårdsverket haft en omfattande samverkan med de andra myndigheterna inom fokusområdet. Arbetet har bland annat handlat om hur Naturvårdsverket, genom informationsinsatser via vår webbplats naturvardsverket.se och nyhetsbrevet Viltnytt, kan bidra till att vildsvinskött även framöver ses som en resurs.

Viltföreskrifter

Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2022:8) om vallhundar och (NFS 2023:8) om vapen, vapentillbehör och ammunition för jakt, har båda trätt i kraft under 2023. Föreskrifterna har tagits fram som en del i att, i enlighet med viltstrategin, säkerställa tillgången på aktuella, relevanta och moderna föreskrifter för viltförvaltningens behov. Arbetet har präglats av systematisk genomgång, revidering samt uppdelning och målgruppsanpassning av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2002:18) om jakt och statens vilt. Arbetet, som sker i nära dialog med berörda myndigheter, ska bidra till strategins intentioner om en tydlig och förutsägbar viltförvaltning.

Rovdjursförvaltning

KUNSKAPSUNDERLAG ROVDJUR

Under året har beskattningsmodeller tagits fram för varg, lodjur och järv. För björn har vi tagit fram ett webbaserat verktyg där länsstyrelserna tar fram sina egna

beskattningsmodeller utifrån data för länet. Dessa utgör viktiga underlag för att beslut om jakt på stora rovdjur ska vila på vetenskaplig grund och att man inte ska riskera att den gynnsamma bevarandestatusen inte upprätthålls.

REGERINGSUPPDRAG RÖRANDE VÄGLEDNING OM SKYDDSJAKT PÅ ROVDJUR

Som en del av regeringsuppdraget om att utveckla vargförvaltningen har Naturvårdsverket uppdaterat riktlinjerna för skyddsjakt. De reviderade riktlinjerna skiljer sig från de tidigare genom att de nu endast berör skyddsjakt på de stora rovdjuren. I vägledningen redogörs för aktuella domstolsavgöranden och tolkningen av viktiga begrepp utvecklas. Vikten av att redogöra för hur gynnsam bevarandestatus påverkas på nationell och lokal nivå inför beslut om jakt har också lyfts fram i vägledningen. Dokumentet är tänkt som ett stöd för länsstyrelserna inför beslut om skyddsjakt på regional nivå.

VÄGLEDNING OM ÖVERSYN AV MINIMINIVÅER FÖR ROVDJUR

Naturvårdsverket ska, enligt förordningen om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn (2009:1263), minst en gång vart femte år se över fördelningen av de regionala miniminivåerna för rovdjur i Sverige. Denna process har inletts under året och beräknas slutföras våren 2024. Inom ramen för detta arbete har Naturvårdsverket tagit fram en vägledning som vänder sig till länsstyrelserna, viltförvaltningsdelegationerna och samverkansråden för deras arbete med att ta fram förslag till miniminivåer för stora rovdjur. Vägledningen är tänkt att fungera som ett stöd för länsstyrelserna under processen, bland annat genom att tydliggöra roller och förväntningar samt synliggöra aktuella tidsramar. Vägledningen är en viktig utgångspunkt i den fortsatta dialogen mellan länsstyrelserna och Naturvårdsverket.

FÖRVALTNINGSVERKTYGET FÖR TOLERANSNIVÅN FÖR ROVDJURSSKADOR INOM RENNÄRINGEN

I arbetet med uppdraget att, utifrån fastställd toleransnivå, både upprätthålla en hållbar rennäring och gynnsam bevarandestatus för rovdjuren, arrangerade Naturvårdsverket ett möte på chefsnivå med Sametinget och de länsstyrelser som ingår i renskötselområdet. Detta i syfte att utveckla dialog och samverkan. I samverkansarbetet har vi framför allt eftersträvat att klarlägga myndigheternas olika ansvarsområden och främja en ökad användning av förvaltningsverktyget. Det kan på sikt bidra till att minska skador inom rennäringen. Inom ramen för fokusområdet om förvaltningsverktyget i viltstrategin har vi även påbörjat arbetet med en utvärdering av hur förvaltningsverktyget används. Sedan flera år pågår arbetet med en vägledning kring toleransnivåns betydelse vid beslut om jakt på stora rovdjur i samverkan mellan Naturvårdsverket, länsstyrelserna och Sametinget. Det går inte att peka ut något särskilt hinder för att processen tar tid, förutom att det är en svår fråga med många perspektiv. Vi gör små framsteg tillsammans och varje steg är viktigt. Vägledningen ska belysa rättsläget för att därigenom kunna vägleda länsstyrelserna i deras regionala förvaltningsarbete i relation till toleransnivåerna och tydliggöra konsekvenserna av att på samebynivå överskrida toleransnivån för rovdjursskador på ren.

Klövviltsförvaltning

SKOG OCH KLÖVVILT (SKOGSUPPDRAG)

Regeringsuppdraget om skog och klövvalt har genomförts tillsammans med Skogsstyrelsen och redovisades i oktober 2023. Uppdraget innefattade 31 förslag på åtgärder av vilka 17 riktade sig till regeringen. Övriga åtgärder hanteras av respektive ansvarig myndighet. Majoriteten av de föreslagna åtgärderna syftar till ökad samverkan på regional och lokal nivå samt ökad kunskap bland berörda aktörer. Exempel på sådana åtgärder är ökat stöd för dialog och möjlighet att ansöka om medel för innovationsprojekt. Andra viktiga åtgärder som är planerade att genomföras är att analysera konsekvenserna av nuvarande mål för viltförvaltningen och viltförvaltningens behov av underlag, bland annat avseende viltbetesskador samt konkretisering av begreppet ”främja brukandet av vilt” i relation till de skador som kan kopplas till klövvalt. Genom de föreslagna åtgärderna förväntas möjligheten att uppnå en önskad balans mellan klövvalt och fodertillgång att förbättras.

UTBROTTET AV AFRIKANSK SVINPEST

Naturvårdsverket samarbetar sedan flera år tillbaka med berörda myndigheter och organisationer för att vara förberedda för ett eventuellt utbrott av afrikansk svinpest (ASF). När utbrottet skedde i Fagersta fortsatte vi utifrån vår roll som nationell jakt- och viltmyndighet att bidra med vägledning och sakkunskap om jakt och förvaltning av vildsvin. Exempelvis handlar det om vägledning om hur jaktlagstiftningen kan tillämpas. I syfte att motverka och förhindra spridning av ASF har Naturvårdsverket dels beslutat om undantag för icke typgodkända fångstredskap för fångst av vildsvin, efter ansökan från Svenska Jägareförbundet, dels beviljat bidrag för arbete med allvarliga smittor hos vildsvin till Statens veterinärmedicinska anstalt samt för projektet Afrikansk svinpest 2023, vilket omfattar kartläggning och hantering av utbrottet.

Förutom jakt och vilt berör ASF flera av Naturvårdsverkets ansvarsområden, såsom allemansrätt, friluftsliv samt vägledning och stöd för arbete med avfall. En samlingssida med information och vägledning om ASF kopplad till Naturvårdsverkets ansvarsområden har upprättats på webbplatsen naturvardsverket.se och innefattar bland annat vägledning om rutiner för hantering av avfall och skalskydd för att hålla vildsvin borta från avfallsanläggningar.

Jakt och viltförvaltning

KUNSKAPSUNDERLAG OM ÖVRIGT VILT

Under året har flera kunskapssammanställningar om fåglar, sälar och mindre däggdjur tagits fram inom viltområdet. Några exempel är störningskänsliga perioder för sälarterna och vissa mindre däggdjursarter, övervakningsmetoder för vissa jaktbara mindre däggdjursarter, sensommar- respektive höstinventering av gåspopulationerna, riksinventering av storskarv samt kunskapssammanställning om och analys av inventeringsmetoder för tjäder. Vi har även låtit göra en utvärdering av nuvarande inventeringssystem för ripor som ledde till en rekommendation till oss från utförarna om ett lämpligt verktyg som kan minska sårbarheten i dagens analyser och hantering av data. De olika kunskapsunderlagen är användbara inför beslut inom viltförvaltningen och för internationell rapportering. Underlagen kommer också att användas i jaktöversynen där förslag behöver lämnas till regeringen 2026.

REGERINGSUPPDRAG OM ATT FRÄMJA VILTVÅRDEN

De åtgärder för att främja viltvården som Naturvårdsverket ansvarar för har genomförts genom upphandlade tjänster från Svenska Jägareförbundet. Rapportering av jägarnas avskjutning har samlats in nationellt och regionalt. Resultaten har sammanställts och publicerats på Svenska Jägareförbundets webbsida samt är tillgängliga för att enskilda ska kunna ta fram egna rapporter utifrån eget intresse. Insamlade data har använts för rapportering enligt art- och habitatdirektivet till EU. Svenska Jägarförbundet tillhandahåller en mobilapp som gör det möjligt att rapportera skydds jakt av skarv på enskilds initiativ. Insamling av dött vilt i syfte att övervaka viltsjukdomar stimuleras fortsatt genom upphandlad tjänst. Vikten av att tidigt upptäcka sjukdomsförekomst har exemplifierats genom utbrottet av afrikansk svinpest under året och tjänsten bedöms bidra till att öka sannolikheten för en tidig upptäckt av viltsjukdomar i landet. Arbetet med eftersök av trafikskadat vilt har underlättats genom tillgång på kontaktpersoner och kompetenta eftersöksekipage och bedöms minska viltets lidande. Ökad kunskap om och stimulans av samverkan har skett inom klövviltsförvaltningen genom informations- och samverkansmöten som hållits över hela Sverige.

REGERINGSUPPDRAG OM FÖRVALTNINGSPLAN FÖR STORSKARV

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har under november 2023 delredovisat ett regeringsuppdrag om storskarv. En del i uppdraget är en reviderad förvaltningsplan som bland annat förväntas kunna bidra till att minska allvarlig skada på fiskerinäringen orsakad av storskarv. Förvaltningsplanen ska vidare kunna tjäna som kunskapsunderlag inför beslut som rör förvaltningen och vara vägledande för länsstyrelserna och den regionala förvaltningen. Den kan också bidra till att skydda fiskbestånd som är hotade eller behöver återhämta sig. Detta genom att minska den belastning som storskarv ger upphov till. En annan del i uppdraget är att göra en sammanfattande sammanställning av nuvarande kunskap och där kunskapsbrister om storskarvens roll i ekosystemet och dess effekter på fiskbestånden identifieras. Sammanställningen förväntas förstärka kunskapen hos bland annat länsstyrelserna om storskarven och underlätta fördelning av forskningsmedel kopplade till frågor som rör storskarv.

FÖREBYGGA OCH ERSÄTTA VILTSKADOR

Medel ur 1:7 *Ersättningar för viltskador m.m.* (Viltskadeanslaget) har betalats ut till samtliga län under året. Totalt har 56,8 mnkr beviljats, inklusive 750 tkr i administrativt stöd som fördelas första gången 2023 (enligt regleringsbrev). I år överstiger beviljade medel anslagets belopp med cirka 9 mnkr, vilket är möjligt på grund av oförbrukade bidrag från föregående år hos länsstyrelserna. Även tidigare år har oförbrukade bidrag från året innan använts. Vi ser att både bidrag för förebyggande åtgärder och ersättningar för skador har ökat markant de senaste åren, och drar slutsatsen att både behovet av och kunskapen om möjligheterna att ansöka om medel ur viltskadeanslaget har ökat.

Viltskadeanslaget utökades med 15 mnkr för 2023 mot bakgrund av att bidrag för rovdjursavvisande stängsel inte längre skulle omfattas av jordbruksstöden. Medel har dock funnits kvar att fördela hos Jordbruksverket för 2023, varför förändringen inte kan anses fullt genomförd. Länsstyrelserna redovisar att inga effekter hittills har synts för brukare eller länsstyrelser eftersom de flesta brukare

har ansökt om medel från Jordbruksverket. Förändringen bedöms bli mer märkbar under 2024. På nationell nivå ledde förändringen till en initial administrativ insats. Utökningen på 15 mnkr har samtidigt förbrukats, i stor utsträckning till ordinarie bidrag och ersättningar.

Tabell 10. Beviljade medel per kategori, i mnkr.

	2021	2022	2023
Bidrag för förebyggande åtgärder	16,0	20,3	25,8
Ersättning för skador	10,9	9,0	19,5
Besiktning/Information/Utbildning	7,6	11,7	10,7
Administrativa kostnader	-	-	0,8
Totalt beviljade medel	34,5	41,0	56,8
Anslagspostens totala omfattning	32,8	32,8	47,8

Tabell 11. Beviljade medel per skadeslag, i mnkr.

	2021	2022	2023
Tamdjur	15,9	19,3	28,4
Gröda	18,6	21,7	27,6
Administrativa kostnader	-	-	0,8
Totalt beviljade medel	34,5	41,0	56,8
Anslagspostens totala omfattning	32,8	32,8	47,8

REGERINGSUPPDRAG OM STÖD FÖR JÄGARE ANGÅENDE BLYHAGELFÖRBUD VID VÅTMARKER

Naturvårdsverket har tagit fram ett stöd för bedömning av vilka områden som omfattas av förbudet mot att använda blyhagel vid våtmark. Detta består i ett så kallat tolkningsstöd, utformat för Lantmäteriets befintliga och publika karttjänst, Min karta. Stödet nyanserar förbudets innebörd och förenklar för jägare att bedöma vilka områden som omfattas. Därför förväntas både jaktutövning och regelefterlevnad underlättas. Stödet har anpassats både genom att enskilda enkelt ska kunna få tillgång till det och genom att medge flexibel användning i olika format. Naturvårdsverket genomförde under året ytterligare ett regeringsuppdrag med anledning av blyhagelförbudet. I redovisningen lyfte Naturvårdsverket fram flera förslag med potential att underlätta jägares övergång till användning av blyfri ammunition på både kort och lång sikt. Förslagen avser både konkreta åtgärder och behov av vidare analyser och information i blyhagelfrågan.

JÄGARREGISTRET

För att kunna förvalta Jägarregistret och skapa nya funktioner har en genomgripande teknisk uppgradering av systemets plattform genomförts under året. Naturvårdsverket har utvecklat nya funktioner som kommer att implementeras under första kvartalet 2024. Några av dessa är möjligheten att betala jaktkort via Swish, digitaliserade utskick av avier och brev via myndighetsbrevlåda samt automatiserade rutiner för att öka säkerheten och minska personberoendet. Samtliga frågor i det teoretiska jägarexamensprovet har utvärderats, med fokus på kontroll av både innehåll och språk. Vi har också gjort det möjligt för flera provledare att parallellt genomföra teoriprovet på samma provbana.

Tabell 12. Personer som tagit komplett jägarexamen* (uppdelat på kön).

Jaktår	2020–2021**	2021–2022**	2022–2023
Kvinna	2 020	1 564	1 447
Man	7 628	5 694	5 224
Totalt	9 648	7 258	6 671

* Kompletta jägarexamen innebär att en person har godkänts i samtliga prov i jägarexamen.

** Jämförelsesiffrorna skiljer sig från motsvarande belopp i årsredovisningen 2022 eftersom det förekommer justeringar i efterhand på grund av till exempel sena inrapporteringar av provtillfällen vilket påverkar statistiken.

Tabell 13. Antal utfärdade jaktkort.

Jaktår	2020–2021*	2021–2022*	2022–2023
Till kvinnor med svenskt personnummer	22 106	21 805	21 953
Till män med svenskt personnummer	247 075	237 868	233 650
Till utländska kvinnor	711	1 145	1 259
Till utländska män	16 738	24 882	24 870
Till utländska personer, okänt kön	44	65	65
Totalt	286 674	285 765	281 797

* Jämförelsesiffrorna skiljer sig från motsvarande belopp i årsredovisningen 2022 eftersom det förekommer justeringar i efterhand på grund av till exempel felbetalningar, sjukdomsfall och dödsfall vilket påverkar statistiken.

Antalet personer som köper jaktkort och tar jägarexamen har de senaste åren tenderat att minska. Kostnaden för att jaga ökar med stigande priser på bland annat jaktarrenden, drivmedel och ammunition. Detta i kombination med en minskande älgstam och förekomsten av viltsjukdomar, såsom afrikansk svinpest, bedöms kunna påverka antalet personer som väljer att köpa jaktkort och ta jägarexamen.

Tabell 14. Hanteringskostnader för jaktkort.

Jaktår	2020–2021	2021–2022	2022–2023
Totalt tkr per kalenderår	5 337	6 979	7 627
Per utfärdat jaktkort, kr	17	22	26

8. Klimat och luft

Resultatområdet är ett av tre områden som avser myndighetens förvaltnings- och åtgärdsarbete. Här ingår bland annat arbetet med genomförande av klimat- och luftpolitiken, till exempel genom EU:s utsläppshandel och Klimatklivet. Här ingår även uppföljning av Sveriges klimat- och luftmål, scenarier för utvecklingen framåt och analys och utveckling av förslag på ytterligare styrning mot målen. Det övergripande syftet är att bidra till nationella och internationella målsättningar i arbetet med minskad klimat- och luftpåverkan, men även miljöpåverkan i stort. Området fokuseras främst på miljökvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning och Skyddande ozonskikt. Resultatområdet bidrar därigenom även till FN:s globala hållbarhetsmål Bekämpa klimatförändringen, samt flera andra globala hållbarhetsmål. Klimatanpassning ryms inom resultatområdet Hållbart samhälle.

Resultatbedömning

På klimatområdet har vi inom ramen för ett flertal av regeringsuppdragen lagt ett stort antal förslag kopplade till den svenska klimatomställningen. I samarbete med många andra myndigheter har vi även lagt fram förslag i underlaget till den Klimatpolitiska handlingsplanen. Syftet med förslagen är att visa på möjligheter till ytterligare styrning för att nå Sveriges klimatpolitiska mål och som även för oss mot att uppfylla Sveriges åtaganden inom EU. Vi har även löpande stöttat och gett Regeringskansliet bättre förutsättningar i dess arbete genom analyser av ökad klimatambition på EU-nivå till 2030 och därefter. Inom luftvårdspolitiken har vi levererat förslag till ett reviderat luftvårdsprogram, detta för att stärka arbetet med att klara Sveriges åtaganden under EU:s takt direktiv (2016/2284/EU).

Myndighetsmål	Bedömning
Vi bidrar till att stärka den nationella klimat och luftvårdspolitiken genom analyser och förslag på åtgärder och styrmedel som leder till att uppnå såväl luft som klimatmål	På god väg

Naturvårdsverket bedömer att vi bidragit väl till måluppfyllnad på flera sätt.

Vägen till klimatmålen och analys av klimatpolitiken

Naturvårdsverket publicerar årligen både preliminär och slutlig statistik över utsläppen av växthusgaser, för uppföljning av de svenska klimatmålen och Sveriges åtagande inom EU. Statistiken utvecklas löpande, bland annat för att bättre kunna följa utvecklingen mot målen. Ett exempel är markanvändningssektorn, där Sveriges lantbruksuniversitet genomför ett projekt, Femettan. Projektets syfte är att förbättra skattningar av nettoupptag i levande biomassa i Sveriges klimatrapporering, vilket ger förbättrade möjligheter att följa upp Sveriges åtagande inom EU. Inom uppdraget Utsläppsinventeringar på klimatområdet föreslog vi hur regeringen kan utveckla systemet för utsläppsinventeringar på klimatområdet, detta i syfte att snabbare och

med stärkt kvalitet kunna presentera analyser och sammanställningar av utsläppsutvecklingen.

Scenarier över utsläppsutvecklingen publiceras årligen i samband med regeringsuppdraget Klimatredovisning enligt klimatlagen, de visar hur utsläppen kan komma att utvecklas framåt utifrån den nu aktuella klimatpolitiken. I enlighet med vår instruktion har Naturvårdsverket genomfört ett uppdrag att ta fram Underlag till klimatpolitisk handlingsplan, som redovisades tillsammans med underlaget till Klimatredovisning. Underlaget presenterade slutsatser om möjligheterna att nå klimatmålen samt förslag på styrmedel, styrmedelsförändringar eller andra åtgärder som kan föra Sverige närmare att nå de uppsatta målen.

Inom uppdraget Minskade utsläpp av metan har bland annat möjliga åtgärder och näringslivets arbete med att minska metanutsläppen redovisats, tillsammans med förslag om insatser som vi ser behövs för att skynda på arbetet med att minska utsläppen inom sektorerna jordbruk och energi.

Regeringsuppdrag om ökad klimatambition inom EU

Naturvårdsverket har sedan 2022 haft i uppdrag att till regeringen lämna analysunderlag om klimatförslag från EU-kommissionen kopplade till den gröna given, inklusive lagstiftningspaketet Fit for 55, samt om kommande klimatmål till 2040. Analyser av olika vägval i arkitekturen för EU:s klimatlagstiftning bortom 2030 har givit regeringen en kunskapsgrund inför kommande förhandlingar om nya mål för 2040.

Regeringsuppdrag om finansmarknader, klimat och miljö

I ett regeringsuppdrag om finansmarknader, klimat och miljö har Naturvårdsverket bidragit till att öka samverkan mellan myndigheter med olika uppdrag inom området. Genom att granska delegerade akter till EU-taxonomin har vi också bidragit till ett effektivare genomförande av taxonomiförordningen.

Klimatkommunikation

Stort genomslag i media

Naturvårdsverket arbetar löpande med mediekontakter för att öka kunskapen om vårt klimatarbete. Vi används regelmässigt som källa i reportage om klimatfrågan i både tv-kanaler och andra större rikstäckande medier. Det mediala genomslaget i klimatfrågor räknat i antalet artiklar var 3257, vilket var en ökning med 9 procent jämfört med 2022.¹ Störst uppmärksamhet fick Naturvårdsverkets underlag till regeringens klimatpolitiska handlingsplan.

Ökad kunskap genom webinarier

Att anordna webinarier är ett sätt för Naturvårdsverket att öka kunskapen om klimatfrågor. Åtta webinarier har genomförts med klimat- och lufttema. De handlade bland annat om vårt underlag till regeringens klimatpolitiska handlings-

¹ I Naturvårdsverkets årsredovisning 2022 angavs antalet artiklar för 2021 och 2022 felaktigt. Rätt antal artiklar är 1661 (2021) och 2989 (2022).

plan, utsläppsstatistik, kortlivade luftföroreningar och klimatarbete inom transportsektorn. Webbinarierna spelades in och är möjliga att se i efterhand på Naturvårdsverkets YouTube-kanal för ökad spridning.

Samarbete med SMHI kring IPCC-rapport

I februari publicerades den sammanfattande och avslutande rapporten inom IPCC:s sjätte utvärderingscykel (AR6), vilken fick stor spridning både i Sverige och globalt. Naturvårdsverket stöttade SMHI i kommunikationen av rapporten, bland annat genom medverkan på pressträff, och som medarrangör av en uppföljande konferens där IPCC-resultaten sattes in i ett svenskt perspektiv.

Nätverk för klimatkommunikation

Naturvårdsverket driver tillsammans med SMHI ett nätverk för klimatkommunikation, där 14 myndigheter ingår. Nätverket träffades fem gånger under året, vilket bland annat bidrog till ett värdefullt erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna och en bättre överblick av kommunikationsinsatser inom klimatområdet.

Panorama är ett verktyg som visualiserar Sveriges klimatomställning. Det har tagits fram genom ett samarbete mellan klimatpolitiska rådet, Naturvårdsverket och Energimyndigheten. I Panorama visas hur det går med den omställning som är nödvändig för att vi ska kunna nå det långsiktiga klimatmålet om nettonollutsläpp till år 2045 i olika delar av samhället. Under 2023 hade Panorama 5 500 användare, vilket är en ökning med 75 procent jämfört med 2021.

Genomförande av klimatpolitiken

Utsläppshandel

EU:s system för handel med utsläppsrätter (EU ETS) är EU:s främsta verktyg för att minska mänsklig klimatpåverkan och det är därför centralt för att nå svenska, europeiska och globala utsläppsmål. Naturvårdsverket är utpekad som central myndighet i Sverige för EU ETS. Som en del i EU:s klimatpaket Fit For 55 presenteras stora nyheter inom utsläppshandeln. En betydande satsning har varit att utreda hur dessa nyheter bör införlivas i den svenska lagstiftning. Det handlar om införande av en ny ETS-bubbla (ETS2) som ställer krav på bränsleleverantörer, CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism [Gränsjusteringsmekanism]) och sjöfart för fartyg med en viss volym (bruttodräktighet som överstiger 5 000). ETS2 införs gradvis från och med oktober 2023. Den nya lagstiftningen gäller från och med 1 januari 2024, och under hösten 2023 har ett febrilt arbete pågått med planering för och bemanning av de nya rollerna.

Myndigheten har bedrivit ett omfattande kommunikationsarbete där vi gjort stora satsningar på att informera om nyheterna inom EU ETS, vilket vi kommer att fortsätta med under 2024. Vi har även fokuserat på att bygga upp innehåll på Naturvårdsverkets webbplats för att göra den mer strukturerad och uppdaterad.

Som en del av vårt tillsynsarbete har vi inom EU ETS valt ut och granskat 36 utsläppsrapporter samt godkänt 166 nya eller justerade övervakningsplaner, 1 november 2023. I några fall har identifierade brister lett till att myndigheten beslutat om justerade utsläpp.

Naturvårdsverket har granskat årets verksamhetsnivårapporter från de drygt 400 anläggningar som tidigare beviljats gratis tilldelning av utsläppsrätter för perioden 2021–2025. Granskningen har hittills resulterat i att vi fattat beslut om justerad tilldelning för drygt 120 anläggningar. Under årets granskning har vi lagt särskilt fokus på att följa upp anmärkningar som lämnats av ackrediterade verifierare vid verifiering av verksamhetsnivårapporterna. Parallellt med granskningen av rapporterna har vi handlagt drygt 90 anmälningar om verksamhetsutövares ändringar i sina övervakningsmetodplaner. Utöver ärendehandläggning har vi bidragit till arbetet med revidering av ett antal EU-förordningar, samt påbörjat uppdragsarbetet inför ansökan om gratis tilldelning för perioden 2026–2030. Vårt arbete är en garant för ett rättssäkert genomförande av lagstiftningen gällande gratis tilldelning av utsläppsrätter.

Kväveoxidavgift

Kväveoxidavgiften (NO_x-avgiften), är ett ekonomiskt styrmedel med syfte att minska kväveoxidutsläppen i Sverige och nå miljö kvalitetsmålen om försurning, övergödning och frisk luft. Under året har löpande vägledning genomförts som har förbättrat verksamhetsutövarnas genomförande och stärkt tillförlitligheten i de inlämnade uppgifterna. Ett it-system har utvecklats för lättare hantering, både för externt och internt bruk. Dessutom har ett internt utkast till ändringar i nuvarande föreskrifter (NFS 2016:13) om mätutrustning tagits fram.

Naturvårdsverket har bedrivit tillsyn över 286 avgiftspliktiga anläggningar genom granskning av deras kväveoxiddeklarationer för utsläppsåret 2022 under första halvåret, och genom revisionsbesök vid tre anläggningar under andra halvåret. I det följande beskrivs kväveoxidavgiftens resultat jämfört med föregående utsläppsår. Det totala kväveoxidutsläppet (NO_x-utsläppet) och den totala nyttiggjorda energin minskade under 2022 jämfört med 2021. Antalet avgiftspliktiga produktionsenheter under 2022 har även minskat, vilket är en trolig förklaring till de minskade utsläppen och mängderna producerad energi. Ytterligare förklaring till detta kan vara att den svenska elförbrukningen minskade under hösten och vintern 2022 jämfört med 2021. Det specifika NO_x-utsläppet, uttryckt i kg NO_x per MWh nyttiggjord energi, var kvar på ungefär samma nivå som 2021 vilket betyder att det totala NO_x-utsläppet inom NO_x-avgiften inte har minskat i relation till den producerade och nyttiggjorda energin. Att det specifika utsläppet inte minskat nämnvärt är en indikation på att den tidigare nedåtgående trenden med minskade specifika utsläpp har stagnerat. Detaljerat resultat redovisas på webbplatsen naturvardsverket.se, under Resultat för kväveoxidavgiften.

Klimatklivet

Det rådande säkerhetsläget i omvärlden visar hur försörjningstrygghet och klimatåtgärder hänger samman. Klimatklivet kan bidra till en ökad självförsörjningsgrad i Sverige, då åtgärderna kan stärka förutsättningarna för livsmedelsförsörjningen och bidra till ett minskat beroende av fossila bränslen importerade från utlandet. Det handlar bland annat om att ansökningar beviljats som innebär åtgärder för fossilfrihet inom lantbruket, så som konvertering av bevattningspumpar till el, spannmålstorkar som använder flis från den egna gården, uppvärmning av djurstallar med biobränsle och småskalig elproduktion via biogas. Det handlar också om ansökningar för produktion av inhemska råvaror, energieffektivisering inom industri och fastigheter, och utökad produktion av förnybar energi.

Vi har sett ett fortsatt stort intresse för gröna investeringar hos företag och andra aktörer. De vanligaste åtgärdskategorierna bland de inkomna ansökningarna är uppförande av laddstationer och energikonvertering. Företag står för 82 procent av de inkomna ansökningarna, medan kommuner och kommunala bolag sammanlagt står för 12 procent. Resten står övriga organisationer för, däribland bostadsrättsföreningar, stiftelser och ideella föreningar. Vi har fått in 1259 ansökningar och beviljat 7 av dessa. Under året har cirka 1,75 mdkr betalats ut. En begränsad bemyndiganderam och aviserade anslag för 2025 och 2026 har försvårat möjligheterna att fatta nya beslut och medge förlängningar av pågående projekt. Regeringens budget som presenterades hösten 2023 innebar dock kraftigt utökade anslag samt en förlängning av Klimatklivet till 2028. Detta ger Naturvårdsverket goda förutsättningar att framöver bevilja nya och strategiskt viktiga projekt som kan ge stora varaktiga utsläppsminskningar.

Totalt har 56 942 nya laddpunkter beviljats stöd från Klimatklivet och Ladda bilen, om sammanlagt 823 mnkr. För Klimatklivet redovisas antalet planerade laddpunkter som beviljats stöd under året. För Ladda bilen redovisas antalet uppförda laddpunkter där även beslut att betala ut stöd fattats under året. Omvärldsläget har inneburit att vi även i år beviljat förlängning av genomförandetiden till ett flertal åtgärder. Förseningarna beror bland annat på problem i leverantörskedjor, osäkerhet om energiförsörjning och utmaningar kring finansiering.

Klimatklivet ska ge stöd åt de ansökningar som uppvisar störst utsläppsminskning av växthusgaser per investerad krona. I varje ansökan gör den sökande en utsläppsberäkning, som granskas av Naturvårdsverket. Utifrån utsläppsberäkningarna uppskattas de åtgärder som beviljats stöd sedan Klimatklivets start att sammanlagt bidra till en årlig klimatnytta på drygt 2,5 miljoner ton koldioxid-ekvivalenter. I klimatnyttan ingår stödande åtgärder som i nästa led leder till minskade utsläpp, till exempel laddinfrastruktur som möjliggör elektrifiering av transportsektorn. Klimatnyttan kan dock inte likställas med minskning av Sveriges territoriella utsläpp.

Tabell 15. Prestation: Klimatklivet.*

	Summa 2015–2019	2020	2021	2022	2023
Antal inkomna ansökningar	7 209	1 019	1 605	2 034	1 259
Antal beviljade ansökningar**	3 564	509	723	970	207
Vår hanteringskostnad, tkr ***	98 660	52 136	63 650	70 037	82 078
Omfattning av anslaget, tkr	5 115 395	2 857 079	2 286 000	2 709 000	2 441 658
Utbetalda medel, tkr	3 360 791	649 141	1 610 180	1 907 987	1 745 970
Beslutade medel, tkr	6 132 947	2 329 545	2 851 471	4 529 138	1 066 745
Total investeringskostnad, inklusive den sökandes del, tkr	13 345 566	5 163 765	7 148 593	10 646 036	1 949 631
Förväntad utsläppsminskning ton/år, sammanlagt i beviljade åtgärder	1 819 345	405 030	589 305	1 054 167	148 004

* Siffrorna för tidigare år justeras inte. Siffrorna ger en bild av resultaten vid varje årsskifte, men kan inte adderas för att se Klimatklivets samlade resultat, detta eftersom åtgärder kan upphävas och ändras.

** Antal beviljade ansökningar baseras på de ansökningar som beviljats stöd under året och som fortfarande var beviljade vid årsslutet, oavsett vilket år ansökan gjordes.

*** Hanteringskostnaden för 2019 har justerats då vi ändrat beräkningssätt.

Klimatklivet har fått in drygt 220 ansökningar från jordbrukssektorn, där en stor del rör elektrifiering, till exempel av arbetsfordon, bevattning och utfodringssystem. Dessa åtgärder bidrar både till ett konkurrenskraftigt lantbruk och minskat fossilberoende. Under året har vi sett ett minskat antal ansökningar gällande produktion av biogas på gård. Cirka 20 ansökningar har inkommit under 2023, jämfört med 144 under 2022. Detta kan delvis bero på osäkerheten kring skattebefrielsen samt gödselgasstödet. Gödselgasstödet har numera fått förstärkning men osäkerheten kring skattebefrielsen finns fortfarande. På grund av detta har vi även sett att pågående projekt antingen har pausats, behövt förlängd genomförandetid eller att ansökan återtagits av stödmottagaren, delvis på grund av svårigheter med finansiering.

Under sommaren 2021 beslutade EU-kommissionen om nya regler för laddinfrastruktur och infrastruktur för vätgas. Naturvårdsverket har sedan tidigare infört de nya reglerna för laddinfrastruktur. För infrastruktur för vätgas har ett anbuds-förfarande som följer de nya reglerna tagits fram, och en första utlysning planeras i början av 2024.

Sedan 2021 ingår Klimatklivet i Sveriges återhämtningsplan till EU. I början av 2023 infördes förändringar i klimatklivsförordningen, för att anpassa den till de krav som ställs för finansiering från EU:s återhämtningsfond. Ansökningar granskas bland annat utifrån kravet att stöd inte får ges till en åtgärd som är relaterad till fossila bränslen eller har samband med en sådan verksamhet.

Under 2023 beslutade EU-kommissionen om nya statsstödsregler (GBER). De nya reglerna ska tillämpas från och med 1 januari 2024 och Naturvårdsverket har sett över och anpassar reglerna för stödgivning inom Klimatklivet för att anpassa den till de nya statsstödsreglerna. Förändringarna innebär bland annat förändrade stödnivåer för vissa åtgärdstyper och justering i klimatklivsförordningen.

Effektivare hantering av Klimatklivet

Flera revisioner av Klimatklivet har genomförts, och arbetet kopplat till riskhantering har utvecklats. Vi har genomfört insatser med syfte att minska risker för korruption, bedrägeri, dubbelfinansiering och intressekonflikter.

Klimatklivet bidrar till fler publika laddstationer med högre laddeffekt och fler laddpunkter. Arbetet med att förbättra och ytterligare effektivisera förfarandet har genomförts. Bland annat har ansökningsformuläret förtydligats, ansökningskategorierna setts över och formulerats om samt kartverket som visar möjliga platser att söka stöd inom utvecklats. Resultatet är att det har blivit lättare att se var i landet man kan söka stöd och att fler kompletta ansökningar inkommit.

Ett arbete har påbörjats med att ta fram ett nytt ärendehanteringssystem för Klimatklivet. Det kommer bland annat att möjliggöra en mer effektiv administration av ansökningar och pågående projekt, samt öka it-säkerheten. Systemet planeras att tas i drift i början av 2024.

Utvärdering av Klimatklivet

Enligt klimatklivsförordningen ska Naturvårdsverket följa upp och utvärdera stödet. Enligt EU:s statsstödsregler krävs även utvärdering för stödprogram med en årlig budget på över 150 miljoner euro. Syftet med utvärderingen är att granska Klimatklivets effekter på konkurrensen inom unionen, hur väl stödet når sina mål samt om det är proportionerligt i förhållande till de problem det ska adressera.

Konsultbolaget WSP har, på uppdrag av Naturvårdsverket, utvärderat Klimatklivet i enlighet med den utvärderingsplan som godkänts av EU-kommissionen. Resultatet visar bland annat att Klimatklivet har en hög additionalitet, det vill säga hur stor del av investeringarna och utsläppsminskningarna som har uppkommit till följd av stöd från Klimatklivet. Det visar också att stödet har bidragit till marknadsintroduktion och spridning av teknik, samt att man inte har kunnat påvisa någon snedvridning av konkurrensen på de marknader där Klimatklivet ger stöd. Enligt WSP:s beräkningar har den årliga sysselsättningseffekt som uppstår i åtgärdernas investeringsfas under åren 2020–2022 uppskattats till cirka 200–500 årsarbeten, beroende på om man bara räknar effekten av stödet eller om man räknar på effekten av hela investeringen. Ytterligare sysselsättningseffekter uppstår i driftsfasen. Utvärderingens resultat ligger i linje med tidigare utvärderingar av stödet.

Naturvårdsverket har gjort en översyn av Klimatklivet kopplad till jämställdhet och relevanta jämlikhetsaspekter samt möjligheter till utveckling. Underlaget ska ge stöd för kommande arbete med jämställdhetsintegrering inom Klimatklivet.

Kontroll av beviljade åtgärder

Att besöka verksamheter utgör en del av Naturvårdsverkets kontroll av de åtgärder som beviljats stöd. Vi har tillsammans med länsstyrelserna genomfört besök avseende 127 åtgärder hos stödmottagare runt om i landet, varav 14 besök var fysiska, 10 hybrida (där länsstyrelsen medverkat fysiskt och Naturvårdsverket digitalt) och resterande helt digitala. Kontrollen på plats är ett sätt att säkerställa att åtgärdens förväntade resultat uppnåtts och kompletterar de läges- och slutrapporter som stödmottagaren inkommer med. Hittills har kontrollerna visat att åtgärderna i huvudsak har genomförts såsom angivits i respektive ansökan. Utöver kontroll, är platsbesöken viktiga för Klimatklivets fortsatta utvecklingsarbete och för att underlätta och öka kontakten mellan Naturvårdsverket, länsstyrelserna och stödmottagarna.

Samverkan och främjandearbete

Naturvårdsverkets vägledning för Klimatklivet riktar sig främst till länsstyrelserna, som i första hand vägleder dem som söker bidraget. Med syfte att både informera och samla in synpunkter har vi under året arrangerat ett flertal webinarier med länsstyrelserna samt en digital Klimatklivskonferens. Vi har även deltagit i olika konferenser och digitala seminarier, där vi informerat om och diskuterat Klimatklivets förutsättningar att stödja klimatomställning på olika områden.

Det externa kommunikationsarbetet i Klimatklivet har fokuserats på att öka kännedomen om Klimatklivets resultat, bland annat genom att lyfta goda projektexempel. En större användarundersökning har inletts för att kunna effektivisera Naturvårdsverkets webbplats tjänster och service, liksom vår kommunikation i övriga digitala och traditionella kanaler.

Naturvårdsverket har fortsatt att samverka med andra statliga myndigheter för att tydliggöra gränsdragningar och bidra till att de olika stödsystemen tillsammans ger en effektiv statlig stödgivning. Det har bland annat handlat om samordning med Energimyndigheten gällande Industriklivet och de regionala elektrifieringspiloterna samt laddinfrastruktur, som de är samordnande myndighet för. Det gäller även samordning med Trafikverket och Energimyndigheten i frågor som rör vätgas, samt med Trafikverket gällande deras stöd till publik laddinfrastruktur på platser där tätheten mellan laddstationer är som lägst, det så kallade vita fläckar-stödet.

Naturvårdsverket har samverkat med Jordbruksverket för att förstå och hantera förändrade förutsättningar för biogasproduktion inom lantbruket. Jordbruksverket har även bidragit med expertstöd i bedömningen av klimatklivsåtgärder inom jordbruket. Sammantaget leder samverkan och främjandearbetet inom Klimatklivet till att stöd ges till de åtgärder som ger störst klimatnytta.

Ladda bilen

Inom Klimatklivet ges stöd till icke-publik laddinfrastruktur för boende i flerbostadshus och anställda. Stödet ges i enlighet med förordningen (2019:525) om statligt stöd för installation av laddningspunkter för elfordon. På Naturvårdsverkets webbplats finns vägledning om olika sätt att ansöka om bidrag. Över 4 696 ansökningar har inkommit avseende stöd till icke-publik laddning inom Ladda bilen. Myndigheten har beslutat att 597 mnkr ska delas ut till drygt 4 827 åtgärder för installation av över 56 101 laddpunkter.

Ansökningar hanteras genom ett automatiserat flöde vilket innebär en enklare och snabbare ansökningsprocess för den sökande. Ladda bilen har under året utvecklat nya processer för kontroller och efterkontroller, vilket ger myndigheten underlag för säkrare bidragshantering.

EU:s miljöfond LIFE

Naturvårdsverket samordnar arbetet med LIFE-programmet i Sverige. Utöver samordning med övriga ansvariga innebär arbetet även ett tätt samarbete med Havs- och vattenmyndigheten. Naturvårdsverket har representerat Sverige som medlem i LIFE-programmets genomförande-kommitté vid två kommittémöten samt deltagit i det löpande arbetet. Sverige har deltagit i både utvärdering av nuvarande arbetsprogram och i utformningen av kommande arbetsprogram.

Den löpande rådgivningen har fortsatt och 40 olika företag, organisationer och andra aktörer över hela landet har fått stöd och vägledning om LIFE. Den långsiktiga effekten av rådgivningen är svår att bedöma, men vi kan konstatera att antalet beviljade ansökningar inte har varit så här stort (sex beviljade projekt 2022) sedan rådgivningen i den form den bedrivs idag infördes 2019. Det kan tyda på bättre kunskap hos de sökande samt högre kvalitet på ansökningarna.

EU:s regionalfonder

Naturvårdsverket har fortsatt att samverka med andra myndigheter inom regionalfondsprogrammen 2021–2027, detta i enlighet med regeringsuppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2023. Naturvårdsverket deltar i två så kallade samverkansplattformar om hållbar urban utveckling samt miljö och klimat, som Tillväxtverket samordnar. Det främsta bidraget 2023 var Naturvårdsverkets medfinansiering inom hållbar urban utveckling, i form av en heltidstjänst. Dessutom har vi en enskild dialog med Tillväxtverket, för att mer specifikt diskutera hur Naturvårdsverket kan bidra, samt även möten på chefsnivå och strategiska möten mellan berörda generaldirektörer.

Ett konkret resultat är att vi bland annat lyft fram behovet av att regionerna samverkar med länsstyrelsernas energi- och klimatstrategier, vilket lett till att länsstyrelserna ökat sitt engagemang i plattformen Miljö och klimat. Naturvårdsverket deltog även i Tillväxtverkets utredning om möjligheter till samfinansiering med Klimatklivet. För temaområdet Hållbar urban utveckling sker samverkan

huvudsakligen i projektet Svensk modell för hållbar urban utveckling, men även genom integrering med Rådet för hållbara städer samt Klimatkontrakt 2030, inom Viable Cities.

Vi medverkar även i den gemensamma övervakningskommittén för de åtta regionala programmen och det nationella programmet för Europeiska regionala utvecklingsfonden, under programperioden 2021–2027.

Åtgärder för förbättrad luftkvalitet

I maj lämnade Naturvårdsverket underlag till uppdatering av Sveriges nationella luftvårdsprogram. Åtgärder och styrmedel föreslås inom samtliga relevanta sektorer för att Sverige ska klara kraven på utsläppsminskningar för ammoniak (NH₃) och kväveoxider (NO_x) i EU:s takdirektiv (2016/2284/EU).

Ansvariga myndigheter har ansvarat för sina respektive åtgärdsområden och Naturvårdsverket har även samordnat arbetet. I syfte att finna styrmedel och/eller åtgärder som minskar såväl luftföroreningar som växthusgaser har gemensamma förslag lämnats till luftvårdsprogrammet och i underlaget till regeringens klimat-handlingsplan inom transport- och jordbrukssektorn.

Ett centralt förslag för att väsentligt minska utsläppen av kväveoxider är en utveckling av den befintliga kväveoxidavgiften, NO_x-avgiften. Förslaget är en förstärkning av styrmedlet som kommer att bidra till att Sverige klarar att uppfylla både flera nationella miljömål och miljökvalitetsnormer samt att genomföra luftvårdsprogrammet. Det är dessutom ett centralt verktyg för att klara Sveriges internationella åtaganden inom luftområdet.

Vi bedömer att de föreslagna åtgärderna och styrmedlen kan minska utsläppen av kväveoxider i linje med Sverige åtagande till 2030. De föreliggande förslagen till åtgärder och styrmedel för att i tillräcklig grad minska ammoniakutsläppen från jordbrukssektorn till 2020 respektive 2030 bedöms dock inte vara tillräckliga. För att med säkerhet uppfylla kraven över tid behöver de utvecklas vidare.

Naturvårdsverkets arbete med förslagen i regeringsuppdraget Översyn av åtgärdsprogram för luftkvalitet från 2020, har fortsatt under året, bland annat vad gäller utökad vägledning. Referenslaboratoriet för luftkvalitet – modeller, har på uppdrag av Naturvårdsverket tagit fram två nya vägledningar; en om användning av modeller vid framtagande av åtgärdsprogram för luft och en om kartläggning av vedeldningens påverkan på den lokala luftkvaliteten. Vi har även själva arbetat med att erbjuda stöd, i form av digitala möten, till kommuner som ska ta fram åtgärdsprogram. Stödet innebär bland annat att vi hjälper kommunerna i uppstartsfasen, till exempelvis med information om processen kring framtagande av åtgärdsprogram, behov av underlag, diskussion om möjliga åtgärder och förmedling av kontakter till andra kommuner som har tagit fram åtgärdsprogram.

Ett annat förslag i regeringsuppdraget innebar att kommuner vars luftföroreningar befinner sig över en bestämd nivå, behöver ta fram en förebyggande luftkvalitetsstrategi (FLIS) för att minska halterna och därigenom undvika att behöva ta fram ett formellt åtgärdsprogram enligt 5 kapitel miljöbalken. En reglering av det slaget i luftkvalitetsförordningen (2010:477) förutsätter dock ett bemyndigande i 5 kapitel miljöbalken, och i september fattade riksdagen beslut om att ett sådant skulle införas och träda i kraft från och med april 2024.

9. Hållbart samhälle

Resultatområdet Hållbart samhälle är ett av tre områden som avser myndighetens förvaltnings- och åtgärdsarbete. Här ingår bland annat arbetet med sanering av förorenade områden där juridiskt ansvariga saknas, förebyggande åtgärder för en mer giftfri miljö, avfallsförebyggande och avfallshantering, avloppshantering, samhällsplanering och bullersamordning. Det övergripande syftet med verksamheten är att bidra till att attraktiva livsmiljöer bevaras, skapas och förvaltas nu och på lång sikt för alla människor och allt levande. Området är fokuserat på att skapa goda förutsättningar att bland annat nå miljö kvalitetsmålen God bebyggd miljö, Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust samt skärgård samt Ingen övergödning. Resultatområdet bidrar därigenom också till att nå friluftsmålen och till FN:s hållbarhetsmål.

Resultatbedömning

Omställning till ett resurseffektivt och giftfritt samhälle går över lag långsamt då det hittills saknats tillräckliga drivkrafter genom de styrmedel som samhället tagit beslut om för att minska miljöpåverkan. För att snabba på omställningen handlar det dels om att förändringar behöver göras inom produkternas komplexa värdekedjor, som i många fall lyder under olika länders miljölagstiftning av skiftande ambitionsnivå, dels om att konsumenterna gör miljömedvetna val i användarfasen. Under året har ett stort antal EU-regleringar på området antingen färdigförhandlats eller närmast sig slutförhandling, något som ser ut att kunna förbättra förutsättningarna för att minska miljöpåverkan och att öka omställningstakten. Naturvårdsverket har bidragit med expertstöd i EU-förhandlingarna och kommer fortsatt att spela en viktig roll i implementeringen av beslutade EU-regler.

För Naturvårdsverket är det också angeläget att underlätta för kommunerna att ta beslut som gynnar en hållbar utveckling i deras roll som samhällsplanerare, tillsynsmyndighet, utförare och som medborgarnas direktkontakt i många vardagsfrågor som berör resurseffektivitet och giftfrihet. Ett sätt för Naturvårdsverket att bidra är att i våra kunskapsunderlag, utöver ett fokus på minskad miljöpåverkan, även betona hälsa som drivkraft i miljöarbetet och synliggöra hälsoaspekten. Naturvårdsverket har tillsammans med Boverket och Folkhälsomyndigheten i exempelsamlingen Hälsa först identifierat följande områden som visat sig särskilt gynnsamma: Aktiv mobilitet, utrymme för lek och rörelse, stadsmiljöer med ren luft, gröna områden för välbefinnande och klimatanpassning, social inkludering och plats för möten samt hälsosamma inomhusmiljöer.

Behovet av klimatanpassning blir allt tydligare och vi har en viktig roll att vägleda och utveckla kunskapen om grönplanering och naturbaserade lösningar, vilket också kan bidra till biologisk mångfald och social hållbarhet. Som exempel kan nämnas att den förtroendemätning om naturbaserade lösningar som avslutades under våren 2023 visade att av de 148 kommuner som varit i kontakt med Naturvårdsverket kände 51 procent till Naturvårdsverkets vägledning om naturbaserade lösningar. Av dessa upplevde 90 procent att vägledningen gett dem mer kunskap om naturbaserade

lösningar i klimatanpassningsarbetet. Dessutom upplevde 63 procent att de fått stöd genom goda exempel i vägledningen och 52 procent genom goda argument. Ingen av respondenterna upplevde att vägledningen inte gett något stöd, vilket är ett mycket gott resultat och ett argument för vikten av vidare kommunikation.

Myndighetsmål	Bedömning
Kommunerna använder våra underlag när de fattar beslut som leder mot hållbar samhällsomställning.	På god väg
Vi synliggör hälsoperspektivet som drivkraft i miljöarbetet i ett bredare sammanhang.	På god väg

Giftfria kretslopp

Efterbehandling av förorenade områden

Naturvårdsverket ansvarar för nationell samordning när det gäller förorenade områden och avhjälpande av sådana föroreningsskador och allvarliga miljöskador som avses i 10 kapitel miljöbalken. Lagstiftarens tanke är att den som orsakat en föroreningsskada ska ansvara för att avhjälpa denna enligt principen om att förorenaren betalar (Polluter Pays Principle). Det finns dock inte alltid någon som kan ansvara för en föroreningsskada eller miljöskada. Arbetet med efterbehandling omfattar därför i huvudsak två spår. Ett spår där arbetet bedrivs via tillsyn med krav på ansvariga på avhjälpande och ett spår när ansvarig för avhjälpande saknas och staten finansierar avhjälpandet. Sedan förekommer kombinationen av båda spåren där det finns en ansvarig som delvis ska bekosta avhjälpandet. Av 3 § punkten 10 i vår instruktion (2012:989) följer att vi ska ansvara för administration, uppföljning och utvärdering av de bidrag som omfattas av förordningen (2004:100) om statsbidrag för avhjälpande av föroreningsskador, se tabell 16. En mer utförlig beskrivning av hur anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* har använts ges i den årliga lägesbeskrivningen *Resultat av arbetet med förorenade områden* som finns på Naturvårdsverkets webbplats (naturvardsverket.se). Ökningen av antalet avslutade åtgärder 2023 beror på att flera åtgärdsprojekt som blivit försenade på grund av följd effekter från pandemin, har kunnat slutföras under 2023 och att Naturvårdsverket effektiviserat sin rutin avseende hantering och avslut av åtgärdsprojekt. Antal inventerade objekt ser ut att ha minskat 2023 vilket sannolikt beror på att objekt har åtgärdats och riskklassen därför tagits bort i länsstyrelsernas databas (EBH-stödet) samt till viss del också genom att Försvarsmaktens objekt tagits bort ur databasen.

Tabell 16. 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden anslagspost 1.

	2021	2022	2023
Avhjälpandeåtgärder av föroreningsskador, omfattning på anslaget, tkr	908 718	898 568	762 068
Avhjälpandeåtgärder av föroreningsskador Fördelade medel, tkr	455 824	494 742	439 236
Varav fördelat till åtgärder, tkr	357 954	380 567	310 192
Inventering av PFAS. Fördelade bidrag, tkr	-	-	2
Inventering av sediment. Fördelade bidrag, tkr	-	-	1
Totalt antal riskklassade objekt	27 139	27 335	27 135
Antal pågående och avslutade utredningar, (ackumulerat*)	1 101	1 189	1 274
Antal pågående åtgärder (inklusive sediment)	62	73	78
Antal avslutade åtgärder, (ackumulerat*)	164 (178**)	164	183
Antal pågående åtgärder av mark inför bostadsbyggande	5	6	4
Antal avslutade åtgärder inför bostadsbyggande, (ackumulerat*)	10	11	16

* De ackumulerade siffrorna gäller från när anslaget inrättades.

** Justering av antalet avslutade åtgärder under 2021, detta p.g.a. att även projekt där slutredovisning från länsstyrelsen ännu inte inkommit till Naturvårdsverket felaktigt räknades med som avslutade. Den felaktiga siffran är angiven inom parentes.

Avhjälpande av föroreningsskador

Ett statligt finansierat projekt pågår ofta under en längre tid med flera inledande miljötekniska undersökningar innan efterbehandlingsåtgärder kan vidtas. Antalet bidragsansökningar för åtgärder ökar återigen stadigt efter drygt tre år med osäkerheter i bidragssystemet, men det finns fortfarande stora eftersläpningar tills ett objekt når fram till beslut om åtgärd. Naturvårdsverket har initierat regelbundna workshoppar med länsstyrelserna och Sveriges geologiska undersökning för gemensamma aktiviteter som kan bidra till att öka takten i åtgärdsarbetet.

Även om myndigheten tagit de första besluten om efterbehandlingsåtgärder som omfattar finansiering med statligt stöd som länsstyrelserna förberett, så finns fortsatta svårigheter med att ta fram kompletta ansökningar. I september fick vi kännedom om cirka åtta projekt där länsstyrelserna antingen inte kunnat söka alternativt bedömer att de inte kommer att kunna ansöka om stöd till efterbehandlingsåtgärder på grund av att de fastighetsägare som är berörda inte vill delta i ansökan. Orsakerna uppges vara att fastighetsägare antingen inte vill bekosta den värdeökning av fastigheten som sker genom den statliga finansieringen eller för att de inte kan kompenseras för den åverkan som sker på fastighet och egendom när åtgärden genomförs.

INVENTERING AV PFAS OCH FÖRORENADE SEDIMENT

Naturvårdsverket har gjort det möjligt för länsstyrelserna att söka bidrag för inventering genom en begränsad men verifierande provtagning av områden respektive sediment som kan vara förorenade av PFAS. Myndigheten har tagit beslut om fältprovtagningar som ska göras 2023–2025 i 471 misstänkt förorenade sedimentområden och 313 misstänkt PFAS-förorenade områden, i sammanlagt tio län. Kostnaderna för detta belastar anslaget åren 2023–2025. Potentiellt bedöms detta hantera ungefär 45 procent av de misstänkt PFAS-förorenade områdena respektive 34 procent av de misstänkt förorenade sedimenten som länen skulle kunna provta inom de närmaste fyra åren.

Inventeringen av PFAS med verifierande provtagning leder till att förorening kan konstateras. Detta krävs för att 10 kapitel miljöbalken ska kunna tillämpas vid tillsynen och krav på åtaganden från ansvariga därmed kunna ställas utifrån bestämmelserna. Sediment fungerar som slutpunkt för många föroreningar som spridits via vatten och erosion. De kan som sekundär föroreningskälla ge negativa konsekvenser för de akvatiska och marina systemen samt för människors hälsa, till exempel via intag av dricksvatten och fisk. En inledande verifierande provtagning kan medföra att de föroreningar som påträffas kan kopplas till olika verksamheter, vilket är en viktig förutsättning för tillsynsarbetet, men även för den statliga finansieringen där ansvarig för avhjälpandet helt eller delvis saknas. Inventeringen kopplar till det pågående arbetet med regeringsuppdraget om PFAS och förorenade sediment, vilka rapporteras årligen i *Lägesbeskrivning av arbetet med förorenade områden*.

UPPDATERAD VÄGLEDNING AV RIKTVÄRDEN I MARK

Naturvårdsverket har arrangerat tre webinarier om riskbedömning och riktvärden för förorenade områden, primärt riktade till kommunala tillsynsmyndigheter. Webinarierna har varit välbesökta med runt 300 deltagare per gång. Återkopplingen har varit positiv och deltagarna har angett att de fått ökad förståelse för vår vägledning om riktvärden och riskbedömning.

Vi har också inlett en vägledningsinsats inom ramen för tillsynsstrategin. Syftet är att underlätta för tillsynsmyndigheterna att rikta miljömässigt motiverade krav i ärenden som drivits fram av den systematiska tillsynen av prioriterade förorenade områden. Genom att underlätta hanteringen av dessa mängdärenden, förväntas förutsättningarna för systematisk tillsyn av kommunerna förbättras i ett resursmässigt ansträngt läge. Arbetet görs i samverkan med länsstyrelsernas tillsynsvägledningsgrupp. Under 2023 genomfördes en genomgång av de antaganden Naturvårdsverkets riktvärden beräknas utifrån. Denna genomgång kommer att ligga till grund för att kvalitetssäkra riktvärdena så att dessa ger så bra underlag som möjligt för beslut relaterat till förorenade områden.

Markdirektivet

Naturvårdsverket har samordnat underlagen från berörda svenska myndigheter och bidragit till förhandlingarna av ett nytt direktiv för övervakning av markhälsa och resiliens. Insatsen i förarbetet till förhandlingarna har varit värdefull, inklusive konsekvensanalysen av det förslag som lades av EU-kommissionen i juli. Den betydande insatsen förväntas ge Sverige en fördel både i de fortsatta förhandlingarna och i arbetet med tillämpning. Kraven på undersökningar och riskbedömningar

av potentiellt förorenade områden kan, om direktivet tolkas strikt, innebära att förorenade områden behöver hanteras i snabbare takt. Att åtgärda sådana områden ingår dock redan i det svenska långsiktiga målet för giftfri miljö, och kan ses som en tidigareläggning av åtgärdskostnaderna. Naturvårdsverket noterar att flera av byggstenarna i förslaget till markdirektiv motsvarar befintliga system i Sverige, men att tillägg och justeringar kan krävas vilka delvis kan bli omfattande.

Kraftsamling och samverkan om PFAS

STÄRKT SAMORDNING OCH VÄGLEDNING OM PFAS

För att skapa förutsättningar för god samverkan och öka kunskapen om PFAS på nationell och transnationell nivå finns dels ett öppet nätverk mellan svenska myndigheter, forskare, länsstyrelser, kommuner, företag och vattenproducenter, dels ett myndighetsnätverk med tolv myndigheter och Sveriges kommuner och regioner (SKR). Dessutom finns ett nätverk mellan universitet, forskningsinstitutioner, kommuner och myndigheter i Östersjöregionen. Myndighetsnätverket träffas tre till fyra gånger årligen, och under 2023 träffades 226 deltagare från det öppna nätverket i ett hybridmöte på Naturvårdsverket. Arbetet i de nationella nätverken drivs i samverkan med flera andra myndigheter och Naturvårdsverket har en central roll. I Östersjönätverket har vi tillsammans med Kemikalieinspektionen deltagit i en seminarierie för att dela erfarenheter i syfte att höja medvetandegraden om PFAS-problematiken i länder som är i uppstartsfasen av sitt arbete med PFAS. Samverkan har bidragit till ökad kunskap och förbättrat samarbete mellan olika samhällsaktörer med ansvar för åtgärder för att stoppa spridningen av PFAS. Samtliga myndigheter som svarat på en utvärderingsenkät om PFAS-samverkan (svarsfrekvensen var 80 procent) anser att nätverken bidragit positivt till myndighetens egna PFAS-arbete i form av ökad kunskap om PFAS. Cirka 70 procent uppger att samverkan i nätverken förbättrat den egna myndighetens samordning och samverkan mellan olika aktörer som är involverade i åtgärdsarbete om PFAS. Naturvårdsverkets två pågående regeringsuppdrag om PFAS är goda exempel på hur samverkan har förbättrats på myndighetsnivå bland annat till följd av det nationella nätverksarbetet.

SAMVERKAN MED MYNDIGHETEN FÖR SAMHÄLLSSKYDD OCH BEREDSKAP

Naturvårdsverket har stärkt och utvecklat samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ytterligare genom löpande avstämningar om bland annat implementering av den vägledning om miljöeffekter från kontaminerat släckvatten som vi gemensamt tagit fram för kommunal räddningstjänst. Ett annat nära samarbete har varit inom destruktion av PFAS-skumvätskor. För att förhindra uppkomst av förorenade områden har MSB under 2022 och 2023 fått åtta mnkr i bidrag per år från Naturvårdsverket till upphandling av insamling, transport och destruktion av PFAS-skumvätskor hos räddningstjänsten. Uppdraget har avslutats och totalt har 416 ton skumvätska destruerats. Det innebär att uppskattningsvis 10 ton ren PFAS inte längre riskerar att spridas i miljön.

TILLSYNSVÄGLEDNING PFAS-FÖRORENADE OMRÅDEN

Inom regeringsuppdraget om PFAS och förorenade områden (RUPFO) har vi byggt upp en organisation för att arbeta vidare med både regeringsuppdraget och vårt långsiktiga PFAS-arbete. Inom arbetet med förorenade områden sker samverkan med en rad olika aktörer, både myndigheter och andra, vilket bidrar till ett ökat erfarenhetsutbyte. Arbetet med att kartlägga det totala antalet PFAS-förorenade områden i Sverige har påbörjats, detta som ett underlag för att prioritera vidare insatser i dessa förorenade områden. Naturvårdsverket arbetar med att uppdatera den befintliga branschlistan avseende PFAS. Inom ramen för RUPFO har arbetet med en samhällsekonomisk konsekvensanalys påbörjats för att utreda vilka konsekvenser ett införande av generella riktvärden för PFAS i mark skulle innebära. Detta görs i samverkan med Statens geotekniska institut (SGI) och Sveriges geologiska undersökning (SGU). Som en del i denna konsekvensanalys har Naturvårdsverket beslutat om att ge SGU bidrag för att undersöka bakgrundshalter av PFAS i jord och grundvatten i Sverige. Flera webinarier har hållits som berör PFAS-förorenade områden. Dessa handlade om identifiering och inventering av PFAS-förorenade områden, vägledning kring riktvärden för PFAS och MIFO-inventering med PFAS-exempel. Deltagarantalet har varit mycket stort. Samtliga webinarier har haft cirka 300–350 deltagare. Även intresset för inspelningarna av webinarierna har varit stort, med hundratals visningar av vissa av webinarierna. Målgruppen för webinarierna är i huvudsak handläggare på tillsynsmyndigheter, men även andra aktörer i branschen kan ha nytta av informationen.

KUNSKAP OM PFAS I LIVSMEDEL OCH MILJÖ

Inom regeringsuppdraget Kunskap om PFAS i livsmedel och miljö har mjölk, kött, blod, foder och dricksvatten från gårdar i anslutning till förorenade områden provtagits. En rapport över vilka halter i vatten och foder som kan ge halter i livsmedel över de gränsvärden som gäller för animaliska livsmedel har publicerats. Rapporten är ett kunskapsunderlag om vid vilka nivåer PFAS-förorening i miljön kan ge problem för animalieproduktionen, vilket i sin tur behövs för bedömning av risker kring och tillsyn av verksamheter och förorenade områden, samt vid tillsyn av livsmedelsproduktion. Om produktionsdjur exponerats för PFAS-förorenat foder eller vatten kan underlaget även användas för att bedöma vilka karenstider, med rent vatten och foder, som krävs för att livsmedlen ska få säljas.

Cirkulär masshantering

Naturvårdsverket genomför en översyn av handboken *Återvinning av avfall i anläggningsarbeten*. Årets fokus har legat på den sista av de fyra vägledningarna i handboken. Det pågående arbetet handlar om bedömning av risker för hälsa och miljö. Vi har, vilket många länge efterfrågat, formulerat hur en avvägning mellan målen om giftfrihet och resurseffektivitet kan göras. I stort sett alla massor med potential att användas för anläggningsändamål, men även de av naturligt ursprung, kan innehålla potentiellt miljö- och hälsoskadliga ämnen. Massor kan uppstå i olika typer av verksamheter och processer, och bestå av olika slags material såsom uppgrävd jord (så kallade jord- och schaktmassor), krossat berg, uppriven asfalt med mera. Därför behöver man göra en avvägning mellan målen för att åstadkomma en resurseffektiv hantering samtidigt som användningen också är säker ur ett miljö- och hälsoperspektiv. Avvägningen görs med ett riskbaserat angreppssätt

och myndigheten har utformat den som en målbild som definierar vad som utgör en hållbar masshantering. Under året har fyra principiella utgångspunkter kopplade till målbilden remitterats till tillsynsmyndigheterna, i syfte att hjälpa dem att arbeta mot målbilden. Ett riktat webinarium till tillsynsmyndigheter hölls i juni om centrala begrepp vid hantering av massor. Webbinariet hade 300 deltagare och inspelningen har efteråt setts av cirka 800 personer.

Naturvårdsverkets tolkning av avfallsbegreppet har presenterats för och diskuterats med internationella kollegor, i det europeiska miljömyndigheternas nätverk Common Forum on Contaminated Land och Nicole, det europeiska nätverket för hållbar utveckling av industriell mark. Sverige upplevs befinna sig i framkant, då vi med stöd av EU-praxis, är ett av få länder inom unionen som har kunnat hantera massor som uppkommer exempelvis i infrastrukturarbeten som biprodukter. Andra länder har visat intresse för att höra mer om hur Sverige gör och hur man reglerat detta område nationellt.

Hållbar avloppsvattenhantering och dagvatten

I enlighet med regleringsbrevet för 2023 beviljades inga nya bidrag till projekt inom avancerad rening av läkemedel vid allmänna reningsverk.

Naturvårdsverket har arbetat vidare med administrationen av redan beviljade projekt, exempelvis hantering av ändringsansökningar och granskande av slutrapporter. Först i början av 2024 bedöms samtliga projekt komma att ha slutrapporterats. Det innebär att det blir möjligt att starta upp projektuppföljningar som kan bidra till att precisera förväntad och faktisk miljöeffekt. Utöver arbetet relaterat till bidragen har myndigheten inom ramen för anslag *1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö* anslagspost 1 punkt 2, finansierat utredningar och åtgärder som stödjer bidragssatsningarna, bland annat utredningar om spridning av PFAS, mikroplaster och näringsämnen via dagvatten och fortsatt stöd till beställargruppen för avancerad rening.

Insatser har påbörjats med syfte att på sikt tillgängliggöra miljögiftsdata från avloppsreningsverk i ett sammanhållet system. Detta kan både underlätta för verksamhetsutövare vid rapportering samt bidra med påverkansdata till vattenförvaltningen. Sammanhållna data möjliggör mer välriktad miljöövervakning framöver, som i sin tur resulterar i bättre statusklassificeringar samt identifiering av påverkanskällor och åtgärdsbehov.

LÄKEMEDEL I MILJÖN

Det finns i dagsläget nio avloppsreningsverk utrustade med teknik för läkemedelsrening i full skala, varav sju finansierats via bidragsförordningen (2018:495). I början av 2024, när samtliga bidragsprojekt slutrapporterats, kan en mer komplett redogörelse ges. Naturvårdsverket har utöver hanteringen av pågående projekt med stöd av bidragsförordningarna (2018:495) om bidrag för rening av avloppsvatten från läkemedelsrester och (2018:496) om statligt stöd för att minska utsläpp av mikroplast till vattenmiljön, bistått regeringen med konsekvensbedömningar, underlag till fakta-pm och stöd under förhandlingarna av det reviderade avloppsdirektivet. Naturvårdsverket har även samverkat med andra myndigheter i analysen av miljödelarna i förslaget på det reviderade humanläkemedelsdirektivet. Arbetet har skett via myndighetsnätverket för läkemedel i miljön. Se även etappmålsredovisningen för farliga ämnen i *Årlig uppföljning av miljömålen 2023* (Naturvårdsverkets Rapport 7096).

Avfall och cirkulär ekonomi

Avfallsförebyggande arbete

UPPFÖLJNING AV STÄRKT ARBETE MED CIRKULÄR EKONOMI

Naturvårdsverket har under första halvåret bistått och samordnat expertkunskap under Sveriges ordförandeskap i EU för att driva pågående lagstiftningsprocesser inom EU:s gröna giv framåt. Detta bland annat i rådsförhandlingarna om förordningarna ekodesign för hållbara produkter, stärkt konsumentmakt, förpackningsförordningen samt batteriförordningen. Dessa lagstiftningar spelar en viktig roll för en välfungerande inre EU-marknad och för produktpolicyarbetet med effektiva hållbarhetskrav som ska bidra till omställningen till en cirkulär ekonomi. Naturvårdsverket har inhämtat synpunkter från industrin om beräkning och verifiering av klimatavtryck till batteriförordningens kommande delegerade akt och, under instruktion från Klimat- och näringslivsdepartementet, fört fram svenska ståndpunkter på de föreslagna beräkningsreglerna.

I regeringsuppdraget om åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall har Naturvårdsverket kartlagt och utrett vilka åtgärder som krävs för att Sverige ska nå målen om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall i EU:s avfallsdirektiv.

För att nå målet år 2035 om 65 procent materialåtervinning krävs att flera åtgärder vidtas skyndsamt och att de praktiska utmaningarna adresseras. En hög regelefterlevnad kommer att krävas när det gäller de beslutade och föreslagna utsorteringskraven. Dessutom behövs tekniska och affärsmässiga förutsättningar så att de material som sorteras ut faktiskt återvinns. I regeringsuppdraget om ökad återvinning och återanvändning av el-utrustning föreslås ett paket med utvidgade rapporteringskrav för att bättre kunna följa flödet av vissa produktgrupper som är särskilt intressanta ur miljö- och resurssynpunkt, såsom mobiltelefoner, bärbara datorer och surfplattor. I redovisningarna lämnades flera förslag som på sikt förväntas bidra till en mer hållbar och cirkulär materialvärdekedja.

Delegationen för cirkulär ekonomi och dess kansli finns hos Naturvårdsverket och vi har tillfört kompetens till kansliet utifrån dess behov. Delegationen har beslutat om tre övergripande prioriteringar i sitt arbete – internationella resursflöden, avfallsbrottslighet och EU-lagstiftning. Placeringen på Naturvårdsverket har haft till syfte att samla fler initiativ för omställning under samma myndighet och dra nytta av vår kompetens, bland annat vad gäller tillsyn, kritiska råmaterial, ekodesignförordningen med mera. Senast den 1 mars varje år ska delegationen lämna in en rapport till regeringen med redovisning av föregående års verksamhet och en bedömning av hur arbetet bidragit till näringslivets omställning.

Myndigheten har på regeringens uppdrag tagit fram ett underlag till en strategi inom hållbar konsumtion och produktion kopplad till de globala målen i konventionen om biologisk mångfald.

Från och med i år ska vi vägleda, ta fram föreskrifter och handlägga dispensärenden för bioavfall, något som genomförts under hösten i takt med att ansökningar kommit in. Det är många parallella förändringar i avfallshanteringen som införs vid årsskiftet och flera påverkar kommunerna. För att få mer tid för omställning har knappt 100 kommuner ansökt om dispens för hela eller delar av kommunen och under 2023 har 50 av ansökningarna handlagts och beviljats.

Bidrag till att andra myndigheter och aktörer ökar takten

Kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring omställningen till en cirkulär ekonomi har skett med andra europeiska länder, bland annat genom ett deltagande i Nordisk arbetsgrupp för Cirkulär ekonomi (NCE) och i EEA:s Eionetgrupp Circular Economy and Resource Use. Naturvårdsverket har bidragit med statistikunderlag samt problemanalyser till Kommittén för ekonomiska styrmedel, för att främja omställningen till en cirkulär ekonomi (Fi) 2022:14. Myndigheten har tillsammans med Kemikalieinspektionen genomfört Dialog för en hållbar textil värdekedja, med fokus på miljö och kemikalier, drivit Samverkansgruppen för resurseffektivitet och produktpolicy, och samverkat med Delegationen för cirkulär ekonomi. Samverkan har även skett mellan Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen kring farliga ämnen i cirkulär ekonomi samt med Livsmedelsverket och Jordbruksverket i arbetet för att minska matsvinn, till exempel genom Matsvinnsnätverket och branschöverenskommelsen Samarbete för minskat matsvinn (SAMS).

Naturvårdsverket har gett Energimyndigheten stöd i frågor rörande nuvarande ekodesigndirektivet framför allt angående beräkningsregler för koldioxidavtryck från solceller. I dialog med Svenskt Näringsliv har informationsutbyte kopplat till EU processer, inte minst i samband med den kopplade till nya produktlagstiftningen, bidragit till bättre förståelse för och hänsynstagande till aktörernas behov i stödet från Naturvårdsverket i lagstiftningsprocessen. Inom Swedish Life Cycle Center har vi bidragit i styrelsearbetet och i myndighetsdialogen samt med särskilt fokus på miljöavtrycksmetodens utveckling och implementering via Product Environmental Footprint (PEF)-expertgruppen och Vinnova-projektet Environmental footprints in Swedish industry.

Naturvårdsverket har som fokuspunkt i One Planet Network representerat regeringen i FN:s styrelse för genomförande av ramverket för hållbar konsumtion och produktion (delmål 12.1. i Agenda 2030). Styrelsen har bland annat beslutat om en global strategi för genomförandet som en viktig del av Agenda 2030, och då speciellt hållbarhetsmål 12. Den har också bidragit med strategiska rekommendationer i genomförandet av beslutat resultatramverk för 2022–2024. Vi har avslutat vår roll som samverkanspartner i ramverkets program för hållbara livsstilar och utbildning rörande utveckling av policy för minskad användning av engångsmuggar genom att tillämpa insikter om människor beteenden. Detta efter fyra års samverkan med bland annat Stockholm Environment Institute (SEI), Institute for Global Environmental Studies (IGES), London School of Economics, Waste and Resources Action Programme (WRAP) och Fast Forward Agenda 2030. Resultatet finns publicerat i form av en handbok som översatts till samtliga FN-språk och nu testas på lokal nivå i bland annat Norden och Asien.

Naturvårdsverket har tagit fram vägledningen Informera hushåll om åtgärder för att förebygga avfall för att ge stöd till och underlätta för kommunerna att ta sitt lagstiftade ansvar att ge information till hushållen om avfallsförebyggande åtgärder. Vägledningen vänder sig både till flera olika delar av kommunerna och även länsstyrelser för att lyfta frågor om avfallsförebyggande, resurshushållning och cirkulär ekonomi. När avfallsmängderna minskar reduceras även påverkan på klimat och miljö.

Samverkan har bidragit till ökad kunskap om kommande lagstiftning inom näringslivet, vilket resulterat i en bättre beredskap för framtida krav, vilket i sin tur kan ge svenska företag ett försprång vid implementering och ökad konkurrenskraft.

Dialog och samverkan genom att lyfta goda exempel och innovationer inspirerar aktörer till handling. Samverkan med andra myndigheter har bidragit till kompetenshöjning och mer effektivt nyttjande av personalresurser.

KRITISKA RÅVAROR OCH BATTERIER

Under det svenska EU-ordförandeskapet hände mycket inom området kritiska råvaror och batterier. Europeiska kommissionen publicerade i mars sitt förslag till förordning om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råvaror, den så kallade kritiska råvaruakten. Naturvårdsverket har stöttat Regeringskansliet i förhandlingar om förslaget.

Under det svenska ordförandeskapet beslutades att förordning om batterier och förbrukade batterier, den så kallade batteriförordningen, träda i kraft den 18 februari 2024. Också här har Naturvårdsverket stöttat Regeringskansliet. Naturvårdsverket har även arbetat med batterifrågan genom regeringsuppdraget att utveckla samverkan för Sveriges del av en hållbar europeisk batterivärdekedja. I samverkan med Statens energimyndighet och Sveriges geologiska undersökning har en plan för uppföljning och utvärdering av utvecklingen av batterivärdekedjan redovisats. Planen bygger på fortsatt samverkan mellan myndigheterna och andra relevanta aktörer med utgångspunkt i arbetet med batteriförordningen, kritiska råvaruakten och insatser för forskning, innovation och kompetensförsörjning.

Utöver policyutvecklingen pågår dessutom arbetet inom de olika producentansvaren för batterier, bilar och elektronik, genom vilka kritiska råmaterial samlas in och behandlas. Till exempel började ett reviderat producentansvar för bilar gälla under 2023.

GENOMFÖRANDE AV ENGÅNGSPLASTDIREKTIVET OCH PRODUCENTANSVAR

Naturvårdsverket ansvarar för nio olika producentansvar. Fyra av dem ingår i det nationella genomförandet av EU:s engångsplastdirektiv. Ytterligare fyra av dem har reviderats för att uppfylla minimikraven för utökat producentansvar i EU:s avfallsdirektiv. Fler producentansvar innebär att krav ställs på fler producenter och producentansvarsorganisationer att anmäla sig, rapportera in uppgifter samt betala in avgifter till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket har från 2023 fått flera nya förvaltningsuppgifter kopplade till producentansvar. Vi har bland annat fattat beslut om godkännande av producentansvarsorganisationer, anmälningsplikt för marknadsdrivna system för återanvändning respektive återvinning av material samt dispensansökningar om undantag från att anlita en producentansvarsorganisation som driver ett retursystem. Vi har också tagit fram och testat ett koncept för aktörsdialoger inom producentansvaren.

Naturvårdsverket har reviderat föreskrifter om hur ersättning till kommuner för insamling av förpackningsavfall ska beräknas samt beslutat om föreskrifter om undantag för den som tillhandahåller dryck i en engångsmugg eller snabbmat i en engångsmatlåda från krav på att erbjuda en återanvändbar matlåda eller mugg.

Kommuner har rapporterat in nya uppgifter om kostnader för nedskräpning till Naturvårdsverket och vi har utfört nationella skräpmätningar. Uppgifterna har gett ökad kunskap om vad nedskräpningen kostar, vad som skräpar ner och hur mycket producenterna ska betala för att städa upp, transportera och behandla avfallet från de avgiftsbelagda engångsplastprodukterna. Arbetet har gjorts för att räkna ut en

lämplig nivå för nedskräpningsavgifterna, men resultaten kan också användas för att följa miljöutvecklingen och ge möjlighet att föreslå ytterligare åtgärder för minskad nedskräpning. Vi har genomfört en översyn enligt förordning (2021:1002) om nedskräpningsavgifter som ledde till förslag på justering av årsavgifternas storlek samt förslag på produkter som skräpar ned i Sverige och därför bör omfattas av avgifterna.

Naturvårdsverket har hemställt om förtydligande av bestämmelser i förordning (2021:996) om engångsprodukter, förordning (2021:1002) om nedskräpningsavgifter och förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar. Inom regeringsuppdraget om producentansvaret för förpackningar följer och utvärderar vi kontinuerligt utvecklingen av hur förordningen och dess tillämpning främjar att avfallshanteringen för förpackningsavfall är effektiv för samhället.

Myndigheten har bidragit med underlag och expertkunskap till regeringens arbete med producentansvar på EU-nivå, exempelvis kopplade till producentansvar för batterier, förpackningar, textil och uttjänta fordon.

TILLSYN AV ENGÅNGSPLAST- OCH FÖRPACKNINGSPRODUCENTER

I de nya och reviderade förordningarna om producentansvar ställs nya och delvis utökade krav på producenter, producentansvarsorganisationer och kommuner att anmäla sig och rapportera in uppgifter till Naturvårdsverket. Att få in dessa uppgifter är en förutsättning för att myndigheten ska kunna bedriva tillsyn, beräkna ersättningar och hantera avgifter kopplade till producentansvaren och nedskräpningsavgifterna. Vi har intensifierat arbetet med att effektivisera och utveckla it-system för att hantera detta. Runt 40 nya e-tjänster och lösningar för applikationsprogrammeringsgränssnitt, (API) för aktörer att anmäla sig och rapportera i har tagits fram. Myndigheten har också utvecklat nya system för avgiftshantering respektive hantering av ärenden kopplade till producentansvar och nedskräpningsavgifter. Arbetet har bland annat lett till att utskicken av tillsynsavgiftsavier digitaliserats. Totalt skickades över 11 300 tillsynsavgiftsavier ut via det nya systemet, vilket motsvarar 94 procent av Naturvårdsverkets utgående avier och fakturor.

De tillförda medlen på förvaltningsanslaget för genomförandet av de nya nationella reglerna för förpackningar och engångsplast har inneburit att Naturvårdsverket har kunnat stärka arbetet med att bidra till tillsyn över producenter och vägledning till dessa. Myndigheten har under året löpande tagit fram, förtydligat och kommunicerat vägledning kopplade till de flesta nya bestämmelser som trätt i kraft rörande producentansvar och nedskräpningsavgifter. Informationsinsatserna har särskilt riktat sig till potentiella producenter av förpackningar och ballonger men också till redan anmälda producenter som ska anlita en av myndighetens godkända producentansvarsorganisationer. Vi har arbetat med en riktad tillsynsinsats för producenter av träförpackningar och andra förpackningsmaterial som inte är vanligt förekommande. Arbetet har lett till att fler företag numera efterlever gällande bestämmelser om producentansvar.

Vi har förelagt 250 producenter att komma in med rapporter om tillhandahållna mängder. Det har bidragit till att rätt uppgifter legat till grund för avgifterna som de enskilda producenterna betalar.

Som ett led i tillsynsarbetet inom retursystemet för plastflaskor och metallburkar har Naturvårdsverket utfört 418 kontroller i butiker och hos grossister. I 153 (36 procent) av kontrollerna fastställdes avvikelser, det vill säga att plastflaskorna eller metallburkarna såldes utan att ingå i retursystemet. I dessa fall har vi beslutat om miljöstraffavgifter.

Naturvårdsverket är utpekad marknadskontrollmyndighet för producentansvarsdirektiven för förpackningar, elutrustning och batterier. Utöver detta har myndigheten marknadskontrollansvar för engångsplast enligt engångsplastdirektivet. Under 2023 genomfördes på grund av bristande resurser inga riktade marknadskontrollaktiviteter.

CIRKULÄR PLASTANVÄNDNING UTAN LÄCKAGE

Arbete för att främja en cirkulär och fossilfri plastanvändning

Naturvårdsverkets arbete för att främja cirkulär plastanvändning utan läckage utgår ifrån nationell plastsamordning där vi samlar och sprider kunskap, samt erbjuder en plattform för aktörer att mötas. Nationell plastsamordning har under året deltagit i över 120 arrangemang, såsom seminarier, webinarier, paneldiskussioner och informationsträffar. Varje månad skickar nationell plastsamordning ut en lägesrapport med aktuell information på området, där vi når över 1500 aktörer. Åtta arbetsgrupper har varit aktiva inom den nationella plastsamordningen; återanvändning av förpackningar, takeaway-förpackningar, internationella processer, plast i vården, kommunplast, myndighetsnätverket, forskningsfinansnätverket och däckslitagegruppen. Inom nationell plastsamordning förs löpande dialog med Finska miljöinstitutet, Syke, och ministeriet i Finland, Miljøministeriet Danmark. Nytt för i år är att dialog med Handelens Miljøfond i Norge har påbörjats.

Årligen arrangerar nationell plastsamordning Plastbubbel, en dag om hållbar plastanvändning, då aktörer inom hela plastens värdekedja möts för kunskaps-spridning, dialog och samverkan. Årets tema var design för hållbar plastanvändning. Dagen innehöll programpunkter bland annat om design för resurssmart användning respektive design för att möjliggöra återvinning, där aktörer från olika delar av värdekedjan deltog. För att tillgängliggöra dagen för så många som möjligt genomfördes den i form av ett hybridmöte, med över 80 personer på plats och över 160 deltagare digitalt. Det erbjöds även möjlighet att se seminariet i efterhand, vilket har resulterat i över 1100 visningar. Deltagarna kom från kommuner, företag, industri, organisationer, regioner, universitet, länsstyrelser och Sveriges kommuner och regioner (SKR). Enligt efterföljande utvärdering har majoriteten beskrivit dagen som mycket uppskattad, inspirerande och lärorik. Många av deltagarna uppgav också att de genererat nya kontakter med deltagare under dagen. I anslutning till Plastbubblen arrangerades även ett slutseminarium för Miljöforskningsanslagets forskningssatsning om mikroplast, där resultat från fem projekt slutredovisades. Seminariet blev välbesökt med cirka 100 deltagare som kom från myndigheter, universitet, länsstyrelser, kommuner och företag.

Insatser inom ett nytt globalt avtal mot plastföroreningar

Naturvårdsverket redovisade regeringsuppdraget Globala standarder för plastprodukter den 1 november 2023. Vi bidrog med kunskap om hållbara plastprodukter, information om hur standarder utvecklas samt förslag på kriterier för Ecodesign som bidrar till cirkulära, giftfria och hållbara plastprodukter. Nationell plastsamordning bistod i att hämta in inspel från näringslivet. Naturvårdsverket har tillsammans med Svenska institutet för standarder (SIS) tagit fram en beskrivning av arbetet med att ta fram standarder, något som särskilt efterfrågades av EU-gruppen inför FN-förhandlingarna (INC). Naturvårdsverket har under EU-ordförandeskapet bistått Regeringskansliet med att ordna workshoppar och ta fram underlag till EU:s ståndpunkter i förhandlingarna vid INC 2. Under hösten har vi verkat för att få genomslag

för svenska positioner genom att ta fram EU:s positioner till INC 3. Naturvårdsverket har också medverkat vid INC 2 och 3 där vi bland annat bidragit med expertstöd, lett sidoevenemang och stöttat förhandlarna.

Resultat och förväntade effekter av arbetet inom plastområdet

Naturvårdsverket har bistått Kemikalieinspektionen och Regeringskansliet med expertkunskap och underlag i arbetet med ändringsförordningen till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach). Det rör avsiktligt tillsatta mikroplaster det vill säga mikropartiklar av syntetiska polymerer, i produkter, och i synnerhet kunskap om spridning av gummigranulat från konstgräsytor. Den antagna ändringsförordningen är i linje med Sveriges position i frågan om förbud av gummigranulat i konstgräsplaner.

Inom ramen för Naturvårdsverkets färdplan för en hållbar plastanvändning har vi tagit fram en forskningsagenda om mikroplast som bidrar till en behovsstyrd prioritering av forsknings- och innovationsinsatser. Vi har även låtit genomföra en studie som pekar på att färg är en betydande källa till mikroplast i Sverige. De användningsområden som står för de högsta utsläppen är husfärg, båtfärg inklusive påväxthindrande så kallad antifouling-färg, samt ytbehandlingar inom industrin och vid fordonstillverkning.

Utöver aktiviteterna inom nationell platsamordning har vi genomfört arbete med flera regeringsuppdrag som rör plast: Rätt plast på rätt plats (redovisas mars 2024), Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall (redovisat 30 oktober 2023), Vägledning och riktlinjer för återanvändbara matlådor och muggar (redovisat 26 juni 2023), miljöövervakning av mikroplast (redovisas februari 2024).

STRANDSTÄDNINGSBIDRAGET

Naturvårdsverket har betalat ut knappt 17 mnkr i bidrag för strandstädning och beviljat knappt 16 mnkr i bidrag för strandstädning till 23 kommuner under 2023. Flertalet av dessa kommuner har redovisat slutresultaten av sina projekt under innevarande år, utom Orust kommun, som inlämnar slutrapport för de bidrag de samarbetande kommunerna på västkusten beviljats i år under våren 2024. I de kommuner som hittills har redovisat under 2023 har sammanlagt 255 ton avfall städats upp. Av denna mängd härrör 226 ton av avfallet från den strandstädning som till största delen ägde rum under föregående år på västkusten. Personer som mestadels står långt från arbetsmarknaden och ungdomar har anställts för att städa. Arbetskraften har uppgått till totalt 33 årsarbetskrafter. Av dessa var cirka 25 procent kvinnor och 75 procent män. Könsfördelningen för de kommuner som både beviljats och redovisat sina bidrag under 2023 uppvisar dock en jämnare könsfördelning där andelen män var 58 procent och andelen kvinnor 42 procent. Naturvårdsverkets målsättning är att fördelningen mellan kvinnor och män som får anställning hålls inom fördelningen 40/60 procent senast år 2025.

LIVSMEDELSSTRATEGIN

Naturvårdsverket har inom Miljömålsrådet arbetat med två av de uppstartade samverkansprojekten för ett hållbart livsmedelssystem. Med stöd av Livsmedelsverket anordnades en intern workshop med syfte att komplettera, justera och förankra den gemensamma hindersammanställningen. Naturvårdsverket har även bidragit till Tillväxtverkets arbete av standardiserade hållbarhetsdata för livsmedel.

Myndigheten har genom EU-medel från European Health and Digital Executive Agency (HADEA) kunnat göra en större insats gällande data om restprodukter från livsmedelsindustrin samt svinn inom livsmedelsdistributionen. Syftet med HADEA:s utlysning var att utveckla metoder för att förbättra framtagandet av livsmedelsavfallsstatistik i EU. Myndighetens undersökning visade att metoden för att ta fram data om restprodukter från livsmedelsindustrin var passande medan metoden för att ta fram data om svinn inom livsmedelsdistributionen behöver utvecklas. I regeringsuppdraget om minskat matsvinn som genomförs av Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Naturvårdsverket, har datainsamlingen förbättrats och en förstudie avslutats för att bättre kunna bedöma matsvinnets miljöpåverkan.

Åtgärder mot avfallsbrottslighet

Under sommaren lanserades en ny tillsynsvägledning för att underlätta för kommunala tillsynsmyndigheter att bedriva tillsyn mot illegala avfallsverksamheter och nationella avfallstransporter. Under hösten har en seminarierie genomförts på olika platser runtom i landet med syfte att kommunicera vägledningen, att hjälpa till att bygga upp samverkan mot avfallsbrott inom respektive region samt att sprida goda exempel på arbetssätt. Arbetet kommer att fortsätta och utvecklas under kommande år. Intresset har varit stort från tillsynsmyndigheterna och erfarenhetsinhämtningen har bland annat tydliggjort vikten av en väl utbyggd samverkan mellan tillsynsmyndigheter och brottsbekämpande myndigheter. Myndigheterna bekräftar Naturvårdsverkets bild att det finns fortsatt behov av att utveckla ytterligare tillsynsvägledning när det gäller tillsyn av misstänkt illegal avfallshantering samt att utveckla tillgängligheten till avfallsregistret för tillsynsmyndigheterna.

Naturvårdsverket har under hösten även redovisat regeringsuppdragen Minska risken att systemet med anmälningsplikt utnyttjas för avfallsbrottslighet och Kriteriet yrkesmässig och om kriterier vid prövning av tillstånd för avfallstransport. Naturvårdsverket beslutade i augusti om att myndigheten ska delta som nätverksmyndighet i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet. Därmed har vi uppfyllt vårt åtagande i regeringsuppdraget Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet, som redovisades i mars 2022.

Gränsöverskridande transporter

Totalt har Naturvårdsverket fått in 1155 ärenden om tillstånd för gränsöverskridande transporter av avfall (GRÖT) under året, vilket är en ökning med 26 procent (236 ärenden) jämfört med 2022. Ökningen härrör främst från ett ökat inflöde av importärenden till Sverige. Av dessa ärenden var i år 699 importärenden, 338 exportärenden och 118 transitärenden. Trots att vi har styrt interna resurser till arbetet har vi inte klarat att ligga i fas med den ökade ärendeinströmningen annat än under tre veckor under våren. Verksamheten har varit underbemannad av flera anledningar, till exempel vår medverkan i EU-förhandlingar avseende avfallstransportförordningen och myndighetens anställningsstopp.

Flera förändringar behövs för att vi ska klara tidsfristerna. En aspekt är att ändra systemet för avgifter för sådan prövning och tillsyn som sker enligt miljöbalken vilket har föreslagits i regeringsuppdrag under 2022, Förslag på nya avgifter för tillsyn och prövning enligt miljöbalken.

Tabell 17. Volym och kostnad, gränsöverskridande transporter.

	2021	2022	2023
Antal beslut om gränsöverskridande transporter och avfall (GRÖT)	833	804	1037
Hanteringskostnad*, totalt tkr	7 231	6 999	6 409
Hanteringskostnad* per beslut, kr	8 681	8 705	6 181

* Hanteringskostnaden avser Naturvårdsverkets kostnader för handläggning av tillstånd för gränsöverskridande transporter.

Naturvårdsverket har handlagt 68 ärenden gällande olagliga transporter av avfall. Ärendena fördelar sig mellan transporter som stoppats i Sverige av länsstyrelsen, transporter på väg genom eller in till Sverige respektive sådana som upptäckts av myndigheter utomlands. Myndigheten har fungerat som stöd till Regeringskansliet i EU-förhandlingarna om en ny avfallstransportförordning (förordning 1013/2006).

Avfallsstatistik

Arbetet med att förbättra avfallsstatistiken inom alla områden har fortsatt, vilket är viktigt för övergången till en cirkulär ekonomi. Korrekt och jämförbar statistik bidrar till utvecklingen av träffsäkra styrmedel. Tidigare års satsning på mer strukturerade avfallsuppgifter i företagens miljörapporter har under året gett viktiga resultat. Statistiken som tas fram baserad på dessa uppgifter används främst för att uppfylla rapporteringskraven enligt EU:s avfallsstatistikförordning.

Även uppgifter som har rapporteras in i Naturvårdsverkets register för producentansvar har börjat användas i större utsträckning. Vi har förberett för att samla in vissa uppgifter om kommunalt avfall som tidigare inte samlats in systematiskt. Vidare har metoden för att ta fram data till egna medelsrapporteringen utvecklats vidare i syfte att eftersträva jämförbara data med övriga EU-länder. Egna medelsrapportering är uppgifter som lämnas till kommissionen för beräkning av egna medel baserade på plastförpackningsavfall som inte materialåtervinns enligt EU-rådets förordning 2021/770 av den 30 april 2021).

Hållbar planering och god bebyggd miljö

Fördjupad vägledning inom kommunal grönplanering

Under hösten färdigställde Naturvårdsverket, tillsammans med Boverket och i nära samverkan med länsstyrelserna, en fördjupad vägledning om kommunal grönplanering. Syftet är att beskriva användbara kartläggningsmetoder för att underlätta framtagandet av kartsnitt som beskriver de värden, ekosystemtjänster, som kommunens mark- och vattenområden kan bidra med. De digitala underlagen ska kunna användas inom strategisk planering och översiktsplaner, men också vara användbara vid detaljplanering, analyser och som underlag vid miljöbedömningar. Nationella marktäckedata är ett av de grundläggande och rikstäckande underlagen i kommunal planering och för uppföljning av mark- och vattenanvändningen. Ajourhållning och en långsiktig finansiering av förvaltningen av informationen är därför av stor vikt.

I samband med lanseringen av vägledningen om grön planering genomfördes inspirationsseminarier på fem platser i landet, Bollnäs, Skövde, Sölvesborg, Lycksele och Boden. Platserna valdes för att nå ut även utanför storstadsregionerna.

Seminarierna genomfördes i samverkan med berörda kommuner, länsstyrelser och biosfärområden samt med Boverket. Temat var Planera grönt och möt våra stora samhällsutmaningar. Syftet var att konkretisera arbetet med grönplanering utifrån de tre viktiga aspekterna 1) klimatanpassning och naturbaserade lösningar, 2) biologisk mångfald och grön infrastruktur, samt 3) folkhälsa och friluftsliv. Vid seminarierna har vi mött omkring 350 deltagare från 92 kommuner, 10 länsstyrelser och 6 biosfärområden.

Under seminarierna har kommunerna lyft olika organisatoriska utmaningar men också hur viktigt det är att få möjlighet att träffas och skapat nya kontakter med andra som arbetar med liknande frågor. Det är påtagligt att den gröna omställningen i norra Sverige ställer stora krav på kommunerna. Både vad gäller planeringsresurser och resurser för uppbyggnad av nödvändig infrastruktur. Den nya fördjupade vägledningen om att på ett resurseffektivt sätt ta fram relevanta kart- och planeringsunderlag för de gröna värdena, är ett angeläget stöd i den här processen. För att lyckas med samhällsomställningen behöver de gröna värdena synliggöras tidigt i planeringen. De är en viktig förutsättning för att nå uppsatta samhälls- och miljömål, i arbetet med Agenda 2030 med flera mål. Genom ökat kunskaps- och erfarenhetsutbyte har seminarierna bidragit till att skapa bättre förutsättningar för kommunerna att ta fram grönplaner och underlag till översiktsplaner samt argument för att arbeta med grönplanering utifrån ett helhetsperspektiv, med hållbar resursanvändning av mark- och vatten. Att kommunerna lyckas med detta är centralt för den biologiska mångfalden, klimatanpassningen liksom för folkhälsa och friluftsliv. Kommunernas intresse för fortsatt utbyte och arbete med frågorna skapar en bra plattform för Naturvårdsverkets fortsatta vägledning inom hållbar samhällsplanering.

Handlingsplan för robust miljöarbete i ett förändrat klimat

Naturvårdsverket har tagit fram en ny, uppdaterad handlingsplan för klimatanpassning i enlighet med kravställning utifrån Klimatanpassningsförordning 2018:1428. Den nya handlingsplanen innehåller en översikt av genomfört arbete, nya klimatanpassningsmål, en klimat- och sårbarhetsanalys för myndighetens verksamhetsområde samt ett stort antal klimatanpassningsåtgärder för att hantera de utmaningar som identifierats. Syftet med handlingsplanen är att skapa förutsättningar för att uppfylla myndighetens uppdrag och målsättningar, även i ett förändrat klimat. Handlingsplanens nya genomförandetid är 2023–2026.

Nationell samordning av omgivningsbuller

Bullersamordningen består av sex myndigheter, med Naturvårdsverket som sammanställande. Övriga är Boverket, Folkhälsomyndigheten, Trafikverket, Transportstyrelsen samt representanter från länsstyrelserna. Några av de arbetsgrupper som varit verksamma under året har arbetat med att formulera definitioner och begrepp, upprätta kvalitetssäkringsdokument för flygbullerberäkningar samt ge riktlinjer för övergång till ny beräkningsmetod för väg- och spårbullerberäkningar.

Naturvårdsverket har i samverkan med Folkhälsomyndigheten och i dialog med flera andra myndigheter inom bullersamordningen tagit fram en vägledning om väg- och spårtrafikbuller på skol- och förskolegårdar, som publicerades under hösten. Den har varit efterfrågad från tillsynsmyndigheterna eftersom de hanterar många sådana ärenden och det har behövts förtydliganden av när buller från väg- och spårtrafik på skolgårdar är att betrakta som en olägenhet för människors hälsa.

Parallellt med arbetet inom bullersamordningen har det myndighetsgemensamt finansierade Kunskapscentrum för buller, fortsatt sitt arbete med utveckling av beräkningsmetoder för buller. Detta i nära dialog med representanter från bullersamordningen.

Planering för energi i havsplanerna

Tillsammans med Energimyndigheten som samordnande myndighet och tillsammans med ytterligare sju myndigheter har Naturvårdsverket har den 31 mars 2023, redovisat första steget i regeringsuppdraget om att peka ut nya eller ändrade områden för energiutvinning till havs. Redovisningen består av ett planeringsunderlag för energiutvinning till havs som ska tas vidare av Havs- och vattenmyndigheten i steg två av uppdraget. Där ska det resultera i uppdaterade havsplaner som enligt uppdragets mål ska möjliggöra ytterligare 90 TWh årlig elproduktion till havs. Dagens havsplaner inrymmer områden motsvarande cirka 20–30 TWh årlig elproduktion till havs.

Vi har analyserat och bedömt de föreslagna områdenas potential för vindkraft utifrån påverkan på i första hand fågel, fladdermöss och värden för friluftslivet (övriga miljöaspekter bevakas främst av Havs- och vattenmyndigheten), men också utifrån myndighetens uppgift att verka för en hållbar utbyggnad av vindkraft. Rätt planerad och placerad vindkraft är av stor vikt för att möjliggöra den elektrifiering som också kan bidra till att uppnå flera miljömål. Naturvårdsverket har bland annat fört fram vilka natur- och friluftslivsvärden över vattenytan som är särskilt viktiga att ta hänsyn till i samband med planering för vindkraft till havs. Bland annat finns många områden längs Sveriges kuster, skärgårdar och yttre havsområden som är av internationell betydelse för häckande, övervintrande och förbipasserande flyttfåglar. Det gäller inte minst de vidsträckta grundområdena i Västerhavet och Östersjön. När det gäller friluftslivsvärden är det framför allt i tysta områden med höga upplevelsevärden, till exempel nationalparker, samt i kustnära områden där särskilda hänsyn och anpassningar vid etableringar kan krävas. Det första samrådet i steg två genomfördes under hösten och ett samrådsyttrande levererades till Havs- och vattenmyndigheten den 14 december.

Tre initiativ för hållbara städer

Naturvårdsverket har under året arbetat med den interna samordningen av Rådet för hållbara städer, den europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) samt Viable Cities verktyg Klimatkontrakt 2030. Initiativen vill gemensamt stödja och stärka en omställning till hållbara städer och samhällen, där kommunernas behov av mer samordnat stöd står i fokus. Samverkan mellan Rådet för hållbara städer och ERUF resulterade i tilldelade EU-medel avsedda för att mer operativt kunna stärka kommunernas omställningsförmåga. Genom samverkan i Klimatkontrakt 2030 bidrar Naturvårdsverket till kunskapsutveckling. Detta bland annat genom lärande, facilitering av nätverk med aktörer som har olika drivkrafter och roller, samt rådgivning om regelverk som på olika sätt stöttar städernas omställningsarbete. Vi går in som aktiv part i de utmaningar och lösningar som kommunerna efterfrågar och behöver stöd för att utveckla. Utifrån dilemman i deras verklighet kan vi ta fram, förenkla eller vidareutveckla vårt stöd och våra material för att på bästa sätt finnas till för dem samt stärka och utveckla arbetet för att säkerställa en jämställd och rättvis omställning.

10. Avgiftsfinansierad verksamhet och investeringsbudget

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras

Tabell 18. Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras, tkr.

Verksamhet 2023	+/- tom 2021	+/- 2022	Budget Intäkter 2023	Utfall Intäkter 2023	Budget Kostnader 2023	Utfall Kostnader 2023	Budget +/- 2023	Utfall +/- 2023	Ack. utgående +/- 2023
Uppdrags- verksamhet									
Kväveoxid-avgiften (NOx)	0	0	8 700	10 191	8 700	10 191	0	0	0
EU:s miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS)	115	-15	112	100	112	109	0	-9	91
Kadmiumfonden	0	0	595	595	595	595	0	0	0
Summa	115	-15	9 407	10 886	9 407	10 895	0	-9	91
Tjänsteexport									
Utvecklings-samarbete m.m.	0	0	1 000	1 220	1 000	1 220	0	0	0
Summa	0	0	1 000	1 220	1 000	1 220	0	0	0
Offentligrättslig verksamhet									
Jägarregister jaktkort	0	0	5 800	7 627	5 800	7 627	0	0	0
Jägarregister jägarexamen	1 672	-672	9 200	7 730	9 500	8 523	-300	-793	207
Nedskräpningsavgift	0	0	600	362	5 000	6 416	-4 400	-6 054	-6 054
Retursystem flaskor och burkar	0	1 623	4 000	3 864	4 000	4 778	0	-914	709
Summa	1 672	951	19 600	19 583	24 300	27 344	-4 700	-7 761	-5 138
Summa intäkter som disponeras	1 787	936	30 007	31 689	34 707	39 459	-4 700	-7 770	-5 047

Naturvårdsverkets avgiftsintäkt för administrationen av kväveoxidavgiften (NOx) uppgår till 10,2 mnkr, vilket är högre än de 8,7 mnkr som budgeterats enligt regleringsbrevet för 2023. Skillnaden beror att Naturvårdsverkets kostnader för administrationen, främst it-kostnader blev högre än förväntat.

Naturvårdsverkets intäkter för EU:s miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS) är stabil och i nivå med budgeten (112 tkr) i regleringsbrevet för 2023. Utfallet för Kadmiumfonden följer den budget som finns i regleringsbrevet för 2023. Eftersom verksamheten i Kadmiumfonden avtar minskar även Naturvårdsverkets arbete med fonden och därmed även intäkterna.

Intäkterna för Naturvårdsverkets tjänsteexport, inom det internationella utvecklingsarbetet fortsätter att minska. Den främsta anledningen är att finansieringsformen har ändrats för nya uppdrag som Naturvårdsverket och Sida tecknat överenskommelser om. Uppdragen finansieras idag genom bidrag. Intäkter uppgick till 1,2 mnkr, vilket är i nivå med budgeten i regleringsbrevet för 2023 (1 mnkr).

Avgiftsintäkterna för jägarregistret uppgick till cirka 15,4 mnkr, vilket är i linje med budgeten i regleringsbrevet (15 mnkr). Avgiftsintäkten för jaktkort har ökat till följd av att motsvarande kostnader ökade. Intäkterna för jägarexamen har dock minskat till följd av att färre personer har tagit jägarexamen under 2023 än tidigare.

En ny intäkt för 2023 avser Naturvårdsverkets administration av nedskräpningsavgifter. Avgiften ska betalas av producenter för vissa engångsprodukter enligt förordning (2021:1002) om nedskräpningsavgifter. Utfallet för intäkterna är lägre än dess budgeterade intäkter och kostnaderna är högre. Det berodde på att när avgiften skulle införas fanns inte uppgifter om antalet producenter på marknaden varför intäkterna fick beräknas utifrån ett uppskattat antal producenter. Likaså var det svårt bedöma uppstartskostnaderna för att hantera den nya avgiften.

En annan ny intäkt avser avgiftsintäkten för Retursystem flaskor och pant. Jordbruksverket har administrerat avgiften till och med 2022. Det är en årlig tillsynsavgift som tas ut i enlighet med förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Den ska betalas av producenter av sådana plastflaskor och metallburkar som ingår i ett godkänt retursystem. Utfallet för intäkten av avgiften är i linje med dess budget. Kostnaderna är något högre vilket kan hänföras till att avgiften är ny och det innebär en del merarbete som till exempel att ta fram nya processer och IT-system. I samband med övertagandet av denna avgift överfördes även det ackumulerade överskottet om 1 623 tkr från Jordbruksverket.

Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras

Tabell 19. Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna ej disponeras, tkr.

Verksamhet 2023	Inkomst-titel	+/- tom 2021	+/- 2022	Budget Intäkter 2023	Utfall Intäkter 2023	Budget Kostnader 2023	Utfall Kostnader 2023	Budget +/- 2023	Utfall +/- 2023	Ack. +/- utgående 2023
Övrig offentligrättslig verksamhet	2552	777	1114	9 000	8 217	9 000	6 409	0	1 808	3 699
Miljösanktionsavgifter	2714	0	0	0	19 044	0	0	0	0	0
Avgifter för provnings- och tillsynsverksamhet	2537	1472	-404	21 000	13 440	21 000	14 098	0	-658	410
Straffavgifter enligt lagen om vissa utsläpp av växthusgaser	2714	0	0	0	750	0	0	0	0	0
Ansökningsavgifter	2511	0	0	10	12	10	30	0	-18	-18
Övriga ränteinkomster	2394	0	0	0	3	0	0	0	0	0
Övriga inkomster av statens verksamhet	2811	0	0	0	284	0	0	0	0	0
Summa intäkter som ej disponeras		2 249	710	30 010	41 750	30 010	20 537	0	1 132	4 091

Övrig offentligrättslig verksamhet avser avgifter för handläggning av anmälningar om gränsöverskridande avfallstransporter, som Naturvårdsverket tar ut i enlighet med 7 kapitel 9 § förordning (1998:940) om avgifter för provning och tillstånd enligt miljöbalken. Under 2023 har avgifter om 8,2 mnkr tagits ut, vilket är mindre än budgeterade 9 mnkr. Dessa kostnader är exklusive lagringskostnader, transitären den med mera.

Miljösanktionsavgift ska enligt 30 kapitel 1 § miljöbalken betalas av den som bland annat åsidosätter de föreskrifter, tillstånd eller villkor som anges i förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter. Avgiften beslutas av olika tillsynsmyndigheter inom miljöområdet och tas ut med hjälp av Kammarkollegiet. Miljösanktionsavgiften redovisas in till statens budget via Naturvårdsverkets redovisning. Dessa avgifter uppgick 2023 till 19,0 mnkr och består även av miljösanktionsavgifter som beslutats av andra myndigheter och offentliga organisationer. Miljösanktionsavgiften är en straffavgift och därmed svårbudgeterad. Från och med 2023 redovisas ingen budget i regleringsbrevet.

Naturvårdsverket har tagit ut avgifter för provning och tillsyn, i enlighet med förordning (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken, om 13,4 mnkr. Det är lägre än de 21 mnkr som har budgeterats i regleringsbrevet för 2023. En anledning till att intäkterna är lägre än budgeterat är att antalet förpackningsproducenter som berörs är färre än förväntat. Naturvårdsverket har inte

heller haft tillräckliga resurser att satsa på utökad tillsyn och riktad kommunikation kopplad till producentansvaret. Antalet registrerade producenter som betalar tillsynsavgift har därför inte ökat i den takt som planerat.

Försenings- och sanktionsavgifter som debiteras med stöd av lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser är straffavgifter som beslutas då verksamhetsutövare inte fullgör sina åtaganden enligt lagstiftningen. Det innebär att de inte tas ut varje år vilket medför att det är svårt att budgetera dessa avgifter. Budget för dessa saknas i regleringsbrevet för 2023.

Naturvårdsverket ska enligt flera förordningar ta ut en ansökningsavgift för att behandla ansökningar om tillstånd. Redovisad avgiftsintäkt under 2023 avser avgift för ansökan om typgodkännande av fångstredskap. Den ligger i linje med vad som budgeterats enligt regleringsbrevet för 2023.

Investeringsbudget

Tabell 20. Investeringsbudget, mnkr.

	Utfall 2021	Utfall 2022	Budget 2023	Utfall 2023
Anskaffning och utveckling av nya investeringar				
Skydd av värdefull natur (del av 1:14 ap.1)	1628	1662	1000	1165
Byggnader, anläggningar m.m. i anslutning till skyddad värdefull natur (del av 1:3 ap.2)	28	58	50	41
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	1656	1720	1050	1206
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>240</i>	<i>136</i>	<i>150</i>	<i>110</i>
Finansiering				
Anslag 1:14 ap. 1	1628	1662	1000	1165
Anslag 1:3 ap.2	28	58	50	41
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	1656	1720	1050	1206
Vidmakthållande av befintliga investeringar				
Skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m. (del av 1:3 ap. 2)	1684	1804	750	962
Summa utgifter för vidmakthållande	1684	1804	750	962
<i>Varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Finansiering				
Anslag 1:3 ap. 2	1684	1804	750	962
Summa finansiering av vidmakthållande	1684	1804	750	962
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	3340	3524	1800	2168
<i>Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar</i>	<i>240</i>	<i>136</i>	<i>150</i>	<i>110</i>

11. Medarbetare och kompetensförsörjning

Medarbetarskap och ledarskap

Behov av förändringar i verksamheten under året har ställt extra krav på både medarbetare och chefer. Under våren såg vi över och utvecklade de olika verksamhetsövergripande mötesformer och kommunikationskanaler vi har för chefer. Det gäller arenor som hanterar information i frågor som är aktuella i styrning och ledning, som är kunskapshöjande samt skapar dialog och interaktion inom chefskretsen. Detta i syfte att stödja cheferna i deras uppdrag, bidra till verksamhetens utveckling och till utveckling av ledarskap och chefskap.

Samtidigt har vi startat en utvecklingsinsats för chefer med ledarutveckling enligt modellen Utvecklande ledarskap, en modell som understödjer den medarbetar- och ledarskapspolicy som trädde i kraft hösten 2022. Under senare delen av året har även en grupp medarbetare som i sitt uppdrag leder andra, gått utbildningen Leda utan att vara chef, med utvecklande ledarskap som grund.

Insatser med teamutveckling har ökat och flera enheter arbetar med att skapa välfungerande och effektiva team.

Kompetensförsörjning

Vi har under året implementerat ett nytt arbetssätt för att säkerställa vår kompetensförsörjning på ett strukturerat sätt. I enlighet med vårt årshjul undersöker, analyserar, åtgärdar och följer vi upp behovet av insatser för kompetensförsörjning på avdelningsnivå. Baserat på detta arbete har HR-enheten summerat och aggregerat dessa insatser och presenterat rekommendationer till myndighetsledningen som sedan har fattat beslut om prioritering av insatserna.

Under större delen av 2023 hade myndigheten ett minskat antal nya medarbetare, detta med anledning av anställningsstopp. På grund av de förändrade ekonomiska förutsättningarna arbetade myndigheten med intern rörlighet för att fylla de kompetensbehov som uppstod inom verksamheten. Ett antal speciellt verksamhetskritiska kompetenser har dock efter GD-beslut rekryterats. Den interna rörligheten skedde genom arbetsledning och gav resultatet att 31 medarbetare bytte placering fram till den 1 oktober då beslut togs att åter öppna upp möjligheten till externa rekryteringar. Detta för att kunna bemanna verksamheten både med verksamhetskritisk kompetens som saknades inom myndigheten och för att fylla på bemanningen i de delar av verksamheten som fått ett ökat uppdrag under året. Totalt har ett trettiotal nya medarbetare börjat sin anställning hos Naturvårdsverket under 2023.

Naturvårdsverket har tillsammans med fackliga parter utvecklat arbetet med lokala omställningsmedel och erbjudit ett antal utbildningar under året. Dessa har alla gemensamt att de riktat sig mot majoriteten av myndighetens medarbetare. Arbetet kommer att utvärderas med syfte att under 2024 ha en struktur för hur vi skall arbeta med våra omställningsmedel samt hur detta stödjer arbetet med myndighetens kompetensförsörjning.

Hållbart arbetsliv

Myndigheten har tagit fram nya och förtydligade styrdokument inom arbetsmiljöområdet. Av den nya arbetsmiljöpolicyen framgår att vårt arbetsmiljöarbete syftar till att skapa en god arbetsmiljö som bidrar till att vi är en attraktiv arbetsgivare. Detta genom att skapa förutsättningar för en effektiv verksamhet och ett hållbart arbetsliv med goda möjligheter att förena yrkesliv och privatliv i en alltmer föränderlig och digital kontext.

De förtydligade rutinerna för det systematiska arbetsmiljöarbetet och praktiska verktyg, såsom samtalsstöd, underlättar det kontinuerliga och aktiva arbetet med arbetsmiljöfrågor. Det utvecklade årshjulet bidrar till att tydliggöra när under året olika moment i det systematiska arbetsmiljöarbetet sker i olika delar av organisationen, till exempel i våra samverkansforum på avdelningsnivå (Avsam) och verksamhetsövergripande (Vesam). Förtydliganden har även skett av arbetsordningen gällande det ansvar olika chefsroller (generaldirektör, avdelningschefer, enhetschefer och chef med särskilt samordningsansvar) har för olika arbetsmiljöuppgifter i organisationen.

Naturvårdsverket ser att möjligheten till distansarbete kan bidra till ett hållbart arbetsliv och en effektiv verksamhet. De flesta medarbetare på Naturvårdsverket har tecknat ett distansavtal i enlighet med huvudregeln som möjliggör distansarbete upp till 50 procent av arbetstiden.

För att uppnå det bästa av två världar – att arbeta dels på våra aktivitetsbaserade kontor, dels på distans – krävs regelbunden dialog för att säkra ändamålsenliga arbetssätt som tillgodoser verksamhetens behov. För att underlätta denna dialog har stödmaterial tagits fram, med teoretisk inspiration från forskning och praktiska övningar för diskussion.

Under året har Naturvårdsverkets personalföreningar erbjudit aktiviteter i syfte att främja gemenskap och hälsa. En av höjdpunkterna var i september då 300 av Naturvårdsverkets medarbetare deltog på den mycket uppskattade årliga friluftsdagen, arrangerad av Naturvårdsverkets sport- och friluftsförening, NAFS.

PERSONALREDOVISNING

Naturvårdsverket hade i medeltal 809 medarbetare under 2023, vilket är en ökning från 2022 då medeltalet var 797. Könsfördelningen har varit densamma som föregående år, 67 procent kvinnor och 33 procent män. Medelåldern har ökat marginellt till 47,5 år, jämfört med året innan då den var 47 år. Tabell 21 visar fördelning utifrån ålder och kön. Eftersom statistiken ger en ögonblicksbild av fördelningen per december 2023 överensstämmer inte det totala antalet med antalet anställda i medeltal, tabell 22. Vad gäller åldersfördelning utifrån kön har en av de större förändringarna skett för gruppen kvinnor och män 40 år eller yngre som har minskat avseende båda könen. Andelen män har minskat med 20,3 procent och kvinnor med 18,6 procent. En större förändring har även skett för kvinnor mellan 61–65 år där det skett en minskning med 22,5 procent. Frisktalet, dvs andelen anställda som har högst fem sjukdagar vid högst tre tillfällen under året har ökat till 70,25 procent jämfört med 66,71 procent året innan.

Av tabell 23 framgår att den totala sjukfrånvaron minskat med 0,89 procentenheter jämfört med året innan. Minskningen har skett i samtliga åldersgrupper förutom i åldersgruppen 29 år eller yngre där vi ser en ökning. Både mäns och kvinnors totala sjukfrånvaro har minskat på totalen men störst minskning ser vi för männen med 2,15 procentenheter.

Efter förra årets ökning är den totala sjukfrånvaron på Naturvårdsverket nu tillbaka i nivå med vad den var innan pandemin. Myndighetens sjukfrånvaro är låg i jämförelse i övrigt inom staten. Den ökning som ses i åldersgruppen 29 år eller yngre behövs tolkas med viss försiktighet då gruppen består av få personer. Den trend som ses i samhället med ökning av sjukfrånvaro bland yngre är alarmerande. Forskning lyfter vikten av en bra introduktion och vara del i effektiva team som extra viktigt för denna grupp, vilket är delar har vi arbetat med att utveckla under 2023.

Tabell 21. Åldersfördelning per kön, totalt antal anställda.

	2021		2022		2023	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
–40 år	82	154	74	178	59	145
41–45 år	34	73	45	89	46	82
46–50 år	50	89	45	90	37	92
51–60 år	71	139	82	158	81	158
61–65 år	18	37	21	40	26	31
66 år –	3	3	7	4	7	7
Totalt	258	495	274	559	256	515

Tabell 22. Medelantalet anställda.

År	2021	2022	2023
Anställda	743	797	809
Män	34 %	33 %	33 %
Kvinnor	66 %	67 %	67 %

Tabell 23. Sjukfrånvaro i procent.

År	2021	2022	2023
Total sjukfrånvaro i förhållande till den sammanlagda arbetstiden	2,55	3,81	2,92
Kvinnor	2,97	3,97	3,71
Män	1,74	3,48	1,33
Andelen av total sjukfrånvaro som har varit sammanhängande i en period om 60 kalenderdagar eller mer	57,16	58,08	58,83
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år och yngre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för åldersgruppen	1,15	1,87	3,75
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 år i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för åldersgruppen	2,89	3,74	2,96
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden för åldersgruppen	2,27	4,05	2,83

12. Återrappporteringskrav, uppdrag och instruktionen

Tabell 24. Särskilda återrappporteringskrav.

Återrappporteringskrav	sidan
<p>Läkemedel i miljön</p> <p>Naturvårdsverket ska redovisa myndighetens arbete för att minska förekomsten av läkemedel i miljön. Naturvårdsverket ska också i möjligaste mån kvantifiera resultatet, med fokus på förväntade effekter, av de bidrag som har getts enligt förordningen (2018:495) om bidrag för rening av avloppsvatten från läkemedelsrester. Redovisningen ska innehålla information om vilken typ av installationer som fått bidrag samt hur många. Myndigheten ska även redovisa hur många fullskaliga anläggningar med avancerad rening som är i drift eller planeras att driftsättas med hjälp av statligt bidrag.</p>	s. 81
<p>Cirkulär plastanvändning utan läckage</p> <p>Naturvårdsverket ska redovisa myndighetens arbete för att främja en cirkulär och fossilfri plastanvändning samt för att minska plast, mikro- och nanoplast i hav och natur. Myndigheten ska också redovisa vilka insatser myndigheten har genomfört för att driva frågan i förhandlingarna om ett nytt globalt avtal mot plastföroreningar. Myndigheten ska redovisa vilket resultat myndighetens arbete inom plastområdet har gett med fokus på förväntade effekter.</p>	s. 86
<p>Uppföljning av stärkt arbete med cirkulär ekonomi</p> <p>Naturvårdsverket ska inom ramen för sitt arbete med att verka för samhällets omställning till en cirkulär ekonomi särskilt redovisa hur myndigheten bidragit till att andra myndigheter och aktörer ökar takten i denna omställning.</p>	s. 82
<p>Tillsyn engångsplastproducenter</p> <p>Naturvårdsverket ska redovisa hur myndigheten har arbetat med tillsyn över producenter av plastprodukter för engångsbruk enligt förordningen (2021:996) om engångsprodukter, förordningen (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksprodukter och filter, förordningen (2021:1000) om producentansvar för våtservetter, samt hur myndigheten utvecklat sitt arbete med detta.</p>	s. 85
<p>Stärkt samordning och vägledning om PFAS</p> <p>Naturvårdsverket ska redovisa hur myndigheten har arbetat för att utveckla och stärka den nationella samordningen och vägledningen kring problemen med spridning av högfluorerade ämnen s.k. PFAS i miljön. Myndigheten ska särskilt redovisa arbetet som sker i samarbete med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och som har särskilt fokus på stöd och vägledning när det gäller hantering av kontaminerat släckvatten samt skumvätskor som innehåller PFAS. Av redovisningen ska de genomförda åtgärderna framgå samt vilka effekter dessa åtgärder bedöms få.</p>	s. 79
<p>Förvaltningsverktyg för toleransnivåer för skador inom rennärigen</p> <p>Naturvårdsverket ska redovisa hur de bidragit till arbetet med att i samverkan med Sametinget fortsatt utveckla ett förvaltningsverktyg utifrån fastställd toleransnivå för skador orsakade av stora rovdjur inom rennärigen, i syfte att upprätthålla en hållbar rennäring och en gynnsam bevarandestatus för stora rovdjur. Naturvårdsverket ska särskilt redovisa sitt arbete med vägledning om toleransnivåns betydelse vid eventuell prövning av förutsättningar för jakt på stora rovdjur.</p>	s. 61
<p>Effekterna av att medel för rovdjursavvisande stängsel överförts från landsbygdsprogrammet</p> <p>Som en följd av att bidrag för rovdjursavvisande stängsel inte omfattas av den svenska strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027, har anslag 1:7 Ersättningar till viltskador m.m. ökat med 15 mnkr. Naturvårdsverket ska redovisa vilka effekter detta har fått för stödgivningen, såväl avseende myndigheternas hantering som för de stödberättigade.</p>	s. 63 f

Återrapporteringskrav	sidan
<p>Ökad kunskap om samlad förekomst och status för livsmiljötyper och arter</p> <p>Myndigheten ska i samarbete med Havs- och vattenmyndigheten, Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen redovisa sitt arbete med att ta fram nationella data om den samlade förekomsten av livsmiljötyper vad gäller geografiskt läge och status, samt data om livsmiljökrav för fågelarter samt annex II-, IV- och V-arter i Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, art- och habitatdirektivet. Arealer och tillstånd för förekomster av livsmiljötyper i de områden som ägs av staten och statliga bolag bör särskilt redovisas. Syftet är bland annat att förbereda framtagande av nationell restaureringsplan i enlighet med förslaget till ny EU-förordning om restaurering av natur (COM (2022) 304 Final).</p>	s. 17
<p>Tillsynsvägledning om strandskydd</p> <p>Naturvårdsverket ska redovisa resultaten och effekterna av sitt arbete med tillsynsvägledning om strandskyddet. Av redovisningen ska särskilt framgå vilka resultat och effekter som uppnåtts mot bakgrund av att förvaltningsanslaget tillförts ytterligare medel för detta ändamål.</p>	s. 51
<p>Tillståndsprövning och tillsynsvägledning</p> <p>Naturvårdsverket ska redovisa sitt arbete för att tillståndsprövning och tillsynsvägledning enligt miljöbalken ska bli effektivare och bidra till den gröna omställningen.</p>	s. 29 f, 32 f
<p>Bidra till genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken och en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder</p> <p>Myndigheten ska redovisa hur myndigheten har bidragit till genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken. Utgångspunkter för rapporteringen ska vara skrivelse (2020/21:133) Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 samt proposition (2017/18:179) En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder. Redovisningen ska ske enligt anvisningar från Tillväxtverket.</p>	s. 18 f
<p>Informationssäkerhet</p> <p>Myndigheten ska övergripande redogöra för hur myndigheten har arbetat för att förvalta och utveckla sin informationssäkerhet och för hur den planerar för att möta framtida behov.</p>	s. 10
<p>Staten som förebild i arbetet för hållbara gestaltade livsmiljöer</p> <p>Myndigheten ska, utifrån sin faststighetsförvaltande uppgift, redogöra för hur de verkat förebildligt för hållbara gestaltade livsmiljöer och bidragit till det nationella målet för arkitektur, form och design (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18: CKrU1, rskr. 2017/18:316).</p>	s. 53 f
<p>Livsmedelsstrategin</p> <p>Naturvårdsverket ska redogöra för resultat som uppnåtts och bedöma hur myndighetens verksamhet bidragit till att, inom sitt ansvarsområde, uppfylla de av riksdagen beslutade målen för livsmedelsstrategin.</p>	s. 87 f

Tabell 25. Redovisade regeringsuppdrag.

Uppdrag	Diarienum	Avrapporteringsdatum
Bistå Miljömålsrådet (M2018/01715/S)	NV-04983-18	årligen i Årsredovisningen
Fortsatt samverkan för Sveriges delar av en hållbar europeisk batterivärdekedja	NV-11031-22 NV-00917-23	den 1 december 2023
Fortsatt ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2021–2023 (A2020/02583)	NV-09372-20	den 1 april 2021, 2022, 2023 samt 15 februari 2024 redovisa till Statskontoret
Fortsatt ta emot personer nyanlända arbetssökande för praktik 2021–2023 (Fi2020/04960)	NV-09511-20	den 1 april 2021, 2022, 2023 och 15 februari 2024 redovisa till Statskontoret
Förbättrad kunskap för hantering av förorenade sediment	NV-05516-19	den 5 januari 2023, efter det årligen i april i <i>Lägesbeskrivning om arbetet med förorenade områden</i> t.o.m. 2026
Föreslå författningsändringar för att införa ett utsläppshandelssystem för utsläpp från vägtransporter och byggnader samt vissa andra utsläpp	NV-02726-23	den 18 december 2023

Uppdrag	Diarienum	Avrapporteringsdatum
Föreslå lämpliga åtgärder med anledning av blyammunitionsbeslut	NV-01768-23	den 31 oktober 2023
Globala standarder för plastprodukter	NV-09902-21	den 30 oktober 2023
Handlingsplan för robust miljöarbete i ett förändrat klimat	NV-01201-23	Ny uppdaterad handlingsplan enligt Klimatanpassningsförordningen 2018:1428, redovisades maj 2023
Inom ramen för det nationella skogsprogrammet, utarbeta en sammanhållen och regelbunden statistik om areal skogsmark (N2018/04159/SK)	NV-05771-18	till SST, som årligen ska redovisa den 30 april
Klimatredovisning	NV-09892-21	den 31 mars 2023
Kompletterande åtgärder enligt det klimatpolitiska ramverket	NV-09894-21	den 31 januari 2023
Ytterligare åtgärder mot brottslighet inom avfallsområdet – Kriteriet yrkesmässig och om kriterier vid prövning av tillstånd för avfallstransport	NV-08935-22	den 23 november 2023
Miljöeffekterna av elektrifieringen av transporter	NV-09921-21	den 1 mars 2023
Ytterligare åtgärder mot brottslighet inom avfallsområdet – Minska risken att systemet med anmälningsplikt utnyttjas för avfallsbrottslighet	NV-08932-22	den 29 september 2023
Minskade utsläpp av metan	NV-11026-22	den 29 september 2023
Nationell strategi och handlingsplan avseende CBD	NV-09908-21	den 1 oktober 2023
Naturvårdsverkets arbete med miljöprocesser	NV-09917-21	den 31 januari 2023
Omprövning av vissa riksintressen för naturvårdsvården	NV-09918-21	den 31 januari 2023
Prognoser (RB23)	NV-11020-22 NV-09990-22	den 31 oktober 2023
Redovisning av stöd till lokala klimatinvesteringar (RB22)	NV-09891-21 NV-11022-22 NV-03910-22	årligen den 15 april
Regeringsuppdrag till Naturvårdsverket att rapportera utfästelser om skydd och återställande av natur till EU-kommissionen	NV-02553-23	den 16 maj 2023
Regeringsuppdrag till Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen – Hyggesfritt respektive naturnära skogsbruk	NV-06790-22	den 31 december 2023
Regeringsuppdrag till Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen att ta fram förebyggande strategier och arbetsätt, riktlinjer och vägledningar för artskydd i skogen	NV-04718-22	den 30 september 2023
Register över fastbränsleanordningar	NV-11025-22	den 30 december 2023
Sammanställning av medel för biologisk mångfald	NV-11034-22	den 30 juni 2023
Sammanställning av minskade utsläpp från tjänsteresor	NV-09922-21	den 31 december 2023
Samordna det svenska arbetet med att förstärka förutsättningar för vilda pollinatörer	NV-00097-20	den 1 mars 2023
Skog och klövvilt	NV-06096-22	den 30 september 2023
Stärkt samordning och vägledning om PFAS-förorenade områden	NV-09897-21	Årligen i april i <i>Lägesbeskrivning om arbetet med förorenade områden t.o.m. 2026</i>
Underlag för återvätning av våtmarker	NV-11039-22	den 30 november 2023
Underlag klimatredovisning (M2021/02089)	NV-08742-21	den 31 mars 2023
Underlag till klimatpolitisk handlingsplan	NV-00190-21	den 15 mars 2023
Underlätta tillståndsgivningen för elnät	NV-11040-22	den 15 december 2023
Uppdaterad beräkningsmetodik för naturliga störningar inom nationell lagstiftning	NV-11024-22 NV-03739-23	den 1 september 2023
Uppdrag att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken	NV-05584-20	den 31 december 2023

Uppdrag	Diarienum	Avrapporteringsdatum
Uppdrag att föreslå författningsändringar för att genomföra det reviderade direktivet om ett system för handel med utsläppsrätter	NV-00646-23	den 22 juni 2023
Uppdrag att ta fram ett kartstöd med anledning av EU-förbudet mot blyammunition i våtmark	NV-05600-23	den 25 augusti 2023
Uppdrag att ta fram vägledning och riktlinjer för verksamheter gällande återanvändbara muggar och matlådor (M2021/02087)	NV-08693-21	den 26 juni 2023
Uppdrag att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering (M2020/01518)	NV-07656-20	årligen i ÅR tom 2025
Uppdrag att utveckla vargförvaltningen Uppdrag om skydds jakt på varg	NV-05942-22	den 31 mars 2023
Uppdrag om bekämpning och ersättning vid angrepp av granbarkborrar	NV-06770-22	den 30 september 2023
Uppdrag om myndigheters minskade utsläpp från resor och transporter	NV-06542-22	den 15 juni 2023
Uppdrag om nya områden för energiutvinning i havsplanerna (M2022/00276)	NV-01889-22	den 31 mars 2023 av Energimyndigheten
Uppdrag att ta fram nationella skräpmätningar (M2021/02088)	NV-08654-21	den 9 januari 2023
Uppdrag till Naturvårdsverket – Mer flexibelt, ändamålsenligt, attraktivt biotopskydd samt skydds- och ersättningsformer anpassade för fjällnära skog	NV-06095-22	den 15 juni 2023
Uppdrag till Naturvårdsverket om samverkan och vägledning för en effektiv hantering av statsbidrag och statsstöd för efterbehandling av förorenade områden M2022/00509	NV-04395-22	den 1 mars 2023
Utreda väntansavtal	NV-06094-22 NV-06535-22	den 15 juni 2023
Utsläppsinventeringar på klimatområdet (RB22)	NV-09895-21	den 1 januari 2023
Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall	NV-11029-22	den 27 oktober 2023
Öka möjligheterna till hållbar utvinning och återvinning av mineral och metall från sekundära resurser	NV-03617-21	den 15 februari 2023 av SGU
Ökad återvinning och återanvändning av elutrustning	NV-09899-21	den 29 september 2023

Tabell 26. Instruktionen.

Instruktionen	Redovisas på sidan
<p>1 § Naturvårdsverket är förvaltningsmyndighet på miljöområdet i frågor om klimat och luft, mark, biologisk mångfald, förorenade områden, kretslopp och avfall, miljöövervakning samt miljöforskning. Naturvårdsverket har en central roll i miljöarbetet och ska vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken.</p> <p>Naturvårdsverket ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.</p> <p>Naturvårdsverket ska främja en hållbar utveckling med utgångspunkt i generationsmålet och miljö kvalitetsmålen och därmed bidra till genomförandet av Agenda 2030 som Förenta nationernas medlemsstater antagit. Förordning (2022:187).</p>	Hela årsredovisningen
<p>1 a § Naturvårdsverket är beredskapsmyndighet enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Förordning (2022:555).</p>	s. 9 f
<p>2 § Naturvårdsverket ska inom miljömålssystemet:</p> <ol style="list-style-type: none"> vägleda berörda myndigheter i deras arbete med genomförande och uppföljning utvärdera och utveckla arbetet med tillämpade samhällsekonomiska analyser inom miljö- och klimatområdet i samråd med berörda myndigheter, löpande genomföra utvärderingar, samhällsekonomiska analyser och effektberäkningar av styrmedel och åtgärder, 	p 1–3 s. 23 f, 35 f

Instruktionen	Redovisas på sidan
<p>4. minst en gång vart fjärde år redovisa en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljömålen och utifrån denna lämna förslag i syfte att målen ska nås, och</p> <p>5. senast den 31 mars varje år samlat analysera, bedöma och redovisa</p> <p>a) resultatet av det närmast föregående årets statligt initierade satsningar och deras bidrag till måluppfyllelse,</p> <p>b) förutsättningarna att nå etappmålen, och</p> <p>c) utvecklingstrenden för miljö kvalitetsmålen och generationsmålet.</p> <p>I arbetet med redovisning enligt första stycket 4 och 5 ska Naturvårdsverket inhämta synpunkter från och samordna berörda myndigheter. Redovisningarna ska samordnas med den redovisning som avses i 2 a § och den effektbedömning som avses i 28 § klimatrapporteringsförordningen (2014:1434). Förordning (2022:187).</p>	<p>s. 35</p> <p>s. 23 f</p> <p>s. 23 f</p>
<p>2 a § Naturvårdsverket ska</p> <p>1. varje år lämna underlag till de redovisningar som avses i 4 § andra stycket 1 och 2 klimatlagen (2017:720), och</p> <p>2. vart fjärde år lämna underlag till de beskrivningar som avses i 5 § andra stycket 1–7 klimatlagen och som ska ligga till grund för en klimatpolitisk handlingsplan.</p> <p>Redovisningen enligt första stycket 1 ska lämnas senast den 31 mars varje år och redovisningen enligt första stycket 2 ska lämnas senast den 15 mars året efter ordinarie val till riksdagen, om inte regeringen beslutar annat. Förordning (2022:834).</p>	<p>p 1 och 2 s. 66 f</p>
<p>3 § Naturvårdsverket ska inom sitt ansvarsområde särskilt</p> <p>1. bevaka allmänna miljöintressen i mål och ärenden där miljöbalken tillämpas och som handläggs hos myndigheter och domstolar samt lämna Naturvårdsverkets synpunkter tidigt i processen,</p> <p>2. delta i miljöprövningar som gäller frågor som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för miljön,</p> <p>3. vägleda statliga myndigheter i deras miljöledningsarbete,</p> <p>4. samordna uppföljning och utvärdering av generationsmålet och miljö kvalitetsmålen Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt, Myllrande våtmarker, Storslagen fjällmiljö och Ett rikt växt- och djurliv,</p> <p>5. utveckla, följa upp och samordna arbetet med miljöinformationsförsörjning och ansvara för den övergripande administrativa samordningen av miljöövervakningen,</p> <p>6. på ett kostnadseffektivt sätt göra kunskaper om miljön och klimatet samt miljö- och klimatarbetet tillgängliga för myndigheter, allmänheten och andra berörda,</p> <p>7. i samråd med Havs- och vattenmyndigheten fördela medel för miljöövervakning, uppföljning av miljö kvalitetsmålen och internationell rapportering och efter samråd med övriga berörda myndigheter och organisationer ansvara för genomförandet av miljöövervakningen samt beskriva och analysera miljö tillståndet inom sitt ansvarsområde,</p> <p>8. finansiera miljöforskning till stöd för Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndighetens arbete och samråda med Havs- och vattenmyndigheten om fördelningen,</p> <p>9. ansvara för nationell samordning när det gäller förorenade områden och avhjälpande av sådana föroreningsskador och allvarliga miljöskador som avses i 10 kapitel miljöbalken,</p> <p>10. ansvara för administration, uppföljning och utvärdering av de bidrag som omfattas av förordningen (2004:100) om statsbidrag för avhjälpande av föroreningsskador,</p> <p>11. förvärva och förvalta fastigheter för statens räkning för att skydda värdefulla naturområden,</p> <p>12. ansvara för att ta fram underlag för beslut att inrätta nationalparker,</p> <p>13. verka för att förutsättningarna för friluftslivet bevaras och utvecklas,</p>	<p>s. 29 f</p> <p>s. 29 f</p> <p>s. 37</p> <p>s. 23 f, 35</p> <p>s. 12 f</p> <p>s. 12 f</p> <p>s. 12 f, 24 f</p> <p>s. 19 f</p> <p>s. 77 f</p> <p>s. 77</p> <p>s. 47 f</p> <p>s. 48 f</p> <p>s. 57 f</p>

Instruktionen	Redovisas på sidan
<p>14. samordna myndigheternas arbete när det gäller friluftsliv och samverka med andra berörda i sådana frågor samt vartannat år redovisa en samlad uppföljning av de friluftslivsmål som regeringen fastställt och vart fjärde år lämna förslag i syfte att målen ska nås,</p> <p>15. verka för en hållbar utbyggnad av vindkraft,</p> <p>16. ansvara för frågor om jakt och vilt enligt jaktlagstiftningen,</p> <p>17. medverka till att främja brukandet av vilt som resurs,</p> <p>18. verka för en samhällsekonomiskt effektiv omställning till en cirkulär ekonomi,</p> <p>19. verka för minskad nedskräpning och hållbar avfallshantering, inklusive avfallsförebyggande insatser och giftfria kretslopp,</p> <p>20. ansvara för nationell platsamordning,</p> <p>21. samordna myndigheternas arbete när det gäller omgivningsbuller,</p> <p>22. vara medlem i en sådan ideell förening som avses i 2 § Laponia-förordningen (2011:840),</p> <p>23. integrera ett jämställdhetsperspektiv i myndighetens verksamhet, och</p> <p>24. samordna berörda myndigheters arbete med metodutveckling för klimateffektbedömningar samt vid behov bistå Regeringskansliet med klimateffektbedömningar av styrmedel och åtgärder som påverkar Sveriges utsläpp av växthusgaser.</p> <p>Förordning (2022:187).</p>	<p>s. 57 f</p> <p>s. 31, 57, 91</p> <p>s. 62 f</p> <p>s. 60 f</p> <p>s. 36, 82 f</p> <p>s. 82 f, 76 f</p> <p>s. 86 f</p> <p>s. 90</p> <p>Vi är en medlem och deltar även i föreningens partsråd och styrelse</p> <p>s. 10, 40, 72</p> <p>s. 66 f, 68 f</p>
<p>4 § Naturvårdsverket ska delta i det arbete på miljöområdet som regeringen bedriver inom EU och internationellt. I det arbetet ska Naturvårdsverket inom sitt ansvarsområde särskilt</p> <ol style="list-style-type: none"> bidra med underlag och expertkunskap, delta i möten enligt instruktioner från Regeringskansliet och rapportera från mötena, bedriva bilateralt samarbete med länder av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet, ansvara för internationell rapportering, vid sitt deltagande i Europeiska kommissionens arbetsgrupper tidigt bedöma konsekvenserna av viktiga förslag, redovisa bedömningen till Regeringskansliet och ge dem som berörs möjlighet att lämna synpunkter till Naturvårdsverket, och, skyndsamt till Regeringskansliet redovisa konsekvenserna av förslag till EU-lagstiftning som lämnas av Europeiska kommissionen. <p>Förordning (2022:187).</p>	<p>p 1–3 och p 5–6 s. 38 f, p 4 s. 24</p>
<p>4 a § Naturvårdsverket ska i fråga om tillsyn särskilt ta initiativ till sådan samverkan mellan de tillsynsvägledande myndigheterna som avses i 3 kapitel 1 a § miljötillsynsförordningen (2011:13) och till sådant samarbete mellan tillsynsmyndigheter och tillsynsvägledande myndigheter som avses i 26 kapitel 6 § första stycket miljöbalken.</p> <p>Förordning (2022:187).</p>	<p>s. 32 f</p>
<p>4 b § Naturvårdsverket har till uppgift att utöva marknadskontroll inom sitt ansvarsområde.</p> <p>Förordning (2022:1183).</p>	<p>s. 86</p>
<p>5 § Naturvårdsverket får bedriva tjänsteexport som är direkt kopplad till det utvecklingsarbete som Naturvårdsverket bedriver internationellt, inklusive sådan tjänsteexport som avser Sveriges internationella utvecklings-samarbete, och som ligger inom ramen för det uppdrag som anges i denna instruktion, annan förordning eller i beslut som regeringen har fattat.</p>	<p>s. 38 f, Finansiell redovisning,</p>
<p>6 § Naturvårdsverket får i tvister om skadestånd enligt 32 kapitel miljöbalken väcka offentlig grupptalan enligt 32 kapitel 13 § miljöbalken och lagen (2002:599) om gruppåtgång, om myndigheten anser att det är nödvändigt för att tillgodose angelägna allmänna miljöintressen</p>	<p>Har ej nyttjats under 2023</p>
<p>7 § Naturvårdsverket ska se till att de regelverk och rutiner som myndigheten disponerar över är kostnadseffektiva och enkla för medborgare och företag.</p>	<p>Ingår i vårt arbete med ständiga förbättringar</p>

Instruktionen	Redovisas på sidan
<p>8 § Naturvårdsverket ska inom sitt ansvarsområde hjälpa Statens jordbruksverk med sådant underlag som behövs för information, utbildning, tillsyn och för hur avvikelser ska bedömas från stödsynpunkt när det gäller verksamhetskrav enligt förordningen (2014:1101) om EU:s direktstöd för jordbrukare och förordningen (2015:406) om stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder.</p> <p>Förordning (2022:187).</p>	<p>Naturvårdsverket har bistått Jordbruksverket med de underlag som behövs och bidragit i utbildningar</p>
<p>8 a § Naturvårdsverket ska vara nationell kontaktpunkt och samordnande myndighet i fråga om Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1293/2013 av den 11 december 2013 om inrättandet av ett program för miljö och klimatpolitik (LIFE) samt om upphävande av förordning (EG) nr 614/2007.</p> <p>Förordning (2014:229).</p>	<p>s. 52 f, 73</p>
<p>8 b § Naturvårdsverket ska senast den 31 mars varje år redovisa arbetet med naturvård och biologisk mångfald. Redovisningen ska redogöra för</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. medelsanvändning för åtgärder för värdefull natur och arbetet med skydd av denna, 2. genomförda åtgärder för värdefull natur och arbetet med skydd av denna, 3. sysselsättningseffekter av 1 och 2, 4. statistik om ärenden för att bilda naturreservat, och 5. arbetet med genomförandepåsen för planerade nya och utvidgade nationalparker. <p>Redovisningens struktur ska likna tidigare års redovisningar så att uppgifterna i dem är enkla att jämföra med varandra.</p> <p>Förordning (2022:187).</p>	<p>–</p>

Finansiell redovisning

SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER I TKR

	2023	2022	2021	2020	2019
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	145 000	145 000	125 000	115 000	115 000
Utnyttjad	102 751	86 713	106 930	102 068	86 977
Kontokredit hos Riksgäldskontoret					
Beviljad i regleringsbrev	18 000	18 000	18 000	8 000	18 000
Maximalt utnyttjad	0	0	0	0	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	4 310	1 425	0	0	0
Räntekostnader	0	0	0	6	348
Avgiftsintäkter					
Disponibla avgiftsintäkter exklusive reavinst, utfall	42 251	43 309	48 222	43 307	57 932
Disponibla avgiftsintäkter exklusive reavinst, budget i regleringsbrev	30 007	30 760	37 440	44 090	41 140
Ej disponibla avgiftsintäkter, utfall	41 750	34 357	32 675	30 233	22 702
Ej disponibla avgiftsintäkter, budget i regleringsbrev	30 010	31 000	23 510	18 900	17 500
Anslag – Utgående reservationer					
Anslagssparande förvaltning	8 977	2 501	12 474	7 877	15 547
Anslagssparande sakanslag	1 126 843	852 825	972 445	2 150 516	1 053 862
Bemyndiganden					
Tilldelade bemyndiganden	8 160 000	9 122 600	7 055 000	7 367 500	4 299 500
varav gjorda åtaganden *	6 044 366	7 427 364	5 340 000	4 703 564	3 351 902
Anslagskredit					
Beviljad i regleringsbrev	152 337	152 915	156 606	37 621	37 381
Utnyttjad kredit	0	0	0	3 296	2 741
Årsarbetskrafter och medelantalet anställda under året					
Årsarbetskrafter	703	688	648	580	526
Anställda kvinnor	541	532	487	451	403
Anställda män	269	265	256	234	217
Medelantalet anställda	809	797	743	685	620
Driftkostnad *					
Per årsarbetskraft	1 254	1 236	1 176	1 158	1 258
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring **	-843 450	-29 560	-30 190	24 853	-29 553
Balanserad kapitalförändring ***	6 039	5 241	7 407	-49 432	-51 025

* Driftkostnaden per årsarbetare har beräknats exklusive intrångsersättningar och köp av tjänster på sakanslag, eftersom en beräkning inklusive de kostnadsposterna skulle bli missvisande vid jämförelser.

** Den stora förändringen av årets kapitalförändring mellan 2022 och 2023 beror främst på en avsättning enligt dom i Mark- och miljödomstolen 14 mars 2023 avseende Ojnareskogen där staten delvis förlorade målet. Båda parter har överklagat domen till Mark- och miljööverdomstolen, som har meddelat prövningstillstånd men har ännu inte avgjort målet.

*** Den stora förändringen av balanserad kapitalförändring 2019 och 2021 beror främst på en avsättning som gjordes 2018 för avhjälpande av miljöskador och som sedan återfördes 2020.

RESULTATRÄKNING I TKR

	Not	2023	2022
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	2 269 455	2 864 148
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	45 339	55 987
Intäkter av bidrag	3	93 079	69 301
Finansiella intäkter	4	3 686	1 446
Summa		2 411 559	2 990 882
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-666 301	-630 704
Kostnader för lokaler		-39 245	-36 484
Övriga driftkostnader	6	-1 680 074	-2 284 463
Finansiella kostnader	7	-3 974	-1 220
Avskrivningar och nedskrivningar	14-15	-54 180	-67 793
Summa		-2 443 774	-3 020 664
Verksamhetsutfall		-32 215	-29 782
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	8	41 750	34 357
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet		-41 750	-34 357
Saldo		0	0
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		5 316 472	5 912 215
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		57 350	42 580
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	9	619 726	688 790
Finansiella intäkter	10	6 828	1 485
Finansiella kostnader		0	0
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	11	109 664	-9 071
Lämnade bidrag	12	-6 921 275	-6 635 777
Saldo		-811 235	222
Årets kapitalförändring	13	-843 450	-29 560

BALANSRÄKNING I TKR

TILLGÅNGAR	Not	2023-12-31	2022-12-31
Immateriella anläggningstillgångar	14		
Balanserade utgifter för utveckling		79 863	58 072
Summa		79 863	58 072
Materiella anläggningstillgångar	15		
Byggnader, mark och annan fast egendom		12 379 813	12 311 334
Förbättringsutgifter på annans fastighet		9 698	7 315
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		16 353	21 733
Pågående nyanläggningar		88 041	73 886
Summa		12 493 905	12 414 268
Finansiella anläggningstillgångar			
Andra långfristiga värdepappersinnehav	16	1	1
Summa		1	1
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	17	532	658
Summa		532	658
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	18	4 635	2 057
Fordringar hos andra myndigheter	19	34 007	28 056
Övriga kortfristiga fordringar	20	12 942	2 649
Summa		51 585	32 762
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	21	18 876	25 891
Upplupna bidragsintäkter	22	35 659	9 794
Övriga upplupna intäkter	23	8 597	8 392
Summa		63 132	44 076
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	24	214 019	458 533
Summa		214 019	458 533
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	25	121 695	149 788
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	26	56 524	169 207
Kassa och bank		0	1
Summa		178 219	318 996
SUMMA TILLGÅNGAR		13 081 256	13 327 367

KAPITAL OCH SKULDER	Not	2023-12-31	2022-12-31
Myndighetskapital			
Statskapital	27	12 468 500	12 387 950
Balanserad kapitalförändring	27	6 039	5 241
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	13, 27	-843 450	-29 560
Summa		11 631 090	12 363 631
Fonder			
Fonder	28	87 640	197 304
Summa		87 640	197 304
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	29	1 663	914
Avsättning för avhjälpande av miljöskador	30	0	0
Övriga avsättningar	31	909 486	52 055
Summa		911 149	52 969
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	32	102 751	86 713
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	33	151 334	204 815
Leverantörsskulder	34	71 205	276 786
Övriga kortfristiga skulder	34	17 022	11 319
Förskott från uppdragsgivare och kunder		0	115
Summa		342 312	579 749
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	35	54 638	66 035
Oförbrukade bidrag	36	54 340	67 596
Övriga förutbetalda intäkter		87	83
Summa		109 065	133 714
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		13 081 256	13 327 367
Ansvarsförbindelser			
Ansvarsförbindelser för avhjälpande av miljöskador	37	104 000	104 000
Övriga ansvarsförbindelser		3 701 307	6 241 752
Summa		3 805 307	6 345 752

FINANSIERINGSANALYS I TKR

	Not	2023	2022
DRIFT			
<i>Kostnader</i>	38	-2 367 729	-2 929 955
Finansiering av drift			
Intäkter av anslag		2 269 455	2 864 148
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	39	42 251	43 309
Intäkter av bidrag		93 079	69 301
Övriga intäkter		3 686	1 446
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av drift</i>		2 408 472	2 978 204
<i>Ökning (-)/minskning(+)</i> av lager		126	-266
<i>Ökning (-)/minskning (+)</i> av kortfristiga fordringar		1 750	-6 639
<i>Ökning (+)/minskning (-)</i> av kortfristiga skulder	40	-243 214	183 672
Kassaflöde till/från drift		-200 596	225 016
INVESTERINGAR			
Investeringar i materiella tillgångar		-117 398	-139 707
Investeringar i immateriella tillgångar		-40 176	-16 573
<i>Summa investeringsutgifter</i>		-157 574	-156 280
Finansiering av investeringar			
Lån från Riksgäldskontoret		44 980	20 728
– amorteringar		-28 943	-40 944
Ökning av statskapital med medel som erhållits från statens budget		109 500	127 984
Försäljning av anläggningstillgångar		3 426	21 006
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av investeringar</i>		128 963	128 774
<i>Förändring av kortfristiga fordringar och skulder</i>		-32 513	33 824
Kassaflöde till investeringar		-61 124	6 318
UPPBÖRDSVERKSAMHET			
Intäkter av avgifter m.m. samt andra intäkter som inte disponeras av myndigheten		41 750	34 357
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder		-9 980	357
<i>Inbetalningar i uppbördsverksamhet</i>		31 770	34 714
<i>Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet</i>		-41 750	-34 357
Kassaflöde till/från uppbördsverksamhet		-9 980	357

	Not	2023	2022
TRANSFERERINGSVERKSAMHET			
Lämnade bidrag	41	-6 083 547	-6 635 777
Förändring av kortfristiga fordringar och skulder		-30 421	1 301
<i>Utbetalningar i transfereringsverksamhet</i>		-6 113 968	-6 634 476
Finansiering av transfereringsverksamhet			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		5 316 472	5 912 215
Medel som erhållits från andra myndigheter för finansiering av bidrag		57 350	42 580
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		626 554	690 275
<i>Summa medel som tillförts för finansiering av transfereringsverksamhet</i>		6 000 376	6 645 070
Kassaflöde från/till transfereringsverksamhet		-113 591	10 594
FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL		-385 291	242 286
SPECIFIKATION AV FÖRÄNDRING AV LIKVIDA MEDEL			
Likvida medel vid årets början		777 529	535 243
Ökning (+) / minskning (-) av kassa och bank		-1	1
Ökning (+) / minskning (-) av tillgodohavande RGK		-140 776	8 462
Ökning (+) / minskning (-) av avräkning med statsverket		-244 514	233 823
<i>Summa förändring av likvida medel</i>		-385 291	242 286
Likvida medel vid årets slut		392 238	777 529

ANSLAGSREDOVISNING I TKR**REDOVISNING MOT ANSLAG**

Anslag (tkr)	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regl. brev	Omdisp. anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not
Uo 17 13:3 Ramanslag								
<i>Stöd till friluftorganisationer</i>								
ap.10 Stöd till friluftorganisationer	0	97 785	0	0	97 785	-97 785	0	
Uo 20 1:1 Ramanslag								
<i>Naturvårdsverket</i>								
ap.1 Naturvårdsverket	2 501	629 648	0	0	632 149	-623 172	8 977	
Uo 20 1:2 Ramanslag								
<i>Miljöövervakning m.m.</i>								
ap.1 Miljöövervakning	5	219 014	0	-5	219 014	-217 480	1 534	
ap.4 Klimatpolitiska handlingsplanen	13 023	8 000	0	-13 023	8 000	-6 000	2 000	42
ap.6 Bidrag till ideella miljöorganisationer	0	20 000	0	0	20 000	-20 000	0	
ap.9 Delegationen för cirkulär ekonomi	0	5 000	0		5 000	-875	4 125	43
Uo 20 1:3 Ramanslag								
<i>Åtgärder för värdefull natur</i>								
ap.2 Kostnader för skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m.	22 935	1 050 035	0	-22 935	1 050 035	-1 046 861	3 174	
Uo 20 1:4 Ramanslag								
<i>Sanering och återställning av förorenade områden</i>								
ap.1 Sanering och efterbehandling av förorenade områden	403 826	787 068	-25 000	-403 826	762 068	-439 236	322 832	44
Uo 20 1:5 Ramanslag								
<i>Miljöforskning</i>								
ap.1 Miljöforskning	4	96 825	0	-4	96 825	-96 342	483	
Uo 20 1:11 Ramanslag								
<i>Åtgärder för havs- och vattenmiljö</i>								
ap.1 Åtgärder för havs- och vattenmiljö – Avloppsrening – del till NV	49 561	100 000	0	-49 561	100 000	-60 607	39 393	45
Uo 20 1:13 Ramanslag								
<i>Internationellt miljösamarbete</i>								
ap.1 Bilateralt miljösamarbete	129	29 400	0	-129	29 400	-27 355	2 045	

Anslag (tkr)	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regl. brev	Omdisp. anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp	Not
Uo 20 1:14 Ramanslag	749	1185700	0	-749	1185700	-1182317	3383	
<i>Skydd av värdefull natur</i>								
ap.1 Skydd värdefull natur – till NV	749	635700	0	-749	635700	-632317	3383	
ap.3 Skydd värdefull natur – till NV – RRF*	0	550000	0	0	550000	-550000	0	
Uo 20 1:16 Ramanslag	256511	3009000	0	-118852	3146658	-2399057	747601	
<i>Klimatinvesteringar</i>								
ap.1 Stöd till klimatinvesteringar	118851	1046000	0	-118851	1046000	-757313	288687	46
ap.2 Stöd till klimatinvesteringar – RRF*	137658	1908000	0	0	2045658	-1586744	458914	46
ap.6 Administration – del till Naturvårdsverket	1	55000	0	-1	55000	-55000	0	
Uo 23 1:7 Ramanslag								
<i>Ersättningar för viltskador m.m.</i>								
ap.1 Bidrag för att förebygga skador på annat än renar och fiske samt ersätta inträffade sådana skador	1662	47778	0	-1662	47778	-47766	12	
Uo 27 1:1 Ramanslag								
<i>Avgiften till Europeiska unionen</i>								
ap.2 Avgift baserad på icke materialåtervunnen plast	104421	1011037	420000	-104421	1431037	-1430775	262	
Summa	855327	8296290	395000	-715167	8831450	-7695630	1135820	

* The Recovery and Resilience Facility (Faciliteten för återhämtning och resiliens).

ANSLAGSREDOVISNING I TKR**REDOVISNING MOT BEMYNDIGANDEN**

Anslag/ anslags- benämning	Tilldelad bemyndi- ganderam	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år			Not
				2023-01-01	2023-12-31	2024	
1:2,1	60 000	42 616	46 639	44 933	1 056	650	47
1:3,2	900 000	471 544	438 395	227 682	127 889	82 824	48
1:4,1	1 984 000	592 371	797 138	402 861	212 406	181 871	49
1:5,1	102 000	84 254	49 156	32 908	15 114	1 134	50
1:11,1	30 000	62 886	2 786	2 786	0	0	51
1:13,1	4 000	0	1 210	1 210	0	0	52
1:14,1	80 000	16 114	2 929	1 841	1 088	0	53
1:16,1	5 000 000	6 157 579	4 720 913	3 056 789	1 109 262	554 862	54
Summa	8 160 000	7 427 364	6 059 166	3 771 010	1 466 815	821 341	

REDOVISNING MOT INKOMSTITTEL I TKR

Inkomsttitel	Benämning	Beräknat belopp	Inkomster	Not
2394	Övriga ränteinkomster			
	127 Övriga ränteinkomster	0	3	
2511	Expeditions- och ansökningsavgifter			
	039 Expeditions- och ansökningsavgifter	10	12	
2537	Miljöskyddsavgift			
	202 Avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken	21 000	13 440	55
2552	Övriga offentligrättsliga avgifter			
	506 Avgift för in- och utförsel av avfall	9 000	8 217	
2714	Sanktionsavgifter m.m.			
	451 Övriga sanktionsavgifter	0	19 794	56
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet			
	232 Övriga inkomster	0	284	
	Summa	30 010	41 750	

ANSLAGSREDOVISNING I TKR
FINANSIELLA VILLKOR 2023 ENLIGT REGLERINGSBREV

Anslag/ anslagspost	Ändamål	Villkor högst	Utfall	Not
17 13:3, 10	Anslagskredit	2 933	0	
20 1:1,1	Räntekontokredit	18 000	0	
20 1:1,1	Anslagskredit	18 619	0	
20 1:1,1	Låneram för verksamhetsinvesteringar	145 000	102 751	
20 1:1,1 v3	Högst 5 000 000 kronor får användas för bidrag till utvecklingsarbete som andra än Naturvårdsverket organiserat och som främjar de verksamheter Naturvårdsverket ansvarar för.	5 000	534	
20 1:1,1 v4	Högst 200 000 kronor får användas till kostnader för deltagande i sekretariatsfunktionen i nätverket European Network of the Heads of Environment Protection Agencies, NEPA.	200	71	
20 1:1,1 v5	Minst 25 000 000 kronor ska användas för att stärka myndighetens arbete nationellt, inom EU och internationellt för att främja en mer cirkulär plastanvändning samt för att minska plaster, inklusive mikro- och nanoplast, i hav och natur. Insatser ska omfatta hela livscykeln för plast, t.ex. hållbar design, standardisering, återanvändning, alternativa material, återvinning och minskat läckage av plast. Av medlen får högst 5 000 000 kronor användas för myndighetens arbete med nationell plastsamordning. Naturvårdsverket får även betala ut bidrag till andra inom detta område.	25 000	25 226	
20 1:1,1	<i>– av medlen får högst 5 000 000 kronor användas för myndighetens arbete med nationell plastsamordning.</i>	5 000	4 800	
20 1:1,1 v6	Högst 1 000 000 kronor ska betalas ut till Högskolan i Borås för fortsatt arbete med företagsnätverket inom plattformen Textile and Fashion 2030, för att främja och möjliggöra fler hållbara och cirkulära affärsmodeller i Sverige inom textilsektorn. Arbetet ska riktas till främst små- och medelstora företag och ska bidra till kompetenshöjning, support och genomförande, samarbete mellan aktörer samt metoder och verktyg.	1 000	1 000	
20 1:1,1 v7	Minst 5 000 000 kronor ska användas för att stärka myndighetens arbete mot illegal avfallshantering.	5 000	5 296	
20 1:1,1 v8	9 000 000 kronor ska användas till att stärka myndighetens arbete med genomförande av de nya nationella reglerna för förpackningar och engångsplast.	9 000	9 000	
20 1:2,1	Anslagskredit	7 800	0	
20 1:2,1 v3	Högst 5 000 000 kronor får användas av berörda myndigheter för att genomföra uppdraget om kunskap om PFAS i livsmedel och miljö.	5 000	4 263	
20 1:2,1 v4	Högst 1 000 000 kronor får användas för delfinansiering av Klimatpolitiska rådets verktyg Panorama.	1 000	1 000	
20 1:2,4	Statistiska centralbyrån (SCB) får rekvirera 2 000 000 kronor för genomförandet av uppdraget om utveckling av statistik om exportens klimatnytta.	2 000	2 000	
20 1:2,4	Boverket får rekvirera 2 000 000 kronor för genomförandet av uppdraget om att ta fram en stärkt vägledning om elnät.	2 000	2 000	
20 1:2,4	Upphandlingsmyndigheten får rekvirera 2 000 000 kronor för att uppdatera sitt verktyg för analyser av de offentliga inköpens miljö- och klimatpåverkan.	2 000	2 000	
20 1:2,6 v2	5 000 000 kronor ska betalas ut som bidrag till organisationen Håll Sverige Rent för att bidra till och förmedla kunskap och erfarenheter som bidrar till minskad nedskräpning.	5 000	5 000	

Anslag/ anslagspost	Ändamål	Villkor högst	Utfall	Not
20 1:2,6 v3	5 000 000 kronor ska betalas ut som bidrag till organisationen Luftföreningens- och klimatsekretariatet (AirClim) för dess arbete med att skapa och förmedla kunskap i syfte att minska utsläppen av luftföreningar, inklusive växthusgaser.	5 000	5 000	
20 1:3,2	Anslagskredit	6 000	0	
20 1:3,2 v1	Anslagsposten får användas för kostnader samt visst arbete vid länsstyrelserna som avser skötsel, fastighetsförvaltning, byggnadsinvesteringar, samt uppföljning och övervakning av nationalparker, naturreservat, områden som ingår i eller föreslås ingå i nätverket Natura 2000, andra områden med områdesskydd, Kungliga nationalstadsparken, världsarv och Ramsarområden. En särskild satsning ska göras på skötsel av naturreservat med högst 100 000 000 kronor. Anslagsposten får även användas för kostnader för arbete med biosfärområden inklusive bidrag till kommuner och Stockholms universitet.	100 000	100 000	
20 1:3,2 v5	Anslagsposten får användas för kostnader för det statliga ledsystemet i fjällen samt för andra vandringsleder där staten är huvudman, där en särskild satsning ska göras på högst 50 000 000 kronor.	50 000	37 825	
20 1:3,2 v7, del 1	Högst 300 000 000 kronor får användas för statsbidrag till naturvårdsprojekt för att restaurera och anlägga våtmarker, till exempel återvätning av torvmarker, inklusive förberedelsearbete, enligt 1 § 7 och 8 förordningen (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt eller som bidrag till länsstyrelserna, Statens Fastighetsverk och Fortifikationsverket för att restaurera och anlägga våtmarker.	300 000	264 103	
20 1:3,2 v7, del 2	Skogsstyrelsen får från anslagsposten rekvirera högst 60 000 000 kronor för genomförande av uppdrag att återvåta utdikade våtmarker i skog.	60 000	47 170	
20 1:3,2 v9	Anslagsposten får användas för bidrag till Centrum för biologisk mångfald för arbete som avser lokal och traditionell kunskap. Till Sametinget får utbetalas 1 000 000 kronor för uppdraget som fokuspunkt för traditionell kunskap enligt konventionen för biologisk mångfald (CBD).	1 000	1 000	
20 1:4,1	Anslagskredit	5 000	0	
20 1:4,1 v3	Högst 10 000 000 kronor får användas som bidrag till andra berörda myndigheter för att stärka arbetet med förorenade sediment.	10 000	3 786	
20 1:4,1 v6, del 1	Högst 35 000 000 kronor får användas för att genomföra åtgärder av SGU på statligt förorenade områden som förorenats av PFAS som en del i uppdraget till SGI om Kunskap och teknikutveckling PFAS (dnr M2021/02281).	35 000	30 806	
20 1:4,1 v6, del 2	Högst 3 000 000 kronor får användas som bidrag till andra berörda myndigheters och aktörers deltagande för att genomföra uppdraget om PFAS-förorenade områden.	3 000	330	
20 1:4,1 v6, del 3	Högst 8 000 000 kronor får betalas ut som bidrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för att genomföra uppdrag om insamling och destruktion av PFAS-släckskum på räddningstjänsterna (Ju2021/04162).	8 000	6 005	
20 1:4,1 v6, del 4	Högst 1 000 000 kronor ska utbetalas till MSB för stärkta vägledningsinsatser för hantering av släckvatten och skumvätskor.	1 000	746	
20 1:4,1 v6, del 5	Högst 8 000 000 kronor får användas som bidrag till SGU för att undersöka förekomst och bakgrundshalter av PFAS i mark och vatten.	8 000	3 000	
20 1:5,1 v4	17 000 000 kronor ska användas för bidrag till Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (SIVL).	17 000	17 000	

Anslag/ anslagspost	Ändamål	Villkor högst	Utfall	Not
20 1:5,1 v5	Anslagsposten får användas för svenska forskares deltagande i den mellanstatliga plattformen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES). Naturvårdsverket ska även betala ut minst 1500 000 kronor till IPBES avseende Sveriges bidrag till dess verksamhet.	1500	1500	
20 1:5,1 v7	Högst 1500 000 kronor får användas för särskilda insatser inom ramen för Horisont Europa partnerskapsprogram "Partnership for the Assessment of Risk from Chemicals" (PARC).	1500	1500	
20 1:5,1 v8	3 000 000 kronor ska betalas ut till Formas för arbete med en internationell utvärdering av svensk ålförvaltning.	3 000	3 000	
20 1:13,1	Anslagskredit	882	0	
20 1:13,1 v1	Högst 2 400 000 kronor får användas som bidrag till Stockholm Environment Institute för att genomföra arbetsprogrammet för den ledarskapsgrupp för industriomställning som Sverige lanserade vid FN:s klimattoppmöte i New York i september 2019.	2 400	2 400	
20 1:13,1 v2	Högst 1 500 000 kronor får användas för insatser och bidrag till China Council for International Cooperation on Environment and Development (CCICED).	1 500	970	
20 1:14,1	Anslagskredit	10 000	0	
20 1:14,1 v2	Anslagsposten får användas för kostnader som avser förvärv och avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden, särskilt skogar och marina områden. Högst 40 000 000 kronor får användas för en särskild satsning för att skogsägare som frivilligt valt att skydda sin skog snabbare ska få ersättning.	40 000	39 999	
20 1:14,1 v5	Högst 35 000 000 kronor får användas för genomförande av ett program med ersättningsmarker från Sveaskog.	35 000	1440	
20 1:16,1	400 000 000 kronor är särskilt avsatta för en satsning på laddinfrastruktur.	400 000	462 825	
<i>Enligt separat regeringsbeslut N2021/00013</i>				
Viltvårdsfonden – främja viltvården	För uppdraget får Naturvårdsverket årligen använda högst 38 000 000 kronor ur viltvårdsfonden, varav	38 000	38 000	
	– högst 2 400 000 kronor får användas till Naturvårdsverkets egna personalkostnader	2 400	2 380	
	– högst 16 800 000 kronor får användas till bidragsgivning enligt den nya förordningen om vissa bidrag ur viltvårdsfonden.	16 800	16 800	
<i>Havs- och vattenmyndighetens regleringsbrev</i>				
20 1:11,1, v2	Högst 25 000 000 kronor får användas till undersökningar, utredningar och uppföljning som bland annat syftar till utvärdering mot avloppsdirektivet och bidragssatsningarna för minskade utsläpp av mikroplaster, läkemedelsrester och andra mikroföroreningar till vattenmiljön via åtgärder inom dagvattenhantering och på avloppsreningsverk.	25 000	12 677	
20 1:11,1 v3	Högst 20 000 000 kronor får användas för bidrag i enlighet med förordningen (2018:58) om bidrag till strandstädning.	20 000	16 419	
<i>Kammarkollegiets regleringsbrev</i>				
27 1:1,2	Anslagskredit	101103	0	

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER

Belopp är angivna i tkr om ej annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma. Belopp som anges inom parentes avser föregående år.

TILLÄGGSUPPLYSNINGAR

REDOVISNINGSPRINCIPER

Tillämpade redovisningsprinciper

Allmänt

Myndighetens redovisning följer god redovisningssed och årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt Ekonomistyrningsverkets, ESV:s, föreskrifter och allmänna råd till denna. Bokföringen följer förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna samt eventuella undantag till de ekonomiadministrativaregelverken som regeringen meddelat i årets regleringsbrev.

Upplysningar om avvikelser

Avvikelser från ekonomiadministrativa regler

Med undantag från vad som anges i 10 § förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter med mera, får Naturvårdsverket, inom ramen för sitt förvaltningsuppdrag och inom ramen för de ekonomiska resurser som myndigheten förfogar över, besluta om investeringar och förvärv när den beräknade utgiften för anskaffningen inte överstiger 20 000 tkr per projekt och detta är redovisat i investeringsplanen. Om den beräknade utgiften överstiger 20 000 tkr ska myndigheten lämna över frågan till regeringen för prövning.

Naturvårdsverket får, enligt 16 § förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter med mera, besluta om överföring av förvaltningsansvaret mellan Naturvårdsverket och andra fastighetsförvaltande myndigheter där berörda myndigheter är överens om villkoren för överföringen då marknadsvärdet inte överstiger 20 000 tkr. Överföringen ska ske till bokfört värde.

För avyttring av fastigheter gäller förordningen (1996:1190) om överlåtelse av statens fasta egendom med mera. Förordningen gäller vid försäljning eller byte av fast egendom och sådan byggnad som är lös egendom. Naturvårdsverket får, i egenskap av fastighetsförvaltande myndighet, besluta om försäljning eller byte av fast egendom om egendomens värde inte överstiger 15 000 tkr enligt 5 § förordning (1996:1190) om överlåtelse av statens fasta egendom med mera. Om värdet är högre krävs medgivande av regeringen. Med egendomens värde avses det vid en särskild värdering fastställda marknadsvärdet. Förordningen reglerar även i övrigt förberedande åtgärder, försäljningsförfarandet och ekonomiska villkor.

Investeringar i mark, markanläggningar, byggnader och pågående projekt ska inte finansieras genom lån i Riksgäldskontoret vilket framgår i Naturvårdsverkets regleringsbrev. Denna typ av investeringar finansieras i stället med statskapital som sedan skrivs ner med årets avskrivningar.

Brytdag

Enligt 10 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring ska myndigheter tillämpa en så kallad brytdag då den löpande redovisningen för perioden ska avslutas. Brytdagen infaller den 5 januari varje år. Efter brytdagen bokförs främst bokslutstransaktioner som till exempel periodavgränsningsposter.

Värderingsprinciper

Värdering av fordringar

Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de beräknas inflyta. Övriga tillgångar har värderats till anskaffningsvärde alternativt verkligt värde om detta är lägre än anskaffningsvärdet, respektive nominellt värde, om inte annat anges i not.

Värdering av skulder

Skulderna är upptagna till nominellt belopp.

Värdering av varulager

Varulagret värderas normalt efter kalkyler per artikel eller artikelgrupp. I de fall detta värde överstiger ett nettoförsäljningsvärde sker värdering efter det senare. Inkuransnedskrivning sker således efter individuell värdering per artikel.

Värdering av periodavgränsningsposter

Som periodavgränsningspost bokförs belopp överstigande 50 tkr.

Som upplupna bidragsintäkter redovisas bidragsinkomster som ännu inte erhållits men som motsvarar nedlagda kostnader. Som oförbrukade bidrag redovisas erhållna bidragsinkomster som periodiseras för att täcka framtida kostnader.

Transfereringar

Transfereringar redovisas enligt bokföringsmässiga grunder, dvs. det år som kostnaden hänförs till. I de flesta fall sammanfaller kostnaden med utbetalningen. Utgiften periodiseras när den tydligt går att hänföra till ett visst år. Utgifter för transfereringar redovisas kassamässigt mot anslag i enlighet med 12–13 §§ anslagsförordningen (2011:223). Även återbetalda bidrag redovisas kassamässigt mot anslag. Medlen får därmed disponeras för samma ändamål. Naturvårdsverkets tolkning bygger i dessa fall på att de återbetalda medlen reducerar årets faktiska utbetalningsvolym och därför kan utbetalas på nytt. I de fall det finns angivet i förordning eller annat beslut att återbetalda medel inte får disponeras redovisas återkravet mot inkomsttitel. Även i de fall återbetalningen avser ett uppdrag som Naturvårdsverket inte längre har, redovisas medlen mot inkomsttitel.

Värdering av avsättningar

Avsättningar redovisas som post på balansräkningens skuldsida för förpliktelser som är osäkra till belopp och/eller tidpunkt då de ska infrias.

För förenade områden på fastigheter som ägs av Naturvårdsverket är myndigheten ansvarig för avhjälpande av miljöskada enligt 10 kap. miljöbalken (1998:808). Naturvårdsverket redovisar en avsättning för kostnader för avhjälpande av miljöskada när en tillförlitlig bedömning av skadans omfattning och tid för avhjälpandet kan ske, i regel när en undersökning av området har skett. I de fall där tillräcklig information saknas men där kännedom om miljöskada finns redovisas en uppskattning av kostnaden som en ansvarsförbindelse.

Avsättningar sker även för kostnader avseende markintrång i samband med bildandet av naturreservat. Avsättningar sker i följande fall; a) beslut om naturreservat har vunnit laga kraft men en stämning avseende ersättningsbelopp har inkommit, b) beslut om naturreservat har vunnit laga kraft men tiden för stämningsansökan har ej löpt ut och c) beslut om naturreservat har ännu inte vunnit laga kraft.

Avsättningar sker även för förpliktelser avseende stämningsansökningar och liknande, som är osäkra till belopp och/eller tidpunkt då de ska infrias.

Värdering av ansvarsförbindelser

Förpliktelser där sannolikheten för att de ska infrias är låg redovisas som ansvarsförbindelser. Ansvarsförbindelser redovisas "inom linjen" (i anslutning till) i balansräkningen men tas inte med i balansräkningens beloppskolumner och räknas inte in i balanssumman. För Naturvårdsverkets del är det vanligen förpliktelser hänförliga till avhjälpande av miljöskador, ersättningar för markintrång samt stämningsansökningar som redovisas som ansvarsförbindelser vilket sker i de fall sannolikheten för infriande av förpliktelse är så pass osäker att de inte redovisas som avsättningar.

Värdering av anläggningstillgångar

Immateriella anläggningstillgångar

För immateriella anläggningstillgångar används beloppsgränsen 300 tkr som riktmärke för redovisning som anläggningstillgång.

Maskiner och inventarier

Maskiner och inventarier redovisas som anläggningstillgång om de har ett anskaffningsvärde om minst ett halvt prisbasbelopp och en bedömd nyttjandeperiod som uppgår till lägst tre år. Ett objekt som understiger det fastställda beloppet men tillhör en fungerade enhet läggs ihop med övriga objekt och definieras som en tillgång.

Byggnader och markanläggningar

Gränsbeloppet för underhåll respektive investering för byggnader och markanläggningar är 250 tkr. Åtgärder som överstiger beloppet och som avser utbyte eller ny komponent ska redovisas som en anläggningstillgång.

Åtgärder som understiger gränsbeloppet redovisas som underhåll. Vissa åtgärder redovisas alltså som underhåll även om de överstiger gränsbeloppet. Det kan vara åtgärder som bevarar men inte höjer tillgångens värde, till exempel ommålning.

Förbättringsutgifter på annans fastighet

Beloppsgränsen för aktivering av förbättringsutgifter på annans fastighet är 100 tkr. Som grund för beräkning av avskrivningstiden ligger bedömd längd på hyreskontraktet eller bedömd nyttjandeperiod.

Avskrivningstider

Avskrivningstiderna är anpassande efter tillgångarnas nyttjandeperiod. Avskrivning sker från månaden efter leveransmånad.

Tillämpade avskrivningstider

- 3 år Datorer, servrar och övr. kringutrustning
- 5 år Immateriella anläggningstillgångar
- 5 år Förbättringsutgifter på annans fastighet *
- 5 år Maskiner och andra tekniska anläggningar
- 10 år Övriga inventarier
- 20–40 år Markanläggningar **
- 25–50 år Byggnader ***

* Eller enligt kontraktets längd.

** Markanläggningar anskaffade från och med 2016 skrivs av på 40 år. Markanläggningar anskaffade dessförinnan skrivs fortsatt av på 20 år, se även under rubriken Komponentredovisning nedan.

*** Byggnader anskaffade från och med 2016 och som inte delats upp på komponenter skrivs av på 40 år. Tidigare anskaffade övriga byggnader skrivs fortsatt av på 25 år och tidigare anskaffade bostadsfastigheter skrivs fortsatt av på 50 år, se även under rubriken Komponentredovisning nedan.

Komponentredovisning

I enlighet med övergångsreglerna som framgår i ESV:s föreskrifter till 5 kap. 1 § i förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, har Naturvårdsverket valt att inte dela upp värdet av anläggningstillgångar per den 31 december 2015 i komponenter. Detta med hänsyn till kostnaderna att göra uppdelningen i förhållande till mervärdet. Istället görs en nedskrivningsprövning för restvärdet av anläggningstillgångar i samband med utbyte av tillgångar (komponenter) som är < 5 år gamla och har ett bokfört värde om > 5 000 tkr.

En investering > 2 000 tkr delas upp i en eller flera komponenter enligt komponentlistan som framgår nedan:

Komponentlista med nyttjandeperioder**Byggnader**

Stomme	75 år
Yttertak	40 år
Fasader	40 år
Stomkomplettering/invändigt ytskikt	25 år
Installationer	20 år

Markanläggningar

Markanläggningar	40 år
------------------	-------

Avskrivningstiderna är anpassade till tillgångarnas nyttjandeperiod.

STYRELSE- OCH/ELLER RÅDSLEDAMOTSUPPDRAG SAMT ERSÄTTNINGAR OCH ANDRA FÖRMÅNER TILL LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE

Namn	Uppdrag	Belopp i kr
Björn Risinger, Gd	Generaldirektör Naturvårdsverket Ledamot i insynsrådet för Länsstyrelsen i Gotlands län	1665935
<i>Ledamöter i insynsråd</i>		Arvoden i kr
Elin Nilsson Miljö- och byggchef	Inga andra uppdrag	3800
Jessica Rosencrantz Entledigad 1 juni 2023	Riksdagsledamot (M) Ledamot i Riksdagsstyrelsen, fr o m oktober 2022	
Kristina Yngwe Entledigad 1 juni 2023	Ordförande i Kärrtorps Lantbruks AB	
Malin Larsson	Riksdagsledamot (S) Ledamot i insynsrådet för Livsmedelsverket Ledamot i insynsrådet för Länsstyrelsen i Västernorrlands län Ledamot i insynsrådet för Gentekniknämnden Ledamot i den nytillsatta utredningen: 2023 års riksdagsutredning – stödet till det parlamentariska arbetet och ledamotskapet m. m.	9900
Palle Borgström	Styrelseledamot i Kilanda Säteri AB	
Ulf Silvander Entledigad 1 juni 2023	Inga andra uppdrag	4200
Anna Berggren	Inga andra uppdrag	5700
Gustaf Lind	Inga andra uppdrag	
Marlene Lund Kopparklint	Ledamot i Insynsrådet för Kemikalieinspektionen	
Jonas Grafström	Inga andra uppdrag	5700
Leif Öster	Inga andra uppdrag	
Elin Nilsson Riksdagsledamot	Riksdagsledamot (L) Ledamot i Havs- och vattenmyndighetens insynsråd Miljömålsberedningen	3800

NOTER (tkr)		2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
Not 1	Intäkter av anslag		
20 1:1,1	Förvaltningsanslag	621 236	631 946
20 1:2,1	Miljöövervakning	205 894	220 146
20 1:2,4	Klimatpolitiska handlingsplanen	2 000	0
20 1:3,2	Kostnader för skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m.	282 639	348 231
20 1:4,1	Sanering och efterbehandling av förorenade områden	18 135	16 132
20 1:5,1	Miljöforskning	11 165	4 127
20 1:11,1	Åtgärder för havs- och vattenmiljö – Avloppsrening – del till NV	25 211	17 368
20 1:13,1	Bilateralt miljösamarbete	10 005	12 874
20 1:14,1	Skydd av värdefull natur – till NV	487 295	735 174
20 1:14,3	Skydd av värdefull natur – till NV – RRF	550 000	827 652
20 1:16,6	Klimatinvesteringar – Administration – del till Naturvårdsverket	55 000	49 999
20 1:23,3	Laddinfrastruktur längs större vägar – del till NV	0	500
20 1:2,9	Delegationen för cirkulär ekonomi	875	0
	Summa	2 269 455	2 864 148
Not 2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar		
	Ersättning för administration av NOx-avgifter	10 191	8 619
	Ersättning för administration av Kadmiumfonden	595	595
	Ersättning för administration av jägarexamen samt jägarregistret	15 357	15 474
	Intäkter av tjänsteexport med stöd av särskilt bemyndigande	1 220	3 399
	Intäkter av EU:s miljöledning- och miljörevisionsordning (EMAS)	100	108
	Intäkter för administration av Nedskräpningsavgifter	362	0
	Tillsynsavgifter, Pant- och retursystem	3 864	0
	Offentligrättsliga avgifter	10	6
	Avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen	8 135	13 532
	Reavinst byggnader och mark	3 088	12 679
	Övrigt (Intäkter av andra ersättningar)	2 417	1 577
	Summa	45 339	55 987

Intäkter av tjänsteexport avser de internationella uppdrag som finansieras av Sida som tjänsteköp. Dessa intäkter fortsätter att minska eftersom de uppdrag som har startat de senaste åren är bidragsfinansierade i stället för avgifter.

Intäkter för administration av Nedskräpningsavgifter är ny avgift 2023.

Tillsynsavgifter, Pant- och retursystem är en årlig avgift som producenter av sådana plastflaskor eller metallburkar som ingår i ett retursystem enligt förordningen (2022:1274) om producentansvar för förpackningar ska betala till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket övertog denna avgift 2023 från Jordbruksverket.

Avgiftsintäkter enligt 4 § består främst av intäkter från Havs- och vattenmyndigheten för vissa uppdrag som Naturvårdsverket har utfört, 4 000 tkr, utlån av personal till andra myndigheter, 1 287 tkr. Även hyror och arrenden från verksamheter vid Åva gård i Tyresta naturreservat, 470 tkr, ingår bland intäkterna samt intäkter för elproduktion vid Torps vattenkraftverk, 1 426 tkr.

Den stora posten *Reavinst byggnader och mark* för 2022 är bland annat hänförlig till ett fastighetsbytesavtal mellan Naturvårdsverket och Skärgårdsstiftelsen i Stockholms län (SSL) som skedde under 2022. Bytet skedde som ett led i bildandet av nationalparken Nämndö-skärgården där den fastighet som tidigare ägdes av SSL ingår.

Not 3	Intäkter av bidrag	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	Bidrag från statliga myndigheter	76 393	65 898
	Bidrag från andra organisationer	16 685	3 402
	Summa	93 079	69 301

Ökningen av intäkter av bidrag från statliga myndigheter beror framför allt på nya uppdrag som finansieras av Styrelsen för internationellt biståndssamarbete (Sida) och Kammarkollegiet.

Ökningen av intäkter av bidrag från övriga organisationer avser bland annat nya uppdrag som finansieras av EU samt pågående uppdrag som finansieras av Nordiska ministerrådet.

Not 4	Finansiella intäkter
	Finansiella intäkter uppgår till 3 686 tkr för 2023 jämfört med 1 446 tkr för 2022. Ökningen beror på det ändrade ränteläget som medfört att Naturvårdsverket erhållit ränteintäkter om 4 310 tkr (1 425 tkr) på tillgodohavande på räntekonto hos Riksgälden. Av dessa ränteintäkter har 975 tkr tillgodoförts NOx motsvarande NOx saldo på räntekontot. Resten av posten består av kursvinster och ränteintäkter hänförliga till kundfordringar.

Not 5	Kostnader för personal	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	Lönekostnader	426 871	406 325
	Arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	229 504	213 649
	Övriga personalkostnader	9 927	10 730
	Summa	666 301	630 704

I posten *Lönekostnader* avser 793 tkr (493 tkr) arvoden till ej anställd personal (uppdragstagare).

Not 6	Övriga driftkostnader	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	Fastighetskostnader egna fastigheter	4 104	6 137
	Resor och information	15 275	17 466
	Köp av varor	5 340	9 870
	Köp av tjänster	757 614	794 509
	Intrångsersättningar	934 564	1 469 878
	Övrigt	8 310	3 323
	Aktiverade utgifter för egenutvecklade anläggningstillgångar	-45 133	-16 720
	Summa	1 680 074	2 284 463

Minskningen av övriga driftkostnader jämfört med föregående år är främst hänförlig till lägre kostnader för intrångsersättningar vilka finansieras via anslag 1:14, Skydd av värdefull natur. Anslagsnivån har minskat från år 2022 med 485 miljoner kronor. Då cirka 80 procent av anslaget används till att betala intrångsersättningar blir effekten här stor och förklarar stor del av förändringen avseende övriga driftskostnader.

Minskningen av delposten *Fastighetskostnader egna fastigheter* beror på att kostnaderna för utförda reparationer och underhållsarbeten varit lägre under 2023 än under 2022.

Minskningen av delposten *Resor och information* avser främst lägre kostnader avseende logi och mat vid interna kurser och konferenser som en följd av de budgetrestriktioner som infördes 2023.

Vad gäller *Köp av varor* hänger minskningen samman med digitalisering och mindre trycksaker. Kostnad avseende tryck av jaktkort och jaktkortsavier har minskat med 1914 tkr. Dessutom har budgetrestriktioner som infördes 2023 fått effekt.

Minskningen av delposten *Köpta tjänster* beror främst på ett minskat konsultanvändande till följd av de budgetrestriktioner som infördes 2023.

Ökningen av delposten *Övrigt* beror på den avsättning som bokförts gällande en trolig upphandlingsskadeavgift i enlighet med Konkurrensverkets skrivelse.

Aktiverade utgifter för egenutvecklade anläggningstillgångar har ökat till följd av flertalet pågående investeringsprojekt som genomfördes 2023. Bland annat har digitaliserings-satsningar genomförts inom Producentansvar, KlivIT och Miljöledningsrapportering (MLR).

Not 7 Finansiella kostnader

Finansiella kostnader uppgår till 3 974 tkr för 2023 jämfört med 1 220 tkr för 2022. Ökningen beror delvis på att det ändrade ränteläget har medfört att Naturvårdsverket under 2023 betalat ränta om 3 381 tkr (703 tkr) på lån i Riksgälden avseende verksamhetsinvesteringar. Ökningen beror även på ett fastighetsärende som föll ut till nackdel för Naturvårdsverket och medförde att räntekostnader avseende ersättningar i samband med fastighetsärenden uppgår till 74 tkr (411 tkr). Resten av posten består av kursförluster och räntekostnader hänförliga till leverantörsskulder.

Not 8	Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	Miljösanktionsavgifter	19 044	16 413
	Övrig offentligrättslig verksamhet	8 217	8 113
	Avgifter enligt lagen om vissa utsläpp av växthusgaser	750	650
	Avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken	13 440	9 175
	Ansökningsavgifter	12	0
	Övriga ränteinkomster	3	5
	Övriga inkomster av statens verksamhet	284	1
	Summa	41 750	34 357

Miljösanktionsavgifter avser straffavgifter som påförs verksamhetsutövare som åsidosätter de föreskrifter, tillstånd eller villkor som anges i 30 kap miljöbalken och i förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter. Beslut om miljösanktionsavgifter fattas av olika tillsynsmyndigheter. Redovisade miljösanktionsintäkter ovan avser beslut som har fattats av flera tillsynsmyndigheter än Naturvårdsverket, exempelvis länsstyrelser och kommuner.

Övrig offentligrättslig verksamhet avser avgifter i samband med gränsöverskridande transporter av miljöfarligt avfall.

Avgifter enligt lagen om vissa utsläpp av växthusgaser avser försenings- och sanktionsavgifter som påförts verksamhetsutövare som inte fullgjort sina åtaganden enligt lag (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser och förordning (2020:1180) om vissa utsläpp av växthusgaser.

Avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken avser avgifter som tas ut enligt enligt förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillstånd enligt miljöbalken. År 2023 ökade avgiftutttaget till att, förutom tillsynsavgifter för elutrustning, förpackningar och batterier, även gälla tillsynsavgifter för producentansvar för bilar, tobaksvaror och filter, fiskeredskap samt våtservetter, vilket förklarar ökningen.

Not 9	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	Intäkter för NOx-avgifter	610 444	642 730
	Medel från internationella organisationer	6 974	44 358
	Intäkter från Batterifonden, kadmiumbatterier	2 308	1 702
	Summa	619 726	688 790

Not 10	Finansiella intäkter	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	<i>Finansiella intäkter består av ränteintäkter fördelade på:</i>		
	NOx	975	192
	Batterifonden, blybatterier	342	77
	Batterifonden, småbatterier	4 277	960
	Batterifonden, kadmiumbatterier	1 234	255
	Summa	6 828	1 485
Not 11	Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	NOx		
	Intäkter	611 419	642 922
	Kostnader	-609 006	-636 251
	<i>Från (-)/till (+) fonden</i>	<i>2 413</i>	<i>6 671</i>
	Blybatterier		
	Intäkter	342	77
	Kostnader	-10 390	0
	<i>Från (-)/till (+) fonden</i>	<i>-10 048</i>	<i>77</i>
	Småbatterier		
	Intäkter	4 277	960
	Kostnader	-109 253	0
	<i>Från (-)/till (+) fonden</i>	<i>-104 976</i>	<i>960</i>
	Kadmiumbatterier		
	Intäkter	3 542	1 958
	Kostnader	-595	-595
	<i>Från (-)/till (+) fonden</i>	<i>2 947</i>	<i>1 363</i>
	Årets förändring i fonderna	-109 664	9 071

Tecknet för årets förändring i fonden (-) är spegelvänt det som framgår av resultaträkningen (+) av pedagogiska skäl eftersom resultatposten gäller fondens förändring.

NOx

Naturvårdsverket ansvarar för att lagen om miljöavgifter på utsläpp av kväveoxider efterlevs. Det görs genom granskning av företagens NOx-deklarationer och revisioner. Avgifter tas in och återbetalas till de avgiftsskyldiga i proportion till varje produktionsenhets andel av den sammanlagda nyttiggjorda energiproduktionen. Systemet innebär att det totala avgiftsbeloppet omfördelas mellan de avgiftsskyldiga.

Batterifonderna

Det var tidigare en miljöavgift på blybatterier och småbatterier. Sedan den 1 januari 2009 är det producentansvar för batterier och fonderna tar inte längre in några avgifter. Återstående medel används till batteriforskning. Under 2023 har totalt 119 643 tkr betalats ut till Energimyndigheten i form av bidrag för batteriforskning. Beloppet har betalats ut från Små- respektive Blybatterier med 91 % respektive 9 %. Intäkter avseende kadmiumbatterier grundas på de uppgifter producenterna rapporterat till Naturvårdsverket enligt förordning (2008:834) om producentansvar för batterier.

Not 12	Lämnade bidrag	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	<i>Per mottagarkategori</i>		
	Bidrag till statliga myndigheter	1436 925	2 170 602
	Bidrag till statliga bolag	22 929	28 720
	Bidrag till kommunala sektorn	743 754	770 127
	Bidrag till privata företag och privatägda föreningar	3 087 578	2 452 718
	Bidrag till internationella organisationer	14 998	20 284
	Bidrag till EU-institutioner	1430 775	983 063
	Bidrag till övriga	184 290	210 229
	Bidrag till enskilda personer	25	35
	Summa	6 921 275	6 635 777
	<i>Per finanssär</i>		
	UO 20 Anslag 1:1 – Plast- och textilarbete	1 734	22 566
	UO 20 Anslag 1:2 – Miljöövervakning	11 586	16 364
	UO 20 Anslag 1:2 – Klimatpolitiska handlingsplanen	4 000	11 977
	UO 20 Anslag 1:2 – Bidrag till ideella miljöorganisationer	20 000	25 000
	UO 20 Anslag 1:3 – Åtgärder för värdefull natur	721 102	1 510 762
	UO 20 Anslag 1:4 – Sanering och efterbehandling av förorenade områden	421 101	478 610
	UO 20 Anslag 1:5 – Miljöforskning	85 177	92 695
	UO 23 Anslag 1:7 – Ersättning för viltskador	47 766	31 116
	UO 20 Anslag 1:11 – Åtgärder för havs- och vattenmiljö – Avloppsrening	35 022	183 071
	UO 20 Anslag 1:13 – Internationellt miljösamarbete	17 350	21 397
	SIDA – Internationellt miljösamarbete	12 829	11 005
	UO 20 Anslag 1:14 – Skydd av värdefull natur	76 935	37 289
	UO 20 Anslag 1:16 – Klimatinvesteringar	2 318 911	2 399 730
	UO 17 Anslag 13:3 – Stöd till friluftorganisationer	97 785	97 785
	UO 27 Anslag 1:1 – EU-avgift baserad på icke material-återvunnen plast	1430 775	981 579
	Viltvårdsfonden – Viltvård	42 327	27 465
	Kväveoxidavgift (NOx) – tillgodoföring	609 006	636 251
	Batterifonderna	120 238	595
	Horisont Europa, EUs forsknings- och innovationsprogram för 2021–2027	0	38 772
	Avsättning, Mål nr M 2296-20 i Mark- och miljödomstolen (Ojnareskogen)	837 728	0
	Övrig förvaltning	9 905	11 749
		6 921 275	6 635 777

För anslag 1:3, *Åtgärder för värdefull natur*, uppgår lämnade bidrag till cirka 70 procent av anslaget, främst i form av bidrag till länsstyrelser. Den totala anslagsnivån för anslag 1:3 har 2023 minskat med cirka 45 procent jämfört med 2022, vilket betyder att lämnade bidrag också minskat rejält jämfört med 2022. Exempel på områden som reducerats kraftigt är skötseln av natur och för friluftsliv, invasiva främmande arter, byggnader och anläggningar, den lokala naturvårdssatsningen, åtgärdsprogram för hotade arter, Naturum-verksamheten samt inventering och kunskapsstöd.

Ökningen gällande anslag 1:14, *Skydd av värdefull natur* på cirka 40 miljoner kronor från 2022 till 2023 beror främst på att bidragen till länsstyrelserna ökat med cirka 30 miljoner kronor. Bidragen till länsstyrelserna avser bland annat arbete med skydd av värdefulla naturområden samt för arbetet att ta nya beslut och uppdatera skötselplaner för de

naturreservat där befintliga beslut och skötselplaner hindrar genomförandet av nödvändiga bevarandeåtgärder. Vidare har bidrag till kommuner för skydd av värdefulla naturområden ökat med 10 miljoner kronor. Bidrag har lämnats till 9 kommuner 2023, jämfört med 6 kommuner 2022.

Lämnade bidrag avseende anslag 1:16 – Klimatinvesteringar, har minskat med drygt 80 miljoner kronor jämfört med 2022. Finansiell oro med inflation och stigande räntor samt problem i leverantörskedjorna har lett till förseningar och fördringar vilket har medfört att omfattningen av utbetalningar minskat jämfört med 2022. Under året har en begränsad bemyndiganderam, och de aviserade anslagen för 2025 och 2026, försvårat möjligheterna att fatta nya beslut och medge förlängningar av pågående projekt, vilket också påverkat omfattningen av årets utbetalningar.

Batterifonderna har betalat 119 643 tkr i bidrag till Energimyndigheten för batteriforskning. I föregående års not har belopp på 595 tkr avseende *Batterifonderna* 2022 redovisats såsom del av *Övrig förvaltning*, pga mindre belopp.

Lämnade bidrag avseende *Horisont Europa, EUs forsknings- och innovationsprogram för 2021–2027*, avser projekt som pågår år 2022–2028. Naturvårdsverket är avtals-tecknare för Sverige, och samarbetar med tolv andra svenska aktörer, däribland Kemikalieinspektionen.

Not 13	Årets kapitalförändring	2023-01-01– 2023-12-31	2022-01-01– 2022-12-31
	<i>Anslagsfinansierad verksamhet</i>		
	Saldo i transfereringsavsnittet	26 493	222
	<i>Delsumma, Anslagsfinansierad verksamhet</i>	26 493	222
	<i>Avgiftsfinansierad verksamhet</i>		
	Under-/Överskott i avgifter för EU:s miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS)	-9	-15
	Under-/Överskott i avgifter för administration av provavgifter vid jägarexamen	-794	-672
	Under-/Överskott i avgifter för retursystem flaskor och burkar	-914	0
	Under-/Överskott i avgifter för nedskräpningsavgifter	-6 055	0
	<i>Delsumma, Avgiftsfinansierad verksamhet</i>	-7 771	-687
	<i>Bidragsfinansierad verksamhet</i>		
	Ej utbetald återbetalning avseende bidragsfinansierad verksamhet	710	-710
	<i>Delsumma, Bidragsfinansierad verksamhet</i>	710	-710
	<i>Övrigt</i>		
	Avskrivningar och bokförda värden på försäljningar och utrangeringar av byggnader och markanläggningar som finansierats med statskapital	-25 154	-28 735
	Avsättning, Mål nr M 2296-20 i Mark- och miljödomstolen (Ojnarens kogen)	-837 728	0
	Avsättning för avhjälpande av miljöskador	0	350
	Saldo i uppördsavsnittet	0	0
	<i>Delsumma, Övrigt</i>	-862 882	-28 385
	Årets kapitalförändring	-843 450	-29 560

Not 14	Immateriella anläggningstillgångar	2023-12-31	2022-12-31
	Balanserade utgifter för utveckling		
	Ingående balans anskaffningsvärde	275 525	277 660
	Årets anskaffningar	40 176	16 573
	Årets försäljningar/utrangeringar	-12 595	-18 708
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>303 106</i>	<i>275 525</i>
	Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-192 806	-188 763
	Årets avskrivningar	-16 972	-18 930
	Årets försäljningar/utrangeringar	11 182	14 888
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-198 595</i>	<i>-192 806</i>
	Ingående balans ackumulerade nedskrivningar	-24 647	-12 655
	Årets nedskrivningar	0	-13 159
	Årets försäljningar/utrangeringar	0	1167
	<i>Summa ackumulerade nedskrivningar</i>	<i>-24 647</i>	<i>-24 647</i>
	Totalt utgående bokfört värde immateriella anläggningar	79 863	58 072

Immateriella anläggningstillgångar består främst av egenutvecklade datasystem. Under föregående år gjordes nedskrivningar av ett flertal tillgångar. Nedskrivningarna berodde främst på en utvecklingssatsning med gemensamma komponenter som skulle kunna användas inom flera områden på myndigheten men som inte fungerade. Trots omstart och återanvändning av redan utfört arbete visade sig systemet inte fungera och fick till slut skrivas ned. En annan orsak till att nedskrivningar gjorts föregående år är ett byte av driftleverantör som medförde att vissa av Naturvårdsverkets e-handelstjänster inte gick att använda längre utan behövde utvecklas på nytt.

Not 15	Materiella anläggningstillgångar	2023-12-31	2022-12-31
	Byggnader, mark och annan fast egendom		
	Byggnader		
	Ingående balans anskaffningsvärde	507 977	491 263
	Årets anskaffningar	0	430
	Årets färdigställda anläggningar	11 691	17 511
	Årets försäljningar/utrangeringar	0	-1 227
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>519 668</i>	<i>507 977</i>
	Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-208 048	-187 203
	Årets avskrivningar	-18 447	-21 335
	Årets försäljningar/utrangeringar	0	490
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-226 496</i>	<i>-208 048</i>
	Utgående bokfört värde	293 172	299 929
	Mark		
	Ingående balans anskaffningsvärde	11 873 437	11 804 167
	Årets anskaffningar	68 427	78 613
	Årets försäljningar	-553	-9 343
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>11 941 310</i>	<i>11 873 437</i>
	Utgående bokfört värde	11 941 310	11 873 437

Not 15	Materiella anläggningstillgångar	2023-12-31	2022-12-31
	Annan fast egendom (markanläggningar)		
	Ingående balans anskaffningsvärde	215 143	204 366
	Årets anskaffningar	0	0
	Årets färdigställda anläggningar	15 466	10 777
	Årets försäljningar/utrangeringar	0	0
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>230 610</i>	<i>215 143</i>
	Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-77 174	-69 819
	Årets avskrivningar	-8 105	-7 354
	Årets försäljningar/utrangeringar	0	0
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-85 279</i>	<i>-77 174</i>
	Utgående bokfört värde	145 331	137 969
	Totalt utgående bokfört värde byggnader, mark och annan fast egendom	12 379 813	12 311 334
	Taxeringsvärden		
	Mark	7 036 050	4 394 745
	Byggnader	82 443	75 291
	Summa taxeringsvärde	7 118 493	4 470 036
	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående balans anskaffningsvärde	19 671	18 536
	Årets anskaffningar	6 557	1 135
	Årets försäljningar/utrangeringar	0	0
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>26 227</i>	<i>19 671</i>
	Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-12 356	-8 988
	Årets avskrivningar	-4 174	-3 368
	Årets försäljningar/utrangeringar	0	0
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-16 529</i>	<i>-12 356</i>
	Utgående bokfört värde	9 698	7 315
	Maskiner, inventarier, installationer m m		
	Ingående balans anskaffningsvärde	64 325	62 222
	Årets anskaffningar	1 003	2 104
	Årets utrangeringar	0	0
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>65 328</i>	<i>64 325</i>
	Ingående balans ackumulerade avskrivningar	-42 593	-39 752
	Årets avskrivningar	-6 382	-2 840
	Årets utrangeringar	0	0
	<i>Summa ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-48 975</i>	<i>-42 593</i>
	Utgående bokfört värde	16 353	21 733
	Pågående nyanläggningar		
	Ingående balans anskaffningsvärde	73 886	45 556
	Årets anskaffningar	41 412	57 425
	Årets nedskrivningar	-100	-806
	Årets färdigställda anläggningar	-27 157	-28 288
	<i>Summa anskaffningsvärde</i>	<i>88 041</i>	<i>73 886</i>
	Utgående bokfört värde	88 041	73 886
	Totalt utgående bokfört värde materiella anläggningstillgångar	12 493 905	12 414 268

Not 16 Andra långfristiga värdepappersinnehav

Posten består av en aktie i Karlsö Jagt- och Djurskyddsförenings AB med ett nominellt värde om 100 kr samt bokfört värde om 800 kr.

Not 17 Varulager och förråd

Ingen nytryckning av informationsmaterial har skett under året, istället har inaktuellt material gallrats.

Not 18 Kundfordringar

Vid genomgång av posten *Kundfordringar* har fordringar avseende uppbörds- och transfereringsverksamhet klassats om till *Övriga kortfristiga fordringar*. Motsvarande omklassificering gjordes förra året. I totalsumman för *Kundfordringar* ingår nedskrivna kundfordringar om 1258 tkr (1258 tkr). Posten kundfordringar har ökat under året och innehåller 3 012 tkr i producentansvarsfordringar från 2023. En övervägande del av dessa är inbetalda men ej återredovisade.

Not 19 Fordringar hos andra myndigheter	2023-12-31	2022-12-31
Kundfordringar hos andra myndigheter	5 194	600
Övriga fordringar hos andra myndigheter	4	0
Skattekonto	0	33
Mervärdesskattefordran	28 810	27 423
Summa	34 007	28 056

Balansposten har ökat med 5 951 tkr sedan 2022 vilket främst beror på en enskild stor fordran om 4 000 tkr som fanns i reskontran vid bokslutstillfället. Momsfordran har samtidigt ökat med 1 387 tkr.

Not 20 Övriga kortfristiga fordringar	2023-12-31	2022-12-31
Uppbördsfordringar	8 849	2 442
Fordringar transfereringar	4 528	1 211
Övriga fordringar	2 566	1 496
Nedskrivna fordringar	-3 001	-2 499
Summa	12 942	2 649

Vid genomgång av posten *Kundfordringar* har fordringar avseende uppbörds- och transfereringsverksamhet klassats om till *Övriga kortfristiga fordringar*. Motsvarande omklassificering gjordes förra året. I posten uppbördsfordringar ingår 6 452 tkr i nya producentansvarsfordringar. En övervägande del av dessa är inbetalda men ej återredovisade. *Fordringar transfereringar* avser återkrav av bidrag som ännu inte betalats. Beloppet har detta år ökat med 3 318 tkr främst på grund av att återkraven skickats sent under året och inte hunnit betalas innan årsskiftet. En återkravsfordran på 1 163 tkr har klassificerats som osäker under året och flyttats från *Fordringar transfereringar* till *Övriga fordringar*.

Not 21 Förutbetalda kostnader	2023-12-31	2022-12-31
Förutbetalda hyreskostnader	9 597	8 967
Övriga förutbetalda kostnader	9 280	16 923
Summa	18 876	25 891

Minskningen av övriga förutbetalda kostnader beror främst på att en halvårsvis återkommande faktura från Svenska Jägareförbundet som tidigare uppgått till 6 465 tkr inte har kommit in till myndigheten före brytdagen den 5 januari 2024 och därmed inte har periodiserats. Tidigare år har denna faktura kommit in innan brytdag och har periodiserats.

Not 22	Upplupna bidragsintäkter	2023-12-31	2022-12-31
	Beslutade, ej betalda återkrav av bidrag	26 675	6 415
	Upplupna bidragsintäkter – inomstatliga	2 115	949
	Upplupna bidragsintäkter – utomstatliga	6 869	2 431
	Summa	35 659	9 794

Ökningen av upplupna bidragsintäkter beror främst på en ökning av återkrav avseende tidigare lämnade bidrag där själva återkravsbeslutet fattades sent på året och återbetalning därför inte hann ske under 2023. Ökningen beror också på att balansposten Oförbrukade bidrag 2023 innehöll fler positiva saldon som förts om till Upplupna bidragsintäkter. Positiva saldon uppstår när kostnader bokförs innan bidraget erhålls.

Not 23	Övriga upplupna intäkter	2023-12-31	2022-12-31
	Upplupna avgiftsintäkter – inomstatliga	91	364
	Övriga upplupna intäkter – inomstatliga	8 506	8 028
	Summa	8 597	8 392

Upplupna avgiftsintäkter avser upparbetade kostnader i de internationella uppdragen (tjänsteexport) som ännu inte har fakturerats. I och med att finansieringen av dessa uppdrag under de senaste åren har ändrats från att vara avgiftsfinansierad till att finansieras med bidrag har de upplupna avgiftsintäkterna ytterligare minskat något år 2023.

Övriga upplupna intäkter avser både år 2022 och 2023 främst medel som äskas ur Viltvårdsfonden för att täcka Naturvårdsverkets kostnader för hanteringen av jaktkort, 7 627 tkr (6 979 tkr). I övrigt består posten främst av upplupna intäkter från elproduktion samt upplupna arrendeintäkter.

Not 24	Avräkning med statsverket	2023-12-31	2022-12-31
	Uppbörd		
	Ingående balans	-2 448	-2 704
	Redovisat mot inkomsttitel	-41 750	-34 357
	Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde	36 081	34 613
	Skulder avseende uppbörd	-8 118	-2 448
	Anslag i icke räntebärande flöde		
	Ingående balans	440 821	225 755
	Redovisat mot anslag	7 072 457	8 248 280
	Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats till icke räntebärande flöde	-7 297 261	-8 033 214
	Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	216 016	440 821
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	-2 501	-12 474
	Redovisat mot anslag	6 231 72	6 560 05
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-6 29 648	-6 46 033
	Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-8 977	-2 501
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	Ingående balans	906	1 110
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-202	-204
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	703	906

Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto i Riksbanken

Ingående balans	21756	13 022
Inbetalningar i icke räntebärande flöde	582 872	412 024
Utbetalningar i icke räntebärande flöde	-7 851 416	-8 401 892
Betalningar hänförliga till anslag och inkomsttitlar	7 261 181	7 998 602
Övriga fordringar på statens centralkonto i Riksbanken	14 394	21 756
Summa Avräkning med statsverket	214 019	458 533

Not 25 Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret

Behållningen på räntekontot i Riksgäldskontoret har minskat med 28 093 tkr jämfört med 2022.

Naturvårdsverket har en beviljad kredit om 18 000 tkr (18 000 tkr) på räntekontot.

Not 26 Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	2023-12-31	2022-12-31
Batterifonden - blybatterier	87	10 135
Batterifonden - småbatterier	20 652	125 629
Batterifonden - kadmiumbatterier	35 785	33 444
Summa	56 524	169 207

Not 27 Myndighetskapital (inklusive Statskapital och Balanserad kapitalförändring)

	Statskapital	Balanserad kapitalförändring, anslagsfinansierad verksamhet	Balanserad kapitalförändring, avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapitalförändring, bidragsfinansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	Summa
Ingående balans 2023-01-01	12 387 950	3 456	1 785	0	-29 560	12 363 631
Justering av ingående balans 2023-01-01	0	0	1 623	0	0	1 623
Justerad ingående balans 2023-01-01	12 387 950	3 456	3 408	0	-29 560	12 365 254
Föregående års kapitalförändring	-28 735	572	-687	-710	29 560	0
Anslagsmedel som finansierat anläggningstillgångar	109 500	0	0	0	0	109 500
Fondöverföringar av fastigheter från/till annan myndighet	-214	0	0	0	0	-214
Årets kapitalförändring	0	0	0	0	-843 450	-843 450
Summa årets förändring	80 551	572	-687	-710	-813 890	-734 164
Utgående balans 2023-12-31	12 468 500	4 028	2 721	-710	-843 450	11 631 090

Not 28 Fonder	2023-12-31	2022-12-31
NOx-fonden	29 403	26 989
Batterifonden - blybatterier	87	10 135
Batterifonden - småbatterier	20 652	125 629
Batterifonden - kadmiumbatterier	37 498	34 551
Summa	87 640	197 304

Not 29 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2023-12-31	2022-12-31
Ingående avsättning	914	1 384
Årets pensionskostnad	1 741	337
Årets pensionsutbetalningar	-992	-807
Utgående avsättning	1 663	914

Not 30	Avsättningar för avhjälpande av miljöskador	2023-12-31	2022-12-31
	Ingående avsättning	0	350
	<i>Årets upplösning:</i>		
	– betning av säd	0	-350
	Utgående avsättning	0	0

Avsättningar för avhjälpande av miljöskador avser framtida utgifter för avhjälpande av en miljöskada som uppstått på Naturvårdsverkets fastigheter enligt 10 kap. miljöbalken (1998:808). Avsättningen (och upplösningen av den) har inte redovisats mot anslag utan som en del i årets kapitalförändring. År 2022 redovisades en avsättning på 0 kr, eftersom den miljöskada som redovisats som ingående belopp hade sanerats under året. Ingen tillkommande post under 2023.

Se även not 37 Ansvarsförbindelser.

Not 31	Övriga avsättningar	2023-12-31	2022-12-31
	Avsättning för lokalt omställningsarbete		
	Ingående avsättning	5 944	5 738
	Årets avsättning	1 285	1 210
	lanspråktagna medel	-1 214	-1 004
	Utgående avsättning	6 015	5 944

Posten avser avsättning för kompetensväxlings- och kompetensutvecklingsåtgärder enligt avtal om lokalt aktivt omställningsarbete.

Under 2023 har medel framför allt använts för utbildningar inom samarbetet Rörlighet i Staten (RiS). RiS är ett gränsöverskridande samarbete mellan 16 myndigheter vars syfte är att erbjuda större utvecklings- och karriärmöjligheter för statligt anställda.

Under 2024 kommer avsättning att nyttjas till fortsatt arbete med kompetensutveckling inom ramen för RiS:s program "Leda utan att vara chef". Bedömningen är att myndigheten under 2024 kommer att använda en större del av avsättningen jämfört med tidigare år.

	Andra avsättningar	2023-12-31	2022-12-31
	Ingående avsättning	46 111	26 129
	Årets upplösning	-15 167	-8 604
	Årets avsättning	872 527	28 586
	Utgående avsättning	903 471	46 111
	Summa Övriga avsättningar	909 486	52 055

Andra avsättningar består av avsättningar om 59 043 tkr för den ersättning en fastighetsägare har rätt till när fastigheten ingår i ett nybildat naturreservat, s.k. intrångsersättning. Avsättning sker på tre olika grunder; a) naturreservatet har vunnit laga kraft men det finns en stämning avseende ersättningsbeloppet, b) naturreservatet har vunnit laga kraft men tiden för stämningsansökan avseende ersättningsbelopp har ej löpt ut och c) naturreservatet har vid årsskiftet ännu inte hunnit vinna laga kraft. Bedömningen är att minst 15 % av posten kommer att regleras under det kommande räkenskapsåret. Osäkerheten i uppskattningen beror på att det är svårt att bedöma hur lång tid det tar innan domstolen, i stämningsärenden, avlämnar ett domslut och om motparten därefter överklagar eller inte.

Under år 2023 har avsättning gjorts avseende upphandlingsskadeavgift på 6 700 tkr som Konkurrensverket yrkat gentemot Naturvårdsverket enligt 21 kap. 1 § 3 lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). Naturvårdsverket har upphandlat aktuellt avtal med stöd av ett undantag i LOU. Konkurrensverket menar att Naturvårdsverket enligt lag var skyldiga att konkurransutsätta avtalet då det skulle kunna finnas fler leverantörer som erbjuder tjänsten. Målet prövas i Förvaltningsdomstolen, rättsprocess pågår men är inte slutförd.

I augusti 2015 beslutade Sveriges regering att området med Ojnareskogen kring Bäste-träsk på Gotland skulle utökas som Natura 2000-område. Till följd av detta stämde två bolag, som äger mark i området, staten då de anser sig ha lidit skada av denna utökning

av Natura 2000. Staten har avvisat alla krav på ersättning. Målen skickades därefter in till mark- och miljödomstolen (MMD) som utfärdade stämning. Under 2022 förlorade det ena bolaget i MMD och har därefter överklagat till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD). Den ersättning som yrkas uppgår till ca 3 659 133 tkr, därutöver tillkommer ränta och eventuellt rättegångskostnader. Om domstolen dömer ut intrångsersättning kommer Naturvårdsverket att få stå för den kostnaden, varför beloppet tas upp som en ansvarsförbindelse. Bli det ersättning enligt någon annan grund är det mer oklart vem som ska stå för kostnaden. För det andra bolaget har Mark- och miljödomstolen (MMD) meddelat dom 14 mars 2023 vilken innebär att staten delvis förlorade målet. Domen har överklagats till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) av båda parter. MÖD har meddelat prövningstillstånd men har ännu inte avgjort målet. Eftersom båda parter överklagat kan ersättningen, om det blir en sådan, bli högre eller lägre än i MMD. I och med att en dom har meddelats har Naturvårdsverket gjort en avsättning avseende utdömd ersättning uppgående till 625 000 tkr, samt ränta och rättegångskostnader. Avsättning är gjord med totalt 837 728 tkr. Avsättningen redovisas som lämnade bidrag i resultaträkningen.

Not 32	Lån i Riksgäldskontoret	2023-12-31	2022-12-31
	Ingående balans	86 713	106 930
	Nyupptagna lån	44 980	20 728
	Årets amorteringar	-28 943	-40 944
	Utgående balans	102 751	86 713
	Beviljad låneram	145 000	145 000

Balansposten avser lån för verksamhetsinvesteringar i anläggningstillgångar. Investeringar i mark, markanläggningar, byggnader och pågående projekt finansieras dock inte genom lån i Riksgäldskontoret som en följd av en bestämmelse i verkets regleringsbrev.

Not 33	Kortfristiga skulder till andra myndigheter	2023-12-31	2022-12-31
	Leverantörsskulder, inomstatliga	136 676	189 158
	Arbetsgivaravgifter	11 755	12 044
	Mervärdesskatt	3 367	3 574
	Övrigt	-463	39
	Summa	151 334	204 815

Minskningen av inomstatliga leverantörsskulder beror främst på att fakturering av ett antal uppdragsavtal skedde sent föregående år och därför inte hunnit betalas innan årsskiftet. En annan förklaring till minskningen är att länsstyrelser med stora pågående projekt på Naturvårdsverkets fastigheter föregående år fakturerade Naturvårdsverket sent på året för att få med så stor del av upparbetade kostnader som möjligt.

Not 34	Leverantörsskulder och övriga kortfristiga skulder	2023-12-31	2022-12-31
	Leverantörsskulder		
	I posten <i>Leverantörsskulder</i> 2022 återfinns flera större poster som avser intrångsersättningar. För 2023 uppgår inte skulder för intrångsersättningar till lika stora belopp vilket förklarar skillnaden mellan åren.		
	Övriga kortfristiga skulder		
	Personalens källskatt	10 427	10 974
	Övrigt	6 595	345
	Summa	17 022	11 319

Not 35	Upplupna kostnader	2023-12-31	2022-12-31
	Upplupna löner och semesterlöner inklusive sociala avgifter	43 618	46 224
	Övriga upplupna kostnader – inomstatliga	5 411	9 140
	Övriga upplupna kostnader – utomstatliga	5 608	10 671
	Summa	54 638	66 035

Posten Upplupna löner och semesterlöner inklusive sociala avgifter har minskat med drygt 5 % jämfört med föregående år, trots att medelantal anställda har ökat något. Detta beror främst på minskade upplupna löner jämfört med föregående år, dessutom har antal sparade semesterdagar minskat jämfört med föregående år.

Minskningen av posten *Övriga upplupna kostnader – inomstatliga*, beror främst på att föregående år kom några stora fakturor från länsstyrelser som ansvarar för samt utför stora pågående projekt på Naturvårdsverkets fastigheter och där fakturan avseende upparbetade kostnader för 2022 fram efter brytdagen den 5 januari 2023 och periodiserades därmed.

Den främsta förklaringen till minskningen av *Övriga upplupna kostnader – utomstatliga*, är att ett antal bidrag som beslutades sent 2022 inte hann betalas ut före årsskiftet och därför periodiserades i redovisningen. Motsvarande periodiseringar för år 2023 uppgår inte till lika höga belopp.

Not 36	Oförbrukade bidrag	2023-12-31	2022-12-31
	Oförbrukade bidrag – inomstatliga	49 266	62 448
	Oförbrukade bidrag – utomstatliga	5 074	5 147
	Summa	54 340	67 596
	<i>varav bidrag från statlig myndighet som förväntas tas i anspråk:</i>		
	inom tre månader	7 362	10 619
	mer än tre månader till ett år	18 681	27 108
	mer än ett år till tre år	2 996	2 996
	mer än tre år	20 226	21 725
	Summa	49 226	62 448

Minskningen av *Oförbrukade bidrag*, 13 256 tkr, beror till största del av skillnader mellan åren vad gäller tidpunkterna för när bidragen erhålls och när kostnaderna uppstår inom de olika uppdragen. Avskrivningen av Naturum Laponia minskar också de *Oförbrukade bidragen* med 1498 tkr varje år.

Naturvårdsverkets anläggning Naturum Laponia har finansierats dels genom bidrag, dels genom anslag. Den bidragsfinansierade delen redovisas som "Oförbrukade bidrag" och löses upp i samma takt som tillgången skrivs av. Finansiering genom anslag har redovisats direkt mot statskapital.

Not 37	Ansvarsförbindelser	2023-12-31	2022-12-31
	Avhjälpande av miljöskador	104 000	104 000
	Intrångsersättningar	34 596	69 041
	Skadestånd	3 666 711	6 172 711
	Summa	3 805 307	6 345 752

Ansvarsförbindelse för avhjälpande av miljöskador på förorenade områden som ägs av Naturvårdsverket och där Naturvårdsverket är ansvarig för sanering enligt 10 kap. miljöbalken (1998:808) bedöms till 104 000 tkr för år 2023 vilket är oförändrat jämfört med år 2022. De berörda områdenas skador ska ha uppkommit vid verksamheter såsom gruva och upplag, avfallsdeponi, sågverk samt betning av säd. Beloppet för årets ansvarsförbindelse kan antas variera mellan 33 000 tkr och 175 000 tkr.

I samband med beslut om nybildande av naturreservat har en fastighetsägare rätt till ersättning för det markintrång som naturreservatet innebär. Ärenden avseende beslut om naturreservat som ännu inte vunnit laga kraft och där fastighetsägaren bestrider beslutet inom tidsfristen redovisas som ansvarsförbindelser.

Under 2021 inkom en stämning mot staten avseende skador på skogen orsakade av barkborrar i närliggande naturreservat och Naturvårdsverket fick i uppdrag av Justitiekanslern att föra statens talan i ärendet. Under 2022 har bolaget som ligger bakom stämningen förlorat i första instans men överklagat domslutet. Det yrkade ersättnings-

beloppet uppgick innan överklagande till ca 7 000 tkr inklusive ränta och rättegångskostnader men ökar med en utdragen process. Det är emellertid fortfarande oklart om det är Justitiekanslern, Naturvårdsverket eller berörd länsstyrelse som ska stå för kostnaden i det fall domstolen inte dömer till statens fördel. Beloppet tas därför upp som en ansvarsförbindelse hos Naturvårdsverket.

I december 2022 inkom ytterligare en markägare med en stämning mot staten avseende skador på skogen orsakade av granbarkborrar som man anser har kommit från ett naturreservat på grannfastigheten. Det yrkade beloppet uppgår till ca 578 tkr, därutöver tillkommer ränta och eventuellt rättegångskostnader. Även i detta fall är det oklart om det är Justitiekanslern, Naturvårdsverket eller berörd länsstyrelse som ska stå för kostnaden om domstolen inte dömer till statens fördel. Beloppet tas därför upp som en ansvarsförbindelse hos Naturvårdsverket.

I augusti 2015 beslutade Sveriges regering att området med Ojnareskogen kring Bästräsk på Gotland skulle utökas som Natura 2000-område. Till följd av detta stämde två bolag, som äger mark i området, staten då de anser sig ha lidit skada av denna utökning av Natura 2000. Staten har avisat alla krav på ersättning. Målen skickades därefter in till mark- och miljödomstolen (MMD) som utfärdade stämning. Under 2022 förlorade det ena bolaget i MMD och har därefter överklagat till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD). Den ersättning som yrkas uppgår till ca 3 659 133 tkr, därutöver tillkommer ränta och eventuellt rättegångskostnader. Om domstolen dömer ut intrångsersättning kommer Naturvårdsverket att få stå för den kostnaden, varför beloppet tas upp som en ansvarsförbindelse. Bli det ersättning enligt någon annan grund är det mer oklart vem som ska stå för kostnaden. För det andra bolaget har Mark- och miljödomstolen (MMD) meddelat dom 14 mars 2023 vilken innebär att staten delvis förlorade målet. Domen har överklagats till Mark- och miljööverdomstolen (MÖD) av båda parter. MÖD har meddelat prövningstillstånd men har ännu inte avgjort målet. Eftersom båda parter överklagat kan ersättningen, om det blir en sådan, bli högre eller lägre än i MMD. I och med att en dom har meddelats har Naturvårdsverket gjort en avsättning avseende utdömd ersättning uppgående till 625 000 tkr, samt ränta och rättegångskostnader. Ingen ansvarsförbindelse tas därmed upp per 2023-12-31 avseende detta bolag.

NOTER TILL FINANSIERINGSANALYS

Not 38	Kostnader	2023	2022
	Summa enligt resultaträkningen	2 443 774	3 020 664
	Realisationsförlust vid utrangering av anläggningstillgångar	-1413	-3 548
	Avskrivningar	-54 180	-67 793
	Avsättningar	-20 452	-19 368
	Belopp i finansieringsanalys	2 367 729	2 929 955
Not 39	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2023	2022
	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	45 339	55 987
	Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar	-3 088	-12 679
	Belopp i finansieringsanalys	42 251	43 309
Not 40	Ökning (+) / minskning (-) av kortfristiga skulder		
	I samband med att den avgiftsbelagda verksamheten Retursystem flaskor och burkar överfördes från Jordbruksverket till Naturvårdsverket 2023-01-01 inbetalades även det ackumulerade överskottet, 1623 tkr. Det bokfördes direkt mot balanserad kapitalförändring. Denna likvidpåverkan har i finansieringsanalysen redovisats i posten <i>Förändring av kortfristiga skulder</i> under driftsavsnittet.		
Not 41	Lämnade bidrag	2023	2022
	Summa enligt resultaträkningen	6 921 275	6 635 777
	Avsättning, Mål nr M 2296-20 i Mark- och miljödomstolen (Ojnareskogen)	-837 728	0
	Belopp i finansieringsanalys	6 083 547	6 635 777

NOTER TILL ANSLAGSREDOVISNING

- Not 42** Av tilldelade medel om 8 000 tkr beslutade regeringen i regleringsbrevet om fördelning av 6 000 tkr till tre myndigheter. Resterande medel får användas först efter beslut av regeringen. Regeringen beslutade inte om tilldelning av ytterligare medel.
- Not 43** Delegationen för cirkulär ekonomi fördes över från Tillväxtverket till Naturvårdsverket under hösten 2022.
Kvarvarande anslagsbelopp från Tillväxtverket (ca 2,5 mkr) överfördes till Naturvårdsverket i form av bidrag, därav den låga anslagsförbrukningen 2023.
- Not 44** Anslaget har inte kunnat nyttjas fullt ut under året. En av orsakerna är att länsstyrelsernas tidigare arbetet med pandemin fortfarande påverkar tidplaner och genomförande. Försenade projekt har också lett till mindre nyttjande av anslaget under innevarande år. Under senare delen av 2023 har dock arbetet satt fart och vi ser att ansökningarna blivit fler och tendensen inför framtida år är att antalet ansökningar kommer att öka och därmed också nyttjandet av anslaget.
- Not 45** Slutrapporteringar av bidragsansattningsarna gjorda under hösten medförde flertalet bidragsåterkrav. Bidragsåterkraven innebar att anslaget ej kunnat nyttjas fullt ut.
- Not 46** Finansiell oro med inflation och stigande räntor samt problem i leverantörskedjorna har lett till förseningar och fördringar. Under året har en begränsad bemyndiganderam och aviserade anslag för 2025 och 2026 försvårat möjligheterna att fatta nya beslut och medge förlängningar av pågående projekt.

NOTER TILL REDOVISNING AV BEMYNDIGANDEN

- Not 47** Bemyndigandet har ej utnyttjats i större utsträckning bl a på grund osäkerheter i anslagsnivåerna vilket gör det svårt att prioritera vilka avtal man vill binda upp på flera år. En anledning är också att regleringsbrevet kommer för sent för att besluta om förlängningar och fleråriga avtal.
- Not 48** Bemyndiganderamen för anslag 1:3, åtgärder för värdefull natur uppgår till 900 miljoner kronor och utestående åtagande uppgår 2023 till 438 miljoner kronor. Bemyndiganderamen består av fem olika delar, Naturvårdsverkets egna ram, ram för Naturvårdsverkets investeringar, LONA-projekt, Länsstyrelsernas övriga bemyndiganden samt Skogsstyrelsen som också har en del i bemyndiganderamen. Nyttjandet av bemyndigandet är inom alla fem områden lägre än utfördelad ram. De minskningar som gjorts av anslaget 2023 och det som signalerats framåt gör att viss försiktighet har vidtagits när det gäller att teckna nya fleråriga avtal och bidrag. De signaler som lämnats från regeringen via budgetpropositioner om ytterligare satsningar inom området våtmarker för kommande år bedöms troligtvis leda till en ökning av fleråriga bidrag inom detta områden.
- Not 49** Bemyndigandet nyttjades inte fullt ut vilket delvis beror på de tidigare årens färre antal ansökningar samt att det tagit lång tid att anpassa ansökningarna till de nya bidragsförordningarna som infördes 2022. Under senare delen av 2023 har ansökningarna blivit fler och tendensen inför framtida år är att antalet ansökningar kommer att öka och därmed också nyttjandet av bemyndigandet.
- Not 50** Bemyndigandet har inte utnyttjats i större utsträckning pga att bidrag för 2024–2027 inte har kunnat beslutats 2023 då det inte finns tillräckligt utrymme inom bemyndiganderamen.
- Not 51** Bemyndigandet har inte nyttjas i större utsträckning eftersom bidrag för strandstädning till största delen är ettåriga samt att även även avtal för utredningar och uppföljning av bidragsansattningsarna varit ettåriga.
- Not 52** Under 2023 fanns inget ytterligare behov av att utnyttja bemyndigandet.

- Not 53** För anslag 1:14, skydd av värdefull natur har några fleråriga överenskommelser löpt ut under 2023 och väldigt få nya fleråriga avtal eller andra fleråriga förpliktelser tecknats. Därav ett lågt nyttjande av bemyndiganderamen som för 2023 uppgår till 80 miljoner kronor. För 2024 har bemyndiganderamen sänkts till 50 miljoner kronor enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev.
- Not 54** Förseningar i åtgärdernas genomförande innebär att belastningen på bemyndigandet var hög under större delen av året. Stora infrianden av åtaganden genom både utbetalningar samt avbrutna åtgärder skedde sent på året, och handläggningen av nya beslut hann inte slutföras i tillräckligt stor omfattning för att nå upp till fulla ramen för bemyndigandet. Nytt slutår är 2028 enligt regleringsbrevet för 2024, och föreslagna anslagsnivåer i senaste budgetproposition för 2025 och 2026 är 2,9 mdr vardera.

NOTER TILL REDOVISNING MOT INKOMSTTITLAR

- Not 55** Avgifter för prövning och tillstånd tas ut enligt 7 kap 8e–8t §§ förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Avgifterna avser godkännande och tillsyn av producentorganisationer för elutrustning och förpackningar samt tillsynsavgifter för producentansvar för elutrustning, förpackningar, förpackningar returpack, batterier, batteriutrustning, tobaksvaror med filter eller filter, våtservetter, fiskeredskap samt bilar. En anledning till att intäkterna är lägre än budgeterat är att antalet förpackningsproducenter som berörs är färre än förväntat. Naturvårdsverket har inte heller haft tillräckliga resurser att satsa på utökad tillsyn och riktad kommunikation kopplad till producentansvaret.
- Not 56** Under inkomsttiteln Sanktionsavgifter redovisas dels Försenings- och sanktionsavgifter vid utsläpp av vissa växthusgaser om 750 tkr dels Miljösanktionsavgifter om 19 044 tkr. Miljösanktionsavgiften är en straffavgift som beslutas av olika tillsynsmyndigheter då en verksamhetsutövare åsidosätter sina åtaganden enligt lagstiftningen. De miljösanktionsavgifter som redovisas av Naturvårdsverket utgörs även av avgifter som beslutats av andra än Naturvårdsverket. Då sanktionsavgifter är svårbudgeterade saknas budget.

Intern styrning och kontroll

Naturvårdsverket omfattas av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll samt internrevisionsförordningen (2006:1228). Detta innebär särskilda krav när det gäller den interna styrningen och kontrollen.

I arbetet med intern styrning och kontroll är riskhantering en central del. Naturvårdsverkets övergripande riskanalys ses över årligen i samband med verksamhetsplaneringen, och väsentliga risker fastställs av generaldirektören i Naturvårdsverkets verksamhetsplan. Utifrån riskanalyser beslutas om olika åtgärder, vilka följs upp för att utvärdera om förväntade effekter har uppnåtts. Arbetet med risker är en integrerad del av planerings och uppföljningsprocessen och omfattar hela verksamheten.

Ledningsgruppen gör en gång i månaden en ekonomisk uppföljning och tar då upp behov av omprioriteringar. En fördjupad uppföljning av hela verksamheten görs tre gånger per år, i maj, september och februari. I arbetet ingår även uppföljning av riskhanteringen och genomförda revisioner. Vid behov beslutar generaldirektören om ändringar av och/eller tillägg till verksamhetsplanen.

Naturvårdsverkets avdelningar har ansvar för att inom sina respektive sakområden följa upp verksamheten. I samband med upprättandet av årsredovisningen genomförs en särskild redogörelse för omständigheter av betydelse. Samtliga avdelningschefer samt stabschefen gör en bedömning av den interna styrningen och kontrollen inom sitt ansvarsområde, denna bedömning ligger sedan till grund för intygandet om betryggande intern styrning och kontroll på avdelningen eller om det identifierats brister i den interna styrningen och kontrollen.

Internrevisionen har arbetat enligt den revisionsplan som generaldirektören beslutat om och två revisioner har genomförts under 2023. De granskningsrapporter som publicerats under 2023 behandlar överenskommelser, digitalisering- och it-styrning samt representation, gåvor och konferenser. Ledningen har tagit del av resultatet från dessa granskningar och vidtagit nödvändiga åtgärder. Ekonomi-styrningsverket (ESV) och EU-kommissionen har genomfört granskning av vår hantering av de medel som avsatts för Sveriges återhämtningsplan (RRF) medel. ESV:s rapporter publicerades under våren och nödvändiga åtgärder har vidtagits. Bland annat har processen för riskhantering uppdaterats och en vägledning vid misstanke om brott kopplade till stöd finansierade av EU, har tagits fram. Resultaten av EU-kommissionens rapport publiceras under början av 2024.

Av betydelse för systemet för intern styrning och kontroll är också arbetet med stärkt säkerhet och beredskap, se sidan x, samt dataskyddsombudet som övervakar den interna efterlevnaden av dataskydds-förordningen och övriga dataskyddsbestämmelser.

Årsredovisningens undertecknande

Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period årsredovisningen avser. Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av dess kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Den 19 februari 2024

Björn Risinger, Generaldirektör

En samordnande och drivande kraft i miljöarbetet

www.naturvardsverket.se